

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 2014

Föreskrifter och anvisningar 2014:96

3. upplagan

© Utbildningsstyrelsen

Föreskrifter och anvisningar 2014:96

ISBN 978-952-13-6002-2 (häft.)

ISBN 978-952-13-6003-9 (pdf)

ISSN-L 1798-8977

ISSN 1798-8977 (tryckt)

ISSN 1798-8985 (online)

Ombrytning: Grano Oy

www.utbildningsstyrelsen.fi

FÖRESKRIFT	ska iakttas som förpliktande
22.12.2014	104/011/2014
Giltighetstid	Fr.o.m.1.1.2015 tillsvidare

Anordnarna av grundläggande utbildning

Befogenheten att meddela föreskriften följer av lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 14 § (ändrad 477/2003), 16 a och 17a § (642/2010), 22 och 29 § (1267/2013), förordningen om grundläggande utbildning (852/1998) 8, 10 och 11 §, lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 och 24 § samt statsrådets förordning (422/2012) 13 § (ändrad 378/2014)

Upphäver föreskrifterna nr
1/011/2004, 20/011/2006, 7/011/2007,
4/011/2009, 41/011/2010, 50/011/2010 och
4/011/2014

GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 2014

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för läropliktiga

Utbildningsstyrelsen har idag fastställt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen i enlighet med bilagan. De föreskrifter som genom beslutet upphävs ska iakttas ända tills nya läroplaner i enlighet med denna föreskrift tas i bruk.

Utbildningsanordnaren ska göra upp och godkänna en läroplan i enlighet med vad som föreskrivs i dessa grunder.

Läroplanen tas i bruk 1.8.2016 i fråga om årskurserna 1-6. Under det läsår som inleds 1.8.2016 undervisas dock i årskurs 6 i stället för omgivningslära, biologi och geografi samt fysik och kemi i enlighet med statsrådets förordning av 2001 (1435/2001) och den läroplan som uppgjorts i enlighet med den. I fråga om årskurs 7 tas läroplanen i bruk 1.8.2017, i fråga om årskurs 8 1.8.2018 och i fråga om årskurs 9 1.8.2019. En läroplan som uppgjorts i enlighet med läroplansgrundernas kapitel 1-12 kan emellertid tas i bruk i alla årskurser 1.8.2016 med undantag för de föreskrifter gällande slutbedömning och betyg som ingår i kapitel 6 och de föreskrifter gällande valfrihet i den grundläggande utbildningen som ingår i kapitel 12. I fråga om dessa sker ibruktagandet stegvis enligt årskurs såsom anges ovan.

I den grundläggande utbildningen iakttas en lokal läroplan för den grundläggande utbildningen som uppgjorts i enlighet med de föreskrifter som genom denna föreskrift upphävs ända tills att en läroplan i enlighet med denna föreskrift tas i bruk.

Utbildningsanordnarna kan inte lämna denna föreskrift obeaktad eller avvika från den.

Generaldirektör

Aulis Pitkälä

Direktör

Jorma Kauppinen

BILAGA

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen

INNEHÅLL

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den	9
1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen.....	9
1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen	9
1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen.....	11
1.4 Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen	11
2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning.....	13
2.1 Förpliktelser som styr undervisningen.....	13
2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen	14
2.3 Synen på lärande	16
2.4 Frågor som avgörs på lokal nivå	16
3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål.....	18
3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag.....	18
3.2 Nationella mål för undervisning och fostran	19
3.3 Mångsidig kompetens som mål.....	20
3.4 Frågor som avgörs på lokal nivå	25
4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning	26
4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den	26
4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen	26
4.3 Lärmiljöer och arbetssätt	29
4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden	31
4.5 Frågor som avgörs på lokal nivå	33
5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande	35
5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen	35
5.2 Samarbete	36
5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder	37
5.4 Olika sätt att anordna undervisningen.....	38
5.5 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran	42
5.6 Frågor som avgörs på lokal nivå	45
6. Bedömning av lärande	48
6.1 Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande.....	48
6.2 Bedömningens karaktär och allmänna principer för bedömningen.....	49
6.3 Föremål för bedömning.....	50
6.4 Bedömningen under studierna	51
6.4.1 Bedömningen under läsåret.....	52
6.4.2 Bedömningen vid läsårets slut.....	52
6.4.3 Studiegången i den grundläggande utbildningen	53
6.4.4 Bedömningen vid etappmålen.....	54
6.5 Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen.....	55
6.5.1 Bildandet av slutvitsord.....	55
6.5.2 Intensifierad undervisning och slutbedömning	56
6.6 Betyg och betygsanteckningar i den grundläggande utbildningen	57
6.7 Särskild examen och betyg över studier som slutförts genom särskild examen.....	60
6.8 Frågor som avgörs på lokal nivå	61

7.	Stöd för lärande och skolgång	62
7.1	Principerna för stöd	62
7.1.1	Handledning i samband med stöd	63
7.1.2	Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd	63
7.2	Allmänt stöd	64
7.3	Intensifierat stöd	64
7.3.1	Pedagogisk bedömning	65
7.3.2	Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd	65
7.4	Särskilt stöd	67
7.4.1	Pedagogisk utredning	67
7.4.2	Beslut om särskilt stöd	68
7.4.3	Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas	69
7.4.4	Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier	70
7.4.5	Förlängd läroplikt	72
7.4.6	Undervisning enligt verksamhetsområde	73
7.5	Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning	74
7.5.1	Stödundervisning	74
7.5.2	Specialundervisning på deltid	75
7.5.3	Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen	75
7.6	Frågor som avgörs på lokal nivå	76
8.	Elevvård	78
8.1	Yrkesövergripande samarbete inom elevvården	78
8.2	Gemensam elevvård	80
8.3	Individuell elevvård	80
8.4	Elevvårdsplaner	82
8.5	Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av en skolspecifik elevvårdsplan	83
9.	Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur	86
9.1	Samer och samisktalande	86
9.2	Romer	87
9.3	Teckenspråkiga	87
9.4	Andra flerspråkiga elever	87
9.5	Frågor som avgörs på lokal nivå	88
10.	Undervisning på två språk	89
10.1	Mål och utgångspunkter för undervisning på två språk	89
10.1.1	Omfattande undervisning på två språk	91
10.1.2	Mindre omfattande undervisning på två språk	92
10.2	Frågor som avgörs på lokal nivå	93
11.	Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip	94
11.1	Principer för undervisningen	94
11.2	Frågor som avgörs på lokal nivå	94
12.	Valfrihet i den grundläggande utbildningen	95
12.1	Valfria timmar i konst- och färdighetsämnena	95
12.2	Valfria ämnen	95
12.3	Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk	96
12.4	Frågor som avgörs på lokal nivå	96

13. Årskurs 1–2.....	98
13.1 Övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och uppdraget i årskurs 1–2.....	98
13.2 Mångsidig kompetens i årskurs 1–2.....	99
13.3 Frågor som avgörs på lokal nivå.....	102
13.4 Läroämnen i årskurs 1–2.....	102
13.4.1 Modersmål och litteratur.....	103
13.4.2 Det andra inhemska språket.....	125
13.4.3 Främmande språk.....	128
13.4.4 Matematik.....	129
13.4.5 Omgivningslära.....	131
13.4.6 Religion.....	135
13.4.7 Livsåskådningskunskap.....	140
13.4.8 Musik.....	142
13.4.9 Bildkonst.....	144
13.4.10 Slöjd.....	146
13.4.11 Gymnastik.....	149
13.4.12 Elevhandledning.....	151
14. Årskurs 3–6.....	154
14.1 Övergången mellan årskurs 2 och 3 och uppdraget i årskurs 3–6.....	154
14.2 Mångsidig kompetens i årskurs 3–6.....	155
14.3 Frågor som avgörs på lokal nivå.....	158
14.4 Läroämnen i årskurs 3–6.....	158
14.4.1 Modersmål och litteratur.....	160
14.4.2 det andra inhemska språket.....	196
14.4.3 Främmande språk.....	220
14.4.4 Matematik.....	235
14.4.5 Omgivningslära.....	239
14.4.6 Religion.....	246
14.4.7 Livsåskådningskunskap.....	253
14.4.8 Historia.....	256
14.4.9 Samhällslära.....	260
14.4.10 Musik.....	263
14.4.11 Bildkonst.....	266
14.4.12 Slöjd.....	270
14.4.13 Gymnastik.....	273
14.4.14 Elevhandledning.....	277
15. Årskurs 7–9.....	280
15.1 Övergången mellan årskurs 6 och 7 och uppdraget i årskurs 7–9.....	280
15.2 Mångsidig kompetens i årskurs 7–9.....	281
15.3 Frågor som avgörs på lokal nivå.....	285
15.4 Läroämnen i årskurs 7–9.....	285
15.4.1 Modersmål och litteratur.....	287
15.4.2 det andra inhemska språket.....	324
15.4.3 Främmande språk.....	348
15.4.4 Matematik.....	375
15.4.5 Biologi.....	380
15.4.6 Geografi.....	385
15.4.7 Fysik.....	389
15.4.8 Kemi.....	394
15.4.9 Hälsokunskap.....	400
15.4.10 Religion.....	405

15.4.11	Livsåskådningskunskap.....	412
15.4.12	Historia	416
15.4.13	Samhällslära	419
15.4.14	Musik	423
15.4.15	Bildkonst	426
15.4.16	Slöjd.....	430
15.4.17	Gymnastik	434
15.4.18	Huslig ekonomi.....	438
15.4.19	Elevhandledning	443
BILAGA 1	Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen.....	447
BILAGA 2	Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen.....	456
BILAGA 3	Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen	463

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den

1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Styrsystemets normdel består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordningar, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanerna som baserar sig på den. Syftet med revideringen av styrsystemet är att undervisningen bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och att stärka skolans uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Grunderna för läroplanen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen¹. Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt vilken den lokala läroplanen görs upp². Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen och skolarbetet samt främja en enhetlig grundläggande utbildning på lika villkor.

Den grundläggande utbildningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran där målen och innehållet för olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om mål och innehåll även text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också, till de delar det behövs, hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Den lokala läroplanen är en viktig del av styrsystemet. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå. Den lokala läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och skolornas arbete. Läroplanen förenar skolornas verksamhet med övrig lokal verksamhet som ordnas för att främja barnens och de ungas välbefinnande och lärande.

1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ansvarar för att göra upp en lokal läroplan och utveckla den³. I läroplanen bestäms om det fostrande arbetet, undervisningen, bedömningen av lärande och om hur stöd, handledning och elevvård, samarbete mellan hem och skola samt övrig verksamhet ska ordnas och förverkligas. Där kompletteras och prioriteras ur ett lokalt perspektiv de mål, riktlinjer och centrala innehåll samt övriga frågor som gäller undervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen. Utbildningsanordnaren ska utarbeta läroplanen med beaktande av elevernas behov, lokala särdrag samt resultat från utvecklingsarbete och intern utvärdering.

-
- 1 Lag om grundläggande utbildning (628/1998), Förordning om grundläggande utbildning (852/1998), Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012 och 378/2014) och Statsrådets förordning om ändring av förordningen om grundläggande utbildning (423/2012)
  - 2 Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. och Statsrådets förordning (422/2012) 13 §
  - 3 Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

Läroplanen ska främja en fortlöpande utveckling av undervisningens kvalitet och stärka utbildningens kontinuitet. Den ska skapa en god grund för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- förskoleundervisningens läroplan
- eventuell plan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁴
- likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling⁵
- eventuell plan för hållbar utveckling, kulturell fostran och övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat i synnerhet angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.

Utbildningsanordnaren ska godkänna läroplanen separat för undervisning på svenska, finska eller samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk⁶. Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam lokal läroplan för alla sina skolor eller en plan som innehåller både utbildningsanordnarens gemensamma delar och delar som är gemensamma för flera skolor och/eller skolspecifika delar. Utbildningsanordnaren fattar själv beslut om hur läroplanen utarbetas. Utbildningsanordnaren kan också komma överens om gränsöverskridande samarbete och gemensamma regionala riktlinjer för läroplanerna.

När läroplanen uppgörs beaktas att undervisningen kan vara huvudsakligen indelad i läroämnen eller förverkligas genom helhetsskapande undervisning. Om undervisningen är helhetsskapande kan också årskurshelheterna i läroplanen vara helhetsskapande.

Elevernas alla individuella planer ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen⁷. I läsårsplanen ska preciseras hur läroplanen kommer att genomföras i den enskilda skolan under läsåret. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att informera eleverna och deras vårdnadshavare om centrala frågor som fastställs i läsårsplanen.⁸

Samarbete kring läroplanen och läsårsplanen bidrar till att alla parter förbinder sig till de gemensamma målen och ökar enhetligheten i undervisningen och det fostrande arbetet. Utbildningsanordnaren ska se till att personalen inom undervisningsväsendet har möjlighet att delta i samarbetet samt främja samarbetet både mellan läroämnena och mellan aktörer inom olika sektorer. Det ska finnas möjlighet att delta oberoende av hur planerna utarbetas. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredandet av läroplanen och de planer som anknyter till den⁹. Det är viktigt att också vårdnadshavarna har möjlighet att delta i läroplansarbetet, utarbetandet av läsårsplan och i planeringen av skolans verksamhet, i synnerhet gällande målen för fostran, verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola. Det är särskilt viktigt att eleverna och vårdnadshavarna kan delta i arbetet på ett meningsfullt och mångsidigt sätt. Elevernas utvecklingsstadium ska beaktas då man planerar deras delaktighet.

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar

4 Barnskyddslagen (417/2007) 12 § och Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 12 §

5 Lag om likabehandling (21/2004) 4 §

6 Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

7 Lag om grundläggande utbildning 16 a §, 17 § och 17 a § (642/2010)

8 Förordning om grundläggande utbildning 9 §

9 Lag om grundläggande utbildning 47 a § 1 mom. (1267/2013)

lagen om grundläggande utbildning utbildningsordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovården i kommunen¹⁰. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

En elev har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att varje skoldag få undervisning enligt läroplanen¹¹. Utbildningsordnaren ska se till att denna rättighet uppfylls och alla som arbetar med eleverna ska verkställa den läroplan som utbildningsordnaren godkänt och följa övriga normer som reglerar arbetet.

1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Utbildningsordnaren ska utvärdera sin utbildning och utbildningens effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande.¹² Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärderingsskyldighet.

I utbildningsordnarens och skolornas interna utvärderingar kan resultaten från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt och de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen användas¹³. Samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsordnaren kan granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbete.

1.4 Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen

Den lokala läroplanen, de läsårsplaner som förtydligar denna och övriga planer ska uppgöras med beaktande av ovan beskrivna mål och principer på det sätt som utbildningsordnaren beslutar. Utbildningsordnaren kan besluta om att till skolorna delegera beslut som ingår i läroplanen och om uppgörandet av en skolspecifik läroplan.

I detta underkapitel anges de frågor som ska avgöras lokalt och beskrivas i läroplanen, som inte tas upp i andra kapitel. I varje huvudkapitel i grunderna för läroplanen anges närmare vilka frågor som ska avgöras och beskrivas i ifrågavarande kapitel i den lokala läroplanen.

Utbildningsordnaren ska besluta om lösningar och förfaringsätt i anslutning till uppgörandet av den lokala läroplanen:

- om den läroplan som utarbetas ska vara gemensam för skolorna, helt eller delvis skolspecifik, regional eller om man löser det på annat sätt
- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns (svenska, finska, samiska och vid behov för något annat undervisningsspråk)
- läroplanens struktur, i vilken ordning behandlas frågorna och i vilken form publiceras

---

10 Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

11 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

12 Lag om grundläggande utbildning 21 § 1 och 2 mom. (1296/2013)

13 Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, undervisnings- och kulturministeriet 2012:29

läroplanen

- hur personalen och eleverna och deras vårdnadshavare är delaktiga när läroplanen utarbetas, utvärderas och utvecklas och hur vårdnadshavarnas olika möjligheter att delta beaktas
- hur samarbetet med förskoleundervisningen och övrig småbarnspedagogik samt med läroanstalter som representerar utbildning som följer efter den grundläggande utbildningen ordnas då läroplanen utarbetas
- vilka andra aktörer som deltar då läroplanen utarbetas och förverkligas och hur samarbetet ordnas
- hur lokala särdrag och behov, information från utvärderingar och utvecklingsarbete samt mål för utveckling och övriga lokala planer beaktas då läroplanen utarbetas.

Utbildningsanordnaren ska i läroplanen besluta och beskriva följande om uppgörandet och utvecklingen av läroplanen:

- hur samarbetet med social- och hälsovårdsmyndigheterna ordnas när man gör upp de avsnitt som behandlar elevvård och samarbete mellan hem och skola
- hur man följer upp att läroplanen genomförs och hur läroplanen utvärderas och utvecklas
- vilka är de lokala planer och program som kompletterar och förverkligar läroplanen (till exempel plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet, program för hållbar utveckling, jämställdhetsplan, plan för kulturell fostran, informationsstrategi).

Utbildningsanordnaren ska i läroplanen besluta och beskriva följande om hur undervisningen ska ordnas:

- hur man främjar enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena (inom den grundläggande utbildningen, med förskoleundervisningen och övrig småbarnspedagogik och med läroanstalter som representerar utbildning som följer efter den grundläggande utbildningen)
- om undervisningen eller en del av den ordnas i sammansatt klass (se även underkapitel 5.4 och 5.6)
- om undervisningen eller en del av den ordnas som undervisning enligt årskurs eller som årskursintegrerade studier eller som studier enligt elevers eget studieprogram (se även underkapitel 5.4 och 5.6)
- om undervisningen ordnas huvudsakligen indelad i läroämnen eller helt eller delvis som helhetsskapande undervisning; vilka är huvuddragen för hur eventuell helhetsskapande undervisning ordnas
- hur undervisningstimmar fördelas per årskurs mellan gemensamma läroämnen, de valfria timmarna i konst- och färdighetsämnen och valfria ämnen i enlighet med statsrådets förordning (lokal timfördelning)¹⁴
- utbildningsanordnarens språkprogram, på vilken årskurs undervisningen i de olika språken inleds (se även avsnitten om det andra inhemska språket och främmande språk samt kapitel 12)
- vilka valfria ämnen som erbjuds eleverna och på vilka årskurser de undervisas (se även kapitel 12)
- eventuell intensifierad undervisning och hur den genomförs; hur intensifieringen syns i timfördelningen och i undervisningens mål och innehåll (se även kapitel 12)
- hur elevhandledningen ordnas
  - i handledningsplanen ska beskrivas elevhandledningens struktur, förfaringsätt, arbets- och ansvarsfördelning, arbete i sektorsövergripande nätverk, samarbete mellan hemmet och skolan i frågor som gäller handledning, samarbete med arbetslivet samt arrangemang för arbetsorientering (se även den uppgiftsbeskrivning för elevhandledningen som ingår i årskurshelheterna).

---

14 Statsrådets förordning (422/2012)

2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning

Den grundläggande utbildningen ska lägga grunden för elevernas allmänbildning. Kommunen är skyldig att ordna grundläggande utbildning för de barn i läropliktsåldern som bor inom kommunens område¹⁵. Förpliktelserna som styr den grundläggande utbildningen grundar sig på grundlagen, lagen och förordningarna om grundläggande utbildning, statsrådets förordning och grunderna för läroplanen. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning och internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Den grundläggande utbildningen bygger på en gemensam värdegrund och syn på lärande.

2.1 Förpliktelser som styr undervisningen

Den grundläggande utbildningen ska följa de enhetliga nationella grunderna för läroplanen enligt lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas utgående från elevernas ålder och förutsättningar och främja en sund uppväxt och utveckling. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen.¹⁶

Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår¹⁷. Undervisningsgrupperna ska sammansättas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen¹⁸. Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som förutsätts för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner och tjänster enligt lagen.¹⁹ Elevvården regleras av lagen om elev- och studerandevård²⁰. Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö²¹. Eleven ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad. Måltidssituationen ska vara övervakad.²²

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.²³ Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen²⁴.

Undervisningen ska dessutom ordnas med beaktande av bestämmelser om undervisningspersonalens antal och behörighet och föreskrifter om bl.a. säkerhet och arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd, upphovsrätt samt bestämmelser om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

---

15 Lag om grundläggande utbildning 4 § 1 mom.

16 Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 och 3 mom.

17 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

18 Lag om grundläggande utbildning 30 § 2 mom.

19 Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)

20 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

21 Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom.

22 Lag om grundläggande utbildning 31 § 2 mom.

23 Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom. och Lag om likabehandling 6 § 1 mom.

24 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 §

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är en grundläggande historisk och etisk tolkning av betydelsen av mänskliga rättigheter²⁵. Finland har förbundit sig att följa de flesta internationella avtal om mänskliga rättigheter som förutsätter att varje barns lärande och välbefinnande ska tryggas. De mest centrala är FN:s konvention om barnets rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter det vill säga den s.k. ESK-konventionen, Europakonventionen samt FN:s konvention om handikappades rättigheter²⁶. För att trygga samernas rättigheter ska dessutom FN:s deklaration om urfolkens rättigheter beaktas²⁷.

FN:s konvention om barnets rättigheter ger juridisk grund för den grundläggande utbildningen. Enligt konventionen är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets grundläggande principer, som är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Enligt konventionen har varje barn rätt till ett gott liv och till individuell, fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Grunderna för läroplanen har utarbetats i enlighet med den värdegrund som beskrivs här.

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.

Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.

Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

25 FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna 1948

26 FN:s konvention om barnets rättigheter FördrS 59–60/1991, ESK-konventionen FördrS 6/1976, Europakonventionen FördrS 85–86/1998 och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

27 FN:s konvention om urfolkens rättigheter 2007

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och eko-social bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom eko-social bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil.

Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid.

Inom den grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtions- och produktionssätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en icke-hållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

2.3 Synen på lärande

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för läroprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin läroprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under läroprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Läroprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under läroprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena.

2.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Värdediskussionerna utgör grunden både för uppgörandet av läroplanen och för det gemensamma undervisnings- och fostringsarbetet. Man beslutar lokalt om hur värdediskussionerna ska förverkligas vid uppgörandet av läroplanen och i övrigt regelbundet under skolarbetets gång. Samtidigt beslutas också om hur man skapar möjligheter för personalen, eleverna och vårdnadshavarna samt andra eventuella samarbetspartner att delta i diskussionen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- eventuella lokala aspekter eller prioriteringar som kompletterar den grundläggande utbildningens värdegrund och syn på lärande och hur dessa kommer till uttryck (till övriga delar kan den text som finns i grunderna för läroplanen gällande värdegrunden och synen på lärande användas som sådan)
- hur man följer upp och utvärderar att värdegrunden och synen på lärande förverkligas.

Eventuella skolvisa kompletteringar skrivs in i skolans läroplan och/eller läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål

3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen är stommen i utbildningssystemet och samtidigt en del av den kontinuerliga utbildningsprocess som börjar i förskolan. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ska också ge eleverna förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Den ska hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor och att med hjälp av lärandet bygga en framtid.

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder.

Varje skola som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödjas i samarbete med hemmen. Den grundläggande utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högtaktar och försvarar dem.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kompetens och det sociala kapitalet av kontakter, kommunikation och förtroende mellan människorna. Tillsammans främjar de individens och samhällets välbefinnande och utveckling. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärtig utan könsbundna rollmodeller.

Den grundläggande utbildningens kulturella uppdrag är att främja mångsidig kulturell kompetens och en högtaktning av kulturarvet samt att stödja eleverna att forma egna kulturella identiteter och egna kulturella kapital. Undervisningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka.

Omvärldens förändringar påverkar oundvikligen såväl elevernas utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Global fostran i den grundläggande utbildningen skapar förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med FN:s mål för utveckling. Skolorna ska i mån av möjlighet samarbeta med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska inverka positivt och konstruktivt på samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

3.2 Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och mera ingående i statsrådets förordning²⁸. Målen ska styra utarbetandet av samtliga delar av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning framhålls betydelsen av undervisning och fostran. Det centrala målet är att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja att eleverna utvecklas till harmoniska människor med god självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja förståelsen för och kännedomen om kulturer samt traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder. Vidare ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för den västerländska humanistiska traditionen. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling.

Behövliga kunskaper och färdigheter

Enligt 3 § i förordningen är det huvudsakliga målet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper och kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att den kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund. I förordningen fastställs också om mål och anordnande av undervisning som ges på annat språk än modersmålet och undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt elevvården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förbättra färdigheten att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Även betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande elevvård betonas.

Utgående från målen i statsrådets förordning ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs i den tid vi lever nu och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnen som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligats.

---

28 Lag om grundläggande utbildning 2 § och Statsrådets förordning (422/2012) 2 - 4 §

3.3 Mångsidig kompetens som mål

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Elevernas värderingar, attityder och vilja att agera påverkar elevernas sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Hur kompetensen utvecklas beror på både de innehållsområden man behandlar och i synnerhet hur man arbetar och hur kommunikationen mellan eleven och omgivningen fungerar. Responsen som eleverna får samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

I det följande beskrivs de sju delområdena inom mångsidig kompetens och deras betydelse. Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem står i samklang med den grundläggande utbildningens uppdrag och med beaktande av elevernas ålder att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Särskilt viktigt är att eleverna uppmuntras att lära känna sig själva och sin personlighet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens preciseras i årskurshelheterna i kapitlen 13, 14 och 15. Målen har beaktats vid beskrivningen av mål och centralt innehåll för läroämnena. Sambandet mellan läroämnets mål och mångsidig kompetens framgår ur läroämnesbeskrivningarna.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska spöras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska spöras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta

innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska spurras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsument. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriften, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsument. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsroller och andra rollmodellens inverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringsätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

3.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska man diskutera vad den grundläggande utbildningens uppdrag och de nationella mål för undervisning och fostran som fastställs i statsrådets förordning innebär på det lokala planet. Man ska också fundera över vad som krävs för att undervisningen ska kunna förverkligas enligt de fastställda nationella målen och enligt målen för mångsidig kompetens och målen för läroämnena, som är härledda ur de nationella målen. Dessutom ska man fundera över vilka krav målen ställer på ledarskap och på skolarbete.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- lokala perspektiv som eventuellt kompletterar den grundläggande utbildningens uppdrag och syns i det praktiska genomförandet (till övriga delar kan texten i grunderna för läroplanen användas som sådan; uppdraget kan också konkretiseras och förverkligas med hjälp av planer som kompletterar läroplanen såsom till exempel program för hållbar utveckling eller plan för kulturfostran, dessa ska i så fall omnämnas i läroplanen)
- eventuella lokala prioriteringar som gäller mångsidig kompetens som fastställs i grunderna för läroplanen och hur prioriteringarna tar sig uttryck (i övrigt kan texten i grunderna för läroplanen användas som sådan)
- arrangemang och åtgärder med vilka man stödjer och följer upp att målen för mångsidig kompetens uppfylls (noggrannare mål för mångsidig kompetens fastställs i årskurshelheterna, se kapitel 13-15).

4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning

4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den

Den grundläggande utbildningen ska utvecklas som en läroplansmässigt och pedagogiskt sammanhängande helhet. Den grundläggande utbildningen indelas enligt statsrådets förordning i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Årskurserna ska bilda en enhetlig didaktisk och logisk pedagogisk kontinuitet. Samarbete med förskoleundervisningen ökar långsiktigheten i arbetet. Utbildningsanordnaren ska garantera samarbete och enhetlighet i undervisningen, oberoende av om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen eller olika årskurser i den grundläggande utbildningen administrativt fungerar i olika enheter eller byggnader. I mån av möjlighet ska man även samarbeta med läroanstalter inom följande utbildningsstadium.

Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att skapa enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Den inverkar alltid på hur eleverna upplever kvaliteten i skolarbetet²⁹. En skolans verksamhetskultur är dess historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta. Verksamhetskulturen kan utvecklas och förändras. Den är en helhet som bygger på

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- kompetens som finns i skolan och hur man utvecklar skolans verksamhet
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation, atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som tillägnar sig skolans värden, attityder och vanor. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till eleverna. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan och lägga märke till icke-önskvärda drag och korrigera dem.

Verksamhetskulturen syns mest i de gemensamma handlingsätten. All verksamhet i den grundläggande utbildningen ska utformas så att den stödjer målen för undervisning och fostran. Skolans verksamhetskultur ska stödja att alla förbinder sig till målen och främja att den gemensamma värdegrunden och synen på lärande förverkligas i skolarbetet. En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.

4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet, välbefinnande och en hållbar

29 Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, undervisnings- och kulturministeriet 2012:29

livsstil. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, att man samarbetar med vårdnadshavarna och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa två aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhetssätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag. Gemensam elevvård är en viktig del av verksamhetskulturen.

Eleverna ska ha jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande, både som individer och som medlemmar i gruppen. Välvilighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsamt miljö främjar arbetsron.

Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan. Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar

tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoriteters betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integriteten i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begrepps-system. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetssätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetssätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevs- och fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga³⁰. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

---

30 Lag om likabehandling (21/2004)

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter och att förhålla sig till olika läroämnena, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inte hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbar framtid.

4.3 Lärmiljöer och arbetssätt

Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation³¹. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Valfungerande lärmiljöer främjar kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga.

Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta olika läroämnes specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna lär sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, museer och många andra samarbetspartner erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

---

31 Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärtigar stödjas med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.

Erfarenheter och upplevelser av att lyckas i olika miljöer och lärsituationer sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Eleverna ska delta i utvecklingen av lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov.³² På det viset kan man förebygga behovet av särskilt stöd för lärande och skolgång. Lärmiljöer som skraddarsys utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planliga stöd.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar³³. Eleverna ska lära sig att handla på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i alla lärmiljöer. Arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet.

Arbetsätt

Utgångspunkt för valet av arbetsätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetsätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande. Arbetsätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetsätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetsätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetsätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetsätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetsätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetsätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetsätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetsätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetsätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika

---

32 Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

33 Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt. Helhetsskapande undervisning behandlas i det följande underkapitlet 4.4.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder.

Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till målmedvetet arbete.

4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden

Helhetsskapande undervisning är en viktig del av den verksamhetskultur som stödjer pedagogisk enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Målet är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då eleverna undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjlighet att tillämpa sina kunskaper och får dem att känna sig delaktiga i att bygga upp gemensam kunskap. Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i varje läroämne och i synnerhet över läroämnegränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter. Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen kan t.ex. genomföras genom att

- samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor
- planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar
- erbjuda samordnad undervisning, så att all undervisning är helhetsbaserad såsom i förskoleundervisningen.

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med lärområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår. Om de mångvetenskapliga lärområdenas mål och innehåll och om hur de förverkligas ska beslutas i den lokala läroplanen och preciseras i skolans läsårsplan. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleverna har tid att fördjupa sig i innehållet och att arbeta målinriktat, mångsidigt och uttålligt. I den lokala läroplanen och i läsårsplanen kan man också besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande.

De mångvetenskapliga lärområdena ska främja den grundläggande utbildningens mål och i synnerhet utvecklingen av mångsidig kompetens. Innehållet i lärområdena ska planeras lokalt så att de återspeglar de principer för verksamhetskulturen som beskrivs i kapitel 4.2.

De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala resurserna och möjligheterna. Lärområdena erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Lärarnas och elevernas motivation ökar när de ämnen som behandlas har lokal anknytning, är aktuella och har samhällsrelaterad betydelse. Det är viktigt att eleverna deltar i planeringen. Syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar elevernas erfarenhetsvärld, varvid målet är att

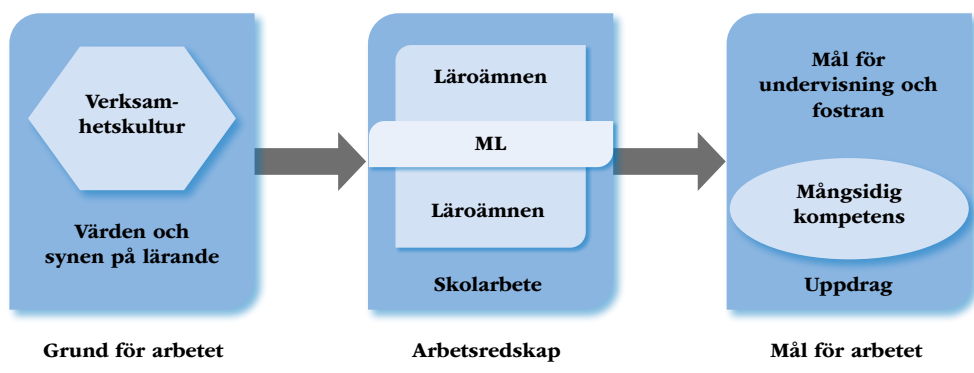
- stärka elevernas delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna
- lyfta fram frågor som eleverna upplever som viktiga och skapa tillfällen att behandla och påverka dem
- öka elevernas möjligheter att studera i olika grupper och med elever i olika åldrar och att arbeta med många olika vuxna
- ge eleverna möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med skolarbetet
- ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer
- göra det möjligt att tillämpa kunskaper och färdigheter i praktiken och ge övning i att handla i enlighet med en hållbar livsstil
- sporra eleverna att handla på ett sätt som gynnar skolgemenskapens och samhällets bästa.

Planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnen som representerar olika perspektiv samt att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Alla läroämnen ska i tur och ordning delta i genomförandet av ett lärområde på det sätt som respektive lärområde förutsätter. Innehållet i lärområdena ska väljas enligt principerna för verksamhetskulturen och så att det intresserar eleverna och lämpar sig för samarbete mellan läroämnen och lärare. I studierna utnyttjas de infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena.

Eleverna ska ges respons under den tid man arbetar med lärområdet och deras kunskaper och färdigheter ska beaktas i den verbala bedömningen eller när man ger vitsord i de läroämnen som varit involverade i lärområdet.

Mångvetenskapliga lärområden (ML) är helhetsskapande studieperioder som grundar sig på samarbete mellan läroämnena. Lärområdena ska avspegla skolans värden och syn på lärande. De ska återspegla principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen och stödja utvecklingen av mångsidig kompetens.

4.5 Frågor som avgörs på lokal nivå

Reflektion kring principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen är en viktig del av läroplansarbetet och samtidigt en förutsättning för en kontinuerlig utveckling av verksamheten. Man ska lokalt besluta om på vilket sätt eleverna och vårdnadshavarna deltar i utvecklingen av verksamhetskulturen och om vilka andra aktörer man ska samarbeta med för att utveckla verksamhetskulturen. I planeringen ska man också beakta att verksamhetskulturen ska vara kontinuerlig från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och under olika skeden inom den grundläggande utbildningen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur utbildningsanordnaren och skolorna främjar och utvärderar att principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen förverkligas; vilka är de eventuella lokala tyngdpunktsområdena och hur syns de i praktiken (texten i grunderna för läroplanen kan användas som sådan för att beskriva principerna för verksamhetskulturen)
- vilka de lokala mål och specifika frågor som styr val, användning och utvecklandet av lärmiljöer och arbetssätt är
- hur en helhetsskapande undervisning förverkligas i praktiken
- hur de mångvetenskapliga lärområdena förverkligas
  - lokala mål för hur lärområdena förverkligas (texten i grunderna för läroplanen kan användas som sådan för en allmän beskrivning)
  - principer och sätt att förverkliga lärområdena (om man till exempel i den gemensamma lokala läroplanen beslutar om teman för lärområdena och i den skol-specifika läroplanen eller läsårsplanen om noggrannare mål och innehåll; hur man garanterar att det i varje elevs studier ingår minst ett lärområde per läsår; direktiv om lärområdenas omfattning och elevernas delaktighet i planeringen osv.)
  - mål och innehåll (precisering antingen i läroplanen eller i läsårsplanen enligt utbildningsanordnarens beslut)
  - praxis för bedömningen (hur man garanterar att de kunskaper och färdigheter som eleverna visat under arbetet med lärområdena beaktas vid bedömningen i de ämnen som varit delaktiga)
  - hur man följer upp, utvärderar och utvecklar förverkligandet av lärområdena.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola preciserar målen för utvecklandet av sin verksamhetskultur, sina lärmiljöer och arbetssätt, de gemensamma verksamhetsprinciperna, samarbetet och det övriga praktiska genomförandet. Utbildningsanordnaren ska också se till att planering, precisering av mål och innehåll, genomförande, uppföljning och utvärderingssamarbete gällande de mångvetenskapliga lärområdena och eventuell annan helhetsskapande undervisning preciseras skolvis. Det är viktigt att skolvis beskriva samarbetet och arbetsfördelningen mellan de olika läroämnena och skolans övriga verksamhet vid genomförandet av lärområdena och att precisera hur bedömningen av lärandet ska ske i anslutning till lärområdena. Preciseringarna skrivs in antingen i skolans läroplan och/eller läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

Till läroplanen kan också bifogas planer för samarbete med utomstående aktörer, som stödjer genomförandet av de mångvetenskapliga lärområdena.

5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande

5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet. Skolarbetet ska främja målen för undervisning och fostran och bidra till att den grundläggande utbildningens uppdrag genomförs. Man ska skapa förutsättningar för elevernas välbefinnande, utveckling och lärande och se till att skolarbetet och samarbetet löper smidigt. De dagliga rutinerna i skolan ska också främja en hållbar livsstil.

Utgångspunkten är gemensamt ansvar för och omsorg om en bra och trygg skoldag för alla. Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oberoende av deras arbetsuppgift. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. Samarbete med vårdnadshavarna och andra parter bidrar till att det lyckas.

Varje elev har alla skoldagar rätt till undervisning enligt läroplanen, handledning, elevvård och stöd samt till en trygg lärmiljö³⁴. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och stödarrangemangen i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att förebygga problem och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska lösningar och sitt sätt att handleda. Till lärarens uppgift hör att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handleda och stödja eleverna. Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdspersonalen.

Eleverna har också ett eget ansvar som medlemmar i skolgemenskapen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Lagen förpliktar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppträda sakligt³⁵. En elev kan endast av särskilda skäl tillfälligt befrias från undervisning³⁶. Hemmet och skolan ska tillsammans handleda eleven att agera i enlighet med lagen och stödja eleven i hans eller hennes ansträngningar. Det är skolans uppgift att ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

---

34 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. och Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom. (1267/2013)

35 Lag om grundläggande utbildning 35 § 2 mom.

36 Lag om grundläggande utbildning 35 § 1 mom.

5.2 Samarbete

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Elevernas delaktighet

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler³⁷. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningssamtyg och delaktighet.³⁸ Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom andra strukturer och verksamhetsätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

Samarbete mellan hem och skola

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen³⁹. Genom samarbetet stöds undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Samarbetet främjar elevernas sunda växande och utveckling. Vårdnadshavarnas delaktighet och deras möjlighet att vara med i skolarbetet och utveckla det är en central del av skolans verksamhetskultur. Hemmets och skolans fostringssamarbete ökar elevens, klassens och hela skolans välbefinnande och trygghet.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Vårdnadshavaren ska också se till att läroplikten fullgörs. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan läroplikten fullgöras genom att eleven deltar i undervisning eller på annat sätt inhämtar de kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs.⁴⁰ Skolan ska stödja hennens fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla förutsättningarna för samarbete mellan hem och skola. Utgångspunkter för samarbetet är förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. I samarbetet ska familjernas mångfald samt behov av information och stöd beaktas. För ett lyckat samarbete förutsätts att skolans personal är aktiv och har personlig kontakt med vårdnadshavarna och att kommunikationen i övrigt är mångsidig. Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på kollektiv nivå som på individnivå.

37 Lag om grundläggande utbildning 47 a § 1 mom. (1267/2013)

38 Lag om grundläggande utbildning 47 a § 2 mom. (1267/2013)

39 Lag om grundläggande utbildning 3 § 3 mom.

40 Lag om grundläggande utbildning 26 § 1 mom. (477/2003)

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och växande framskrider och om eventuell frånvaro⁴¹. Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna. Det är viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande och utveckling i positiva ordalag. När vårdnadshavarna regelbundet får information, kan de för sin del stödja sina barn i deras lärande och skolgång. Särskilt viktigt är samarbetet vid övergångarna mellan skolstadierna och vid planering och genomförande av stöd för lärande och skolgång. Utöver personliga möten och gruppmöten ska även informations- och kommunikationsteknik utnyttjas i samarbetet.

Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att tillsammans med skolans personal och elever bekanta sig med skolans vardag och att delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete. En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete. Samarbetet mellan hem och skola främjar också kontakten vårdnadshavarna emellan och lägger grund för föräldraföreningsverksamhet. Nätverk bland föräldrarna och gemensamma aktiviteter stärker gemenskapen och stödjer lärarnas och skolans arbete.

Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonläraryrskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.

Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Ofta förutsätter även undervisningen för olika språk- och kulturgrupper, stöd för lärandet och smidig elevvård ett gott samarbete mellan skolorna. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.

För att trygga en enhetlig lärtig ska skolan samarbeta med småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen samt gymnasierna och yrkesläroanstalterna. Ett gott samarbete med klubb- samt morgon- och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen samt församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, museer och ungdomscentraler bidrar till mångsidigare lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag.

5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en bra arbetsro. För att trygga arbetsron och ta itu med olämpligt uppförande har utbildningsanordnaren också rätt att använda fostrande samtal och olika disciplinära åtgärder. Om förfaringssätten vid fostrande samtal och disciplinära åtgärder regleras i lagen om grundläggande utbildning.⁴²

41 Lag om grundläggande utbildning 26 § 2 mom. (477/2003)

42 Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 § (477/2003) och 36 a § (1267/2013)

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Syftet med samtalet är att tillsammans med eleven specificera den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden, höra eleven, utreda orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera omfattande utsträckning samt fundera över hur situationen kan förbättras. Avsikten med åtgärden är att komma fram till hur elevens uppförande i skolan och elevens välbefinnande kan förbättras. Utbildningsanordnaren beslutar i hurdana fall fostrande samtal används.

Disciplinära åtgärder är enligt lagen om grundläggande utbildning kvarsittning, skriftlig varning och avstängning för viss tid. En elev som stör undervisningen kan uppmanas att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges, eller en skoltillställning. En elev kan dessutom förvägras rätt att delta i undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om eleven uppför sig våldsam eller hotfullt och hotar säkerheten för en annan elev eller person eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande beteende.⁴³

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder och förfaringssätt⁴⁴. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att eleverna behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att skolans ordningsregler följs.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola har en plan för användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder. Planen kan utarbetas gemensamt för alla utbildningsanordnarens skolor eller så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i den lokala läroplanen och planen sedan preciseras skolvis. Den skolvisa planen kan utarbetas separat eller inkluderas i den eventuella skolvisa läroplanen.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att endast disciplinära åtgärder som nämns i lagen får användas och att man vid användningen av disciplinära åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också elevens ålder och utvecklingsstadium ska beaktas. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven.

Utbildningsanordnaren beslutar om vilka parter som ska delta i utarbetandet och beredningen av planen. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredningen av planen⁴⁵. Samarbete med vårdnadshavarna och företrädare för bland annat social- och hälsovården stödjer genomförandet av planen. Personalen och elevkåren ska höras innan planen godkänns eller uppdateras.

5.4 Olika sätt att anordna undervisningen

Undervisningen ska ordnas med hänsyn till elevernas behov och lokala möjligheter. Målet är att hitta lösningar som främjar lärandet och välbefinnandet på bästa sätt.

Årskursintegrerade studier

Årskursintegrerade studier innebär flexibla arrangemang som ger möjlighet till en individuell studiegång. Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i studier för en hel skola, endast vissa

⁴³ Lag om grundläggande utbildning 36 § (477/2003) och 36 a - 36 i § (1267/2013)

⁴⁴ Lag om grundläggande utbildning 29 § (1267/2013)

⁴⁵ Lag om grundläggande utbildning 47 a § (1267/2013)

årskurser eller enskilda elever. Den kan också tillämpas för att till exempel stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott.

Årskursintegrerade studier förutsätter ett beslut i den lokala läroplanen. Det betyder att man i läroplanen beslutar att studierna i vissa läroämnen kan följa elevens eget studieprogram, i stället för en i årskurser indelad lärokurs.⁴⁶ Elevernas egna studieprogram ska bygga på de studiehelheter som fastställs i läroplanen. Studiehelheterna ska planeras utifrån målen och innehållet i de olika läroämnena. En förutsättning för att gå vidare i studierna i ifrågakvarande läroämne och i studierna som helhet är att studiehelheterna slutförts med godkänt resultat. I läroplanen ska fastställas vilka studiehelheter som är obligatoriska och vilka som är valfria. Det är viktigt att regelbundet följa upp hur elevens studier och studiehelheter fortlöper. Bedömningen av lärande vid studier enligt ett eget studieprogram beskrivs i kapitel 6.

Vid årskursintegrerade studier fastställs timfördelningen samt målen och innehållet i läroämnena per studiehelhet. Studiehelheterna ska i varje ämne utformas utgående från de årskurshelheter som bildas mellan etappmålen i statsrådets förordning om timfördelningen⁴⁷. Årskurshelheterna kan delas upp i två eller flera studiehelheter. Innehållet i studiehelheterna kan också utformas genom att kombinera målen och innehållet i olika ämnen inom årskurshelheterna eller vid behov över etappmålen i timfördelningen.

Vid behov kan ett beslut om studier enligt ett eget studieprogram också fattas för en enskild elev genom ett förvaltningsbeslut med stöd av 18 § i lagen om grundläggande utbildning⁴⁸. Ett dylikt förvaltningsbeslut är möjligt även då den lokala läroplanen inte är uppgjord enligt årskursintegrerade studier. En plan för elevens lärande ska utarbetas. Där ska stå vilka studiehelheter som ingår i elevens studieprogram, i vilken ordning och enligt vilken tidtabell studierna ska genomföras och eventuella särskilda mål för studierna.

Undervisning i sammansatt klass

Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp som består av elever från olika årskurser eller, vid årskursintegrerade studier, elever i olika åldrar. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl.

Undervisningen i en sammansatt klass kan i sin helhet genomföras enligt elevernas årskurser eller delvis enligt principen om växelkurser. Vid studier enligt växelkurser är det viktigt att värna om kontinuitet och konsekvens i fråga om studiernas innehåll. Särskilt viktigt är att måna om att elevernas studiefärdigheter utvecklas. Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnen har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena också uppdelas i delar för att på det viset jämna ut undervisningstimmarna. Vid utjämning av undervisningstimmarna i läroämnena ska elevernas rätt till det totala antal timmar som fastställs i läroplanen alltid tryggas. Om en elev övergår från att ha följt principen om växelkurser till en undervisningsgrupp som framskrider årskursvis ska eleven få individuell undervisning för att avlägga en eventuell lärokurs eller en del av en lärokurs som saknas.

Studier i en sammansatt klass kan också genomföras som årskursintegrerade studier i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning⁴⁹. I det fallet fastställs lärokursen i läroplanen som studiehelheter och delas inte in i årskurser. De årskursintegrerade studierna kan gälla alla skolans elever, en viss sammansatt klass eller enskilda elever.

---

46 Förordning om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

47 Statsrådets förordning (422/2012) 6 §

48 Lag om grundläggande utbildning 18 §

49 Förordning om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinläring ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.

Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att komplettera undervisningen samt erbjuda mångsidigare studiemöjligheter i olika läroämnen. Undervisning med hjälp av fjärruppkoppling kan ges endast av en utbildningsanordnare som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Vid val av pedagogik ska man i synnerhet beakta elevernas ålder och förutsättningar.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.

Med hjälp av fjärruppkoppling kan undervisningen både differentieras och göras mera helhetsbetonad. Man kan möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer utvecklandet av specialbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Fjärruppkoppling och användning av digitala verktyg bidrar till mångsidigare lärmiljöer. Genom fjärruppkoppling kan man utnyttja olika lärares kompetens, sakkunskapen hos skolans samarbetspartner och eventuella internationella nätverk utgående från elevernas behov och målen för undervisningen.

Lärmiljön ska vara trygg och eleverna ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. En ansvarig lärare ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevernas möjligheter till kommunikation som främjar lärande. En god undervisning förutsätter pedagogisk planering som beaktar elevernas behov och utnyttjar teknikens möjligheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningen om upphovsrätt.

Flexibel grundläggande utbildning

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en kommun, i den omfattning kommunen beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–9⁵⁰. Utbildningen ska ordnas i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och förebygga utslagning⁵¹. Målet är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Förutom att eleverna ska slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs får de stöd vid övergången till följande utbildningsstadium och ges färdigheter som behövs för att klara av studierna.

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som man bedömer riskeras av att

---

50 Lag om grundläggande utbildning 5 § (1707/2009)

51 Förordning om grundläggande utbildning 9 a § 1 mom. (1768/2009)

bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer. Också yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom det fria bildningsarbetet samt verkstäder för unga kan delta i samarbetet. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera flexibel grundläggande utbildning.

Skolans arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Flexibel grundläggande utbildning ska ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster⁵². Flexibel grundläggande utbildning ska utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd yrkeskunnig person som vet hur man stödjer ungas sociala växande, samarbetet med familjerna och är insatt i annat stöd- och rådgivningsarbete. Undervisningen kan vid behov också delvis genomföras i anslutning till en annan undervisningsgrupp.

Undervisningen ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla grundläggande utbildningen. Under dessa perioder har eleverna rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleverna ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen. Personal på arbetsplatser och i övriga lärmiljöer som arbetar med elever ska göras förtrogna med föreskrifter som berör arbetarskydd, dataskydd och sekretess och andra nödvändiga föreskrifter.

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet.⁵³ Om elevantagningen fattas ett förvaltningsbeslut som bereds på ett yrkesövergripande sätt. Om den flexibla grundläggande utbildningen för en enskild elev avslutas innan den grundläggande utbildningen är slut, förutsätts ett förvaltningsbeslut.

Elever som deltar i flexibel grundläggande utbildning har rätt till lagstadgat stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. En elev kan vid behov få allmänt eller intensifierat stöd. I undantagsfall kan även en elev som får särskilt stöd antas till flexibel grundläggande utbildning, om eleven kan följa den läroplan som används i undervisningen och om arrangemanget kan anses vara till fördel för eleven.⁵⁴

För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska man utarbeta en plan för elevens lärande eller justera den plan som tidigare utarbetats. Planen ska utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Den ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd. Planen ska dessutom beskriva speciella omständigheter i den flexibla grundläggande utbildningen för eleven, till exempel om undervisningen ordnas i lärmiljöer utanför skolan. Ifall eleven får särskilt stöd, ska den flexibla grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

---

52 Förordning om grundläggande utbildning 9 a § 2 mom. (1768/2009)

53 Förordning om grundläggande utbildning 9 b § 2 mom. (1768/2009)

54 Förordning om grundläggande utbildning 9 b § 1 mom. (1768/2009)

Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Den grundläggande utbildningen kan i sådana fall ordnas bland annat som sjukhusundervisning, på skolhem, upptagningshem, förläggningar eller i fängelser eller andra straffanstalter.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård. Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till sjukhusundervisning eller återgången tillbaka till sin egen skola. Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan.⁵⁵ Inom sjukhusundervisningen kan man också använda fjärruppkoppling i undervisningen. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som får undervisning i en sjukhusskola.

För undervisningen av barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där barnet är bosatt. För undervisningen av en elev som har placerats på en barnskyddsanstalt svarar den skola som verkar på anstalten, om anstalten har tillstånd att anordna utbildning. För elever som blivit placerade med stöd av barnskyddslagen är elevernas hemkommun skyldig att betala hemkommunsersättning.⁵⁶ För fängelseundervisningen av läropliktiga svarar den kommun där fängelset ligger.

Enligt avtal kan en kommun också, i stället för en skola i den egna kommunen, som närskola anvisa eleven en skola i en annan kommun, en skola som drivs av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna utbildning, eller en statlig skola.

5.5 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen⁵⁷. Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet och omfattningen av verksamheten. Också skolmåltider, rastaktiviteter, morgonsamlingar, fester, utfärder, studiebesök och lägerskolor samt i mån av möjlighet skolresor ska ordnas så att de stödjer de mål som ställts upp för elevernas lärande, mångsidiga utveckling och välbefinnande. De förstärker också för sin del upplevelsen av en bra och trygg skoldag och möjliggör utgående från elevernas perspektiv en enhetlig, uppiggande och omväxlande dag. I den lokala läroplanen fastställs målen för verksamheten och principerna för att ordna verksamheten. Om de skolvisa arrangemangen bestäms i lärsplanen.

55 Lag om grundläggande utbildning 4 a § (1267/2013)

56 Lag om statsandel för kommunal basservice 41 § (1271/2013)

57 Lag om grundläggande utbildning 47 §

Klubbverksamhet i skolan

Klubbverksamhet är verksamhet utanför lektionstid som utgår från skolans mål för undervisning, fostran och handledning. Verksamheten är en del av den avgiftsfria grundläggande utbildningen främjar för sin del gemenskap och berikar skolans verksamhetskultur. Klubbverksamheten ska på ett mångsidigt sätt stödja elevernas växande och utveckling. Klubbarna erbjuder eleverna möjlighet att bekanta sig med olika fritidsaktiviteter. Målet är att inspirera eleverna att ta del av fritidsaktiviteter och ge dem möjlighet att arbeta tillsammans, känna glädje och uppleva att de kan och lyckas. I klubbverksamheten ges eleverna tillfällen att tillämpa det som de har lärt sig i skolan och tillfällen för kreativ verksamhet och mångsidig kommunikation med vuxna och andra elever. Klubbarna kan öka elevernas delaktighet och möjligheter att påverka samt hjälpa dem att hantera vardagen och känna sig trygga.

Flexibla lösningar inom klubbverksamheten stödjer att elevens dag bildar en helhet. Klubbverksamheten utvecklas och lärmiljöerna utformas så att de stödjer deltagande i fritidsaktiviteter. Eleverna får i större utsträckning delta i planeringen av klubbverksamheten. Klubbverksamheten erbjuder möjligheter att stärka fostringssamarbetet mellan hem och skola samt samarbetet med det omgivande samhället. Skolorna kan då de ordnar klubbverksamhet använda sig av den kompetens som finns inom olika sektorer, föreningar, företag och organisationer och hos andra samarbetspartner.

Skolbiblioteksverksamhet

För att stödja skolans undervisning och fostrande arbete kan man ordna skolbiblioteksverksamhet och förverkliga den i samarbete med närbibliotek och andra bibliotek. Biblioteksverksamheten bidrar till att stärka elevernas allmänbildning och till att bredda och vidga deras världsbild. Mångsidig skolbiblioteksverksamhet stödjer förverkligandet av synen på lärande i verkliga lärsituationer och ger eleverna möjligheter att sköta olika ansvarsuppdrag. Skolbiblioteket och andra bibliotek erbjuder aktiverande och stimulerande lärmiljöer och mångsidiga arbetsätt. Biblioteksverksamheten ska uppmuntra eleverna att självmant läsa och välja böcker, tillgodose deras kunskapsbehov, uppmuntra dem att söka information i olika källor och granska informationskällorna. Verksamheten ökar möjligheterna att differentiera undervisningen, att arbeta utgående från elevernas personliga intressen samt att samarbeta med hemmen. Tillsammans handleder skolan och biblioteket eleverna till livslångt lärande och aktivt medborgarskap.

Skolmåltiden

Syftet med skolmåltiden ska vara att stödja elevernas sunda växande och utveckling samt deras studieförmåga och måltidskunskap. Den som deltar i undervisningen ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid. Måltiden ska vara ändamålsenligt ordnad och övervakad⁵⁸. Skolmåltiden ska ordnas med hänsyn till måltidens hälsomässiga, sociala och kulturella betydelse. Skolmåltiderna har en viktig avkopplande och social funktion. Med skolmåltiden kan man främja målen för en hållbar livsstil, kulturell kompetens och närings- och umgängesfostran. När måltiden och eventuella mellanmål intas vid rätt tidpunkt i lugn och ro försäkras man sig om att eleverna orkar under skoldagen. En trivsamt skolmåltid ökar välbefinnandet i hela skolan.

Skolmåltiden är för eleverna en viktig del av skoldagen. Eleverna ska uppmuntras att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiden och i synnerhet av måltidsituationerna. Lärarna, tillsammans med andra vuxna i skolan, bär ansvar för att ge handledning i samband med måltiden och för att målen för fostran nås. Målen för skolmåltiderna och hur de organiseras ska diskuteras med hemmen och tillsammans stödjer man elevernas utveckling. Man ska regelbundet följa upp hur många som deltar i skolmåltiden och utvärdera kvaliteten på maten och måltidssituationen.

---

58 Lag om grundläggande utbildning 31 § 2 mom.

Skolmåltiden ska ordnas och verksamheten utvecklas genom samarbete mellan undervisningspersonalen och personalen som ansvarar för måltiden. Om en elev har individuella behov som gäller kost, hälso- eller sjukvård, ska man tillsammans med eleven, vårdnadshavaren, personalen som ansvarar för måltiden och skolhälsovården komma överens om stödåtgärder och övervakning i samband med måltiden.⁵⁹

Raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang samt studiebesök och lägerskolor

Enligt förordningen om grundläggande utbildning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning och den tid som används för undervisning ska indelas i ändamålsenliga undervisningsavsnitt. En del av arbetstiden kan användas för arbetslivsorientering, avslutningar och andra gemensamma evenemang.⁶⁰ Förordningen gör det möjligt att på olika sätt strukturera skoldagen och att ordna rasterna på sätt som främjar elevernas välbefinnande. Gemensamma evenemang kan vara bl.a. skolans fester, temadagar och utfärder. Studiebesök och lägerskolor kan omfatta hela skolan eller endast några eller någon undervisningsgrupp. Även då utnyttjas möjligheten att ordna skolarbetet på ett flexibelt sätt i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. Dagens arbete ska inledas med en kort morgonsamling⁶¹.

Rasterna, morgonsamlingarna och olika gemensamma evenemang är viktiga för gemenskapen i skolan, för elevernas sunda utveckling och sociala relationer samt för att eleverna ska orka i studierna. De kan också ingå som en del i de mångvetenskapliga lärområdena. De stärker elevernas mångsidiga kompetens och synliggör skolans kulturella och språkliga mångfald. Studiebesök och lägerskolor ger för sin del möjligheter att vidga lärmiljön och att lära sig i autentiska situationer samt att samarbeta med olika aktörer.

Utbildningsanordnaren har stor möjlighet att påverka hur skoldagen delas in i undervisningsavsnitt och raster, vilken annan verksamhet som ingår i skoldagarna och hurdana verksamhetsformer som används. Dessa val formar skolans verksamhetskultur. De beslut man gör gällande skoldagens struktur görs med beaktande av principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen.

Skolväg och skoltransporter

Eleverna ska uppmuntras att ta sig till och från skolan på ett sätt som främjar hälsan och konditionen. Både när de rör sig självständigt och när de får skoltransport ska de lära sig att värna om sin egen och andras säkerhet och att uppföra sig väl under skolvägen.

Man ska komma överens om-tillvägagångssätt och ansvarspersoner gällande övervakning och handledd verksamhet för dem som väntar på skoltransport samt gällande säkerheten under resan⁶². Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om tillvägagångssätten och transportarrangemangen. Om det kommit till skolans kännedom att det förekommit trakasseri, mobbning eller våld under skolvägen, är skolan skyldig att informera vårdnadshavarna till de skyldiga och de som utsatts och vid behov stödja vårdnadshavarna i att reda ut det skedd⁶³.

---

59 Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom., 31 a § 1 mom. och Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011) 13 §

60 Förordning om grundläggande utbildning 3 § 4 och 5 mom.

61 Förordning om grundläggande utbildning 6 §

62 Lag om grundläggande utbildning 32 §

63 Lag om grundläggande utbildning 29 § 7 mom. (1267/2013)

5.6 Frågor som avgörs på lokal nivå

Det är viktigt att det praktiska skolarbetet ordnas så att arrangemangen stödjer målen för undervisning och fostran och främjar en enhetlig verksamhetskultur i den grundläggande utbildningen. De skolvisa arrangemangen, arbets- och ansvarsfördelningen och övriga praktiska detaljer ska på alla punkter som tas upp här preciseras i den skolvisa läroplanen och/eller i läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

Gemensamt ansvar för skoldagen och samarbete

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- de centrala målen och metoderna för att skapa en bra och trygg skoldag och för att organisera samarbetet
- hur samarbetet inom kommunen/skolan och med utomstående aktörer organiseras, följs upp och utvecklas; i synnerhet
  - hur man ser till att elevernas delaktighet förverkligas
  - vilka de centrala målen är och hur man ordnar samarbetet mellan hem och skola.

Fostringssamtal och disciplinära åtgärder

Utbildningsanordnaren ansvarar för att en plan för fostrande samtal och disciplinära åtgärder utarbetas. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en separat plan. I det fallet ska den omnämnas i läroplanen.

I planen ska fastställas och beskrivas

- i vilka fall fostrande samtal används och hur samtalen genomförs i praktiken
- vilka lagstadgade förfaringssätt som används vid förseelser, fusk och störande beteende, ansvars- och arbetsfördelning samt metoder för samråd och dokumentering
- hur man vid användningen av disciplinära åtgärder garanterar att förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper iakttas
- hur man ser till att personalen instrueras och har den kompetens som behövs för att utöva disciplinära befogenheter
- hur olika parter informeras om planen, ordningsreglerna och de lagstadgade disciplinära åtgärderna
- med vilka metoder man följer upp planen och utvärderar genomförandet och effekten av åtgärderna.

Fjärruppkoppling i undervisningen

Ifall fjärruppkoppling används i undervisningen ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- i vilken undervisning och i vilka studier fjärruppkoppling används
- målen för användningen av fjärruppkoppling i undervisningen, praktiska arrangemang i undervisningen, gemensamma tillvägagångssätt och ansvar mellan olika aktörer.

Årskursintegrerade studier

Ifall utbildningsanordnaren erbjuder möjlighet att studera enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs, ska det skrivas in i läroplanen. Utöver det ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- hur årskursintegrerade studier, dvs. studier som följer elevens eget studieprogram, tillämpas (gäller lösningen alla eller endast en del skolor, vissa årskurser, enskilda elever osv.)

- vilka studiehelheter som ingår i lärokursen som studierna består av
- timfördelningen samt målen och innehållet för undervisningen för ifrågavarande studiehelheter
- vilka studiehelheter som är obligatoriska och vilka som är valfria för eleven
- hur man följer upp och bedömer hur studierna och studiehelheterna fortlöper.

Vid årskursintegrerade studier beaktas de särskilda bestämmelserna om bedömningen av lärande och uppflyttningen till följande årskurs som behandlas i kapitel 6 om bedömningen av lärande.

Undervisning i sammansatt klass

Det är viktigt att den lokala läroplanen också lämpar sig för undervisning i en sammansatt klass och för små skolor. Ett annat alternativ är att man i läroplanen skriver ett skilt avsnitt om arrangemang gällande undervisning i små skolor och undervisning i sammansatt klass. Ifall undervisningen ordnas i sammansatta klasser, ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- hur undervisningen i sammansatta klasser ordnas och vilka centrala förfaringssätt som tillämpas
- hur årsveckotimmarna i de olika läroämnena fördelas per årskurs i enlighet med etappmålen som fastställs i statsrådets förordning eller hur lärokursen indelas i studiehelheter, om årskursintegrerade studier tillämpas.

Flexibel grundläggande utbildning

Ifall utbildningsanordnaren erbjuder flexibel grundläggande utbildning, ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- hur den flexibla grundläggande utbildningen ordnas och vilka centrala förfaringssätt som tillämpas
- grunderna för antagningen av elever och hur antagningen i praktiken sker
- hur undervisningen vid andra läroanstalter, på arbetsplatser eller andra platser utanför skolan ordnas och hur elevernas studier i sådana fall handleds, övervakas och bedöms
- hur samarbetet samt ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer ordnas.

Bestämmelser om hur man ska utarbeta en plan för elevens lärande eller en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas finns i kapitel 6.

Undervisning i särskilda situationer

Det är skäl att i den lokala läroplanen anteckna om möjligheten att ge undervisning i särskilda situationer. I synnerhet gällande sjukhusundervisning ska man i läroplanen beskriva hur samarbetet och stödet till eleven ska skötas då eleven flyttar från den egna skolan till sjukhusundervisning och då eleven återvänder till den egna skolan. Samarbete och frågor gällande stöd är också viktiga i andra situationer.

Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

Utbildningsanordnaren beslutar om de riktlinjer för annan verksamhet som grundar sig på målen för undervisning och fostran och om hur man ska samarbeta med hemmen och övriga samarbetspartner samt om hur eleverna ska delta i planeringen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- målen och arrangemangen för eventuell klubbverksamhet, skolbiblioteksverksamhet och annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran och kopplingen till eventuell morgon- och eftermiddagsverksamhet

- principerna för skolmåltiden samt målen i fråga om närings-, hälso- och umgängesfostran
- hur elevernas specialbehov gällande måltiden beaktas
- hur eleverna och vårdnadshavarna informeras om skolresor och transporter och om tillvägagångssätt i samband med dem.

Utbildningsanordnare som erbjuder morgon- och eftermiddagsverksamhet är skyldiga att utarbeta en lokal plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten utgående från de nationella grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten⁶⁴.

---

64 Grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen, Utbildningsstyrelsens föreskrift 1/011/2011

6. Bedömning av lärande

6.1 Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande

Enligt lagen om grundläggande utbildning är syftet med bedömningen att handleda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar för självbedömning. Elevernas lärande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt.⁶⁵ Dessa syften ska utgöra utgångspunkt för utvecklandet av bedömningskulturen i den grundläggande utbildningen. Tyngdpunkten läggs på bedömning som främjar lärande.

Skolan påverkar i hög grad hurdan uppfattning eleverna bildar sig om sig själva som lärande individer och människor. Särskilt stor roll spelar den respons som lärarna ger. Mångsidig bedömning och handledad respons är lärarens centrala pedagogiska verktyg för att stödja elevens helhetsmässiga utveckling och lärande. I skolorna ska man utveckla en bedömningskultur som kännetecknas av

- en uppmuntrande atmosfär som sporrar eleverna
- arbetssätt som främjar kommunikation, interaktion och elevernas delaktighet
- arbetssätt som hjälper eleven att förstå sin egen läroprocess och synliggör elevens framsteg under hela läroprocessen
- rättvis och etisk bedömning
- mångsidig bedömning
- användning av bedömningsinformation vid planering av undervisningen och det övriga skolarbetet.

Bedömningen är till stor del växelverkan mellan lärarna och eleverna. Lärarna ska se till att eleverna redan från början får respons som handleder och uppmuntrar dem i lärandet samt information om sina framsteg och sina kunskaper och färsigheter. Upplevelser av att lyckas sporrar eleverna att lära sig mera, men också misslyckanden eller felaktiga lösningar är en del av läroprocessen och de ska utnyttjas på ett hänsynsfullt sätt i undervisningen för att främja lärandet. Eleverna ska också uppmuntras att utvärdera det egna arbetet och arbete som gjorts tillsammans med andra och att ge konstruktiv respons till varandra och lärarna. Detta ger elevernas förutsättningar att under den grundläggande utbildningen utveckla sina färdigheter i självbedömning och kamratbedömning.

Samarbetet med hemmen är en del av en god bedömningskultur. Med vårdnadshavarna ska man diskutera om målen för skolarbetet och skolans bedömningspraxis. Både eleven själv och vårdnadshavaren ska tillräckligt ofta få information om hur studierna framskrider och om elevens arbete och uppförande. Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om bedömningsgrunderna och hur de tillämpats vid bedömningen av elevens lärande.⁶⁶ Gemensamma samtal mellan läraren, eleven och vårdnadshavaren ökar det ömsesidiga förtroendet och förmedlar information om elevens situation. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavare till elever som är i behov av särskilt stöd.

Bedömningen är också ett verktyg som läraren ska använda för självbedömning och för att reflektera över sitt arbete. Den information som fås i samband med bedömningen hjälper lärarna

---

65 Lag om grundläggande utbildning 22 §

66 Förordning om grundläggande utbildning 10 § och 13 §

att anpassa sin undervisning till elevernas behov. Bedömningen utgör grunden för differentiering av undervisningen och bidrar till att identifiera elevernas eventuella behov av stöd. Utbildningsanordnaren ska övervaka att bedömningen av lärande följer principerna för bedömning och stödja utvecklandet av bedömningen i skolorna.

6.2 Bedömningens karaktär och allmänna principer för bedömningen

I den grundläggande utbildningen indelas bedömningen i bedömning under studierna och slutbedömning. Både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen ska de allmänna principerna för bedömning följas.

Bedömning utgående från mål och kriterier

Bedömningen av lärande, arbete och uppförande, såväl som responsen till eleverna, ska alltid utgå från de mål som fastställs i grunderna för läroplanen och preciseras i den lokala läroplanen. Eleverna och deras prestationer ska inte jämföras med varandra och elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper ska inte påverka bedömningen. Lärarna ska se till att eleverna känner till målen och bedömningsgrunderna. Att eleven själv reflekterar över målen och analyserar sina framsteg i lärandet i relation till målen är också viktigt för att färdigheterna i självbedömning ska utvecklas.

Vid bedömningen av elevens kunskaper med hjälp av betyg ska de bedömningskriterier som härletts ur målen och fastställs i grunderna för läroplanen användas. Bedömningskriterier har fastställts för övergången mellan årskurs 6 och 7 och för slutbedömningen för att stödja lärarna i deras arbete och för att förenhetliga bedömningen. Kriterierna är inte mål som uppställs för eleverna, utan de beskriver vilken nivå som förutsätts för det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet 8.

Om det i ett beslut om särskilt stöd fastställs att eleven ska studera ett läroämne enligt allmän lärokurs, bedöms elevens prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen med hjälp av ovan nämnda bedömningskriterier. För elever som i ett eller flera läroämnena studerar enligt en individualiserad lärokurs, bedöms ifrågakvarande läroämnena i relation till elevens individuella mål som fastställs i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och kunskapsnivån ska inte beskrivas med hjälp av ovan nämnda bedömningskriterier.

Mångsidiga bedömningsmetoder och beaktande av elevernas ålder och förutsättningar

Praxis för bedömning och respons ska planeras och tillämpas utgående från elevernas ålder och förutsättningar. Responsen ska lyfta fram elevernas styrkor och framsteg i lärandet i förhållande till tidigare kunskaper.

Mångsidiga metoder ska tillämpas vid bedömningen. Läraren ska samla information om elevernas framsteg inom olika områden av lärandet och i olika lärsituationer. Det är viktigt att observera att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt samt att se till att det inte finns hinder för att visa sina kunskaper och framsteg. I olika bedömnings- och provsituationer ska man se till att eleven förstår uppgiften och har tillräckligt med tid att utföra den. Läraren ska se till att eleverna vid behov har möjligheter att visa sina kunskaper med hjälp av digitala verktyg och muntligt. Man ska också se till att det finns tillgång till andra hjälpmedel och biträdestjänster som eleverna eventuellt behöver. Även lindriga inläringsvårigheter och eventuella bristande kunskaper i undervisningsspråket/svenska/finska ska beaktas när bedömnings- och provsituationer planeras och genomförs. På samma sätt ska eventuella tyngdpunktsområden i elevens studier beaktas.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska man ta hänsyn till varje elevs språkliga bakgrund samt till att kunskapen i svenska eller finska utvecklas småningom. För att eleven trots eventuella bristande kunskaper i svenska eller finska ska kunna visa sina kunskaper och framsteg ska man i bedömningen fästa särskild uppmärksamhet vid att använda mångsidiga och flexibla metoder som är anpassade till elevens situation.

Utveckling av förutsättningarna för självbedömning

I undervisningen ska man utveckla elevernas förutsättningar för självbedömning genom att ge dem utrymme att reflektera över hur lärandet och studierna framskrider. Eleverna ska både som individer och som grupp handledas att iakttä sitt lärande och sina framsteg och vilka faktorer som påverkar dem. Tanken är att lärarna ska hjälpa eleverna att förstå målen och att hitta de bästa metoderna att nå dem.

I de lägre årskurserna utvecklas färdigheter i självbedömning genom att lärarna hjälper eleverna att identifiera sina framgångar och styrkor i skolarbetet och att bli medvetna om de överenskomna målen för arbetet. Lärarna ska hålla gemensamma utvärderingssamtal i undervisningsgruppen, ge positiv respons och visa hur var och en på olika sätt kan lyckas i sitt arbete. I de högre årskurserna är det fortfarande viktigt att fästa uppmärksamhet vid elevernas styrkor och när de lyckas i arbetet, men uppföljningen av framsteg i såväl lärandet som studierna kan vara mera analytisk. Det sporrar eleverna att bli allt mera självständiga. Också då är det viktigt att läraren utvecklar utvärderingsdiskussioner eleverna emellan, med andra ord kamratbedömning, som en del av arbetet i gruppen. Det ger eleverna möjlighet att lära sig att ge och få konstruktiv respons. Med hjälp av självbedömning och kamratbedömning kan varje elev bli medveten om sina framsteg och förstå hur hen själv kan påverka sitt lärande och sin framgång i skolarbetet.

6.3 Föremål för bedömning

Bedömningen ska fokusera på elevens lärande, arbete och uppförande. Tillförlitlig bedömning förutsätter att de olika delområdena mångsidigt observeras och dokumenteras.

Lärandet som föremål för bedömning

Bedömningen av lärande omfattar såväl bedömning av studieframsteg som bedömning av kunskapsnivån och respons om dem. Framstegen granskas i relation till tidigare kunskaper och till de uppställda målen. En noggrann uppföljning är nödvändig under hela den grundläggande utbildningen för att man med hjälp av undervisning, handledning och stöd ska kunna sörja för att eleven har förutsättningar att göra framsteg i studierna.

Med kunskapsnivå avses den kunskap som eleven på olika sätt visar i relation till de uppställda målen och som bedöms på basis av elevens prestationer. För att bedöma kunskapsnivån ska elevens arbetsresultat eller prestationer analyseras så mångsidigt som möjligt. Vid bedömningen av den teoretiska och praktiska kunskapsnivån ska de nationella bedömningskriterierna användas. Kunskapsutvecklingen ska ses som en kumulativ process som stärks under hela den grundläggande utbildningen.

Eleverna ska handledas att både individuellt och i grupp observera sina framsteg och arbetsresultat i relation till målen och de kriterier som man gemensamt kommit överens om vid arbetets början.

Arbetet som föremål för bedömning

Att utveckla elevernas sätt att arbeta är en central målsättning i den grundläggande utbildningen. I undervisningen ska såväl förmågan att arbeta självständigt som i grupp stödjas. Förmågan att arbeta omfattar förmåga att planera, reglera och utvärdera sitt arbete, förmåga att handla ansvarsfullt och göra sitt bästa samt förmåga att kommunicera konstruktivt.

Förmågan att arbeta ska tränas i olika läroämnen, i de mångvetenskapliga lärområdena och i skolans övriga verksamhet. Läraren ska stödja eleverna både som individer och som grupp att planera sitt arbete och tillämpa arbetssätt som främjar lärandet. Eleverna handleds att också analysera hur planerna har förverkligats och utvärdera hur arbetet lyckades och vilka faktorer som påverkat resultatet.

Bedömning av arbetet ingår som en del av bedömningen i läroämnena och beaktas när vitsord bildas. Det innebär att bedömningen baserar sig på de mål för arbetet som ingår i målen för läroämnena och de mångvetenskapliga lärområdena. Mångsidig respons angående arbetet i alla studiesituationer främjar elevernas möjligheter att granska sitt sätt att arbeta och utveckla sin förmåga att arbeta.

Uppförandet som föremål för bedömning

I skolans fostrande uppdrag ingår att ge handledning och lära ut kunskaper och färdigheter i anknytning till uppförande. Eleverna ska lära sig att ta hänsyn till andra människor och omgivning- en och att följa gemensamt överenskomna handlingsätt och regler. De ska i olika kommunikationssituationer i skolan lära sig att uppföra sig sakligt och väl på det sätt som situationen kräver.

Elevernas uppförande ska bedömas och eleverna ska ges handledande respons om sitt uppförande i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen. Målen för uppförande ska grunda sig på skolans mål för fostran, riktlinjerna för skolans verksamhetskultur och ordningsreglerna. Eleverna och vårdnadshavarna ska ha möjlighet att delta i diskussionen om hurdana mål skolan ska ställa upp för fostran och uppförande och i definitionen av mål.

Vid bedömning av uppförande är det särskilt viktigt att elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper inte ska påverka bedömningen. Uppförandet ska i betyget bedömas som en egen helhet och ska inte påverka vitsordet eller den verbala bedömningen i läroämnet. Bedömning av uppförande antecknas inte i avgångs- och skiljebetyget.

6.4 Bedömningen under studierna

Med bedömning under studierna avses all den bedömning och respons som ges före slutbedömningen. Bedömningen under studierna består i alla årskurser huvudsakligen av handledning i lärandet med hjälp av respons. Det centrala syftet med bedömningen under studierna är att handleda och uppmuntra eleven i studierna och stödja lärandet samt att främja färdigheterna i självbedömning och kamratbedömning. I bedömning under studierna ingår också att elevernas studieframgång och kunskapsnivå beskrivs vid vissa tidpunkter med hjälp av diskussioner, bedömningsinformation och betyg. Eleven och vårdnadshavaren ska tillräckligt ofta informeras om hur studierna framskridet, om elevens arbete och uppförande.⁶⁷

---

67 Förordning om grundläggande utbildning 10 § 1 mom.

6.4.1 Bedömningen under läsåret

Huvudparten av bedömningen under studierna är till sin karaktär formativ. Då ges bedömningen och responsen under läsåret som en del av den dagliga undervisningen och det dagliga arbetet. Det förutsätter att lärarna observerar läroprocessen och kommunicerar med eleverna. Kamratbedömning och självbedömning, som utvecklar elevernas aktivitet i läroprocessen, är också en viktig del av bedömningen under studierna. Det är lärarens uppgift att skapa tillfällen, där man tillsammans ger och får respons som främjar och motiverar lärandet.

Respons som främjar lärandet ska vara kvalitativ och beskrivande och bestå av växelverkan där man analyserar och löser utmaningar i lärandet. Den ska ta hänsyn till att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt. Eleverna ska med hjälp av responsen få lära sig att uppfatta sina framsteg, att strukturera de olika faserna i sitt lärande och att hitta olika sätt att nå målen. Responsen ska hjälpa eleverna att småningom börja styra sitt lärande, ställa upp egna mål och tillämpa lärostrategier som förbättrar resultaten.

Den respons läraren ger eleverna under läroprocessen ska hjälpa eleverna att uppfatta och förstå

- vad de ska lära sig
- vad de redan lärt sig
- hur de kan främja sitt lärande och förbättra sin prestation.

En dylik formativ bedömning och handledande respons hjälper eleverna att strukturera det de ska lära sig till kunskaps- och färdighetshelheter och utvecklar deras metakognitiva färdigheter och förmåga att arbeta.

6.4.2 Bedömningen vid läsårets slut

Bedömningen under studierna innefattar också den summativa bedömningen av nivån på elevernas kunskaper som görs efter läroprocessen och där resultaten tillkännages åt eleverna i form av betyg eller bedömningsinformation. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar att eleven i slutet av varje läsårs ska få ett läsårsbetyg, där man verbalt eller med sifferbetyg beskriver hur väl eleven under läsåret har uppnått målen i de läroämnen eller studiehelheter som ingår i elevens studieprogram. I läsårsbetyget ingår också en bedömning av uppförande.⁶⁸ Bedömningen vid läsårets slut är en helhetsbedömning av elevens framsteg och prestationer under läsåret. Läsårsbetyget är också ett beslut om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller stannar kvar på klassen.

I årskurserna 1–7 används verbal bedömning eller sifferbedömning eller en kombination av dem i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I betygen i årskurserna 8–9 används sifferbedömning. I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde används verbal bedömning. I bedömningen av individualiserade lärokurs används verbal bedömning eller sifferbedömning i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Verbal bedömning kan också, utom vid slutbedömningen, användas vid bedömningen av elever, vars modersmål är något annat än undervisningsspråket.

Sifferbetyget är en genomsnittlig summativ bedömning av elevens kunskapsnivå i relation till målen i läroämnet eller studiehelheten. Verbal bedömning ger möjlighet att ge mångsidig respons om elevens lärande och prestationer. Med hjälp av verbal bedömning kan man förutom elevens kunskapsnivå också beskriva elevens framsteg, styrkor och utvecklingsbehov. Med verbal bedömning går det också att ge mera detaljerad respons om elevens kunskaper och hur lärandet framskrider inom läroämnets olika delområden.

68 Förordning om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

6.4.3 Studiegången i den grundläggande utbildningen

Undervisningen och praxis för bedömningen ska planeras så att eleven har tillräckligt mångsidiga och för eleven lämpliga möjligheter att visa sina kunskaper. Elevens helhetsituation ska granskas i tillräckligt god tid. Eleven har rätt att få den stödundervisning, specialundervisning på deltid, handledning och övrigt stöd som behövs, om hen på grund av sjukdom, inlärnings-svårigheter, frånvaro som beror på en svår livssituation eller av någon annan orsak har blivit, eller riskerar att bli efter i sina studier. Ifall det finns risk för att elevens hela prestation underkänns i något läroämne, ska man ta upp saken med vårdnadshavaren och eleven i god tid under läsåret och komma överens om på vilket sätt lärandet ska stödjas.

Studiegången enligt årskurs

En elev som i de olika läroämnena som ingår i årskursens lärokurs har fått ett siffervitsord eller ett motsvarande verbalt omdöme som motsvarar åtminstone hjälpliga kunskaper och färdigheter uppflyttas till följande årskurs.

Eleven kan också uppflyttas till följande årskurs, även om elevens prestationer skulle vara underkända i något läroämne, om man bedömer att hen kommer att klara av studierna i följande årskurs med godkänt resultat. En elev kan stanna kvar i årskursen, om elevens prestation har underkänts i ett eller flera läroämnena som ingår i årskursens lärokurs. Eleven ska dock först beredas möjlighet att utan att delta i undervisningen i ett särskilt prov visa att hen inhämtat godtagbara kunskaper och färdigheter i läroämnet. Särskilda prov kan ordnas en eller flera gånger under läsåret eller efter läsårets slut på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. Det särskilda provet kan innehålla olika slags muntliga och skriftliga eller andra uppgifter, för att eleven på bästa sätt ska kunna visa sina kunskaper.

Om provet ordnas efter läsårets slut, kan eleven ges ett villkorligt beslut om kvarstannande i sitt läsårsbetyg. I beslutet ska anges vilka delar av årskursens lärokurs som förutsätter en godkänd prestation i ett särskilt prov för att eleven ska uppflyttas till följande årskurs.

En elev kan också stanna kvar på klassen, trots att eleven inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Vårdnadshavaren ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas.

I och med att en elev stannar kvar på klassen, förfaller elevens prestationer i ifrågavarande årskurs.⁶⁹

Årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram

En elev i den grundläggande utbildningen kan studera över årskursgränserna enligt ett eget studieprogram, i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs⁷⁰. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram får i slutet av läsåret ett läsårsbetyg över de studier som genomförts med godkänt resultat under läsåret och uppflyttas efter läsåret till följande årskurs. Genom studier enligt ett eget studieprogram kan man vid behov undvika att eleven stannar kvar på klassen och på så sätt undvika att elevens alla prestationer upphör att gälla. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram kan stanna kvar på klassen endast i det fall att den allmänna skolframgången är svag. En elev i årskurs nio räknas som elev i ifrågavarande årskurs, ända tills eleven slutfört hela den grundläggande utbildningens lärokurs och får ett avgångsbetyg eller avgår från skolan.

69 Förförordning om grundläggande utbildning 11 §

70 Förförordning om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

6.4.4 Bedömningen vid etappmålen

Genom timfördelningen i statsrådets förordning fastställs etappmålen så att den grundläggande utbildningen är uppdelad i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9.

Bedömningen i slutet av årskurs två

I slutet av årskurs två ligger tyngdpunkten på bedömning av hur lärandet framskrider. Eleven ges utöver ett läsårsbetyg även annan handledande respons på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Målet är att lyfta fram elevens styrkor gällande skolgången och stärka självkänslan och motivationen att lära sig. Ofta är det nödvändigt att tillsammans bedöma och planera också hurdan handledning och hurdan stöd eleven behöver. När övergången närmar sig ökar betydelsen av kommunikation mellan läraren, eleven och vårdnadshavaren. Det är viktigt att ta hänsyn till elevens egna omdömen och önskemål samt vårdnadshavarens synpunkter.

Följande centrala aspekter som grundar sig på målen för mångsidig kompetens är viktiga för elevens läroprocess. Läraren ska vid bedömning av elevens framsteg och då hen ger respons till eleven och vårdnadshavaren fästa uppmärksamhet vid

- framsteg i språkliga färdigheter, särskilt
  - förmåga att fråga och lyssna
  - kommunikationsfärdigheter och förmåga att uttrycka sig själv på olika sätt
- framsteg i förmåga att arbeta, särskilt
  - förmåga att arbeta självständigt och i grupp
- förmåga att sköta sina egna och gemensamt överenskomna uppgifter.

Eleven ska dessutom ges respons om hur studierna framskrider inom olika läroämnen och i läsårsbetyget beskrivs om eleven har uppnått målen för läroämnet med godkänt resultat.

Bedömningen i slutet av årskurs sex

I slutet av årskurs sex ska eleverna ges förutom läsårsbetyg också annan handledande respons enligt utbildningsanordnarens beslut. Responsen ska särskilt fokusera på hur förmågan att arbeta och färdigheten att lära sig utvecklats. Eleven behöver också information om sina framsteg i läroämnena och i fråga om mångsidig kompetens. Praxis för bedömning och respons ska utformas så att eleven och vårdnadshavaren får en mångsidig bild av hur elevens lärande framskrider. Särskild vikt ska fästas vid att stödja motivationen för lärandet.

För den bedömning som ska ges med hjälp av läsårsbetyg efter årskurs sex har för alla gemensamma läroämnen ur målen härlett bedömningskriterier för det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet 8. Med hjälp av kriterierna beskrivs hurdana kunskaper eleven förutsätts ha för att uppnå ifrågavarande omdöme eller vitsord. Kriterierna är inte mål som uppställts för eleverna, utan hjälpmedel för läraren vid bedömningen. Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett vitsord som motsvarar elevens framsteg i relation till målen i läroplanen och elevens kunskapsnivå i relation till de nationellt fastställda bedömningskriterierna. Läraren ska använda kriterierna för att ge eleven ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i läsårsbetyget efter årskurs sex. En elev ska få det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som beskrivs i kriterierna. Svagare kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven inom andra målområden.

6.5 Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Beroende på läroämne och på de beslut som fattats lösningar i den lokala läroplanen infaller slutbedömningen i årskurs 7, 8 eller 9. De tillvägagångssätt som används vid slutbedömningen ska motsvara elevernas ålder och förutsättningar.

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har uppnått målen för lärokursen i läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet eller det verbala omdömet som ges efter utvärderingen ska beskriva nivån på elevens prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.

I samband med slutbedömningen, medan läsåret ännu pågår, ska läraren förutom information om prestationer och aktuell kunskapsnivå också ge eleverna handledande respons som stödjer det fortsatta lärandet. Det är också viktigt att försäkra sig om att eleverna och vårdnadshavarna känner till målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Responsen och handledningen ska vara tillräckligt detaljerad och individuell. Ifall en elev i årskurs 9 trots stödåtgärder inte ser ut att klara sina studier och riskerar att stanna kvar på klassen, kan man genom att övergå till studier enligt ett eget studieprogram förebygga att elevens alla prestationer förfaller. Årskursintegrerade studier som framskrider enligt ett eget studieprogram beskrivs närmare i kapitel 5.

6.5.1 Bildandet av slutvitsord

Slutvitsorden från den grundläggande utbildningen ska ges på jämlika grunder. För bildandet av slutvitsord beskrivs i grunderna för läroplanen principerna för bildandet av slutvitsord samt nationella kriterier för slutbedömningen för alla gemensamma läroämnen och lärokursen i det frivilliga A-språket.

Slutvitsordet i den grundläggande utbildningen ska inte bildas direkt på basis av medeltalet av elevens vitsord i tidigare kurs-, period- eller läsårsbetyg. Eftersom kunskaperna alltid utvecklas kumulativt, ska slutvitsordet grunda sig på elevens kunskapsnivå i relation till kriterierna för slutbedömningen när studierna avslutas.

Kriterierna för slutbedömningen beskriver den kunskaps- och färdighetsnivå som förutsätts för vitsordet åtta (8) i respektive läroämne. En elev får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper i läroämnet som beskrivs i kriterierna. Svaga kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven för vitsordet åtta inom något annat målområde. En elev har uppnått målen i den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs i ett läroämne med hjälpligt resultat (5), om eleven i någon mån uppvisar kunskaper som motsvarar de mål som ställts upp för läroämnet. I så fall har eleven slutfört den allmänna lärokursen i ifrågakvarande läroämne med godkänt resultat. Vitsordet ska också i detta fall grunda sig på elevens genomsnittliga kunskaper. En underkänd prestation (4) inom något målområde kan alltså kompenseras med en prestation som överstiger nivån för hjälpliga kunskaper inom något annat målområde.

De gemensamma läroämnen som i slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska bedömas med siffror är: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I modersmål och litteratur kan eleven ha studerat enligt två i dessa grunder för läroplanen fastställda lärokurser. Då ska de båda lärokurserna i läroämnet modersmål och litteratur bedömas.

Ifall eleven är befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs fattas ett beslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning och läroämnet i fråga bedöms inte.⁷¹

Ifall eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller ett främmande språk, bedöms vid slutbedömningen den lärokurs som eleven studerat senast. Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat, eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Valfria ämnen som bildar en helhet som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms med siffervitsord. Valfria ämnen som omfattar färre än två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser bedöms verbalt. Om ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt anses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan prestationen i det valfria ämnet höja vitsordet i läroämnet i fråga.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, bedöms hans eller hennes prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kriterierna för slutbedömningen. Om eleven enligt beslut om särskilt stöd studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, bedöms elevens prestationer i ifrågavarande läroämnen i relation till de individuella mål och innehåll som fastställs i elevens individuella plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. I det fallet tillämpas inte de kriterier för slutbedömningen som fastställs i läroplansgrunderna vid bedömningen.

I läroämnen som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som fastställts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ges bedömningen i betyget ändå per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, baserar sig slutbedömningen på de mål som uppställts i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och bedömningen ges i form av verbala omdömen.

6.5.2 Intensifierad undervisning och slutbedömning

Om en skola betonar ett visst läroämne eller en läroämneshelhet i sin läroplan eller ordnar undervisning på två språk, är skolans mål för undervisningen i detta ämne eller språk i allmänhet högre än målen i de nationella läroplansgrunderna. För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i intensifierad undervisning eller undervisning på två språk i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till de nationella målen och kriterierna för slutbedömningen för att fastställa kunskapsnivån.

Kriterierna för slutbedömningen ska också användas för bedömningen i gemensamma läroämnen då en elev har genomfört sina studier enligt undervisningsarrangemang med särskild utbildningsuppgift.

Tilläggsuppgifter om den intensifierade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat betygsbilaga.

---

71 Lag om grundläggande utbildning 18 § 2 och 3 mom.

6.6 Betyg och betygsanteckningar i den grundläggande utbildningen

Betyg som används i den grundläggande utbildningen:

1. Läsårsbetyg
2. Mellanbetyg
3. Skiljebetyg
4. Avgångsbetyg

Utbildningsanordnaren beslutar om betygets utseende.

Läsårsbetyg

Eleven ska få ett läsårsbetyg i slutet av varje läsår. I läsårsbetyget antecknas elevens studieprogram och för varje läroämne ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord som beskriver hur eleven har uppnått målen under läsåret. Verbal bedömning kan användas i betygen i årskurserna 1–7. Också av verbala omdömen ska framgå om eleven har klarat läsårets studier i de läroämnena som ingår i elevens studieprogram med godkänt resultat. Ifall bedömningen ges med siffror, ska också bedömningsskalan som fastställs i 10 § i förordningen om grundläggande utbildning anges i betyget. Siffervitsord kan alltid, utom i avgångsbetyget, kompletteras med verbala omdömen för att på det viset ge respons om kunskapsnivån och framstegen.

I läsårsbetyg och eventuella mellanbetyg antecknas bedömningen av uppförande som ett siffervitsord. Om bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme, ges det alltid som bilaga till betyget.

Vitsordet eller omdömet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska bedömningen antecknas i betyget om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget.

Om eleven fått minst 25 % av undervisningen på ett annat språk än skolans undervisningsspråk, ska språket och de läroämnena som undervisats på språket anges i betyget.

I läroämnena som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i betyget i stället för siffervitsord i alla årskurser. I studier enligt verksamhetsområde används verbal bedömning i alla årskurser. Det ska framgå av det verbala omdömet om elevens prestation är godkänd eller underkänd. Om en elev enligt beslut om särskilt stöd studerar ett eller flera läroämnena enligt individualiserad lärokurs, markeras siffervitsordet och det verbala omdömet i läroämnet i fråga med en asterisk (*). Under rubriken tillägguppgifter i betyget ska nämnas att eleven har studerat läroämnena som markerats med en asterisk (*) enligt individualiserad lärokurs.

I läsårsbetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och en verbalbedömning eller sifferbedömning av hur eleven uppnått målen under ifrågavarande läsår

- en bedömning av elevens uppförande
- beträffande läroämnena som har flera lärokurser (modersmål och litteratur, andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som eleven har studerat
- en anteckning om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller eventuellt att eleven stannar kvar på klassen
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

Mellanbetyg

Under läsåret kan man ge mellanbetyg på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. Ett mellanbetyg ges utgående från samma principer som läsårsbetyget då det gäller användning av verbal bedömning och siffervitsord, anteckning om bedömning av uppförande, anteckning om bedömning av religion och livsåskådningskunskap, undervisningsspråket och studier enligt individualiserad lärokurs.

En elev i årskurs nio ska vid behov ges ett separat mellanbetyg för ansökan till fortsatta studier. I ett sådant mellanbetyg ska elevens kunskaper bedömas på samma grunder som vid slutbedömningen. Bedömning av elevens uppförande antecknas inte i det mellanbetyg som ges i årskurs nio.

I mellanbetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och en verbal bedömning eller sifferbedömning av hur eleven uppnått målen vid den tidpunkt då mellanbetyget ges
- för läroämnena som omfattar flera lärokurser (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som eleven har studerat
- en bedömning av elevens uppförande (inte då det gäller mellanbetyg i årskurs nio)
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

Skiljebetyg

En elev som flyttar till en annan skola, avgår från den grundläggande utbildningen eller inte har fullgjort sin läroplikt inom utsatt tid ges ett skiljebetyg. Till skiljebetyget bifogas den timfördelning som skolan följt och en utredning över eventuell intensifierad undervisning. Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare, behöver inget separat skiljebetyg ges.

Ett skiljebetyg ges utgående från samma principer som läsårsbetyget då det gäller användning av verbal bedömning och siffervitsord, anteckning om bedömning av religion och livsåskådningskunskap, undervisningsspråket och studier enligt individualiserad lärokurs. I skiljebetyget antecknas inget omdöme om elevens uppförande.

I skiljebetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid

- datum när betyget ges
- rektors underskrift
- elevens studieprogram och en verbal bedömning eller sifferbedömning av hur eleven uppnått målen
- för läroämnena som omfattar flera lärokurs (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurs som eleven har studerat
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska ges en elev som i relation till målen för lärokurserna i läroämnena uppnått godkänt resultat i alla läroämnena som ingår i elevens studieprogram. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet "godkänd".

I avgångsbetyget antecknas samma uppgifter som i övriga betyg under den grundläggande utbildningen med följande preciseringar

- elevens fullständiga namn och personbeteckning
- rektors underskrift
- i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnen som ska bedömas med siffror ges bedömningen med siffror (5–10) och med ord (hjälprika – utmärkta)
- för läroämnena som omfattar flera lärokurs (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurs som slutförts
- en anteckning om att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering ingått i elevens studieprogram.

Bedömning av elevens uppförande antecknas inte i avgångsbetyget.

Ifall minst 25 % av lektionerna i något läroämne som eleven studerar har undervisats på något annat språk än skolans undervisningsspråk antecknas vilket språk som använts i undervisningen.

De valfria ämnen som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms i betyget med siffror. För valfria ämnen som ska bedömas med siffror antecknas ämnets namn, antalet årsveckotimmar och vitsordet. Alla sådana valfria ämnen som hänför sig till ett gemensamt läroämne antecknas på avgångsbetyget direkt under läroämnet i fråga.

Valfria ämnen vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurs bedöms verbalt. För ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt antecknas "valfria studier" vid det valfria ämnets namn, därefter det sammanlagda antalet årsveckotimmar för alla de ämnen som ska bedömas verbalt och som hänför sig till det gemensamma läroämnet i fråga och anteckningen "godkänd".

Främmande språk som studeras som valfria ämnen och övriga valfria ämnen som inte hänför sig till något gemensamt ämne antecknas under rubriken "övriga valfria ämnen" i avgångsbetyget. Läroämnets namn, antalet årsveckotimmar och eventuell lärokurs uppges och en bedömning antingen med siffror eller med anteckningen "godkänd".

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antingen i den egna skolan eller i samband med byte av skola, antecknas på avgångsbetyget namnet på båda de valfria ämnena. Ett valfritt ämne som inte har slutförts bedöms med siffror ifall eleven har hunnit avlägga minst två årsveckotimmar i det ifrågakvarande ämnet. Ifall eleven har studerat ämnet mindre än två årsvecko-

timmar och studierna i ämnet inte slutförts antecknas "deltagit" vid det valfria ämnet. I betyget antecknas också antalet timmar som eleven har studerat i det valfria ämne som inte slutförts. Det nya valfria ämnet bedöms antingen med siffervitsord eller med anteckningen "godkänd", beroende på vad som fastställts om det valfria ämnets omfattning i skolans läroplan samt en anteckning om antalet timmar enligt läroplanen.

Om elevens vårdnadshavare skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt språk inte ska bedömas med siffervitsord på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas "godkänd". Det andra inhemska språket undervisas dock som ett gemensamt läroämne och bedöms med siffror.

Vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, antecknas vitsordet i avgångsbetyget, om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund antecknas inte i betyget.

Om eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, kan också slutbedömningen i de läroämnena vara verbal. I avgångsbetyget kan läroämnena också bedömas med siffror. Såväl siffervitsordet som det verbala omdömet förses då med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter antecknas att eleven har studerat de läroämnen som är försedda med asterisk (*) enligt en individualiserad lärokurs. För en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde är slutbedömningen verbal.

Avgångsbetyget kan innehålla bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och arbete och en bilaga som innehåller verbala omdömen om valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Varje bilaga ska innehålla elevens identifikationsuppgifter. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas på avgångsbetyget.

6.7 Särskild examen och betyg över studier som slutförts genom särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av den kan avläggas enligt särskild examen om vilken föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning⁷². Särskild examen kan ordnas av den som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. En elev som deltar i särskild examen ska visa att hans kunskaper och färdigheter motsvarar kunskaper och färdigheter i de olika läroämnena enligt den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs.

De betyg som används i särskild examen är

1. Betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
2. Betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Om en elev eller en annan person fullgör lärokursen i något läroämne inom den grundläggande utbildningen i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget ska framgå vilket läroämne och vilken lärokurs som fullgjorts. Prestationerna i flera läroämnen kan antecknas på samma betyg. Om en elev eller en annan person endast delvis har fullgjort en lärokurs i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

---

72 Lagen om grundläggande utbildning 38 § och Förordningen om grundläggande utbildning 23 §

Om hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen.

I betygen antecknas samma allmänna uppgifter som i avgångsbetyget. För de fullgjorda läroämnen antecknas läroämnets namn, lärokurs och vitsord. De gemensamma läroämnenas omfattning i årsvekotimmar antecknas inte.

Den läropliktiga ska fullgöra alla gemensamma läroämnen som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs med godkänt resultat för att få ett betyg över fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

6.8 Frågor som avgörs på lokal nivå

Då man förbereder den del av läroplanen som gäller bedömning av lärande ska man särskilt fundera på hur man ska utveckla bedömningen och responsen till en pedagogisk helhet som främjar lärande. Lokalt ska man försäkra sig om att använda mångsidiga bedömningsmetoder, att hantera och använda bedömningsgrunderna på ett gemensamt sätt samt att bilda slutvitsorden utgående från gemensamma principer.

De nationella kriterierna för bedömningen i slutet av årskurs 6, såväl som kriterierna för slutbedömningen och principerna för bildandet av slutvitsord, överförs som sådana från grunderna för läroplanen till den lokala läroplanen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- eventuella tyngdpunktsområden för utvecklandet av bedömningskulturen (till övriga delar kan man använda de texter som finns i grunderna för läroplanen som sådana för att beskriva bedömningskulturen och de centrala principerna)
- hur bedömningen under studierna genomförs
  - principerna för den formativa bedömningen och responsen under studiernas gång och hur den formativa bedömningen och responsen främjar lärande genom att bilda en pedagogisk helhet
  - bedömning som görs i slutet av läsåret
  - hur man stödjer förutsättningarna för självbedömning; principerna för självbedömning och kamratbedömning
  - principer och praxis om studiegången och om uppflyttning och kvarstanning
  - praxis för bedömning och respons vid övergången från årskurs 2 till årskurs 3 och från årskurs 6 till årskurs 7
  - bedömning av uppförande och vilka mål och grunder bedömningen bygger på
  - bedömning av valfria ämnen
  - betygen och praxis som hör samman med dem, hur verbal bedömning och sifferbedömning används i olika läroämnen och i bedömningen av uppförande
  - i vilken form och vid vilka tidpunkter annan information och bedömningsrespons ges samt samarbete med vårdnadshavarna
- hur slutbedömningen genomförs
  - slutbedömningen som helhet
  - bedömning av de valfria ämnena i slutbedömningen
  - avgångsbetyg.

7. Stöd för lärande och skolgång

Stöd för lärande och skolgång samt elevvård bildar en helhet. I detta kapitel föreskrivs om stöd för lärande och skolgång enligt lagen om grundläggande utbildning. Elevvård behandlas i kapitel 8⁷³.

7.1 Principerna för stöd

Det finns tre nivåer av stöd för lärande och skolgång: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Av dessa kan en elev få stöd på endast en nivå åt gången. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel stödundervisning, specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Dessa stödformer kan användas på alla de tre nivåerna av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och anpassas enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs.

Undervisningen och stödet ska ordnas utgående från såväl den enskilda elevens som hela undervisningsgruppens styrkor och vad eleverna behöver utveckla och lära sig. Det är viktigt att lärandet kan löpa obehindrat och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Stöd för lärande och skolgång innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljön och lösningar som möter elevernas individuella behov. Undervisningen och stödet ska planeras med beaktande av att behovet av stöd kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från mindre till mer omfattande eller från en form av stöd till flera former av stöd.

Syftet med stöd är att förhindra att problemen växer, blir långvariga och komplicerade. Det är viktigt att ge eleven möjligheter att uppleva att hen lyckas i lärandet och som medlem i gruppen och att stödja elevens positiva uppfattning om sig själv och skolarbetet. Pedagogisk sakkunskap, samarbete mellan lärarna och yrkesövergripande samarbete inom elevvården är viktigt för att behovet av stöd ska upptäckas, när man bedömer behovet av stöd samt när stödet planeras och genomförs. Vilka yrkespersoner som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i undervisning rätt att få tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår⁷⁴. För att upptäcka behovet av stöd på ett tidigt stadium ska man kontinuerligt följa med hur elevernas lärande och skolgång framskrider. Först granskas de befintliga arbetsätten, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för eleven. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för eleven. Vid bedömningen och planeringen av stöd ska resultat av andra eventuella utvärderingar utnyttjas och elevens tidigare stöd beaktas.

Eleven ska i första hand ges stöd i sin egen undervisningsgrupp och skola genom olika flexibla arrangemang, om inte elevens bästa nödvändigtvis förutsätter att eleven flyttas till en annan undervisningsgrupp eller skola. Det är speciellt viktigt att se till att stödet fortsätter när ett barn övergår från förskoleundervisning till grundläggande utbildning, inom den grundläggande utbildningen och då eleven övergår från den grundläggande utbildningen till andra stadiet.

---

73 Lag om elev- och studerandevård 6 § (1287/2013)

74 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

7.1.1Handledning i samband med stöd

Det är alla lärares uppgift att handleda en elev som behöver stöd för sin skolgång och i studierna i olika läroämnen. Handledningen ska gälla alla undervisningssituationer, läroämnen och den respons eleven får. Målet med handledningen är att stärka elevens självförtroende, förmåga att utvärdera sig själv och lära sig lära och förmåga att planera sin framtid. Uppmärksamhet fästs vid elevens eventuella behov av stöd i fråga om vardagshantering, planering av studier, studie-färdigheter och samarbetsförmåga. Dessa färdigheter ska stärkas med ändamålsenliga metoder och handledning. Genom handledningen ska eleven lära sig att ställa upp mål för sitt lärande och att ta ansvar för sina studier.

Handledningsperspektivet ska beaktas när elevens behov av intensifierat stöd och särskilt stöd bedöms. Som en del av den pedagogiska bedömningen eller den pedagogiska utredningen utvärderas hur den handledning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av handledning. Målen och åtgärderna angående handledning skrivs också in i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Handledande stöd ska planeras i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Sakkunskapen hos elevvårdspersonalen och eventuell biträdande personal ska också utnyttjas.

I den handledning som ges i slutskedet av den grundläggande utbildningen ska man tillsammans med eleven utreda lämpliga möjligheter till fortsatta studier och kontrollera att det stöd som eleven behöver fortsätter på andra stadiet. Eleven och vårdnadshavaren till den elev som behöver stöd ska i slutskedet av den grundläggande utbildningen ges information och möjlighet att diskutera med elevhandledaren och sakkunniga inom elevvården om särskilda frågor i anslutning till elevens fortsatta studier.

7.1.2Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov⁷⁵. När en elev har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete mellan hem och skola. Samarbetsmetoder och -modeller ska utvecklas för hela den grundläggande utbildningen och för övergångarna. Skolpersonalen ska känna till de lagar och föreskrifter som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till elevens stöd. Vårdnadshavarna ska informeras om hur dessa tillämpas i skolans vardag, t.ex. om hur ärenden som gäller en elev behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretess. Det är viktigt att skolans personal kontaktar hemmet genast när det framgår att en elev har problem i lärandet eller skolgången eller elevens välbefinnande är i fara.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om möjligheterna att få stöd, att det finns tre nivåer av stöd och vilka former av stöd som finns att tillgå. Vårdnadshavarna ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barns målinriktade lärande och skolgång. Att bedöma elevens framsteg och behov av stöd och att planera stödet ska ingå i det regelbundna samarbetet mellan hem och skola. Målet är att handla i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven eller vårdnadshavaren kan inte vägra att ta emot stöd enligt vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Eleven kan också behöva individuellt elevvårdsstöd. Individuellt elevvårdsstöd baserar sig på frivillighet och förutsätter att eleven eller vid behov vårdnadshavaren ger sitt samtycke (se kapitel 8 Elevvård).

7.2 Allmänt stöd

En god grundläggande utbildning lägger grunden för elevens lärande och välbefinnande. Svårigheter i lärande och skolgång ska förebyggas genom till exempel differentiering av undervisningen, samarbete mellan lärarna och den övriga personalen, handledning och flexibel gruppindelning. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och den enskilda elevens behov.

Det första sättet att möta en elevs behov av stöd är att ge allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka pedagogiska lösningar och handlednings- och stödåtgärder sätts in som en del av skolvardagen för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att bedöma behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all undervisning och fostran. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Det allmänna stödet kan innefatta alla former av stöd som ges inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. Elevens behov av stöd ska mötas till exempel med hjälp av stödundervisning, specialundervisning på deltid eller handledning.

En plan för elevens lärande kan vid behov användas inom det allmänna stödet. I det fallet ska planen i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp i samband med intensifierat stöd. För en elev som gjort snabbare framsteg kan studierna fördjupas och breddas med hjälp av planen.

7.3 Intensifierat stöd

En elev som för lärande eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utifrån en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande ⁷⁶. Det intensifierade stödets kvalitet och kvantitet ska motsvara elevens individuella behov. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte räcker till och så länge eleven behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet ska vara mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Eleven behöver vanligtvis flera former av stöd. Intensifierat stöd ska ges i samband med den övriga undervisningen genom flexibla undervisningsarrangemang.

Det intensifierade stödet kan innefatta alla former av stöd som används inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. I samband med intensifierat stöd ökar betydelsen av till exempel specialundervisning på deltid, individuell studiehandledning och samarbete med hemmet. Också elevvårdens roll ska stärkas för att främja och upprätthålla elevens välbefinnande.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Stödet som ges inom det intensifierade stödet ska antecknas i planen för elevens lärande. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren har stor betydelse. Elevens lärande och skolgång ska regelbundet följas upp och utvärderas i samband med intensifierat stöd. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att eleven inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för elevens lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

---

76 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

7.3.1 Pedagogisk bedömning

Intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det allmänna stöd som eleven har fått och en bedömning av effekten av olika former av stöd
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av intensifierat stöd.

Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behoven samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Den skriftliga pedagogiska bedömningen sammanställs av en eller flera av elevens lärare. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Den pedagogiska bedömningen sammanställs utgående från den plan för elevens lärande som eventuellt redan utarbetats inom det allmänna stödet. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, används de med vårdnadshavarens tillstånd.

När man inleder och ordnar intensifierat stöd, och vid behov återgår till allmänt stöd, ska detta behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med yrkespersoner inom elevvården⁷⁷. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som utbildningsanordnaren bestämmer, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

7.3.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som ordnas för eleven inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för elevens lärande⁷⁸. Planen för elevens lärande är en skriftlig plan som baserar sig på läroplanen och som beskriver målen för elevens lärande och skolgång och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som eleven behöver.

Syftet är att ge eleven förutsättningar att gå framåt i sina studier och främja elevens välbefinnande. Planen för elevens lärande stödjer lärarna när de ska planera sitt arbete och underlättar samarbetet mellan lärarna och med hemmet. Planen ger vårdnadshavarna information som gör att de bättre kan stödja sitt barn. Planen utgör underlag för bedömningen av elevens framsteg.

Den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det⁷⁹. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Elevens andel i planeringen ökar när eleven kommer till de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för elevens lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Planen ska dessutom alltid justeras om det sker förändringar i elevens situation, så att den motsvarar behovet av stöd.

---

77 Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 16 a § (1288/2013)

78 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 3 mom. (642/2010)

79 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

Planen för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter enligt vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta, kommunikativa färdigheter och skolgång.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och som fastställs i lagen om grundläggande utbildning samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för elevens lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka bedömningsmetoder som används för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av planen för elevens lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Planen för elevens lärande ska inte beskriva elevens personliga egenskaper.

Plan för elevens lärande i andra situationer

En plan för elevens lärande används även om eleven inte får intensifierat stöd, ifall

- en elev studerar enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs
- undervisningen ordnas genom särskilda undervisningsarrangemang
- en elev i årskurs 7–9 har antagits till flexibel grundläggande utbildning.

En plan som utarbetas i sådana fall ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas i samband med intensifierat stöd.

7.4 Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges elever som inte annars i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Syftet med det särskilda stödet är att ge eleven övergripande och systematiskt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och får en grund för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Elevens självkänsla, studiemotivation och möjlighet att uppleva glädje över att lyckas och lära sig ska stärkas. Också elevens delaktighet och förmåga att ta ansvar för sina studier ska stödjas.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som eleven behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning⁸⁰. Specialundervisningen och det övriga stöd som eleven får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Särskilt stöd ges antingen inom den allmänna läroplikten eller inom en förlängd läroplikt. En elev som får särskilt stöd studerar antingen enligt läroämne eller enligt verksamhetsområde. Ifall eleven studerar enligt läroämne, studerar eleven de olika läroämnena antingen enligt den allmänna lärokursen eller enligt en individualiserad lärokurs.

En elev som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Syftet med olika pedagogiska lösningar i specialundervisningen är i första hand att säkerställa elevens lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap. De varierar beroende på målen och innehållet och på elevens individuella behov. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven också rätt att som en del av specialundervisningen få stöd- undervisning och specialundervisning på deltid som stöd för sitt lärande.

Utöver de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen som stödjer lärandet, har en elev som får särskilt stöd också rätt till annat stöd. Sådant stöd är exempelvis handledning, individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

7.4.1 Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren sammanställa en pedagogisk utredning om eleven⁸¹. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behovet samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Utbildningsanordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram

- en skriftlig utredning om elevens framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för elevens undervisning
- en skriftlig utredning om det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och om elevens helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör utbildningsanordnaren en skriftlig bedömning av elevens behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.⁸²

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur elevens lärande framskrider
- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv

---

80 Lag om grundläggande utbildning 17 § 1 mom. (642/2010)

81 Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010) och Förvaltningslag (434/2003) 34–36 §

82 Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010)

- det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och en bedömning av vilken inverkan olika former av stöd haft
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd
- en bedömning av om eleven behöver en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen och motiveringar till detta.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från den pedagogiska bedömning och plan för elevens lärande som tidigare utarbetats för eleven. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP utnyttjas. För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs, utöver en pedagogisk utredning, eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan också de användas med vårdnadshavarens tillstånd.

7.4.2 Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren höra eleven och elevens vårdnadshavare eller lagliga företrädare. Ett beslut om särskilt stöd ska fattas i enlighet med förvaltningslagen⁸³. Beslutet om särskilt stöd ska fastslå elevens huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster och andra tjänster som eleven behöver, samt vid behov undantagsarrangemang i undervisningen⁸⁴. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär⁸⁵. Ett beslut ska alltid motiveras⁸⁶. Motiveringarna till beslutet ska ingå i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd fattas i allmänhet om det konstateras att det intensifierade stöd som eleven fått inte räckt till. Ett beslut om särskilt stöd kan också fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår, utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för eleven till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt⁸⁷. Om ett beslut om särskilt stöd fattas under den grundläggande utbildningen utan att eleven fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av elevens situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Behovet av särskilt stöd ska granskas efter årskurs två och innan eleven uppflyttas till årskurs sju⁸⁸. Beslutet om särskilt stöd ska också alltid granskas om elevens behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om eleven. Om behovet av stöd kvarstår, fattas ett nytt beslut om särskilt stöd. Om det visar sig att eleven inte längre behöver särskilt stöd, fattas ett beslut om att stödet avslutas. Eleven övergår därefter till intensifierat stöd.

83 Förvaltningslag (434/2003)

84 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

85 Förvaltningsprocesslag (586/1996) 14 § och Lag om grundläggande utbildning 42 § 2 mom. (642/2010)

86 Förvaltningslag 45 § 1 mom.

87 Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010)

88 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

7.4.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för eleven. Planen ska beskriva den undervisning och det övriga stöd som eleven ska få i enlighet med beslutet om särskilt stöd.⁸⁹ Alla stödåtgärder ska antecknas i IP:n. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för och innehållet i elevens lärande och skolgång, undervisningsarrangemangen, de pedagogiska metoderna samt det stöd och den handledning som eleven behöver.

Den IP som utarbetas i samband med särskilt stöd ska bygga på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning och på innehållet i beslutet om särskilt stöd. IP:n kan sammanställas utgående från planen för elevens lärande som utarbetats inom det intensifierade stödet. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. Elevens lärare ska utarbeta planen tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det⁹⁰. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den IP för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta och skolgång
- mål i anslutning till elevens utveckling, såsom socioemotionella eller motoriska färdigheter
- läroämnena och ämnesgrupper samt valfria studier som eleven studerar och antalet årsveckotimmar.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnena
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Undervisningsarrangemang

- om undervisningen för eleven ordnas i samband med övrig undervisning och/eller i specialklass
- specialundervisning som ges som kompanjonundervisning, undervisning i smågrupp eller som individuell undervisning till elev som studerar i samband med övrig undervisning
- vilken klass eleven som studerar i specialklass anvisats inom den allmänna undervisningen och en plan för elevens studier i denna klass
- hur elevens skoltransporter ordnas och vem som ansvarar för dem samt en plan för handledd verksamhet och övervakning för en elev som väntar på transport.

89 Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

90 Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som fastställs i beslutet om särskilt stöd samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- elevens eventuella deltagande i morgon- och eftermiddagsverksamhet och en beskrivning av samarbetet med arrangören.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i IP:n nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka metoder som används vid bedömning av lärande för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av IP:n samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Ifall eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- en förteckning över de läroämnen som eleven studerar enligt individualiserad lärokurs
- målen och det centrala innehållet i de individualiserade läroämnena
- bedömningen av läroämnena som studeras enligt individualiserad lärokurs i relation till målen och innehållet i IP:n.

Ifall eleven studerar enligt verksamhetsområde, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- elevens individuella mål och det centrala innehållet per verksamhetsområde
- bedömningen av elevens framsteg i relation till elevens mål och innehåll i IP:n per verksamhetsområde.

Elevens personliga egenskaper ska inte beskrivas i IP:n. IP:n kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specificerade tillstånd att överlåta information.

IP:n ska vid behov ses över så att den motsvarar elevens behov, dock minst en gång per läsår⁹¹. Planen ska alltid ses över om elevens behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för elevens lärande och eleven övergår till intensifierat stöd.

7.4.4 Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier

Undervisningen ska ordnas utgående från elevernas förutsättningar och den kan basera sig på lärokurser av olika omfattning⁹². Det primära målet är att stödja elevens studier så att målen för den allmänna lärokursen kan nås i alla läroämnen.

Svårigheter i olika läroämnen kan förebyggas och lärandet stödjas genom olika differentieringsmetoder och stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Om man fastställer särskilt prioriterade områden för en elev i något läroämne, kan eleven i sina studier koncentrera

---

91 Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

92 Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom. (477/2003) och 11 § 1 mom. (453/2001)

sig på det centrala innehållet i läroämnet. I det fallet studerar eleven fortfarande läroämnet enligt de allmänna målen och elevens prestation bedöms i relation till den allmänna lärokursen. Ifall det trots stödet inte är möjligt för eleven att nå målen för det centrala innehållet med godkänt resultat, kan lärokursen i läroämnet individualiseras. Språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig vara grunder för individualisering av en lärokurs, utan eleven ska i sådana fall stödjas på andra lämpliga sätt.

Individualisering av lärokursen i ett läroämne innebär att den eftersträlvade nivån för elevens lärande bestäms utifrån elevens förutsättningar. Målen ska ändå ge eleven tillräckliga utmaningar. Individualisering av en lärokurs ska fastställas i beslutet om särskilt stöd. Den pedagogiska utredningen ska innehålla motiveringar för individualiseringen för varje enskilt läroämne. Man ska för varje läroämne separat avgöra, om eleven kan studera läroämnet enligt den allmänna lärokursen eller om lärokursen måste individualiseras. Om det senare finns behov av att öka eller minska antalet individualiserade lärokurser, ska en ny pedagogisk utredning göras och utifrån den ett nytt beslut om särskilt stöd fattas.

Målen och innehållet i en individualiserad lärokurs ska härledas ur de allmänna målen och innehållet i läroämnet för den aktuella årskursen. Målen och innehållet för lägre årskurser kan också tillämpas. De ska beskrivas tillräckligt tydligt och detaljerat i elevens IP. Det här är viktigt, eftersom undervisningen och bedömningen i läroämnet genomförs i enlighet med det som står i IP. Elevens prestationer ska bedömas i relation till elevens individuella mål i IP:n. Elevens studier ska dessutom stödjas genom olika pedagogiska arrangemang och vid behov med olika former av stöd. Den eller de lärare som ansvarar för läroämnet i fråga ansvarar för att utarbeta ovannämnda innehåll i elevens IP.

Ifall en elev studerar enligt en individualiserad lärokurs, ska siffervordsordet eller den verbala bedömningen i läroämnet markeras med en asterisk (*) både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen. Under rubriken Tilläggsuppgifter ska nämnas att eleven har studerat läroämnena som markerats med en asterisk enligt individualiserad lärokurs. Verbal bedömning kan användas i stället för sifferbedömning i alla årskurser, även i avgångsbetyget.

Individualisering av en lärokurs är det primära alternativet innan en elev helt befrias från studierna i en lärokurs. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i en lärokurs och bedömningen ska göras individuellt för varje elev. För en elev, som annat än tillfälligt har befriats från studier i ett läroämne, ska annan motsvarande undervisning eller handledd verksamhet ordnas. Om befrielse från studier i ett läroämne fattas ett förvaltningsbeslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Om en elev har ett beslut om särskilt stöd, ska beslutet om befrielse ingå i beslutet om särskilt stöd. För elever som omfattas av förlängd läroplikt finns särskilda bestämmelser om befrielse från studier i ett läroämne⁹³. För en elev som är befriad från studier i något läroämne under en längre tid ska ordnas annan undervisning eller ledd verksamhet i samma mån⁹⁴.

Beslut om individualisering av en lärokurs eller befrielse från studierna i ett läroämne ska fattas i samråd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om hur åtgärderna påverkar fortsatta studier.

---

93 Statsrådets förordning (422/2012) 9 § 2 mom.

94 Förordning om grundläggande utbildning 5 § 1 mom.

7.4.5 Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av funktionshinder eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning⁹⁵. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för eleven som omfattas av förlängd läroplikt började⁹⁶. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen som ges inom specialundervisning omfatta ett eller två år⁹⁷. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara sina studier inom den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Barn med grava funktionshinder omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt⁹⁸. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar⁹⁹. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna ges stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Undervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på följande tre sätt

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.¹⁰⁰

Elevens behov av förlängd läroplikt bedöms i samband med att beslutet om särskilt stöd granskas. Om det konstateras att en elev inte längre ska omfattas av förlängd läroplikt, fattas ett beslut om att den förlängda läroplikten upphör och eleven övergår därefter till den allmänna läroplikten. Vid behov kan eleven fortsättningsvis få särskilt stöd.

---

95 Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom.

96 Lag om grundläggande utbildning 25 § 1 mom.

97 Lag om grundläggande utbildning 9 § 2 mom.

98 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning (RP 86/1997)

99 Lag om grundläggande utbildning 26 a § 1 mom. (1288/1999)

100 Lag om grundläggande utbildning 27 §

7.4.6 Undervisning enligt verksamhetsområde

För elever med mycket grava funktionshinder kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis¹⁰¹. Också för en elev med annat funktionshinder eller allvarlig sjukdom kan det på grund av elevens hälsotillstånd vara befogat att ordna undervisningen enligt verksamhetsområde¹⁰². Om undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis bestäms i beslutet om särskilt stöd¹⁰³. Undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde endast när det är uppenbart att eleven inte kan studera enligt en individualiserad lärokurs. Verksamhetsområdena är motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, kognitiva färdigheter och färdigheter för dagliga rutiner.

Målet för undervisningen som ordnas enligt verksamhetsområde är att ge eleven sådana kunskaper och färdigheter som eleven behöver för att klara sig så självständigt som möjligt i livet. Undervisningen ska planeras utgående från elevens styrkor. De olika aktiviteterna under skoldagen ska utnyttjas i lärandet och lärmiljöerna ska utvecklas så att de är ändamålsenliga och motiverar eleven. Elevens individuella mål och det centrala innehållet samt en bedömning av elevens framsteg beskrivs i den individuella planen (IP) separat för varje verksamhetsområde. Målen ska ställas upp så att de är realistiska och relevanta för eleven.

Verksamhetsområdena kan innehålla målen och innehållet för ett visst enskilt läroämne, om eleven har styrkor i läroämnet i fråga. Innehållet i de olika verksamhetsområdena kan kombineras i undervisningen. Undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ska stödja elevens helhetsutveckling samt främja och upprätthålla elevens funktionsförmåga. Undervisningen ska planeras och genomföras genom samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Dessutom förutsätts samarbete bland lärarna och med den övriga personalen och olika experter.

Målet för lärandet gällande *motoriska färdigheter* är att stärka elevens uppfattning om sin kropp, att främja utvecklingen av elevens grov- och finmotorik och att ge eleven möjligheter att mångsidigt träna sina färdigheter i olika vardagssituationer. Undervisningen ska innehålla planering och handledning av motoriska funktioner samt element som utvecklar elevens balans, koordination, rytm, uthållighet och muskelstyrka.

Målet för lärandet gällande *kommunikativa färdigheter* är att eleven övar sig att förstå och skapa kommunikation. Målet är att eleven kommunicerar med sin omgivning, gör sig förstådd och själv förstår de andra eleverna och de vuxna i gruppen. Eleven ska ges möjlighet att kommunicera på det sätt som är ändamålsenligt för hen. Eleven ska vid behov ha tillgång till alternativa kommunikationsmetoder. Undervisningen i språk och kommunikation ska innehålla element som utvecklar elevens språkliga medvetenhet, språkliga framställning, begrepps- och ordförråd, förmåga att känna igen och använda tecken, symboler, bokstäver och ord samt tankeförmågan. De kommunikativa färdigheterna ska tränas i olika situationer under skoldagen.

Målet för lärandet gällande *sociala färdigheter* är att elevens färdigheter att fungera i grupp och att delta utvecklas. Undervisningen ska innehålla element som stödjer aktivitet i olika miljöer och utvecklar elevens sociala och emotionella färdigheter. Man ska stödja elevens självkänedom och motivation för lärande genom att skapa förutsättningar för eleven att lyckas och genom att skapa en positiv atmosfär för socialt lärande.

Målet för lärandet gällande *kognitiva färdigheter* är att eleven aktiveras och lär sig att använda sina sinnen för att gestalta sin omgivning. Undervisningen ska stödja utvecklingen av processerna som styr elevens lärande, minne och tänkande. Lärandet av kognitiva färdigheter ska stimu-

101 Statsrådets förordning (422/2012) 9 § 3 mom.

102 Lag om grundläggande utbildning 18 § 1 mom.

103 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. ((642/2010)

lera och träna sinnen och innehålla element som främjar förmågan att välja, klassificera, lösa problem och fatta beslut och att förstå förhållandet mellan orsak och verkan. Målet för lärandet är att utveckla elevens grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik. De kognitiva färdigheterna utvecklas med hjälp av innehållet i olika läroämnen.

Målet för lärandet gällande *dagliga färdigheter* är att eleven mera aktivt ska delta i aktiviteter i sin omgivning, att elevens initiativförmåga stärks och att eleven blir mera självständig. Undervisningen ska innehålla element som behandlar hälsa och trygghet, vardagskompetens, boende, förmåga att röra sig i omgivningen och delområden som behandlar fritidsaktiviteter. Träningen av de dagliga färdigheterna skapar möjligheter att öva och utveckla elevens motoriska färdigheter, språkliga och kommunikativa färdigheter, informations- och kommunikationstekniska färdigheter samt sociala och kognitiva färdigheter. De stärker i sin tur färdigheterna i de dagliga rutinerna.

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska eleven bedömas per verksamhetsområde. Bedömningen är alltid verbal. Ifall något verksamhetsområde innehåller mål och innehåll för ett enskilt läroämne, kan detta beskrivas som en del av den verbala bedömningen eller i en bilaga till betyget.

7.5 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

7.5.1 Stödundervisning

En elev som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för sitt lärande har rätt att få stödundervisning¹⁰⁴. Stödundervisningen ska inledas genast då svårigheter gällande lärande eller skolgång upptäcks, så att eleven inte varaktigt blir efter i studierna. Stödundervisning kan även användas för att förebygga svårigheter. Stödundervisningen ska ordnas systematiskt och så ofta den behövs.

Stödundervisning karakteriseras av individuellt planerade uppgifter, individuell tidsanvändning och handledning. I stödundervisningen ska man använda mångsidiga metoder och olika material som hjälp för att hitta nya sätt att närma sig lärostoffet. I förebyggande stödundervisning går man igenom nytt lärostoff på förhand. Stödundervisning kan också användas för att möta ett behov av stöd som beror på frånvaro.

Skolarbetet ska planeras så att varje elev vid behov har möjlighet att delta i stödundervisning. Stödundervisningen ges antingen enligt elevens schema under de lektioner där eleven behöver stödundervisning eller utanför lektionerna. Olika flexibla grupparrangemang kan användas.

Initiativet till stödundervisning för en elev ska i första hand tas av elevens lärare, men kan också tas av eleven eller vårdnadshavaren. Det är varje lärares uppgift att följa med elevens lärande och växande och observera eventuella behov av stöd. Målet är att stödundervisningen ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven och vårdnadshavaren ska informeras om hur stödundervisningen genomförs och vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den stödundervisning som ordnas för hen.

Stödundervisning kan ges på alla nivåer av stöd. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den stödundervisning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av stödundervisning. Målen för stödundervisningen och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

---

104 Lag om grundläggande utbildning 16 § 1 mom. (642/2010)

7.5.2 Specialundervisning på deltid

En elev som har svårigheter med lärande eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen¹⁰⁵. Specialundervisning på deltid ges elever som till exempel har språkliga eller matematiska svårigheter, inlärningssvårigheter i enskilda läroämnen eller svårigheter i anslutning till studiefärdigheter, kommunikativa färdigheter eller skolgång. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka elevens förutsättningar för lärande och förebygga svårigheter i lärande och skolgång.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Målen och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i elevens övriga undervisning. Lärarna ska tillsammans och i samråd med eleven och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av ifrågavarande undervisning.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs. Målet är att specialundervisning på deltid ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den.

Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd. Betydelsen av specialundervisning på deltid som stödform ökar i allmänhet inom det intensifierade stödet. En elev kan också få specialundervisning på deltid inom särskilt stöd och fastän eleven studerar i specialklass. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den specialundervisning på deltid som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av specialundervisning på deltid. Målen för specialundervisningen på deltid och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

7.5.3 Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen

En elev har rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som fastställs i lagen om grundläggande utbildning och förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen¹⁰⁶. Syftet är att alla skoldagar garantera eleven grundläggande förutsättningar för lärande och skolgång, tillgängliga lärmiljöer och möjlighet till socialt samspel.

En elev ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Eleven kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För elever som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för elevens kommunikation. För elever med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För en elev med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Också läraren kan stödja eleverna i kommunikationen med hjälp av tecken eller andra symboler.

Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och bedöma elevens och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja eleven i dagliga situationer och hjälpa eleven att utföra uppgifter i anslutning till lärande och skolgång enligt lärarens eller andra yrkespersoners anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga personalen. Det är viktigt att arbets- och ansvarsfördelningen är klar.

105 Lag om grundläggande utbildning 16 § 2 mom. (642/2010)

106 Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa eleven att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Syftet med biträdestjänsterna är att stödja den enskilda eleven så att hen kan ta allt mera ansvar för sitt lärande och sin skolgång. Det stöd som biträdet ger kan riktas till en enskild elev eller till hela undervisningsgruppen.

En elev kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Eleven kan också ha särskilda behov för lärandet. Då ska man i undervisningen använda till exempel olika slag av informationstekniska program, ljudböcker, åskådningmaterial för matematik och hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med eleven ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen och i samarbete med andra yrkespersoner som är insatta i stödfunktionerna handleda eleven och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med eleven ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Stödet till eleven kan förutsätta specialkompetens som den egna skolans personal saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel center för lärande och handledning som erbjuder tjänster för eleverna och utbildning och konsultation för personalen.

Utbildningsanordnaren beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Behovet och omfattningen av tjänster och hjälpmedel bedöms i yrkesövergripande samarbete med utnyttjande av information från eleven och vårdnadshavaren samt eventuella utlåtanden av utomstående experter. Behovet av tjänster och hjälpmedel för en elev som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om eleven får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För en elev som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om eventuella tjänster och särskilda hjälpmedel. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

7.6 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala läroplanen ska beslutas och så konkret som möjligt beskriva hur stödet ordnas i praktiken med avseende på följande punkter.

Centrala lokala riktlinjer för hur stödet för lärande och skolgång ordnas i praktiken

- strategier för förebyggande arbete och tidiga insatser
- rutiner och samarbete vid övergångar
- hur behovet av stöd för lärande och skolgång systematiskt granskas
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen inom undervisningsväsendet och med övriga förvaltningar
- samarbetet med ansvariga inom elevvården och andra experter när behovet av stöd bedöms och när stödet planeras, organiseras och genomförs i praktiken
- de viktigaste principerna för samarbetet med hemmen i frågor som gäller stöd för lärande och skolgång
- befogenheterna i anslutning till stöd för lärande och skolgång i olika förvaltningsbeslut.

Allmänt stöd

- hur det allmänna stödet ordnas i praktiken
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren.

Intensifierat stöd

- hur det intensifierade stödet ordnas i praktiken
- arbetsrutiner vid en pedagogisk bedömning
- tillvägagångssätt när intensifierat stöd inleds, genomförs och avslutas
- hur planen för elevens lärande utarbetas, utvärderas och granskas
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för elevens lärande, vid ordnandet av intensifierat stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft
- rutinerna och samarbetet med eleven och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för elevens lärande, vid ordnandet av intensifierat stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken inverkan stödet haft.

Särskilt stöd

- hur det särskilda stödet ordnas i praktiken
- arbetsrutiner vid en pedagogisk utredning
- hur eleven och vårdnadshavaren hörs
- hur ett beslut om särskilt stöd fattas
- hur ett beslut om särskilt stöd granskas
- tillvägagångssätt när särskilt stöd avslutas och stödet fortsätter som intensifierat stöd
- hur den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas, utvärderas och granskas
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och en IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft
- användningen av eventuella expertutlåtanden
- rutinerna och samarbetet med eleven och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och en IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken inverkan stödet haft
- tillvägagångssätt vid individualisering av en lärokurs som en del av den pedagogiska utredningen, beslutet om särskilt stöd och utarbetandet av en IP
- arrangemang vid förlängd läroplikt
  - hur barnet hänvisas till förlängd läroplikt, det sektorsövergripande samarbetet under processen
  - hur undervisningen ordnas i praktiken
  - samarbetet med förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogiken och annat samarbete, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer
  - samarbetet med eleven och vårdnadshavaren
  - eventuell sammanslagning av olika läroämnen till ämneshelheter eller indelning i delområden och en närmare beskrivning av dem
  - en närmare beskrivning av mål, innehåll och metoder per verksamhetsområde.

Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

- de praktiska arrangemangen
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer
- hur eleven och vårdnadshavaren informeras och hur samarbetet med eleven och vårdnadshavaren genomförs.

Läroplanen ska beskriva beslutsfattandet och andra administrativa rutiner i anknytning till tolknings- och biträdestjänster samt övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel enligt utbildningsanordnarens beslut¹⁰⁷.

8. Elevvård

I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen används begreppen elevvård, elev och skola i stället för de i lagen om elev- och studerandevård använda begreppen elevhälsa, studerande och läroanstalt¹⁰⁸.

I takt med att barnens och de ungas uppväxtmiljö och skolans verksamhetsmiljö förändras, har elevvården blivit en allt viktigare del av skolans kärnverksamhet. Elevvården hänger nära samman med skolans fostrings- och undervisningsuppdrag. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa¹⁰⁹.

Eleven har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen¹¹⁰. Elevvård innebär att främja och upprätthålla elevens studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande och verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i skolan. Elevvården ska i första hand bestå av förebyggande, gemensam elevvård som stödjer hela skolan. Utöver det har eleverna också lagstadgad rätt till individuell elevvård.¹¹¹ Yrkesövergripande samarbete är centralt inom elevvården. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och ett respektfullt förhållningssätt till eleven och vårdnadshavaren samt att man stödjer deras delaktighet.

Elevvården i den grundläggande utbildningen och planerna som anknyter till den regleras i lagen om elev- och studerandevård. I detta kapitel beskrivs de centrala principerna för elevvården och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Kapitlet innehåller även anvisningar för arbetet med den lokala läroplanen och den skolspecifika elevvårdsplanen. Stödet för lärande och skolgång som ingår i undervisningen beskrivs i kapitel 7 i grunderna för läroplanen¹¹².

8.1 Yrkesövergripande samarbete inom elevvården

Elevvården ska ordnas genom yrkesövergripande samarbete med undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att elevvården bildar en fungerande och sammanhängande helhet¹¹³. Elevvården ska genomföras i samarbete med eleven och elevens vårdnadshavare med hänsyn till elevens ålder och förutsättningar. Vid behov ska man också samarbeta med andra aktörer.¹¹⁴ Om det finns orsak till oro gällande skolgemenskapen eller i anknytning till elevernas välbefinnande försöker man hitta en lösning i samarbete med eleverna och vårdnadshavarna.

Elevvården i skolan är en uppgift som hör till alla som arbetar i skolgemenskapen och alla som ansvarar för elevvårdstjänsterna. Skolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i skolgemenskapen.¹¹⁵ Till elevvårdstjänsterna hör psykolog- och kuratorstjänster samt skolhälsovårdstjänster¹¹⁶. Dessa experters uppgifter berör både individen, gemenskapen och samarbetet. Tjänsterna ska vara lätt tillgängliga för eleverna och vårdnadshavarna¹¹⁷. Tjänsterna ska ordnas inom lagstadgad tid¹¹⁸.

108 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 1 § 3 mom.

109 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

110 Lag om elev- och studerandevård 9 § 4 mom.

111 Lag om elev- och studerandevård 3 § 1 och 2 mom.

112 Lag om elev- och studerandevård 6 §

113 Lag om elev- och studerandevård 9 § 1 mom.

114 Lag om elev- och studerandevård 3 § 4 mom. och 18 § 1 mom.

115 Lag om elev- och studerandevård 4 § 1 och 2 mom.

116 Lag om elev- och studerandevård 3 § 3 mom.

117 Riksdagens kulturutskotts betänkande 14/2013 rd

118 Lag om elev- och studerandevård 15 § och 17 §

Eleverna och deras vårdnadshavare ska informeras om den elevvård som finns att tillgå och anvisas att söka de elevvårdstjänster som de behöver¹¹⁹. Elevens och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården, systematiskt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och sänker tröskeln att anlita tjänsterna. Att personalen inom olika yrkesgrupper konsulterar varandra är en viktig arbetsmetod inom elevvården.

Målen, uppdragen och principerna för genomförandet av elevvården ska utgöra en sammanhängande kontinuitet som sträcker sig från förskoleundervisningen till utbildningen på andra stadiet. Kommunikationen mellan de olika utbildningsstadierna är viktig när man funderar över elevvården som helhet. Enhetliga förfaringssätt stödjer elevens hälsa, välbefinnande och lärande i de olika utvecklingsstadierna. Samarbetsstrukturerna, -formerna och -förfaringssätten för den yrkesövergripande elevvården ska utvecklas inom skolan och med olika samarbetspartner. Utvecklingsarbetet förutsätter systematisk utvärdering av elevvården¹²⁰.

Elevvårdsgrupper¹²¹

Utbildningsanordnaren ska tillsätta en styrgrupp för elevvården och elevvårdsgrupper för de enskilda skolorna. Ärenden som gäller en enskild elev ska behandlas i en expertgrupp som tillsätts från fall till fall. Alla tre grupper har sina egna uppgifter och en sammansättning som bestäms utgående från uppgifterna. Alla elevvårdsgrupper ska vara yrkesövergripande, vilket innebär att gruppen utöver undervisningspersonal också ska ha medlemmar som företräder skolhälsovården samt psykolog- och kuratorstjänster i enlighet med vad ärendet som behandlas förutsätter.

Styrgruppen ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den enskilda utbildningsanordnarens elevvård. Styrgruppens uppgifter kan också skötas av någon annan för ändamålet lämplig grupp. Två eller flera utbildningsanordnare kan också ha en gemensam styrgrupp. Samma grupp kan också vara gemensam för flera utbildningsformer och det är då befogat att använda benämningen styrgrupp för elevhälsa.

Skolans elevvårdsgrupp ansvarar för planeringen, utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av skolans elevvård. Gruppen leds av en person som utses av utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren ska tillsammans med de sektorer som producerar elevvårdstjänster bestämma om gruppens sammansättning, uppgifter och förfaringssätt. Elevvårdsgruppen kan vid behov höra experter. Gruppens viktigaste uppgift är att främja välbefinnande, trygghet och säkerhet i skolan och att genomföra och utveckla övrig gemensam elevvård.

En expertgrupp ska sammankallas för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för en enskild elev eller en viss elevgrupp. Gruppen sammankallas av den person i undervisningspersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till¹²². Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som behandlas. Expertgruppen ska utse en ansvarsperson inom gruppen. För att utse experter till medlemmar i gruppen och för att andra samarbetspartner eller närstående till eleven ska få delta i arbetet i gruppen förutsätts elevens eller vårdnadshavarens samtycke.

---

119 Lag om elev- och studerandevård 11 § 1 och 2 mom.

120 Lag om elev- och studerandevård 25 §

121 Lag om elev- och studerandevård 14 § 1–4 mom.

122 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om elev- och studerandevård 67/2013

8.2 Gemensam elevvård

Elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen. Till den gemensamma elevvården hör att följa upp, utvärdera och utveckla välbefinnandet i skolgemenskapen och elevgrupperna. Dessutom ska man se till att skolmiljön är hälsosam, trygg och fri från hinder.¹²³ Gemensamma förfaringssätt ska utvecklas i samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och övriga myndigheter och aktörer som främjar barns och ungas välbefinnande.

Att eleverna och vårdnadshavarna är delaktiga och får sin röst hörd i frågor som gäller den gemensamma elevvården är viktigt och stärker välbefinnandet. Utbildningsanordnaren ska främja elevernas delaktighet¹²⁴. Elevvården skapar förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen växelverkan i skolan. Förfaringssätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs.

Eleven har rätt till en trygg studiemiljö¹²⁵. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Utgångspunkten för ordnandet av undervisningen är att garantera elevernas och personalens säkerhet i alla situationer. En lugn atmosfär främjar arbetsron. Ordningsregler ökar säkerheten, trivseln och den interna ordningen i skolan¹²⁶. Utbildningsanordnaren ska som en del av den skolspecifika elevvårdsplanen utarbeta en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier. Om det förekommit trakasserier, mobbning eller våld i skolan eller på skolvägen, ska läraren eller rektorn informera vårdnadshavarna till de inblandade eleverna.¹²⁷

Omsorg om skolbyggnad, undervisningslokaler och undervisningsmaterial bidrar till en hälsosam och trygg miljö. Skolan ska ha enhetliga förfaringssätt för undervisning som genomförs i olika lärmiljöer och för rasterna. Säkerhetsanvisningar för undervisningen i olika läroämnen ska följas. Utbildningsanordnaren ska se till att elevens lärmiljö är trygg under perioden med praktisk arbetslivsorientering. Man ska systematiskt främja och följa upp välbefinnandet i skolgemenskapen och att skolmiljön är hälsosam och trygg. Skolmiljön ska granskas och utvärderas med tre års mellanrum¹²⁸. Till främjande av trygghet hör också de förfaringssätt som gäller skoltransporterna, datasäkerheten och att förebygga olyckor.

8.3 Individuell elevvård

Med individuell elevvård avses skolhälsovårdstjänster, psykolog- och kuratorstjänster som ges eleven samt yrkesövergripande elevvård som gäller en enskild elev¹²⁹. De omfattande hälsoundersökningar som genomförs inom skolhälsovården och andra återkommande kontroller är en del av den individuella elevvården. Sammanställningarna av dem ger information som också kan användas inom den gemensamma elevvården.

Målet med den individuella elevvården är att följa upp och främja elevens utveckling, hälsa, välbefinnande och lärande som helhet. Det är också viktigt att garantera tidigt stöd och förebygga problem. Elevernas individuella förutsättningar, resurser och behov ska beaktas både när elevvårdsstödet planeras och i skolans vardag.

---

123 Lag om elev- och studerandevård 4 § 1 mom.

124 Lag om grundläggande utbildning 47 a § 1 mom. (1267/2013)

125 Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom. (1267/2013)

126 Lag om grundläggande utbildning 29 § 4 och 5 mom. (1267/2013)

127 Lag om elev- och studerandevård 13 § 2 mom. 4 punkten och Lag om grundläggande utbildning 29 § 3 och 7 mom. (1267/2013)

128 Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010) 16 § 2 mom. och Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011) 12 §

129 Lag om elev- och studerandevård 5 § 1 mom.

Individuell elevvård förutsätter alltid elevens och vid behov vårdnadshavarens samtycke¹³⁰. Elevens delaktighet, egna önskemål och åsikter om åtgärder och lösningar som gäller hen ska beaktas enligt elevens ålder, utvecklingsnivå och övriga personliga förutsättningar¹³¹. Växelverkan ska vara öppen och präglas av respekt och konfidentialitet. Arbetet ska ordnas så att eleven upplever situationen som rofylld och att hen får sin röst hörd. Bestämmelser om sekretess och överlämnande av uppgifter ska följas i elevvårdsarbetet.

Också när det gäller stöd för en enskild elev ska behandlingen av ett ärende i en expertgrupp och gruppens sammansättning grunda sig på elevens eller vid behov vårdnadshavarens samtycke. Med specifikt skriftligt samtycke av eleven eller vårdnadshavaren får behövliga samarbetspartner inom elevvården eller närstående till eleven delta i behandlingen av ärendet.¹³² Medlemmarna i gruppen har dessutom rätt att be behövliga experter om råd i elevens ärende¹³³.

Behandlingen av en enskild elevs ärende i en expertgrupp ska dokumenteras i en elevvårdsjournal. Den ansvariga i gruppen ska i elevvårdsjournalen anteckna de uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra den individuella elevvården. Anteckningarna kan också göras av andra medlemmar i expertgruppen. Journalen ska föras i fortlöpande och kronologisk form. Enligt lagen om elev- och studerandevård ska journalen innehålla följande uppgifter¹³⁴

- elevens namn, personbeteckning, hemkommun och kontaktinformation samt, för minderåriga elever, vårdnadshavarens eller en annan laglig företrädarens namn och kontaktinformation
- datum för dokumenteringen samt vem som gjort den och hans eller hennes yrkes- eller tjänsteställning
- vem som deltagit i mötet och deras ställning
- vad ärendet gäller och vem som inlett ärendet
- vilka åtgärder som vidtagits medan elevens situation har utretts, såsom utlåtanden, undersökningar och utredningar
- vilka åtgärder som vidtagits, såsom samarbete med olika parter samt tidigare och nuvarande stödåtgärder
- uppgifter om behandlingen av ärendet vid gruppens möte, mötesbesluten och planen för genomförande av besluten
- vem som ansvarar för genomförandet och uppföljningen.

Om uppgifter i en elevvårdsjournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut, till vem och på vilka grunder¹³⁵.

Elevvårdsjournaler och övriga dokument som man inom elevvården upprättat eller erhållit angående enskilda elever ska införas i ett elevvårdsregister. Utbildningsanordnaren ansvarar för behandlingen av personuppgifter och upprätthåller ifrågavarande register. Uppgifter som införts i elevvårdsregistret och som gäller en enskild elev eller någon annan enskild person är sekretessbelagda.¹³⁶

---

130 Riksdagens kulturutskotts betänkande 14/2013 rd

131 Lag om elev- och studerandevård 18 § 1 mom.

132 Lag om elev- och studerandevård 19 § 1 och 2 mom.

133 Lag om elev- och studerandevård 19 § 3 mom. och lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) 26 § 3 mom.

134 Lag om elev- och studerandevård 5 § 2 mom. och 20 § 1, 3 och 4 mom.

135 Lag om elev- och studerandevård 20 § 5 mom.

136 Lag om elev- och studerandevård 21 § 1 och 22 § 1 mom.

Skolhälsovårdspersonalen och psykologerna ska på föreskrivet sätt anteckna det individuella elevvårdsarbetet i en patientjournal och andra journalhandlingar. På motsvarande sätt ska kuratorerna inom elevvården anteckna klientuppgifterna i en klientjournal.¹³⁷

Trots sekretessbestämmelserna har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuell elevvård för en elev rätt att av varandra få och till varandra och den myndighet som ansvarar för elevvården lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att den individuella elevvården ska kunna ordnas och genomföras¹³⁸. De har också rätt att få och till varandra och till elevens lärare, rektor och utbildningsanordnaren lämna ut information som är nödvändig för att elevens undervisning ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt¹³⁹. Den som lämnar ut information måste till exempel överväga om det handlar om information som är nödvändig för att garantera elevens eller de övriga elevernas säkerhet. Informationen kan till exempel gälla en sjukdom som eleven har som måste beaktas i undervisningssituationerna. Även om det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information är det, med tanke på samarbetet och förtroendet, alltid bäst att i första hand be om elevens eller vårdnadshavarens samtycke för att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

Om en elev övergår till undervisning eller utbildning som ordnas av en annan utbildningsanordnare, ska den tidigare utbildningsanordnaren begära samtycke av eleven eller vid behov av elevens vårdnadshavare till att sådana sekretessbelagda uppgifter i elevvårdens klientregister som behövs för elevvårdens kontinuitet får överlämnas till den nya utbildningsanordnaren¹⁴⁰. Däremot ska uppgifter som är nödvändiga med tanke på ordnandet av undervisningen, trots sekretessbestämmelserna och utan dröjsmål, överlämnas till den nya utbildningsanordnaren eller anordnaren av gymnasieutbildning eller yrkesutbildning. Motsvarande uppgifter kan också ges på den nya utbildningsanordnarens begäran.¹⁴¹

8.4 Elevvårdsplaner

Läroplanen ska till den del den berör elevvården göras upp i samråd med de myndigheter som sköter uppgifter inom den kommunala social- och hälsovården¹⁴². Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredandet av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsstadga. Skolans elevkår ska höras innan planerna och reglerna fastställs.¹⁴³ Beredningsarbetet ska ske i samarbete med vårdnadshavarna och vid behov också med andra myndigheter och samarbetspartner.

På lokal nivå består elevvårdsplanen av tre olika planer som tillsammans styr planeringen och genomförandet av elevvården. Planerna ska utarbetas i yrkesövergripande samarbete. Planerna är

- en välfärdsplan för barn och unga, där uppgifter om elevvården antecknas¹⁴⁴
- en beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen¹⁴⁵
- skolspecifik elevvårdsplan¹⁴⁶.

Avsnittet om elevvård i den lokala läroplanen och skolspecifika elevvårdsplaner ska utarbetas utgående från välfärdsplanen för barn och unga och övriga riktlinjer som gäller barns och ungas välbefinnande och trygghet i kommunen.

---

137 Lag om elev- och studerandevård 20 § 2 mom., Lag om patientens ställning och rättigheter (785/1992) 12 § och Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000)

138 Lag om elev- och studerandevård 23 § 2 mom.

139 Lag om grundläggande utbildning 40 § 2 mom. (1288/2013)

140 Lag om elev- och studerandevård 23 § 3 mom.

141 Lag om grundläggande utbildning 40 § 4 mom. (1288/2013)

142 Lag om elev- och studerandevård 15 § 2 mom. (477/2003)

143 Lag om grundläggande utbildning 47 a § 1 och 3 mom. (1267/2013)

144 Lag om elev- och studerandevård 12 § och Barnskyddslag (417/2007) 12 § 1 mom.

145 Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. (477/2003)

146 Lag om elev- och studerandevård 13 §

8.5 Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av en skolspecifik elevvårdsplan

Beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen

Läroplanen ska beskriva de lokala målen och tillvägagångssätten inom elevvården i den grundläggande utbildningen. Sambandet med välfärdsplanen för barn och unga ska beskrivas i läroplanen, liksom de riktlinjer som styr arbetet med de skolspecifika elevvårdsplanerna. Det är ändamålsenligt om riktlinjerna för elevvårdsplanerna innehåller en grundstruktur och en del av de ärenden som ska ingå i planerna. På det viset kan man säkerställa att planerna är tillräckligt enhetliga i alla skolor. De gemensamma delarna ska preciseras och kompletteras skolvis.

Skolspecifik elevvårdsplan¹⁴⁷

Utbildningsanordnaren svarar för att det för varje skola utarbetas en plan för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen ska utarbetas i samråd med skolans personal, eleverna och deras vårdnadshavare. Elevvårdsplanen kan också vara gemensam för två eller flera skolor. Planen ska ses över inom ett år efter det att kommunens välfärdsplan för barn och unga har setts över. Välfärdsplanen för barn och unga ska godkännas i varje kommuns kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år¹⁴⁸.

I samband med att elevvårdsplanen utarbetas, ska man komma överens om hur skolans personal, eleverna och vårdnadshavarna och, till de delar det behövs, samarbetspartnerna ska göras förtrogna med planen. Samtidigt avtalas om hur ovan nämnda parter ska informeras om planen.

Den skolspecifika elevvårdsplanen ska innehålla följande element:

1. Det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster¹⁴⁹

För att garantera att tjänsterna fördelas jämnt och att verksamheten inriktas på ett ändamålsenligt sätt uppges i elevvårdsplanen en uppskattning av det totala behovet av elevvård i skolan och tillgängliga elevvårdstjänster. Det totala behovet av elevvård och omfattningen av de tillgängliga elevvårdstjänsterna anges enligt vad de är när planen bereds. Ifall behovet förändras, kan uppskattningen justeras.

Uppskattningen av det totala behovet av elevvård stöder fördelningen av skolans tillgängliga resurser mellan gemensam och individuell elevvård och elevvårdssamarbetet. Uppskattningen ska ta hänsyn till den arbetsinsats som förutsätts av undervisningspersonalen och experter inom elevvårdstjänsterna för att följa upp, utveckla och genomföra elevvården. Uppföljningsinformation om barnens och de ungas hälsa och välbefinnande och deras levnadsförhållanden ska mångsidigt utnyttjas. Behoven i skolgemenskapen och skolmiljön, bostadsområdets särdrag samt antalet elever som behöver intensifierat eller särskilt stöd i skolan ska också beaktas. I uppskattningen ska man också beakta information som man fått av eleverna och vårdnadshavarna samt undervisnings- och elevvårdspersonalen.

Elevvårdsplanen ska innehålla en uppskattning av de elevvårdstjänster som är tillgängliga i skolan, nämligen skolhälsovårds- samt psykolog- och kuratorstjänster. Dessutom ska planen beskriva

- hur elevvårdstjänsterna ordnas och vilken arbets- och ansvarsfördelning de förutsätter samt det yrkesövergripande samarbete som behövs för att genomföra tjänsterna
- hur elevvårdstjänsterna fördelas mellan individuell elevvård, gemensam elevvård och elevvårdssamarbete samt utveckling och uppföljning av elevvården.

147 Lag om elev- och studerandevård 13 §

148 Barnskyddslag 12 § 1 mom.

149 Lag om elev- och studerandevård 13 § 2 mom. 1 punkten

2. Gemensam elevvård¹⁵⁰ och tillvägagångssätt

I elevvårdsplanen ska den gemensamma elevvården beskrivas som helhet, närmare bestämt hur den gemensamma elevvården ordnas och hur man i genomförandet främjar hälsa, trygghet och välbefinnande i skolgemenskapen och skolmiljön.

Dessutom ska elevvårdsplanen beskriva

- tillvägagångssätt och praxis i skolans elevvårdsgrupp
- samarbetet med utomstående parter som främjar barns och ungas välbefinnande för att utveckla den gemensamma elevvården
- samarbetet i anslutning till elevhandledning, utbildningsövergångar och planering av fortsatta studier
- samarbetet i tillvägagångssätten i samband med undersökningar av skolmiljön och välbefinnandet i skolan
- samarbetet i anslutning till hälsorådgivning och undervisning i hälsokunskap
- ordningsreglerna
- hur frånvaro följs upp, hur man informerar om frånvaro och hur man ingriper
- hur olyckor förebyggs, hur första hjälpen är ordnad och hur barnen hänvisas till vård
- hur man förebygger användning av tobaksvaror, alkohol och andra rusmedel och hur man ingriper i användningen av dessa
- anvisningar om väntetider och säkerhet i fråga om skoltransporter
- en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier
- hur man agerar vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer.

I det följande definieras innehållet i de två sistnämnda planerna närmare:

a. Plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier¹⁵¹

En plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier ska utarbetas. Den ska ta hänsyn både till elevernas inbördes samspel och samspelet mellan eleverna och de vuxna i skolan. Planen ska beskriva

- hur man förebygger och ingriper vid mobbning, våld och trakasserier
- hur ovannämnda frågor beaktas på skol-, grupp- och individnivå
- hur individuellt stöd, behövlig vård, övriga åtgärder och uppföljning ordnas, både för förövaren och för den som utsatts
- samarbetet med vårdnadshavarna
- samarbetet med de myndigheter som behövs
- hur personalen, eleverna, vårdnadshavarna och samarbetspartnerna ska göras förtrogna med och informeras om planen
- hur planen uppdateras, följs upp och utvärderas.

b. Verksamhet vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer

I elevvårdsplanen ska verksamheten vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer beskrivas. Krisplanen ska beredas i samarbete med de myndigheter som behövs och med beaktande av andra anvisningar angående kriser, hotfulla eller farliga situationer, såsom exempelvis räddningsplanen¹⁵². Planen ska beskriva

- krisförebyggande och krisförberedande arbete samt hantering av akuta krissituationer
- principerna för ledningen, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen i krissituationer och i krisförebyggande arbete
- principerna för information och kommunikation, intern och extern och mellan skolan och utbildningsanordnaren

---

150 Lag om elev- och studerandevård 13 § 2 mom. 2 punkten

151 Lag om elev- och studerandevård 13 § 2 mom. 4 punkten och Lag om grundläggande utbildning 29 § 3 mom. (1267/2013)

152 Räddningslag (379/2011) 15 § och Statsrådets förordning om räddningsväsendet (407/2011) 1 § och 2 §

- hur psykosocialt stöd och eftervård ordnas
- hur personalen, eleverna, vårdnadshavarna och samarbetspartnerna ska göras förtroagna med och informeras om planen
- hur beredskapsövning genomförs
- hur planen utvärderas och uppdateras.

3. Ordandet av individuell elevvård ¹⁵³

I elevvårdsplanen ska den individuella elevvården beskrivas som helhet, närmare bestämt

- hur den individuella elevvården ordnas för att följa upp och främja barnets och den ungas utveckling, välbefinnande och lärande samt hur man förverkligar individuella stödåtgärder.

Dessutom ska elevvårdsplanen beskriva

- samarbetet med skolhälsovården i samband med omfattande hälsoundersökningar
- hur vård, specialdiet eller medicinering som elevens sjukdom kräver ordnas i skolan
- samarbetet i samband med intensifierat och särskilt stöd, flexibel grundläggande utbildning och sjukhusundervisning
- elevvårdsstödet för elever som fått ett disciplinärt straff eller förvägrats undervisning
- hur expertgruppen sammankallas och samtycke inhämtas samt gruppens enhetliga rutiner för behandling av en enskild elevs ärende
- hur elevvårdsjournaler utarbetas och förvaras
- samarbetet med utomstående tjänsteleverantörer och samarbetspartner, såsom ungdomsarbetet, barnskyddet, specialistsjukvården och polisen.

4. Ordandet av samarbete mellan elevvården, eleverna och deras vårdnadshavare ¹⁵⁴

Elevvården ska genomföras i samarbete med eleverna och vårdnadshavarna. Elevvårdsplanen ska beskriva på vilka sätt elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet främjas och samarbetet organiseras. Planen ska beskriva

- hur eleven och vårdnadshavaren tar del i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den gemensamma och individuella elevvården
- hur elever, vårdnadshavare och samarbetspartner informeras om principerna och praxis för den gemensamma och individuella elevvården.

5. Genomförandet och uppföljningen av elevvårdsplanen ¹⁵⁵

Utbildningsanordnaren ska följa upp genomförandet av elevvårdsplanen ¹⁵⁶.

Elevvårdsplanen ska beskriva genom vilka åtgärder planen genomförs och följs upp ¹⁵⁷. Hit hör vem som ansvarar för uppföljningen i skolan, vad som följs upp, med vilka metoder informationen samlas in och hur ofta uppföljningen sker. Dessutom ska man beskriva hur informationen behandlas och utnyttjas för att utveckla elevvården i skolan och hur elever, vårdnadshavare och samarbetspartner informeras om de mest centrala resultaten.

Genomförandet och uppföljningen av elevvårdsplanen är en del av utbildningsanordnarens egenkontroll. Utbildningsanordnaren ansvarar i samarbete med undervisningsväsendet och de myndigheter som ansvarar för elevvårdstjänsterna inom social- och hälsoväsendet för att egenkontroll av elevvården genomförs ¹⁵⁸.

153 Lag om elev- och studerandevård 13 § 2 mom. 2 punkten

154 Lag om elev- och studerandevård 13 § 2 mom. 3 punkten

155 Lag om elev- och studerandevård 13 § 2 mom. 5 punkten

156 Lag om elev- och studerandevård 13 § 4 mom.

157 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om elev- och studerandevård 67/2013

158 Lag om elev- och studerandevård 26 § 1 mom.

9. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som fastställs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Elevernas språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i den grundläggande utbildningen. Varje elevs språkliga och kulturella identitet ska stödjas på ett mångsidigt sätt. Eleverna handleds att känna till, förstå och respektera den rätt till eget språk och egen kultur som varje medborgare enligt grundlagen har¹⁵⁹.

Målet är att lära eleverna att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka elevernas språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. I skolarbetet kan ingå flerspråkiga undervisningssituationer där lärarna och eleverna använder alla de språk de kan. Den kunskap som eleverna, deras vårdnadshavare och andra i elevernas omgångskrets har om naturen, levnadsvanor, historia, språk och kulturer inom det egna språk- och kulturområdet ska tas tillvara i undervisningen. Elevernas kulturella litteracitet kan stärkas med hjälp av medie kunskap och genom att ta tillvara elevernas och deras familjers erfarenheter av mediekultur.

Vid behov kan en plan för varje elevs lärande göras upp. Planen ska till tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp inom intensifierat stöd och som beskrivs i underkapitel 7.3.2.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är undervisningsspråket antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovan nämnda språk, om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.¹⁶⁰

9.1 Samer och samisktalande

Det särskilda målet för den grundläggande utbildningen för samer och samisktalande är att stödja eleverna att bli delaktiga i sitt språk, sin kultur och sin gemenskap och ge dem möjlighet att tillägna sig det samiska kulturarvet. Målet är att öka elevernas förmåga att komma till rätta i samiskspråkig miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Elever som bor på samernas hembygdsområde och behärskar samiska ska huvudsakligen undervisas på samiska¹⁶¹. När den grundläggande utbildningen sker på samiska, är dess särskilda mål att stärka kunskaperna i samiska och användningen av det samiska språket. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. Gemenskapsbanden och delaktigheten stärks, när eleverna lär sig att använda språket på ett för gemenskapen kännetecknande sätt.

Undervisningen i samiska och samisk litteratur ska beakta de olika samiska språken och dialekterna och den kulturella medvetenhet som är förknippad med språket. Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av språkliga val och hur de påverkar deras omgivning samt vikten av att bygga upp ett positivt kommunikationsklimat som en del av det egna livet och den språkliga umgängesfostran. När språkkunskaperna utvecklas får eleverna färdigheter att delta och påverka

159 Finlands grundlag (731/1999) 17 §

160 Lagen om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (1288/1999)

161 Lagen om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

i gemensamma ärenden och att fatta beslut. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språkliga och kulturella bakgrunden och dess betydelse för dem själva, gemenskapen och samhället, såväl som för andra ursprungsfolk. Eleverna ska få lära sig att förstå och värdesätta också andra språk och kulturer.

9.2 Romer

Det särskilda målet för undervisningen för romer är att stärka elevernas identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Romernas ställning som en etnisk och kulturell minoritet ska beaktas i undervisningen. Undervisningen ska i samarbete med hemmen stärka bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Man ska sträva till att eleverna får undervisning i romani och i mån av möjlighet undervisning på romani. I undervisningen ska elevernas ålder och kunskaper i romani beaktas och den romska gemenskapen samt romska medier utnyttjas.

9.3 Teckenspråkiga

Det särskilda målet för undervisningen för teckenspråkiga är att stärka elevernas teckenspråkiga identitet och medvetenhet om sin kultur och den teckenspråkiga gemenskapen. Den teckenspråkiga gemenskapen och teckenspråkiga medier ska utnyttjas i undervisningen. Elever som använder teckenspråk kan vara döva, ha nedsatt hörsel eller vara hörande.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska hörselskadade vid behov också få undervisning på teckenspråk¹⁶². Enligt motiveringarna i lagen ska åtminstone döva som har lärt sig teckenspråk som sitt första språk ges undervisning på teckenspråk¹⁶³. Den grundläggande utbildningen för teckenspråkiga kan genomföras antingen i en teckenspråkig grupp eller i en grupp som består av teckenspråkiga elever och elever som använder talat språk. Målet för den grundläggande utbildningen för teckenspråkiga är att stärka elevernas kunskaper i teckenspråket och öka deras förmåga att komma till rätta i olika miljöer.

Undervisningen i teckenspråk och teckenspråkig litteratur stärker elevernas förmåga att kommunicera på teckenspråk. När de kommunikativa färdigheterna utvecklas får de färdigheter att delta och påverka i gemensamma ärenden och att fatta beslut. Teckenspråkiga hörande elever ska i mån av möjlighet ges undervisning i teckenspråk. Undervisningen ska öka elevernas förståelse för vad kommunikation på teckenspråk betyder för dem själva och den teckenspråkiga gemenskapen.

9.4 Andra flerspråkiga elever

Undervisningen för andra flerspråkiga elever har som särskilt mål att stödja elevernas flerspråkighet och utvecklingen av deras identitet och självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att utvecklas till balanserade och aktiva samhällsmedlemmar. Elevernas bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur och hur länge de bott i Finland, ska beaktas i undervisningen.

Flerspråkiga elever ska uppmuntras att använda de språk de kan på ett mångsidigt sätt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda sitt modersmål tillägnar sig eleven och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen

162 Lag om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

163 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning 86/1997

också på sitt modersmål. Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Eleverna ska i mån av möjlighet ges undervisning i sitt eget modersmål.

Enligt statsrådets förordning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt avsedd för invandrare¹⁶⁴. En elev ska studera enligt lärokursen Svenska som andraspråk och litteratur, om elevens språkfärdigheter är bristfälliga inom ett eller flera områden och inte räcker till för att eleven ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och i skolarbetet som en jämbördig medlem i skolgemenskapen, eller om elevens kunskaper i svenska i övrigt inte räcker till för studier enligt lärokursen Modersmål och litteratur (se även Svenska som andraspråk och litteratur).

Vid sidan om undervisningen i elevens eget modersmål och undervisningen i svenska eller finska, ska eleverna även vid behov ges stöd inom andra områden av lärandet för att garantera jämlika förutsättningar för lärande. För en invandrarelev kan man utarbeta en plan för elevens lärande som kan utgöra en del av elevens integrationsplan.

9.5 Frågor som avgörs på lokal nivå

Då läroplanen görs upp beaktas särskilda lokala, språkliga och kulturella frågor och man beslutar om hur undervisningen ska ordnas. Vid uppgörandet av läroplanen ska man samarbeta med eleverna, vårdnadshavarna och ifrågavarande språkliga och kulturella gemenskaper.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur man beaktar elevernas språk, språkliga färdigheter och kultur i skolarbetet och hur deras undervisning ordnas i praktiken
- med vilka åtgärder elevernas språkliga och kulturella identitetsutveckling stöds
- om man använder en plan för lärande som stöd för elevens studier samt hur strukturen och det centrala innehållet i planen ser ut.

---

164 Statsrådets förordning (422/2012) 8 § 2 mom.

10. Undervisning på två språk

Skolans undervisningsspråk är antingen svenska eller finska och i vissa fall samiska, romani eller teckenspråk. I undervisningen kan enligt lagen om grundläggande utbildning även andra språk utöver skolans egentliga undervisningsspråk användas, om man bedömer att det inte försämrar elevernas möjligheter att följa med undervisningen. I en särskild undervisningsgrupp eller skola kan undervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk.¹⁶⁵

Undervisningsspråket som fastställs i lagen om grundläggande utbildning bestämmer på vilket språk undervisningen i modersmål och litteratur ges¹⁶⁶. Timantalet i modersmål och litteratur och A1-språket kan dock vid behov slås ihop i enlighet med statsrådets förordning¹⁶⁷. Av det sammanlagda antalet timmar ska i så fall minst hälften undervisas på skolans egentliga undervisningsspråk.

För att trygga samarbetet mellan hem och skola ska information avsedd till vårdnadshavaren och centrala dokument finnas tillgängliga på undervisningsspråket som fastställs i lagen om grundläggande utbildning och vid behov på skolans övriga undervisningsspråk.

Undervisningen kan genomföras som omfattande undervisning på två språk, som kan indelas i tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken och annan omfattande undervisning på två språk. Den kan också ges som mindre omfattande undervisning på två språk, som här går under benämningen språkberikad undervisning. Ibland genomförs undervisning på två språk i form av språkbad på andra språk än de inhemska språken. Sådan undervisning, liksom eventuella kortare språkbadsprogram, betraktas här som övrig undervisning på två språk.

10.1 Mål och utgångspunkter för undervisning på två språk

Målet för undervisningen på två språk är att eleverna uppnår goda och mångsidiga språkkunskaper såväl i skolans undervisningsspråk som i målspråket. På lång sikt är målet för undervisningen på två språk att lägga grund för livslångt språklärande och uppskattning för språklig och kulturell mångfald. Eleverna ska erbjudas autentiska språkmiljöer i undervisningen på två språk. Målet eftersträvas genom att man, utöver lektionerna i modersmål och litteratur och lektionerna i språkbadspråket/målspråket, även ordnar undervisningen i olika läroämnen på båda språken och utnyttjar båda språken i skolans vardag, också utanför undervisningen. Utbildningsanordnaren ska lokalt fastställa innehållet och timantalet i språkbadspråket/målspråket. Språkbadspråket/målspråket är oftast samtidigt elevens A1-språk.

Eleverna ska i alla läroämnen uppnå målen i de nationella grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

I undervisning på två språk ska tyngdpunkten ligga på naturlig kommunikation och interaktion, praktisk undervisning och att eleverna aktivt använder språket. Man ska medvetet stödja elevens möjligheter att använda både skolans undervisningsspråk och språkbadspråket/målspråket i olika läroämnen. Skolans undervisningsspråk och språkbadspråket/målspråket ska bilda en helhet och inläringen av båda språken ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Undervisningen på två språk ska återspeglas i skolans verksamhetskultur. Planeringen

165 Lag om grundläggande utbildning 10 §

166 Lag om grundläggande utbildning 12 §

167 Statsrådets förordning (422/2012) 8 §

och genomförandet av undervisningen förutsätter systematiskt samarbete och dialog såväl mellan lärarna i de olika läroämnena som bland skolans övriga personal.

Det är bra om lärarna gemensamt planerar övergången från klassundervisning till ämnesundervisning. De särskilda krav som undervisningen på två språk ställer kan då målmedvetet tas i beaktande.

Planeringen och kontinuiteten i undervisningen och vid övergångarna förutsätter också samarbete mellan intressentgrupperna.

Undervisningen i språkbadsspråket/målspråket

Utbildningsanordnaren ska lokalt fastställa målen och innehållet i språkbadsspråket/målspråket. Målen kan till exempel ställas upp utgående från Nivåskalan för språkkunskaper. I undervisningen i språkbadsspråket/målspråket ska elevernas språkkunskaper utvecklas mångsidigt med hänsyn till vilka krav de olika läroämnena ställer på språkkunskapen.

I och med att undervisningen i läroämnena blir mera abstrakt, behövs också färdigheter att producera och förstå svårare faktatexter samt förmåga att diskutera om svårare ämnen. Språkriktigheten ska också ägnas allt större uppmärksamhet. Utvecklingen av språkbadsspråket/målspråket ska stödjas och följas upp.

Undervisning i övriga läroämnen på språkbadsspråket/målspråket

Undervisning i olika läroämnen på språkbadsspråket/målspråket förutsätter att läraren antar ett språkmedvetet och språkpedagogiskt perspektiv och behärskar språket tillräckligt bra¹⁶⁸. Det behövs gemensam diskussion om hurdana språkkonventioner och texter som kännetecknar de enskilda läroämnena. Utgående från det ska språkliga mål ställas upp för de olika läroämnena. Undervisningen ska vara åskådlig och konkret och präglas av elevcentrerade arbetssätt och kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att använda språkbadsspråket/målspråket för att tillägna sig innehållet i olika läroämnen. Målet är att eleverna samtidigt är både språkinlärare och språkanvändare. Eleverna ska få stöd både av läraren och av varandra för att producera språkbadsspråket/målspråket.

Undervisning i övriga läroämnen på skolans undervisningsspråk

Man ska kontrollera att elevernas hantering av begrepp samt förmåga att förstå och producera texter på modersmålet utvecklas och motsvarar åldern också i undervisningen i andra läroämnen. Också i undervisning som ges på skolans undervisningsspråk förutsätts ett språkmedvetet och språkpedagogiskt perspektiv.

Uppföljning och bedömning inom undervisning på två språk

Bedömningen ska ge läraren, eleven och vårdnadshavaren mångsidig respons om hur eleverna behärskar ämnet och hur språkkunskapen utvecklas i relation till undervisningens mål. Utvecklingen av elevens språkkunskaper i bägge språken ska följas upp i de olika läroämnena, både genom samarbete mellan lärarna och med hjälp av elevernas utvärdering av sig själva och varandra. Här kan till exempel verktyget Europeisk språkportfolio användas.

Bedömningen i de olika läroämnena ska följa de allmänna bedömningsgrunderna för den grundläggande utbildningen, oberoende av på vilket språk läroämnena undervisats. Bedömningen ska också ta hänsyn till hur det språk som är specifikt för läroämnet har utvecklats i relation till de språkliga mål som fastställts i den lokala läroplanen.

---

168 Utbildningsstyrelsens föreskrift 25/011/2005

I slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska kunskaperna i språkbadspråket eller målspråket bedömas enligt kriterierna för slutbedömningen i A1-språket. Avsikten är att säkerställa likabehandling av eleverna med tanke på ansökan till studier på andra stadiet. Bedömningen genomförs i mån av möjlighet genom samarbete mellan lärarna som undervisar i de olika läroämnena. I samband med avgångsbetyget kan eleven få en bilaga med uppgifter om att eleven deltagit i språkbad eller annan undervisning på två språk.

Stöd för lärande och skolgång i undervisning på två språk

Vid pedagogiska bedömningar och planering av stödåtgärder ska man ta hänsyn till den tvåspråkiga språkutvecklingen och överväga på vilket språk och hurdan stöd som kan ges. Enligt lagen om grundläggande utbildning har en elev rätt att få handledning och tillräckligt stöd för sitt lärande och sin skolgång genast när behov uppstår. Behovet av stöd ska regelbundet följas upp och stödet ges efter behov. Meningen är att eleven ska få systematiskt, kontinuerligt stöd genast när behovet av stöd uppstår. Stödet för lärande och skolgång ska planeras genom samarbete mellan lärarna, eleven, vårdnadshavaren och elevvården.

10.1.1 Omfattande undervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken

Med tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken avses här ett program som börjar tidigast när barnet är tre år och senast när förskoleundervisningen börjar och pågår till slutet av den grundläggande utbildningen, och där en del av undervisningen ordnas på skolans egentliga undervisningsspråk och en del på det andra inhemska språket eller samiska. Språket i fråga kallas här *språkbadspråk*. Språkbadsundervisningen är i regel avsedd för barn som inte har ifrågasvarande språk som modersmål.

I tidigt fullständigt språkbad ska andelen undervisning som ges på språkbadspråket utgöra minst 50 % av hela programmet så att andelen i småbarnspedagogik och förskoleundervisning är närmare 100 %, i årskurserna 1–2 cirka 90 %, i årskurserna 3–4 cirka 70 % och i årskurserna 5–9 i medeltal 50 %. Andelen beräknas utifrån årskursens totala timantal.

Målet är att under hela den grundläggande utbildningen undervisa alla läroämnen på både språkbadspråket och skolans undervisningsspråk, dock inte på båda språken samtidigt. Lärarna ska vara språkmodeller antingen för skolans undervisningsspråk eller för språkbadspråket. Läraren ska ha en enspråkig roll i språkbadsgruppen. Byte av undervisningsspråk innebär med andra ord även byte av lärare. Undervisningsmaterialet ska vara på samma språk som undervisningen. Det är viktigt att eleven utvecklar tillräckliga språkkunskaper för att kunna uppnå målen i de olika läroämnena. I språkbadsundervisningen ska båda inhemska språken användas för att fördjupa elevernas kulturella identitet. Utöver de inhemska språken ska också mötet med andra språk och kulturer stödjas för att på ett positivt sätt stärka elevens språkigt och kulturellt mångskiftande identitet.

Läroämnet modersmål och litteratur och språkbadspråket har delvis gemensamma mål och innehåll. Läroplanerna för modersmål och litteratur och språkbadspråket ska utarbetas genom samarbete mellan lärarna så att samtliga innehåll i modersmål och litteratur beaktas och så att målen kan nås. Man kan iakttä en överföringseffekt mellan undervisningen i modersmål och litteratur och undervisningen på språkbadspråket, i synnerhet om timantalet i språkbadspråket är stort och undervisningen inleds tidigt. Undervisningen i läsning och skrivning i årskurserna 1–2 ska genomföras enbart på språkbadspråket. För att stödja utvecklingen av språkbadspråket, ska eleverna få tillräcklig undervisning på språkbadspråket i både läsåmnen och konst- och färdighetsämnen. Överföringseffekten varierar beroende på innehållsområde. Innehållet kan planeras utgående från modersmålsinriktade lärokurser eller lärokurser i svenska/finska för invandrare.

Annan omfattande undervisning på två språk

I annan omfattande undervisning på två språk används förutom skolans undervisningsspråk också ett eller flera andra språk. Det andra språk som används i undervisningen kallas här *målspråk*.

Med annan omfattande undervisning på två språk avses undervisning, där minst 25 % av undervisningen i den grundläggande utbildningens hela lärokurs ordnas på målspråket. Andelen beräknas utifrån timantalet i de årskurser, där den omfattande undervisningen på två språk genomförs. Den omfattande undervisningen på två språk kan inledas redan i förskolan och pågå under hela, eller endast en del av den grundläggande utbildningen.

Eleverna som deltar i omfattande undervisning på två språk kan ha mycket olika språkbakgrund. För vissa elever är inget av undervisningsspråken modersmål. En del elever flyttar till Finland och inleder den grundläggande utbildningen i ett så sent skede att de har svårt att tillägna sig lärostoffet på svenska/finska. Om sådana elever av någon orsak inte kan hänvisas till förberedande undervisning, ska de erbjudas andra stödåtgärder (se kapitel 7 Stöd för lärande och skolgång).

Elever, vars modersmål är något annat än skolans undervisningsspråk, studerar oftast enligt lärokursen svenska/finska som andraspråk. Det är viktigt att fästa vikt vid hur elevernas språkfärdigheter utvecklas, i synnerhet om andelen undervisning på målspråket är stor.

När läroplanen utarbetas är det skäl att fundera på vilka läroämnen eller innehåll som det är förnuftigt att undervisa på målspråket. Man ska också överväga om en del av innehållet i läroämnena är sådant som uttryckligen skulle förutsätta undervisning på svenska eller finska för att eleven ska få sådana färdigheter som behövs i det finländska samhället.

Ifall andelen undervisning på målspråket är stor, måste man se till att eleverna utvecklar god förmåga att hantera begrepp samt att förstå och producera krävande faktatexter på svenska/finska också i undervisningen i de olika läroämnena.

Undervisningen på två språk ska ordnas så att alla elever kan få behörighet för fortsatta studier på andra stadiet.

I skolor som ordnar undervisning på två eller flera språk är ofta mångfalden av språk och kulturer stor, både bland eleverna och bland skolans personal. Det här ger goda möjligheter att lyfta fram språk och kulturer i skolans vardag, utveckla förmågan att möta olika kulturer och främja flerspråkighet. Samtidigt innebär det en utmaning för skolan att kunna stödja varje elevs flerspråkiga och mångbottnade kulturella identitet på ett positivt sätt.

10.1.2 Mindre omfattande undervisning på två språk

Språkberikad undervisning

Med språkberikad undervisning avses här undervisning, där mindre än 25 % av innehållet i läroämnena undervisas på ett annat språk än skolans undervisningsspråk. Andelen beräknas utifrån timantalet i de årskurser, där den språkberikade undervisningen genomförs. Den språkberikade undervisningen kan inledas redan i förskolan och pågå under hela, eller endast en del av, den grundläggande utbildningen.

Målen för undervisningen i olika läroämnen och inlärningsresultaten är de samma för språkberikad undervisning som för annan grundläggande utbildning när den grundläggande utbildningen avslutas. Den språkberikade undervisningen ska uppmuntra och aktivera eleverna att använda målspråket också utanför de egentliga lektionerna på språket. De språkliga målen ska ställas i relation till den språkberikade undervisningens omfattning.

10.2 Frågor som avgörs på lokal nivå

Ifall utbildningsanordnaren erbjuder undervisning på två språk i någon form ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- för vem undervisningen är avsedd och principerna för antagningen av elever
- timfördelningen mellan språkbadsspråket/målspråket och skolans undervisningsspråk
- vilka läroämnen eller vilka innehållsområden i läroämnena som undervisas på skolans undervisningsspråk respektive språkbadsspråket/målspråket; ifall det är skäl att se över situationen separat för varje läsår ska man i läroplanen definiera hur granskningen ska göras och hur den ska beskrivas i läsårsplanen
- de centrala språkliga målen för de läroämnen som undervisas på språkbadsspråket/målspråket
- målen och innehållet för språkbadsspråket/målspråket per årskurs.

För tidigt fullständigt språkbad besluts och beskrivs ytterligare

- vilka innehåll i läroämnet modersmål och litteratur som undervisas på skolans undervisningsspråk respektive språkbadsspråket.

För omfattande undervisning på två språk besluts och beskrivs ytterligare

- hur undervisningen ordnas för sådana elever som bor en kort tid i Finland och inte kan studera på varken undervisningsspråket eller målspråket
- om lämplighetsprov används för antagningen av elever och hur de inverkar på antagningen.

11. Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

11.1 Principer för undervisningen

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna grundläggande utbildning. I tillståndet kan utbildningsanordnaren beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Inom grundläggande utbildning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip ska verksamheten, undervisningen och fostran följa de allmänna målen för fostran och de mål som ställts upp för undervisningen. Undervisningen ska följa grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen utan att binda eleverna till en värdegrund eller pedagogisk syn som ligger bakom en viss världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna utbildning och i statsrådets förordning.¹⁶⁹

11.2 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala läroplanen för den grundläggande utbildningen kan vara gemensam för utbildningsanordnarens samtliga skolor, specifik för varje skola, eller en kombination av dessa i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. En lokal läroplan som grundar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip kan vara särpräglad inom ramarna för tillståndet att ordna utbildning och statsrådets förordning. Läroplanen kan inte strida mot lagen och förordningen om den grundläggande utbildningen, målen och timfördelningen i statsrådets förordning eller grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Förutom det som bestäms i de övriga kapitlen i dessa grunder för läroplanen ska utbildningsanordnaren i läroplanen besluta och beskriva

- För undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning
  - vilka är de aspekter som grundar sig på en viss världsåskådning och som kompletterar värdegrunden, målen och centralt innehåll i den grundläggande utbildningen
  - hur syns dessa perspektiv i verksamhetskulturen och i arbetssätten
  - hur syns de värden, kunskaper och färdigheter som baserar sig på en viss världsåskådning i undervisningen i olika läroämnen och ämnesshelheter.
- För undervisning som baserar sig på en pedagogisk princip
  - vilka är de pedagogiska principer och beslut som kompletterar de pedagogiska riktlinjer som definieras i dessa grunder för läroplanen
  - hur syns dessa pedagogiska principer och beslut i verksamhetskulturen och arbetssätten samt i undervisningen i de olika läroämnena och studiehelheterna.

---

169 Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §

12. Valfrihet i den grundläggande utbildningen

Det allmänna målet för de valfria studierna i den grundläggande utbildningen är att fördjupa lärandet, bredda studierna och förbättra förutsättningarna för fortsatta studier. De valfria studierna ger eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper utifrån sina egna intressen. Valfriheten stödjer studiemotivationen och utvecklar förmågan att välja.

12.1 Valfria timmar i konst- och färdighetsämnena

I statsrådets förordning fastställs ett minimiantal timmar gemensam undervisning för varje konst- och färdighetsämne (musik, bildkonst, slöjd, gymnastik, huslig ekonomi) i årskurs 1–6 och 7–9. Konst- och färdighetsämnena anvisas i årskurs 1–6 ytterligare sammanlagt sex årsveckotimmar och i årskurs 7–9 sammanlagt fem årsveckotimmar, som i timfördelningen går under namnet valfria konst- och färdighetsämnena. De valfria timmarna är en del av undervisningen i konst- och färdighetsämnena och ska också bedömas som en del av denna undervisning. Utbildningsanordnaren beslutar om användningen av de valfria timmarna.

De årsveckotimmar som anvisats valfria konst- och färdighetsämnena kan i den lokala läroplanen fördelas mellan musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Alternativt kan årsveckotimmarna, eller en del av dem, användas till för eleverna valfria, fördjupande studier i konst- och färdighetsämnena. Valfria timmar kan användas för att ordna intensifierad undervisning ifall man i den lokala läroplanen betonar vissa konst- och färdighetsämnena eller ämnesshelheter som består av dessa.

12.2 Valfria ämnen

Syftet med de valfria ämnena är att fördjupa och bredda elevens kunskaper enligt elevens val. Det sammanlagda antalet årsveckotimmar för de valfria ämnena i årskurs 1–9 är minst nio. Som valfria ämnen kan utbildningsanordnaren erbjuda ämnen som lämpar sig för den grundläggande utbildningen, fördjupade och tillämpade studier i gemensamma ämnen eller ämnesshelheter som består av flera läroämnen. De valfria ämnena ska främja de mål som fastställts för den grundläggande utbildningen.¹⁷⁰ Fördjupade valfria lärokurser ska fördjupa och/eller bredda målen och innehållet i de gemensamma läroämnena. Tillämpade valfria ämnen kan innehålla element från flera olika läroämnen eller från mångsidig kompetens. Tillämpade valfria ämnen bidrar till att främja samarbetet mellan läroämnena, till exempel inom konst- och färdighetsämnena, informations- och kommunikationsteknik, konsument- och ekonomikunskap, global fostran och studier i drama.

Utbildningsanordnaren beslutar vilka valfria ämnen som erbjuds. Utbildningsanordnaren ska vid beslut om utbud av valfria ämnen och bedömning av dem beakta grunderna för antagning av studerande till andra stadiet¹⁷¹.

I timfördelningen som fastställs i statsrådets förordning reserveras nio årsveckotimmar för valfria ämnen i årskurs 1–9. Ifall minimiantalet årsveckotimmar (222 åvt) enligt förordningen om grund-

170 Statsrådets förordning (422/2012) 6 §

171 Undervisnings- och kulturministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande inom grundläggande yrkesutbildning (4/2013); Undervisningsministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande i gymnasieutbildningen (856/2006)

läggande utbildning överskrids i den timfördelning som utbildningsanordnaren godkänt, kan det överskridande antalet timmar också innehålla valfria ämnen. De årsveckotimmar som anvisats för de valfria ämnena kan användas för ordnandet av intensifierad undervisning.

12.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk

För de främmande språkens del fastställer grunderna för läroplanen målen och det centrala innehållet för de frivilliga och valfria språk som undervisas som A2- och B2-språk. Om eventuella andra valfria språk och om målen och innehållet i dem bestäms i den lokala läroplanen.

Undervisningen i det frivilliga A-språket (A2-språket) ska omfatta minst 12 årsveckotimmar. För anordnandet av undervisningen kan användas de årsveckotimmar som reserverats för valfria studier och de årsveckotimmar som överstiger minimitimantalet för grundläggande utbildning. Ifall A2-språket är det andra inhemska språket används de årsveckotimmar som reserverats för B1-språket. Det frivilliga A-språkets årsveckotimmar fördelas på årskurserna på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Målen och kriterierna för slutbedömningen är de samma som i det för alla gemensamma A-språket.

Undervisningen i det frivilliga B-språket (B2-språk) ska omfatta minst fyra årsveckotimmar.

12.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Utbildningsanordnaren ska besluta om valfriheten i undervisningen som erbjuds så att utbudet är förenligt med den grundläggande utbildningens mål och motsvarar elevernas behov. Utbildningsanordnaren ska i läroplanen besluta och beskriva

Valfria timmar i konst- och färdighetsämnena

- hur de valfria timmarna i konst- och färdighetsämnena används
  - ifall utbildningsanordnaren beslutar att fördela timmarna mellan olika konst- och färdighetsämnena, ska läroplanen för varje konst- och färdighetsämne utarbetas med hänsyn till det lokala totalantalet timmar i läroämnet och läroämnets struktur som fastställs i grunderna för läroplanen
  - ifall utbildningsanordnaren beslutar att användningen av alla eller en del av de valfria timmarna ska basera sig på elevens val, ska en egen plan utarbetas för de fördjupade valfria studierna, som beskriver studiernas namn, omfattning, mål, innehåll, eventuella särdrag angående lärmiljöer och arbetssätt samt i vilka årskurser det valfria ämnet erbjuds.

Valfria ämnen

- vilka valfria ämnen som eleverna erbjuds
  - för varje valfritt ämne: ämnets namn, omfattning samt i vilka årskurser det valfria ämnet erbjuds
  - hur årsveckotimmarna fördelas per årskurs
  - för varje valfritt ämne: mål och innehåll per årskurs samt eventuella särdrag angående lärmiljöer, arbetssätt, stöd och handledning.

Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk

- vilka frivilliga och valfria språk som eleverna eventuellt erbjuds
  - hur årsveckotimmarna i dem fördelas per årskurs
  - målen och innehållet per årskurs i enlighet med grunderna för läroplanen samt eventuella särdrag angående lärmiljöer, arbetssätt, stöd och handledning.

13. Undervisning i årskurs 1-2

13. Årskurs 1–2

13.1 Övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och uppdraget i årskurs 1–2

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen

Barnets övergång från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen förutsätter systematiskt samarbete mellan personalen i förskolan och personalen i nybörjarundervisningen. Man behöver känna till varandras lärmiljöer, verksamhetsätt och styrdokument. Det är viktigt att samarbeta med hemmen och att bygga upp ett ömsesidigt förtroende. Varje barns situation, förutsättningar för lärande och behov ska beaktas. Barns eventuella behov av stöd för lärande och skolgång ska tryggas vid skolstarten och man ska också utreda behov och möjligheter för barnen att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet och klubbverksamhet. Barnen ska uppmuntras att vara stolta över de färdigheter de fått under tiden i förskolan. De ska spöras att ansluta sig till den nya gruppen och att samverka med de vuxna som de möter i den nya miljön.

Årskurs 1–2: Att utvecklas till skolelev

Undervisningen i årskurserna 1–2 ska ta hänsyn till de färdigheter som eleverna tillägnat sig i förskoleundervisningen och tidigare inom småbarnspedagogiken. Det särskilda uppdraget i årskurserna 1–2 är att ge eleverna förutsättningar att utveckla en positiv bild av sig själva som lärande individer och skolelever samt färdigheter för fortsatt arbete och lärande. I början av den grundläggande utbildningen är det särskilt viktigt att man följer med varje elevs lärande så att man kan garantera att eleven har förutsättningar att göra framsteg i sina studier.

Det är viktigt att varje elev får uppmuntrande respons och möjlighet att känna glädje över att lära sig och av att lyckas. Eleverna ska uppmuntras att föra fram sina intressen och att bli intresserade av nya fenomen. Undervisningen ska vara tillräckligt utmanande med tanke på varje elevs behov. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas i skolan. Eleverna ska uppmuntras att arbeta tillsammans, att ta egna initiativ och att ta ansvar för sina skoluppgifter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla elevernas språkliga, sociala och motoriska färdigheter och varje elevs individuella utveckling och minnesförmåga. Målet är att upptäcka svårigheter gällande utvecklingen och lärandet i ett tidigt skede och att ge stöd i rätt tid. Arbetssätten ska vara åskådliga och konkreta och präglade av lek och spel, fantasi och berättelser. Tillsammans med hemmen ska man stödja eleverna vid skolstarten och i att utvecklas till skolelever.

I årskurserna 1–2 blir förskoleundervisningens lärområden till läroämnen men undervisningen kan fortsättningsvis i huvudsak vara helhetsskapande. Elevernas initiativförmåga, förmåga att arbeta tillsammans och förstå samband mellan olika företeelser stärks genom att man förverkligar olika mångvetenskapliga lärområden enligt kapitel 4. Då uppstår också fler tillfällen till samarbete såväl med förskoleundervisningen som med de högre årskurserna.

Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnena som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

13.2 Mångsidig kompetens i årskurs 1–2

De allmänna målen för mångsidig kompetens fastställs i kapitel 3. I det följande beskrivs de aspekter gällande målen som betonas i årskurserna 1–2.

Grunden för en mångsidig kompetens läggs under småbarnsperioden, i förskoleundervisningen och under de första åren i den grundläggande utbildningen. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv, forma sin identitet och utveckla en hållbar livsstil. Det är viktigt att skolan redan från början erbjuder varje elev en interaktiv och uppmuntrande gemenskap, där eleven kan känna att hen blir hörd, sedd och uppskattad. Fostran till en hållbar livsstil sker främst genom att skolan föregår med gott exempel. För att främja en hållbar livsstil ska man speciellt bemöda sig om att elevernas sociala färdigheter får möjlighet att utvecklas, att eleverna får lära sig observera kulturell mångfald i närmiljön och att de får vara ute i naturen och stärka sitt förhållande till naturen.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Arbetet ska utgå från elevernas egna erfarenheter, iakttagelser och frågor. Det ska finnas utrymme för att undra, komma till insikt, hitta och uppfinna, fantisera och känna glädje i lärandet. Eleverna ska uppmuntras att fråga och lyssna, göra noggranna iakttagelser, söka information samt att producera och utveckla idéer tillsammans med andra och presentera resultatet av arbetet. Med hjälp av för åldern lämpliga problemlösnings- och forskningsuppgifter väcks elevernas nyfikenhet och intresse för den omgivande världen och deras förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen stärks. Eleverna ska också uppmuntras att ifrågasätta sina iakttagelser och lägga märke till att information ibland kan vara motstridig och otydlig.

Eleverna ska få öva att planera och ställa upp mål för sitt eget och det gemensamma arbetet och att utvärdera arbetet. Tillsammans ska man fundera över när man lyckats i arbetet och hur man vet när man lyckats. Eleverna ska handledas i att se sina framsteg, bli varse sina styrkor som lärande individer och att känna glädje när de lyckas. Läraren ska tillsammans med eleverna fundera över eventuella val i samband med studierna och hjälpa dem att förstå betydelsen av olika alternativ.

Mångsidig motion och motoriska övningar bidrar till att utveckla tänkandet och lärandet. Utvecklingen av minnet, fantasin samt etiskt och estetiskt tänkande ska stödjas med hjälp av sagor och berättelser, spel, ramsor, sånger och lekar, olika konstformer och mångsidig kommunikation.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska sporras och handledas till positiv växelverkan och samarbete. Lektioner, fester, lek, spel, måltider och samarbete i och utanför skolan erbjuder tillfällen där man kan öva sig att fungera tillsammans med många olika slags människor. Eleverna ska bemötas med respekt och man ska lära dem goda vanor och att visa vänlighet.

Eleverna ska handledas att värdesätta sin familjs och släkts traditioner och andras vanor och traditioner. I skolarbetet ska man bekanta sig med den närmaste kulturmiljön och dess kulturella mångfald. Eleverna ska också få möjlighet att bekanta sig med kulturarvet och med konst och annat kulturutbud. Eleverna ska också få erfarenheter av internationalism. Det är viktigt att fundera över hur man kan påverka sin egen miljö och dess kultur. Eleverna ska få bekanta sig med grundprinciperna i FN:s konvention om barnets rättigheter och fundera över vad dessa principer betyder i deras liv och i deras sätt att agera.

I skolarbetet ska eleverna ges möjlighet att ge uttryck för sådant som är betydelsefullt för dem själva genom att använda mångsidiga framställningssätt. Eleverna ska sporras att njuta av att deras fingerfärdighet och andra fysiska färdigheter utvecklas och att öva sig i att uppträda på olika sätt. Fantasins, uppfinningsrikedomen och uttrycksförmågan utvecklas genom bland annat lek, äventyr, musik, drama, berättande, mediepresentationer och visuella uttryck samt genom handens arbete.

Vardagskompetens (K3)

Skolstarten förutsätter en ny slags förmåga att ta hand om sig själv och bli mera självständig. Till skolarbetet hör att eleverna i klassen och i skolan ska sköta ansvarsuppgifter som lämpar sig för deras ålder. Betydelsen av gemensamma spelregler, goda vanor och uppmuntrande respons ökar. Eleverna ska lära sig att uppfatta tids- och rumsbegrepp och deras betydelse i praktiken. De ska öva sig att identifiera och uttrycka sina känslor och att utveckla emotionell kompetens till exempel med hjälp av lek och drama.

I skolan ska eleverna få lära sig grundläggande fakta om vad som främjar det egna och det gemensamma välbefinnandet, tryggheten och en god vardag. Det är viktigt att eleverna lär sig att röra sig självständigt och tryggt i närmiljön, att de använder säkerhets- och skyddsutrustning och förkovrar sina kunskaper och färdigheter som fotgängare och cyklister. De ska också få öva sig i hur man ska agera i olika riskfyllda situationer och hur man ska söka hjälp. Läraren ska tillsammans med eleverna undersöka teknik i vardagen och hur den används i olika situationer samt lära sig använda teknisk utrustning på ett tryggt sätt. Elevernas konsumtionsvanor ska diskuteras och de ska lära sig att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska också ges möjlighet att fundera över hur de kan påverka sin egen användning av pengar. Eleverna ska vägledas till kritiska konsumtionsvanor och till att fundera över vad sparsamhet, måttlighet och miljötankande innebär för konsumentens val och vad de betyder för deras eget agerande.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska handledas att nå kompetens i multilitteracitet, det vill säga att kunna tolka, producera och kritiskt granska texter av många olika slag som är lämpliga för deras ålder. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Genom en multisensorisk, helhetsinriktad och fenomenbaserad undervisning ska elevernas kompetens i multilitteracitet utvecklas. Eleverna ska uppmuntras att använda och producera olika slag av texter och språk, dra nytta av dem och att uttrycka sig med hjälp av dem. Elevernas grundläggande läs- och skrivfärdighet ska utvecklas och bli allt mer flytande. Också förmågan att hantera nume-

risk information i texter som anknyter till vardagen ska utvecklas, till exempel att se skillnader mellan antal. Eleverna ska spurras att utveckla förmågan att läsa och tolka bilder genom att pröva på olika visuella uttryckssätt och genom att granska olika visuella sätt att påverka i närmiljön.

Eleverna ska lära sig att söka information i olika källor och att förmedla information till andra. De ska handledas att fundera över skillnaden mellan den fiktiva och den verkliga världen och att inse att varje text har en upphovsman och ett syfte. På detta sätt ger undervisningen eleverna möjlighet att utveckla förmåga till kritiskt läsande (Critical literacy). För att utveckla multilitteracitet behöver eleverna såväl en rik textmiljö som ett tryggt stöd i användningen av medier. Texter som lämpar sig för åldern, exempelvis tidningar, böcker, spel, filmer och musik samt iakttagelser i omgivningen och texter som eleverna själva producerat eller valt ska användas i undervisningen. Förmågan att producera ska utvecklas vid sidan av förmågan att tolka och värdera. Eleverna ska ges gott om tillfällen att fråga, undra, berätta historier, uttrycka sina tankar och åsikter och dela med sig av sina erfarenheter genom olika uttryckssätt och med olika redskap.

Digital kompetens (K5)

Undervisningen ska utnyttja den digitala kompetens som eleverna inhämtat i förskoleundervisningen. Ett lekinriktat arbetssätt är fortfarande centralt. Eleverna ska få öva grundläggande färdigheter i informations- och kommunikationsteknik och lära sig att använda den som verktyg i studierna. Samtidigt ska eleverna få lära sig grundläggande terminologi inom informations- och kommunikationstekniken. Eleverna ska också få reflektera över användningen av digitala verktyg i närmiljön och dess betydelse i vardagen.

Praktiska färdigheter och egen produktion: I skolarbetet ska eleverna få öva sig att använda utrustning, program och tjänster och de mest centrala principerna för hur de används och fungerar. De ska få lära sig använda tangentbord och andra grundläggande färdigheter som behövs för att producera och bearbeta texter. Eleverna ska få och dela med sig av erfarenheter av att arbeta med digitala media och av att programmera på ett för åldern lämpligt sätt. Spelifiering ska användas för att främja lärandet. *Ansvarsfulla och trygga arbetssätt:* Man ska tillsammans med eleverna diskutera och utarbeta trygga och goda arbetssätt och god näetikett för användningen av digitala verktyg. Man ska fästa uppmärksamhet vid att hälsosamma arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass inverkar på välbefinnandet. *Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt:* Eleverna ska handledas att använda centrala söktjänster, att pröva olika verktyg och att utföra mindre informationssökningar inom olika områden och om sådant som intresserar dem. De ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. *Kommunikation och nätverksbildning:* Eleverna ska få erfarenheter av sociala medietjänster som stödjer lärandet och öva sig att använda digitala verktyg i olika kommunikationssituationer.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Skolarbetet ska ge eleverna mångsidiga möjligheter att lära sig arbeta självständigt och tillsammans med andra. De ska få öva sig att medverka i grupp och att samarbeta, att anpassa sina egna idéer till andras och att ta ansvar enligt sin ålder. Eleverna ska uppmuntras att undersöka nya fenomen och fundera över vad de själva är särskilt bra på och vad de kunde göra till förmån för andra i skolan och hemma. De ska uppmuntras att lita på sig själva då de handlar i nya situationer. Eleverna ska få bekanta sig med olika yrken i och utanför skolan och lära sig förstå vad dessa yrken och arbeten överlag betyder för samhället, i synnerhet med tanke på familjernas vardag och uppehälle. Skolarbetet berikas av samarbete med vårdnadshavarna och aktörer utanför skolan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Eleverna ska från första klass få vara med och diskutera och planera mål för sitt eget arbete och sin grupps arbete. De ska också få planera hur skolans arbetsutrymmen ska inredas och göras trivsamma samt få delta i planering som gäller måltider, raster, fester, utfärder och andra evenemang i skolan. Tillsammans med eleverna ska man diskutera vad rättvisa, jämlikhet och ömsesidighet betyder. Eleverna ska genom egna erfarenheter bekanta sig med demokratiska principer och demokrati i praktiken. Alla elever hör till elevkåren och kan enligt sin ålder och sina förutsättningar vara med och besluta om saker som gäller dem själva. Man ska tillsammans med eleverna fundera på vad en rättvis och hållbar framtid betyder i vårt land och i världen och hur de själva kan bidra till en sådan.

13.3 Frågor som avgörs på lokal nivå

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur man stödjer eleverna i övergångarna från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från årskurs 2 till årskurs 3
  - praxis vid övergångarna
  - samarbete som behövs, arbetsfördelning och ansvarsfördelning
- särdrag och uppdrag i årskurserna 1–2 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), lokala betoningar gällande dem och hur man förverkligar och följer upp uppdraget
- mål för mångsidig kompetens i årskurserna 1–2 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), eventuella lokala betoningar och hur utvecklingen av elevernas mångsidiga kompetens stöds i årskurserna 1–2
- mål och centralt innehåll i årskurs 1 och årskurs 2 för varje läroämne
- eventuella särdrag vad gäller lärmiljöer och arbetssätt samt handledning, differentiering och stöd och bedömning av lärande i årskurserna 1–2.

13.4 Läroämnena i årskurs 1–2

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

De olika lärokurserna i modersmål och litteratur och studier i det andra inhemska språket

Inom läroämnet modersmål och litteratur ingår i dessa läroplansgrunder följande tolv lärokurser: svenska och litteratur, finska och litteratur, samiska och litteratur, romani och litteratur, teckenspråk och litteratur, modersmål för elever med annat modersmål, svenska och finska som andraspråk och litteratur, svenska och finska för samisktalande samt svenska och finska för teckenspråkiga. Som modersmål för elever med annat modersmål är det möjligt att undervisa något annat språk än de som ovan nämnts i enlighet med timantalet i modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012, ifall utbildningsanordnaren erbjuder det och vårdnadshavaren har valt detta språk som elevens modersmål. Dessutom kan man med separat finansiering erbjuda undervisning i elevens eget modersmål. Inom det andra inhemska språket ingår A- och B-lärokurser och de modersmålsinriktade lärokurser som är avsedda för tvåspråkiga elever.

Inom läroämnet modersmål och litteratur och det andra inhemska språket ska eleverna läsa de olika lärokurserna i enlighet med vad som anges i tabellen nedan, och enligt vad utbildningsanordnaren erbjuder och vårdnadshavaren väljer. Med elevens modersmål avses i detta fall skolans undervisningsspråk (svenska, finska eller samiska) eller något annat språk som vårdnadshavaren uppgett.

Elevens modersmål	Lärokurs i läroämnet modersmål och litteratur	Det andra inhemska språket	
		gemensam	valfri
svenska	svenska och litteratur	finska	-
finska	finska och litteratur	svenska	-
samiska	samiska och litteratur samt svenska eller finska för samisktalande	-	finska eller svenska
samiska	svenska eller finska och litteratur samt samiska och litteratur	finska eller svenska	-
romani	svenska eller finska och litteratur samt romani och litteratur	finska eller svenska	-
teckenspråk	teckenspråk och litteratur samt svenska eller finska för teckenspråkiga	-	finska eller svenska
annat modersmål	annat modersmål med hela timantalet för modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012 samt svenska eller finska som andraspråk	-	finska eller svenska

13.4.1 Modersmål och litteratur

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individens tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av

olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkänningen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana

att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

I årskurserna 1–2 har undervisningen i läroämnet modersmål och litteratur som särskilt uppdrag att, utgående från elevernas individuella förutsättningar, stärka uttrycks- och kommunikationsfärdigheterna och den språkliga medvetenheten samt att stödja eleven i att utveckla färdighet i att lyssna, tala, läsa och skriva. Undervisningens uppgift är att väcka intresset för språkliga uttrycksformer, drama och litteratur samt för att tolka och producera många olika slag av texter. Inom undervisningen ska man se till att läroprocessen blir progressiv från förskola till skola gällande både basfärdigheterna i modersmålet och de centrala mångsidiga kompetenserna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inläringen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats.

lats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokursen i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet
- framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset
- framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord
- framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.

Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokursen inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

I årskurserna 1–2 är det speciellt viktigt att eleverna lär sig grundläggande läs- och skrivfärdighet, och att de kommunicerar genom många olika uttrycksätt och lär sig att lära. Undervisningens syfte är att väcka intresse för språk och kommunikation och för att producera och tolka olika slag av texter.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska och litteratur i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 stödja eleven i att stärka sin förmåga att uttrycka sig och fungera i olika kommunikationssituationer	I1	K1, K2, K3
M2 stödja eleven i att utveckla sitt språk och sin fantasi, kommunikations- och samarbetsförmåga genom att erbjuda möjlighet för eleven att delta i olika kommunikations-situationer och bli bekant med normerna för dessa	I1	K1, K2, K7
M3 stödja elevens lust och vilja att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt och genom drama	I1	K1, K2, K7
M4 stödja eleven i att utveckla kommunikativa färdigheter och förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt	I1	K1,K2, K7

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att tolka texter		
M5 sporra och handleda eleven vid läsinläringen och ge eleven möjlighet till övning i att använda strategier för läsförståelse samt uppmuntra eleven att iaktta sin egen läsförståelse	I2	K1, K4, K5
M6 handleda eleven att analysera texter av många olika slag och att vidga sitt ordförråd i samband med textanalys	I2	K1, K2, K4
M7 handleda eleven i att söka information på många olika sätt	I2	K1, K4, K5
M8 sporra eleven att bli intresserad av (barn)litteratur, medietexter och andra texter genom att skapa positiva läsupplevelser och samtidigt väcka intresse och lust att läsa och lära sig samt dela med sig av sina läsupplevelser	I2	K2, K4, K5
Att producera texter		
M9 inspirera eleven att berätta och uttrycka sina åsikter och beskriva sina upplevelser i tal, bild och skrift	I3	K1, K4, K5, K7
M10 erbjuda eleven möjlighet att producera enkla berättelser, beskrivningar och andra texter, även i multimediala miljöer	I3	K2, K4, K5
M11 lära eleven att skriva för hand och utveckla skrivförmågan och att använda tangentbord, handleda eleven i att småningom börja planera och strukturera texter samt lära känna de grundläggande färdigheterna i rättstavning och övriga skriftspråkskonventioner	I3	K1, K4, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M12 sporra eleven att utveckla sin språkliga medvetenhet gällande talat och skrivet språk och sin kunskap om grundläggande språkbegrepp samt handleda eleven i att göra iakttagelser om språk och språkbruk och bli medveten om hur det egna språkbruket påverkar andra	I4	K2, K4, K7
M13 uppmuntra eleven att lyssna till och själv läsa litteratur för barn, att hitta intressant läsning och utveckla sitt läsintresse och använda sig av bibliotek	I4	K2, K3, K4
M14 handleda eleven att uppskatta sin egen och andras kultur och språk samt kulturell mångfald, ge eleven möjlighet att bekanta sig med olika former av barnkultur och sporra eleven att producera kultur tillsammans med andra	I4	K2, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 1–2

Under årskurs 1 fokuserar man på att eleverna lär sig lyssna och uttrycka sig och på grundläggande läs- och skrivfärdighet samt laborering med talat språk och dramatiseringar. Eleverna bearbetar och reflekterar kring många slag av barnlitteratur i olika medier.

I1 Att kommunicera: Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

I2 Att tolka texter: Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla

faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

13 Att producera texter: Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

14 Att förstå språk, litteratur och kultur: Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iakttä det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

Finska och litteratur (suomen kieli ja kirjallisuus)

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki ja oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L3
T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin	S1	L1, L2, L7
T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla	S1	L1, L2, L7
T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	S1	L1, L2, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	S2	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä	S2	L1, L2, L4
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin	S2	L1, L4, L5
T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediataksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen	S2	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla	S3	L1, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimedialaisissa ympäristöissä	S3	L2, L4, L5
T11 opastaa oppilasta harjaanuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	S3	L1, L4, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen	S4	L2, L4, L7
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön	S4	L2, L3, L4
T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa	S4	L2, L4, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omista teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omista teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

Samiska och litteratur

I lärokursen samiska och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen samiska och litteratur har som särskilt uppdrag att bidra till att hålla de samiska språk som talas i Finland levande och att stärka deras ställning i förhållande till andra språk. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den samiska gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse både för dem själva, gemenskapen, samhället och andra ursprungsfolk. Undervisningen ska handleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Undervisning i samiska och litteratur kan ges på något av de samiska språk som talas i Finland: enare-, skolt- eller nordsamiska. Språket ska ses som både föremål och verktyg för undervisningen. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. När eleven lär sig att använda språket på samma sätt som de andra i den sociala gemenskapen, stärks känslan av medlemskap och delaktighet. De olika samiska språken ska beaktas, särskilt i samband med behandlingen av de samiska kulturernas regionala variationer. I takt med att elevernas språkkunskaper utvecklas, får de färdigheter att delta i och påverka gemensamma ärenden och beslut.

Eleverna ska få lära sig språket med hjälp av språksituationer, textgenrer och vokabulär som är typiska för åldersgruppen. Undervisningen i samiska och litteratur har som uppdrag att stödja, utveckla och fördjupa språkmedvetenheten och den språkliga iakttagelseförmågan samt att stärka elevernas språkliga identitet. Utöver ordkonst, teaterkonst, drama och medier är även berättartraditionen, samisk lyrik (livde, leu'dd, luohiti), språkgemenskapens seder och bruk, traditioner, konst, det samiska levnadssättet och historia centrala kulturinnehåll i lärokursen samiska och litteratur.

I årskurserna 1–2 ska tyngdpunkten i undervisningen i samiska och litteratur ligga på att uppmuntra och inspirera eleverna att använda samiska samt att utveckla sin kommunikations- och uttrycksförmåga utgående från sina individuella förutsättningar. Det är viktigt att se till att elevens språkliga medvetenhet, grundläggande läs- och skrivfärdigheter samt multilitteracitet utvecklas. Undervisningen ska särskilt beakta betydelsen av att kunna lyssna och förstå det man hör för att utveckla sin muntliga och språkliga förmåga samt läs- och skrivfärdighet. Undervisningens uppdrag är att stärka intresset och motivationen att uttrycka sig verbalt och med hjälp av drama samt att tolka och producera olika typer av texter. Det är viktigt att skapa en kontinuerlig läroprocess i samiska från förskoleundervisningen till nybörjarundervisningen, såväl när det gäller baskunskaper som mångsidig kompetens.

Mål för undervisningen i lärokursen samiska och litteratur i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 motivera eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar, upplevelser och åsikter, att fråga och lyssna	I1	K1, K2
M2 handleda eleven att utveckla sin kommunikations- och samarbetsförmåga genom att stärka sin verbala och kroppsliga uttrycksförmåga och fantasi samt handleda eleven att delta och uttrycka sig på ett mångsidigt sätt även genom drama	I1	K2
M3 stödja eleven att skapa en syn på sitt eget sätt att kommunicera så att hen lär sig kommunicera på samiska i olika situationer och förstår att människor kommunicerar på olika sätt	I1	K2, K7
Att tolka texter		
M4 handleda och uppmuntra eleven att lära sig läsa och träna läsförståelse samt hjälpa eleven att iaktta sitt läsande	I2	K1, K4
M5 handleda eleven att söka information på olika sätt	I2	K1, K4, K5
M6 väcka elevens intresse för frivillig läsning genom att stimulera eleven att ta del av samisk kultur, skapa positiva läsupplevelser och erbjuda eleven möjligheter att släcka sin kunskapsörst och dela med sig av sina läsupplevelser	I2	K1, K5
Att producera texter		

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M7 handleda eleven att producera olika typer av texter för olika ändamål och skapa förutsättningar för positiva upplevelser av textproduktion, samarbete och kommunikation kring texter	I3	K2, K5, K1, K4
M8 erbjuda eleven möjligheter att berätta och beskriva saker muntligt, skriftligt och med hjälp av bilder även i multimediala miljöer	I3	K1, K4, K5
M9 handleda eleven att planera och bygga upp egna texter, öva sig att skriva för hand och använda tangentbord och att hitta samiska fonter i de elektroniska redskap som används i undervisningen	I3	K1, K4, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 vägleda eleven att göra iakttagelser om betydelser hos ord och uttryck, om språkbruk, språk överlag och olika varianter av samiska	I4	K2, K1, K4
M11 vägleda eleven att iakta och förstå inslag i den mångsidiga samiska kulturen och det samiska språket	I4	K1, K2
M12 handleda eleven att lära känna samisk barnlitteratur, olika samiska traditioner samt kulturformer och -utbud i den egna regionen och handleda eleven att uppskatta sitt eget språk och sin egen kultur samt språklig och kulturell mångfald	I4	K1, K2, K7
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M13 motivera eleven att utveckla det språk som behövs i olika läroämnen och att utnyttja sina kunskaper i modersmålet i allt lärande	I5	K1, K4
M14 stödja eleven att tillägna sig ett vetgirigt sätt att studera	I5	K1, K2, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen samiska och litteratur i årskurs 1–2

Elevers språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i olika språksituationer och genom mångsidigt arbete med hjälp av språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Med hjälp av bland annat traditionsbundna minnen och drama ger man eleverna möjligheter att i olika roller fundera, berätta och diskutera i grupp. Eleverna får öva sig att språkligt gestalta och benämna omgivningen, att lyssna, fråga, svara och berätta. Gruppkommunikation tränas i olika typer av kommunikationssituationer öga mot öga. I mån av möjlighet erbjuds också möjligheter till besök och umgänge med samisktalande i olika åldrar. Eleverna får öva ett artigt och situationsmedvetet språkbruk. Med hjälp av drama och andra kommunikativa övningar och diskussioner får eleverna aktivt delta när man behandlar barnlitteratur, samiska berättelser, dikter, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

I2 Att tolka texter: Eleverna iakttar och tolkar olika typer av berättande och beskrivande texter, deras betydelser och strukturer och arbetar med bland annat bilder, barnlitteratur, enkla faktatexter och medietexter. Eleverna får lära sig läsa och övar begrepp som behövs för det. Textförståelsen stöds och eleverna tränar läsförståelsestrategier, till exempel före man lyssnar/läser, medan man lyssnar/läser och efteråt. Man diskuterar texter, funderar över ordval, betydelsen av ord och uttryck och breddar begreppsförrådet. Eleverna får bekanta sig med olika sätt att ange tid, ordning och plats, i synnerhet i berättande, beskrivande och instruerande texter och får lära sig använda berättelsens grundbegrepp. Eleverna delar läsoplevelser på olika sätt, diskuterar innehållet i texter och övar sig att återge en text med egna ord. De övar sig att söka kunskap genom att göra iakttagelser i omgivningen, tolka bilder och skriva texter och övar sig att dela kunskap med andra. Man erbjuder stimulans med anknytning till samisk kultur för att ge eleverna underlag för berättelser och texter.

I3 Att producera texter: Eleverna får bekanta sig med hur talspråket omvandlas till skriftspråk

och övar sig att planera texter. Utvecklingen av rättstavningsförmågan stöds genom träning av fonologisk medvetenhet och genom läsning. Eleverna tränar grundläggande rättstavningsregler och lär sig använda dem i egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade versaler och gemener för hand och att använda tangentbord. Eleverna övar sig att producera texter, använda sin fantasi, berätta historier och uttrycka åsikter samt att beskriva sina upplevelser, iakttagelser och tankar muntligt, skriftligt och med hjälp av bilder, individuellt och i grupp. Eleverna får lära sig vilka slags textuella och språkliga grundstrukturer som kännetecknar berättelser och beskrivningar, till exempel att ange tid och plats, samt lära sig att ge och ta emot respons.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Den språkliga medvetenheten stärks genom att eleverna iakttar det talade språket och bekantar sig med skriftspråket genom att lyssna och läsa. I det sammanhanget utnyttjas elevernas parallell- och flerspråkighet. Eleverna iakttar och reflekterar kring det samiska språkets särdrag, ord, uttryck och uttryckssätt samt deras betydelser. Eleverna gör iakttagelser om olika talspråkliga varianter och sociokulturella varianter samt hur språkanvändningen påverkar omgivningen. Särskilt tränas släktbenämningar inom elevens närmaste släkt. Man leker med språket med hjälp av ramsor, dikter och ordlekar och bekantar sig även samtidigt med andra samiska språk. Eleverna erbjuds rikligt med tillfällen att lyssna till berättelser (*mainâstem*, *mainstem*, *máinnasteapmi*) och att ta del av den samiska debatten och kulturella kontexten via gamla och nya traditioner, seder, bruk och festtraditioner. Eleverna övar sig att återge och beskriva företeelser muntligt och med olika typer av texter. Man letar fram intressant läsning för var och en. Genom att lyssna och läsa lär sig eleverna att känna olika typer av texter, såsom barnlitteratur och medietexter. Texterna används för att stimulera eleverna att uttrycka sig och man diskuterar texternas betydelse i elevernas egen vardag. Eleverna bekantar sig tillsammans med biblioteket och användningen av det.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Ordförrådet vidgas och tränas i olika läroämnen. Man beaktar språkliga utmaningar i framtida årskurser och läroämnen och eleverna bekantar sig med begreppsbyggnad.

Romani och litteratur

I lärokursen romani och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen romani och litteratur har som särskilt uppdrag att bidra till att hålla det romska språket i Finland levande och stärka dess ställning vid sidan av andra språk. Läroämnet kan studeras av alla elever som har romani som modersmål eller hemspråk. Undervisningen ska i samarbete med hemmen och den romska gemenskapen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse såväl för dem själva, gemenskapen och samhället som för andra minoriteter. Undervisningen ska vägleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Eleverna ska erbjudas språkligt stimulerande lärmiljöer och undervisningsmetoderna ska väljas med hänsyn till elevernas kunskaper i romani. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. Gemenskapen och delaktigheten utvecklas när eleven lär sig att använda språket på samma sätt som de andra i gemenskapen. Samarbete mellan hem och skola och multimediala lärmiljöer ger eleverna möjligheter att använda språket också utanför skolan. Eleverna ska få lära sig språket med hjälp av språksituationer, textgenrer och vokabulär som är

typiska för åldersgruppen. Undervisningen i romani och litteratur har som uppdrag att stödja, utveckla och fördjupa språkmedvetenheten och den språkliga iakttagelseförmågan samt att stärka elevernas språkliga identitet. Den romska kulturen är förknippad med en stark berättar-, musik- och hantverkstradition som ska utnyttjas i undervisningen.

I årskurserna 1–2 har undervisningen i romani och litteratur som särskilt uppdrag att uppmuntra och motivera eleverna att använda det romska språket samt att främja deras kommunikations- och uttrycksförmåga utgående från sina individuella förutsättningar. Det är viktigt att se till att elevernas grundläggande läs- och skrivfärdigheter, multilitteracitet och språkliga medvetenhet utvecklas. I undervisningen ska man fästa särskild vikt vid betydelsen av att kunna lyssna och förstå det man hör för att utveckla sin muntliga förmåga samt sin läs- och skrivfärdighet.

Mål för undervisningen i lärokursen romani och litteratur i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att uttrycka sig på romani, både självständigt och tillsammans med andra	I1	K1, K2
M2 handleda eleven att utveckla sin kommunikations- och samarbetsförmåga på ett heltäckande sätt, också med hjälp av drama	I1	K2, K7
M3 stödja eleven att skapa en syn på sitt eget sätt att kommunicera så att hen lär sig kommunicera på romani i olika situationer genom att utnyttja kunskapen i språkgemenskapen	I1	K1, K2, K7
Att tolka texter		
M4 handleda och uppmuntra eleven att lära sig läsa romani och träna läsförståelse samt hjälpa eleven att iakta sitt läsande	I2	K1, K4
M5 sporra eleven att vidga sitt ord- och begreppsförråd	I2	K1, K4
M6 uppmuntra eleven att på eget initiativ läsa och studera på ett vetgirigt sätt samt handleda eleven att söka information på olika sätt	I2	K1, K4, K5
Att producera texter		
M7 uppmuntra och inspirera eleven att beskriva saker muntligt, skriftligt och med hjälp av bilder	I3	K2, K4
M8 handleda eleven att producera enkla berättande, beskrivande och andra typer av texter självständigt och tillsammans med andra, även i multimediala lärmiljöer	I3	K1, K4, K5
M9 handleda eleven att lära sig det romska skrivsättet och romska specialtecken och uppmuntra eleven att öva sig att skriva för hand och genom att använda tangentbord	I3	K1, K4, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 uppmuntra eleven att uppskatta det romska språket och stärka elevens kunskap om den romska berättar- och kulturtraditionen	I4	K2, K7
M11 vägleda eleven att iakta och förstå vad som är kännetecknande för den mångsidiga romska kulturen och det romska språket med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet	I4	K1, K2
M12 uppmuntra eleven att värdesätta språklig och kulturell mångfald, lära känna barnkultur och att producera egen kultur tillsammans med andra	I4	K2, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen romani och litteratur i årskurs 1–2

Elevers språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i olika språksituationer och genom mångsidigt arbete med hjälp av språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt.

Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att lyssna, uttala och uttrycka sig muntligt genom att namnge föremål och företeelser i omgivningen på romani. Kommunikativa färdigheter och färdigheter i drama tränas parvis och i grupp. Eleverna erbjuds flerspråkiga kommunikationssituationer och i mån av möjlighet besök och umgänge med romanitalande i olika åldrar. Eleverna får lära sig att använda språket artigt och anpassat till situationen. I undervisningen utnyttjas sagor, berättelser, ramsor, fakta- och medietexter samt spel, också med hjälp av drama.

I2 Att tolka texter: Eleverna övar sig att läsa genom att bekanta sig med olika typer av texter och diskutera dem. Ord- och uttrycksförrådet vidgas. Eleverna funderar över ordval, betydelsen av ord och uttryck och lär sig använda berättelsens grundbegrepp, såsom huvudperson, plats, tid och intrig. Eleverna övar sig att söka information genom att göra iakttagelser i omgivningen samt tolka bilder och skrivna texter. I mån av möjlighet utnyttjas kunskapen i den romska gemenskapen för att tolka muntliga texter.

I3 Att producera texter: Eleverna får bekanta sig med särdragen i det romska skriftsystemet och lära sig att producera versaler och gemener. De tränar grunderna i rättstavning och lär sig att använda dem i egna texter. Eleverna övar sig att producera texter individuellt och tillsammans med andra samt diskuterar texter och övar sig att ge och ta emot respons. Eleverna lär sig att skriva för hand och att använda tangentbord. Eleverna beskriver egna upplevelser, iakttagelser och tankar muntligt, skriftligt och med hjälp av bilder. Man erbjuder stimulans med anknytning till romsk kultur för att ge eleverna underlag för berättelser och texter.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna reflekterar kring det romska språkets betydelse för dem själva, familjen, den närmaste kretsen och skolan. Eleverna bekantar sig med den romska berättar- och kulturtraditionen genom att i mån av möjlighet dra nytta av den lokala romska gemenskapen. Eleverna gör iakttagelser om olika talspråkliga och sociokulturella varianter samt hur språkbruket påverkar omgivningen. Eleverna ges tillfällen att lyssna till berättelser och musik på romani.

Teckenspråk och litteratur

I lärokursen teckenspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen teckenspråk och litteratur har som särskilt uppdrag att hålla det finlandssvenska teckenspråket levande. Eleverna som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den teckenspråkiga gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse för dem själva, gemenskapen och samhället samt vägleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Det centrala i undervisningen är språket, litteraturen och berättartraditionen, övriga traditioner, seder, konst och historia. I undervisningen beaktas även delaktigheten i de teckenspråkigas gemensamma nationella och internationella ärenden. För att eleverna ska känna glädje över att lära sig är det viktigt att de själva får vara aktiva och att undervisningen tar hänsyn också till

elevernas språkvärld och upplevelser. Målet är att eleverna blir allt mer medvetna om sig själva som teckenspråksanvändare och förstår språkets sociala betydelse för gemenskapen.

Den lokala läroplanen ska utarbetas med hänsyn till omfattningen av undervisningen i det finlandssvenska eller finska teckenspråket och litteraturen. Läroplansgrunderna har utarbetats för undervisning i teckenspråk och litteratur som ges enligt timantalet i modersmål och litteratur. Vid fastställandet av mål och vid bedömningen av lärande inom annan undervisning i teckenspråk och litteratur ska undervisningens omfattning beaktas.

I årskurserna 1–2 handleds eleverna att använda teckenspråk i olika kommunikationssituationer utgående från sina tidigare språkkunskaper. Eleverna ska lära sig att iaktta någon som tecknar, att fråga, svara och berätta. Genom undervisningen utvecklas elevernas tankeförmåga och förmåga att uttrycka sig. Eleverna ska tillägna sig grundläggande färdigheter för att diskutera på teckenspråk och bekanta sig med för åldern lämplig barnlitteratur samt berättar- och kulturtraditioner. Målet är att eleverna lär sig att klara av vardagliga situationer på teckenspråk, att jämföra och utnyttja kunskaper i olika språk och att använda modersmålet i olika lärmiljöer och i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att uttrycka sig på teckenspråk och främja elevens förmåga att ställa frågor, uttrycka tankar, upplevelser och åsikter samt uppmuntra eleven att berätta historier	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att diskutera på teckenspråk och att utvärdera sina kommunikativa färdigheter	I1	K1, K2
M3 uppmuntra eleven att arbeta självständigt och i grupp och samtidigt stärka elevens samarbets- och kommunikationsförmåga, även med hjälp av drama	I1	K2, K7
Att tolka texter		
M4 väcka elevens intresse för texter på teckenspråk och texter med bilder och aktivera eleven att dela sina upplevelser och tankar om dem	I2	K2, K4
M5 stimulera elevens fantasi och tankeförmåga	I2	K1
Att producera texter		
M6 vägleda eleven att få positiva upplevelser av att producera, samarbeta och dela erfarenheter och att öva sig att planera och hålla olika presentationer	I3	K2, K6, K7
M7 erbjuda eleven tillfällen att berätta och beskriva saker och resultat av informationssökning samt inspirera eleven att producera multimodala presentationer	I3	K1, K4, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 väcka elevens språkmedvetenhet och handleda eleven att göra iakttagelser om språk och språkbruk samt hjälpa eleven att upptäcka att det egna språkbruket påverkar andras språkliga beteende	I4	K1, K3
M9 erbjuda eleven möjligheter att lära känna olika kulturformer och traditioner inom den teckenspråkiga och andra kulturer, vägleda eleven att uppskatta sitt eget språk och sin egen kultur samt språklig och kulturell mångfald	I4	K1, K2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M10 handleda eleven att utveckla sina kunskaper i teckenspråk i olika läroämnen och att använda sina kunskaper i modersmålet i allt lärande	I5	K1, K2, K3
M11 uppmuntra eleven att studera på ett vetgirigt sätt och utveckla sin multilitteracitet	I5	K1, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 1–2

Elevens språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i olika språksituationer och genom mångsidigt arbete med hjälp av språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Elevernas teckenförråd utökas, man leker med språket och berättar om egna erfarenheter, iakttagelser och kunskaper. Eleverna hittar på egna fantasiberättelser med beaktande av berättelsens grundelement: plats och tid för händelserna, handlingen och personerna. Eleverna övar sig att språkligt gestalta och benämna omgivningen i olika kommunikationssituationer.

I2 Att tolka texter: Eleverna tränar visuell läskunnighet genom att tolka texter på teckenspråk och andra visuella källor. Utgående från texterna och bilderna öva sig eleverna att ställa frågor och besvara dem. Teckenförrådet utökas genom att eleverna diskuterar texter och delar läsoplevelser. Eleverna bearbetar olika texter på teckenspråk med hjälp av rollspel, drama och teaterlekar samt multimodala lärmiljöer.

I3 Att producera texter: Eleverna övar sig att producera texter självständigt och tillsammans med andra samt att leka med språket. De diskuterar de producerade texterna tillsammans och övar sig att ge och få respons. Eleverna övar på handalfabetet och lära sig hur det används. De tränar sin förmåga att kommunicera på teckenspråk, bland annat tekniker för att väcka uppmärksamhet, ögonkontakt, personernas optimala position, att ta en aktiv roll i en diskussion, alternering i diskussionen, att motivera tankar och åsikter, att aktivt följa med och kommentera.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna undersöker olika kulturformer och traditioner och iakttar beteendenormer och seder i den teckenspråkiga gemenskapen. De undersöker kulturtraditionerna och kulturverksamheten i den teckenspråkiga gemenskapen.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: I undervisningen undersöker och använder man olika slags texter, bilder och tabeller som material för att berika teckenförrådet och ge möjligheter att använda teckenspråk i olika läroämnen. Man skapar tillfällen för undersökande lärande och kommunikation och erbjuder mångsidiga läromedel och lärmiljöer för att främja elevernas multilitteracitet.

Modersmål för elever med annat modersmål

Med stöd av 12 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisning i modersmålet enligt utbildningsanordnarens utbud och vårdnadshavarens val ges förutom i finska, svenska, samiska, romani eller teckenspråk också i ett annat språk som är elevens modersmål. I det fallet undervisas nämnda modersmål enligt det timantal i modersmål och litteratur som fastställs i 8 §

i statsrådets förordning 422/2012. Läroplanen utarbetas och den eftersträvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Utbildningsanordnaren eller skolan utarbetar en språkspecifik läroplan utgående från grunderna. Den språkspecifika läroplanen kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning omgivningen stödjer utvecklingen av elevens eget modersmål.

Svenska som andraspråk och litteratur

I lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare¹⁷². Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskaperna ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs¹⁷³. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen¹⁷⁴. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

---

172 Statsrådets förordning 422/2012

173 Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 30 §

174 Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 3 §

- elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller
- elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

I årskurserna 1–2 ligger undervisningens tyngdpunkt i att skapa en grund för elevernas svenska språk och läs- och skrivfärdigheter samt i att utveckla elevernas studie- och kommunikationsfärdigheter. Undervisningens uppdrag är att väcka elevernas intresse för språk, uttrycksätt och för att tolka och producera olika slags texter.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att använda sina kommunikations- och samarbetsfärdigheter i olika kommunikationssituationer i skolan och i vardagen samt stärka förmågan att lyssna och förstå det som sägs	I1	K2, K4
M2 träna och uppmuntra eleven att berätta om sina tankar och känslor och att diskutera olika ämnen samt stärka ordförrådet och de uttrycksätt som behövs för det	I1	K1, K2, K7
M3 uppmuntra eleven att utveckla sitt mod att uttrycka sig språkligt och kroppsligt samt stärka elevens fantasiförmåga genom att uppmuntra eleven att delta och uttrycka sig mångsidigt, även med hjälp av drama	I1	K1, K2, K7
Att tolka texter		
M4 motivera och handleda eleven att lära sig läsa och utveckla sitt ord- och begreppsförråd	I2	K1, K2, K4
M5 uppmuntra eleven att läsa och diskutera texter och litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna	I2	K2, K4
Att producera texter		
M6 handleda eleven att träna produktion av olika textgenrer och att behärska de ord och språkstrukturer som behövs i dem	I3	K2, K4
M7 handleda eleven att träna att skriva för hand och att använda tangentbord samt att planera och producera texter	I3	K4, K5
M8 uppmuntra eleven att träna grunderna i rättstavning	I3	K1, K4, K5

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M9 motivera eleven att utveckla sin språkmedvetenhet genom att iakttä olikan varianter av talspråk i den närmaste omgivningen och hjälpa eleven att märka att det egna språkbruket kan påverka andras språkliga beteende	I4	K4, K6, K7
M10 motivera eleven att lyssna på och läsa litteratur som lämpar sig för åldern och språkkunskaperna och handleda eleven att välja litteratur som intresserar samt lära eleven använda biblioteket och bli bekant med barnkultur	I4	K2, K4
M11 handleda eleven att känna igen och uppskatta olika språk och kulturer i sin miljö och att kunna sätta sig in i olika människors situationer och livsskeden	I4	K2
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M12 hjälpa eleven att utveckla en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, skriva och lära sig språk	I5	K1, K2, K4
M13 handleda eleven att utveckla sina språkfärdigheter i olika läroämnen och att studera i skolan viktiga textgenrer och genretypiska drag	I5	K1, K2, K4
M14 handleda eleven att observera sitt eget språkbruk och att utvärdera sitt eget språklärande	I5	K1, K2, K4

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 1–2

Eleverna lär sig språk- och kommunikationsfärdigheter och utvecklar sin förmåga att arbeta med texter genom att använda språk i olika situationer och arbeta mångsidigt med språk. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna får möjlighet att vidga de färdigheter som har en anknytning till språk, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Undervisningens innehåll ska stödja målsättningarna och utnyttja elevernas erfarenheter och lokala möjligheter. Innehållet formas till helheter för de olika årskurserna.

I1 Att kommunicera: Eleverna tränar artigt språkbruk, att fråga, svara, begära, berätta, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen och i skolan. Eleverna övar sig på att lägga märke till hur språket fungerar i olika situationer: artighetsfraser, åsikts- och känslouttryck, frågeformulering samt att ange nutid och förfluten tid i berättelser. Eleverna tränar uttal, hörförståelse och att lyssna och lära sig av andra. Roll- och teaterlekar samt andra interaktiva övningar utnyttjas i samband med att sagor, berättelser, ramsor och faktatexter behandlas i undervisningen.

I2 Att tolka texter: Elevernas läsfärdigheter och läsförståelse främjas genom användning av begreppen text, bild, rubrik, stycke, mening, punkt, ord, stavelse, bokstav och fonem. Eleverna tränar att läsa gemensamt och individuellt valda skönlitterära texter och faktatexter, undersöker vad de betyder och hur de är uppbyggda samt kopplar det lästa till de egna erfarenheterna och delar med sig av sina läsoplevelser. Eleverna arbetar bland annat med bilder, barnlitteratur och enkla fakta- och medietexter. Eleverna bekantar sig med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och miljö i synnerhet i berättande och beskrivande texter. Eleverna tränar lässtrategier, vidgar ordförrådet och uttrycksförmågan och lär sig att känna igen berättelsens grundelement (huvudperson, plats, tid och händelseförlopp).

I3 Att producera texter: Eleverna bekantar sig med olika textgenrer och deras typiska drag, såsom ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna övar sig på att producera olika slags skrivna och talade texter både individuellt och tillsammans med andra. Skrivfärdigheterna tränas både för hand och på tangentbord.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna reflekterar över språkets och kulturens betydelser i olika kommunikationssituationer i skolan samt i olika texter som eleverna hör eller läser. Eleverna tränas att ge akt på olika språk och talspråkliga varianter i skolan, i medier och på fritiden. Eleverna övar sig att använda språkliga begrepp för att förstå hur en diskussion fungerar. Eleverna söker litteratur som intresserar och bekantar sig med berättelser, lekar och festtraditioner inom olika kulturer.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna ges modeller för olika språk-situationer som har med skolan och lärandet att göra och de får bekanta sig med texter i olika läroämnen. Eleverna genomför enkla uppgifter i informationsökning med koppling till olika läroämnen, både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna observerar sin omgivning, tolkar bilder och skriva texter samt tränar att förmedla information genom att berätta. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för att skaffa information, för att lära sig och för att utvärdera sitt lärande. Elevers kunskaper i det egna modersmålet används som stöd för lärandet.

Finska som andraspråk och litteratur (suomi toisena kielenä ja kirjallisuus)

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti¹⁷⁵. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediasessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimäärää koskevista valinnoista¹⁷⁶. Koska opetus

---

175 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 422/2012

176 Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta¹⁷⁷. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus-oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	S1	L2, L4
T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua	S1	L1, L2, L7
T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaise- maan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin	S1	L1, L2, L7

177 Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Tekstien tulkitseminen		
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsittevarannon kartuttamiseen	S2	L1, L2, L4
T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan	S2	L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista	S3	L2, L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja	S3	L4, L5
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita	S3	L1, L4, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen	S4	L4, L6, L7
T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen	S4	L2, L4
T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin	S4	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana	S5	L1, L2, L4
T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin	S5	L1, L2, L4
T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan	S5	L1, L2, L4

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmutukset, mielipide- ja tunnelmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetaan liittämistä omiin kokemuksiin sekä

lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

Svenska för samisktalande

Lärokursen svenska för samisktalande är avsedd för elever som studerar samiska och litteratur. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att utveckla en högklassig tvåspråkighet och ge dem förutsättningar att uppnå sådan språkkunskap i bägge språken som förutsätts för fortsatta studier och för att fungera som jämbördiga medlemmar i den svenska och den samiska gemenskapen. Den lokala läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur. Läroplanen utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning familjen och den övriga omgivningen stödjer utvecklingen av elevens kunskaper i svenska.

Finska för samisktalande (suomi saamenkielisille)

Suomi saamenkielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat saamen kieltä ja kirjallisuutta. Opetuksen tavoitteena on oppilaan korkeatasoiseen kaksikielisyyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että oppilas voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja saamenkielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä perheen ja muun ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan suomen kielen kehitymiselle.

Svenska för teckenspråkiga

Lärokursen svenska för teckenspråkiga är avsedd för elever som studerar teckenspråk och litteratur i svenska skolor. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att utveckla en högklassig tvåspråkighet och ge dem förutsättningar att uppnå sådan språkkunskap i bägge språken som förutsätts för fortsatta studier och för att fungera som jämbördiga medlemmar i den svenska och den teckenspråkiga gemenskapen. Den lokala läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur och/eller svenska

som andraspråk och litteratur. Eleven bedöms också enligt den lärokurs som utgör grund för lärokursen svenska för teckenspråkiga. Läroplanen utarbetas med beaktande av elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning familjen och den övriga omgivningen stödjer utvecklingen av elevens kunskaper i svenska.

Finska för teckenspråkiga (suomi viittomakielisille)

Suomi viittomakielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat viittomakieltä ja kirjallisuutta suomenkielisissä kouluissa. Opetuksen tavoitteena on oppilaan korkeatasoiseen kaksikielisyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että oppilas voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja viittomakielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään suomen kieli ja kirjallisuus ja/tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Tällöin myös oppilaan arviointi määräytyy sen mukaan, kumman oppimäärän pohjalta suomi viittomakielisille -oppimäärä on laadittu. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä perheen ja muun ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan suomen kielen kehittymiselle.

13.4.2 Det andra inhemska språket

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individerna tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (svenska eller finska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i svenska och finska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och svenska och i modersmålsinriktad finska och svenska samt medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska och svenska.

I läroämnet främmande språk har det fastställts sju olika lärokurs: lång lärokurs (A-lärokurs) i engelska, i annat främmande språk och i samiska, medellång lärokurs (B1-lärokurs) i främmande språk samt kort lärokurs (B2-lärokurs) i främmande språk, samiska och latin.

Beskrivningen av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språk-specifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna ska utbildningsanordnaren utarbeta språk-specifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

Det andra inhemska språket finska/svenska

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska också förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med finska, i första hand genom hörförståelse. Sådan verksamhet kallas ofta för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för den modersmålsinriktade lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen inleds i åk 3 kan eleverna stifta bekantskap med finska texter av olika slag. Eleverna utvecklar sitt språk och sitt kunnande i finska samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån deras intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. I den modersmålsinriktade lärokursen ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språkets och den finska kulturens särdrag.

Ruotsin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, esimerkiksi ruotsiin. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös yleisillä vuosiluokilla.

Äidinkielenomaisen ruotsin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. Äidinkielenomaisen oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen äidinkielenomaisen oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti ruotsinkielisiin teksteihin. Oppilaat kehittävät tällöin ruotsin kielen taitoaan laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Äidinkielenomaisessa ruotsin kielen opetuksessa kaksikieliset oppilaat saavat mahdollisuuden pohtia ja syventää ruotsin kielen taitoaan ja ruotsinkielisen kulttuurin erityispiirteiden tuntemustaan.

13.4.3 Främmande språk

Språkpedagogik och språkutveckling

Målen för språkpedagogik och språkutveckling och möjligheterna att studera det andra inhemska språket och främmande språk finns beskrivna i avsnittet om undervisningen av det andra inhemska språket.

Främmande språk, A-lärokurs

Engelska, annat främmande språk, samiska

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder. Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Mål för undervisningen i engelska/annat främmande språk/samiska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med olika språk, till exempel engelska, samiska eller annat främmande språk. Sådan verksamhet kallas för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket eller språken samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den

helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

13.4.4 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I **årskurserna 1–2** ska eleverna i undervisningen i matematik erbjudas mångsidiga upplevelser för att tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Olika sinnen ska utnyttjas i undervisningen. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka matematiska tankar med konkreta hjälpmedel, muntligt, skriftligt och genom att rita och tolka bilder. Undervisningen i matematik ska lägga en stabil grund för förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt för räknefärdigheter.

Mål för undervisningen i matematik i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 stödja elevens iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende	I1–I4	K1, K3, K5
Arbetsfärdigheter		
M2 handleda eleven att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer	I1–I4	K4
M3 uppmuntra eleven att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	K2, K4, K5,
M4 handleda eleven att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem	I1–I4	K1, K4, K6
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M5 handleda eleven att förstå matematiska begrepp och beteckningar	I1–I4	K1, K4
M6 stödja eleven att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet.	I2	K1, K4
M7 introducera eleven i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper	I2	K1, K4
M8 handleda eleven att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier	I2	K1, K4

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M9 introducera eleven i geometriska former och handleda eleven att uppfatta deras egenskaper	I3	K1, K4, K5
M10 handleda eleven att förstå principen för mätning	I3	K1, K4
M11 introducera eleven i tabeller och diagram	I4	K4, K5
M12 lära eleven att skapa stegvisa instruktioner och att följa dem	I1	K1, K2, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurs 1–2

I1 Matematiskt tänkande: Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

I2 Tal och räkneoperationer: I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.

Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.

Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.

Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.

Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.

Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

I3 Geometri och mätning: Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda rikttnings- och lägesbegrepp.

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.

Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

I4 Informationsbehandling och statistik: Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 1–2

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Målet är att skapa en lärmiljö där eleverna studerar matematik aktivt och med olika hjälpmedel. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna får vänja sig vid att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Pedagogiskt ledda lekar och spel är ett viktigt arbetssätt. Digitala verktyg används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 1–2

Vid skolstarten ska man klargöra vad eleverna redan kan och vilka skillnader det finns i deras kunskaper. Eftersom matematik är ett kumulativt läroämne, är det nödvändigt att behärska grundläggande matematiska begrepp och färdigheter för att kunna lära sig nya saker. Eleverna ska erbjudas stöd både för att komplettera bristfälliga kunskaper och färdigheter och för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid och stödja lärandet systematiskt för att utveckla matematiklärandet och elevernas förmåga att ta till sig ny kunskap. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge dem möjlighet att utveckla sina färdigheter och samtidigt känna glädje över att lära sig och att kunna. Eleverna ska erbjudas lämpliga hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Eleverna ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska erbjudas möjlighet att fördjupa förståelsen för innehållet i årskurserna 1–2. Uppgifterna kan till exempel omfatta egenskaperna hos naturliga tal, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och mera krävande tillämpningar av grundläggande räkneoperationer.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 1–2

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen av matematiklärandet och responsen ska vara uppmuntrande. Eleverna ska spöras att utnyttja sina styrkor och att träna de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna handleds att själva iaktta hur deras eget lärande framskrider.

Elevernas kunskapsnivå och förståelse av matematik kan utredas med hjälp av samtal, konkreta hjälpmedel, figurer eller skriftliga alster. De ska ha möjlighet att visa sina framsteg på olika sätt. Det är viktigt att vid sidan av korrekta lösningar även beakta på vilket sätt och hur obehindrat eleven räknar.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på läroprocessen i matematik är följande

- framsteg i förståelsen av talbegreppet och talföljder
- framsteg i förståelsen av tiosystemet
- framsteg i hur obehindrat eleven räknar
- framsteg i förmågan att klassificera kroppar och figurer
- framsteg i förmågan att använda matematik vid problemlösning.

13.4.5 Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund¹⁷⁸ och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker deras egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iakta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnens egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

I årskurserna 1–2 planeras undervisningen i omgivningslära som helheter där man granskar elevernas egen omgivning samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Genom uppgifter där man på ett lekfullt sätt löser problem och gör undersökningar väcks elevernas nyfikenhet och intresse för olika fenomen i omgivningen. Dessutom får eleven öva sig att strukturera och benämna omgivningen samt företeelser som anknyter till det egna välbefinnandet och den egna tryggheten och säkerheten.

Mål för undervisningen i omgivningslära i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 ge eleven möjligheter att ge utlopp för sin naturliga nyfikenhet och hjälpa eleven att inse att innehållet i omgivningsläran är viktigt för hen	I1–I6	
M2 uppmuntra eleven att glädjas över sitt lärande i omgivningsläran, de egna kunskaperna och nya utmaningar samt att öva sig att arbeta långsiktigt	I1–I6	K1, K6
M3 stödja eleven att utveckla känsla för miljön och handleda eleven att agera på ett hållbart sätt i närmiljön och i skolan	I1–I6	K3, K7
Undersöknings- och arbetsfärdigheter		
M4 handleda eleven att undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö	I2–I4, I6	K3

178 Statsrådets förordning (422/2012) 3 §

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M5 uppmuntra eleven att undra och ställa frågor samt använda gemensamma reflektioner som utgångspunkt för små undersökningar och andra aktiviteter	I1–I6	K1, K7
M6 handleda eleven att göra iakttagelser och experiment i skolan och närmiljön med hjälp av olika sinnen och enkla undersökningsredskap samt att presentera sina resultat på olika sätt	I1–I6	K1, K4
M7 handleda eleven att mångsidigt beskriva, jämföra och klassificera organismer, livsmiljöer, fenomen, material och situationer samt namnge dessa	I1–I6	K1, K4
M8 vägleda eleven att agera på ett tryggt och säkert sätt, följa givna anvisningar och förstå motiveringarna för dem	I1–I6	K3
M9 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt bekanta sig med vardagsteknik samt uppmuntra eleverna att tillsammans pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt	I2, I4, I6	K3, K1
M10 handleda eleven att träna sin förmåga att arbeta i grupp och sina emotionella färdigheter samt att stärka respekten för sig själv och andra	I1–I6	K2, K3
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information samt för att dokumentera och presentera observationer	I1–I6	K5, K4
Kunskap och förståelse		
M12 handleda eleven att strukturera omgivningen, den mänskliga verksamheten och fenomen som förekommer i den med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära	I1–I6	K1
M13 hjälpa eleven att förstå enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen	I1–I6	K4, K1
M14 uppmuntra eleven att uttrycka sig och öva sig att motivera sina åsikter	I1–I6	K2, K4
M15 handleda eleven att reflektera över faktorer som främjar växande och utveckling, hälsa och välbefinnande samt de grundläggande förutsättningarna för liv	I1, I5	K3

Centralt innehåll som anknyter till målen för omgivningslära i årskurs 1–2

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att växa och utvecklas: Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

I2 Livet hemma och i skolan: Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iaktas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man betar sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

I3 Närmiljön och dess förändringar: Eleverna övar sig att iakttä och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen

och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

14 Att undersöka och experimentera: Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

15 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv: Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

16 Att träna en hållbar livsstil: Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 1–2

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 1–2

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att varje elev ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gruppsamverkan stödjer att eleverna lär sig tillsammans och utnyttjar de olika styrkor som finns representerade i gruppen. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevernas självbild i omgivningslära. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt till lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 1–2

Att dela in lärostoffet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska ges möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter på många olika sätt, inte endast skriftligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de överenskomna målen uppnåtts. Eleverna ska öva sig att observera sitt eget lärande och sin aktivitet. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i omgivningslära är följande

- framsteg i förmågan att undersöka, agera och röra sig i närmiljön
- framsteg i förmågan att iakttä och observera
- framsteg i förmågan att agera tryggt och säkert
- framsteg i förmågan att arbeta i grupp.

13.4.6 Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkänedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I årskurserna 1–2 har religionsundervisningen som uppdrag att handleda eleverna att lära känna och uppskatta sin egen religiösa och konfessionella bakgrund och att möta mångfalden av religioner och livsåskådningar i den egna klassen, skolan och närmiljön med respekt. För detta ska undervisningen ge grundläggande kunskaper, färdigheter och tankeverktyg. Eleverna ska uppmuntras att identifiera och uttrycka sina känslor och åsikter och öva sig att identifiera andras känslor och respektera andras åsikter. Eleverna ska uppmuntras att undra, fråga och att delta i diskussioner. Eleverna ska vägledas att handla ansvarsfullt och rättvist.

Mål för undervisningen i religion i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 väcka elevens intresse för religionsundervisningen och handleda eleven att förstå sin egen familjs religiösa och konfessionella bakgrund	I1, I2, I3	K2, K4
M2 vägleda eleven att få insikt i centrala begrepp, berättelser och symboler i religionen i fråga	I1	K1
M3 handleda eleven att utforska det religiösa året, religiösa högtider och seder	I1	K2, K7
M4 sporra eleven att lära känna seder och högtider i religioner och livsåskådningar som förekommer i klassen, skolan och närmiljön	I2	K2, K3, K7
M5 uppmuntra eleven att identifiera och uttrycka sina tankar och känslor	I1, I3	K2, K6, K7
M6 vägleda eleven att handla rättvist, leva sig in i andras situation och att respektera andras tankar och övertygelser samt mänskliga rättigheter	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M7 handleda eleven att tänka etiskt och att inse vad det innebär att ta ansvar för sig själv, sin grupp, miljön och naturen	I3	K3, K7
M8 ge eleven möjligheter att öva sig att framföra och motivera sina åsikter samt att lyssna på och förstå olika åsikter	I1, I3	K1, K5, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 1–2

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med sin egen familj: släkt, historia, religion eller livsåskådning samt olika slags familjer. Det är viktigt att undervisningen tar upp den egna religionens högtider och helger, deras innehåll, innebörd och hur de firas. Undervisningen ska också behandla berättelser, traditioner och seder i den egna religionen. Eleven utforskar den egna religionens centrala begrepp, symboler och mångfald.

I2 Religionernas värld: Innehållet väljs utgående från de religioner som förekommer i elevens skola och närmiljö samt dessa religioners viktigaste seder och högtider. Även irreligiositet beaktas i innehållet.

I3 Ett gott liv: I undervisningen behandlas livsfrågor som hör ihop med människans födelse och död samt respekt för livet. Centralt innehåll är elevens egna handlingar och konsekvenser av dem, ansvar för andra människor, miljön och naturen samt empati, människovärde och individualitet. Barnets rättigheter och betydelse behandlas inledningsvis. Vid valet av innehåll ska FN:s konvention om barnets rättigheter samt människans holistiska välbefinnande beaktas. Innehållet ska stödja eleven att utveckla emotionella färdigheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 1–2

I undervisningen ska man sträva efter att skapa ett lugnt, öppet och förtroligt samtalsklimat. Det är viktigt att varje elev får berätta om sina iakttagelser och erfarenheter. Eleverna uppmuntras att lära sig genom samspel, att diskutera och att motivera sina åsikter samt att acceptera olikheter. Det är viktigt att i undervisningen utgå från eleven och respektera elevens upplevelsevärld, i synnerhet när man tar upp etiska frågor. Kreativa, konkreta och upplevelsebaserade metoder, projekt och diskussioner stödjer den holistiska synen på eleven som en social och aktiv person som lär sig genom alla sinnen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma

projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. I undervisningen används digitala verktyg på ett mångsidigt och interaktivt sätt. Berättelser, musik, bildkonst, lek, drama samt gäster och studiebesök används för att ge variation i arbetet och glädje i lärandet.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 1–2

Undervisningen i de olika lärokurserna i religion ska ta hänsyn till elevernas olika behov och bakgrund, såsom språkkunskap och kulturell bakgrund. Centrala begrepp diskuteras och förklaras så att alla elever har möjlighet att förstå dem. Arbetssätten anpassas till barnens ålder. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i religion är följande

- framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö
- framsteg i förmågan att arbeta i grupp
- framsteg i förmågan att uttrycka tankar och lyssna på andra.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 1–2

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.

I beskrivningarna av lärokurserna för de olika religionerna preciseras det gemensamma innehållet utgående från respektive religions särdrag. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna och de preciserade beskrivningarna av lärokurserna i de olika religionerna.

Evangelisk-luthersk tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från den preciserade beskrivningen av lärokursen och de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

I2 Religionernas värld: Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

I3 Ett gott liv: I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

Ortodox tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från den preciserade beskrivningen av lärokursen och de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen uppmärksammas olika slags familjer och förhållandet till den ortodoxa kyrkan och andra kyrkor eller livsåskådningar. Man granskar mysterierna som en del av familjens och barnets eget liv. Man behandlar inledningsvis den egna religionens särdrag och centrala begrepp, vokabulär och symboler inom kyrkan samt lär sig om olika gudstjänster. Kyrkan som byggnad studeras. Eleverna bekantar sig med den egna församlingen och det ortodoxa kyrkoårets centrala högtider enligt de kristna årshögtiderna. Man behandlar traditioner, seder och några helgon som är förknippade med dem. Eleven bekantar sig med sitt skyddshelgon.

I2 Religionernas värld: Eleverna lär känna religioner, livsåskådningar och irreligiositet i den egna klassen, skolan och närmiljön i samband med vardagsevenemang och fester i skolan. Det ortodoxa perspektivet beaktas i samband med fester eller kyrkliga evenemang. Man bekantar sig med elevens ortodoxa traditioner ur ett mångkulturellt perspektiv.

I3 Ett gott liv: Vid val av innehåll beaktas läran om frihet och ansvar som hänger ihop med den ortodoxa människosynen samt ett holistiskt välbefinnande. Ansvar för miljön och naturen samt livets unicitet behandlas i undervisningen. Man försöker leva sig in i andra människors situation och funderar över frågor som hör samman med människans liv, såsom omtänksamhet, förlåtelse, ärlighet, omsorg och kärlek i familjen och i skolan. Man klargör vilken betydelse FN:s konvention om barnets rättigheter har för elevens eget liv. Man studerar livet och döden samt etiska frågor med hjälp av Gamla och Nya Testamentets berättelser och exempel ur vardagen.

Katolsk tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från den preciserade beskrivningen av lärokursen och de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Eleven bekantar sig med katolsk tro utgående från den egna familjen. Centrala innehåll är medlemskap i kyrkan, dopet och den heliga mässan, korstecknet, den Heliga Treenigheten, Jesus Kristus och de viktigaste händelserna i hans liv. Eleven bekantar sig med centrala dagliga böner. Man studerar livets uppkomst enligt Bibeln. I undervisningen behandlas Bibeln som helig skrift och kyrkoårets stora högtider. Eleven bekantar sig med den egna församlingen och kyrkobyggnaden samt med Jungfru Maria och några andra helgon.

I2 Religionernas värld: I undervisningen beaktas elevernas bakgrund och de mångkulturella och mångreligiösa inslag den eventuellt innehåller. Eleverna bekantar sig med andra religioner, livsåskådningar och irreligiositet som en del av vardag och fest i den egna klassen, skolan och när-

miljön. Man studerar likheter mellan katolska traditioner och andra religioner och livsåskådningar. **I3 Ett gott liv:** I undervisningen lär man eleverna att känna igen och att skilja mellan rätt och fel med hjälp av Gamla och Nya Testamentets berättelser. Man funderar över betydelsen av omtänksamhet och ärlighet. Man behandlar människans ansvar för naturen och världen samt granskar detta ansvar som en uppgift som baserar sig på skapelseberättelsen. Man klargör vilken betydelse FN:s konvention om barnets rättigheter har för elevens eget liv. Eleverna bekantar sig med centrala religiösa begrepp såsom syndafallet, att få förlåtelse och förlåta, det egna och gemensamma bästa och de centrala budord som är förknippade med dessa.

Islam

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från den preciserade beskrivningen av lärokursen och de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Eleven bekantar sig med islam utgående från den egna familjen. Man studerar högtiderna i den islamiska kalendern och traditioner förknippade med människans livscykel. Centralt innehåll i undervisningen är grunderna för den islamiska läran: existensen av en enda Gud, profeterna, de heliga skrifterna, tron på det osynliga. Eleven bekantar sig med Koranen och den nedtecknade islamiska traditionen och det islamiska samfundet. I undervisningen behandlas olika former av islam, moskéns betydelse för muslimerna och religiösa plikter.

I2 Religionernas värld: Eleverna bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön och med de heliga byggnader och festtraditioner som är kopplade till dem samt med seder som hör samman med irreligiositet.

I3 Ett gott liv: Vid val av innehåll är elevernas livscykel och livsfrågor som hör samman med den det mest centrala. Respekt för livet, människovärdet och barnets rättigheter är centrala innehåll. Man försöker sätta sig in i andra människors situation och bekantar sig med rättigheter och skyldigheter i familjen enligt islam. Man klargör vilken betydelse FN:s konvention om barnets rättigheter har för elevens eget liv. Centralt innehåll i undervisningen är grunderna för ett gott liv inom islam. Dessutom granskas den egna familjens seder och bruk och man diskuterar vikten av att acceptera olikheter.

Judendomen

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från den preciserade beskrivningen av lärokursen och de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Judendomen studeras utgående från den egna familjen. Centralt innehåll i undervisningen är högtider, den judiska kalendern, traditioner förknippade med livscykeln och grunderna för den judiska läran: existensen av en enda Gud, Toran, Tanach och andra betydelsefulla religiösa skrifter och tron på det osynliga. Man studerar den judiska församlingen, olika former av judendom och synagogan som centrum för det judiska livet.

I2 Religionernas värld: Eleverna bekantar sig med religioner, festtraditioner och religiösa byggnader i skolan och närmiljön samt med seder som hör samman med irreligiositet.

I3 Ett gott liv: Frågor som hör samman med elevernas livscykel är det centrala vid val av innehåll. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det judiska perspektivet på dessa. Viktiga frågor är respekt för livet, människovärde och FN:s konvention om barnets rättigheter

och att sätta sig in i andras situation. I undervisningen bekantar sig eleven med judendomen i familjelivet och med den egna familjens seder och bruk samt med grunderna för ett gott liv enligt judendomen. Eleven uppmanas att identifiera och uttrycka sina känslor, att leva sig in i andras situation och att acceptera olikheter.

13.4.7 Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I årskurserna 1–2 ska tyngdpunkten i undervisningen i livsåskådningskunskap ligga på att utveckla elevernas samarbets- och kommunikationsförmåga, uttrycksförmåga samt tänkande och lärande. Genom att vara lyhörd för och respektera elevens tankar och erfarenheter hjälper man eleven att utveckla en sund självkänsla och en positiv självbild.

Mål för undervisningen i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 vägleda eleven att lyssna på andra elevers åsikter och tankar	I1–I4	K1, K2, K4
M2 uppmantra eleven att uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt	I2	K1, K2, K7
M3 vägleda eleven att värdesätta sina egna och andras tankar	I1	K1, K2, K7
M4 främja elevens förmåga att ställa frågor och framföra motiverade argument	I1–I4	K1, K2, K7
M5 vägleda eleven att uppfatta orsak och verkan samt etiska aspekter i vardagliga situationer	I1–I4	K1, K3, K4
M6 uppmantra eleven att reflektera över skillnaden mellan rätt och fel samt godhet	I1–I4	K1, K3, K7
M7 handleda eleven att lära känna seder och bruk i närmiljön	I2	K2, K4
M8 handleda eleven att förstå grundläggande faktorer för att människor ska kunna leva tillsammans	I1–I4	K2, K3, K7
M9 vägleda eleven att respektera och uppskatta naturen och sin närmiljö	I4	K3, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas upplevelsevärld, idéer och tankar beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Att växa till ett gott liv: Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

I2 Olika sätt att leva: Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv: Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

I4 Naturen och en hållbar framtid: Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att arbeta och lära sig och går lätt att förändra. De gemensamma, lärarledda undersökande diskussionerna berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. Digitaliseringen av barnens livsmiljö ska beaktas i arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av arbetssätt.

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Bedömningen ska stödja och stärka elevernas delaktighet och självförtroende. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i livsåskådningskunskap är följande

- framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö
- framsteg i förmågan att arbeta i grupp
- framsteg i förmågan att uttrycka tankar och att lyssna på andra.

13.4.8 Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I **årskurserna 1–2** kan eleverna i musikundervisningen tillsammans upptäcka och uppleva hur var och en är unik i musiken och hur musikalisk aktivitet i bästa fall skapar glädje och en känsla av samhörighet. Musikundervisningen ska stödja den kinestetiska och auditiva uppfattningsförmågan, en sund röstanvändning och utveckla en positiv relation till musik. Eleverna lär sig musikbegrepp och uttryckssätt när man sjunger, spelar, komponerar, rör sig och lyssnar till musik och diskuterar om det. Elevernas kreativa musikaliska tänkande samt estetiska och musikaliska förståelse främjas när de ges möjlighet att planera och genomföra olika ljudhelheter och använda sin fantasi och påhittighet på egen hand eller tillsammans med andra. Musikalisk verksamhet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest.

Mål för undervisningen i musik i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Delaktighet		
M1 handleda eleven att musicera i grupp och utveckla en positiv självbild	I1–I4	K2, K7
Att musicera och vara kreativ		
M2 handleda eleven att använda sin röst naturligt samt att sjunga och spela i grupp	I1–I4	K1, K2, K4
M3 uppmuntra eleven att uppleva och uppfatta ljudmiljöer, ljud, musik och musikbegrepp genom att röra sig och lyssna	I1–I4	K1, K4
M4 ge utrymme för elevernas egna musikaliska idéer och improvisationer samt handleda dem att planera och skapa mindre kompositioner eller andra helheter genom att använda ljud, rörelser, bilder, teknologi eller andra uttryckssätt	I1–I4	K5, K6
Kulturell förståelse och multilitteracitet		
M5 inspirera eleven att utforska det musikaliska kulturarvet genom att leka, sjunga och röra sig till musik samt att njuta av musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	K2, K4

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M6 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1-4	K4
Välbefinnande och säkerhet i musik		
M7 handleda eleven i att agera ansvarsfullt i samband med musicerande	I1- I4	K7
Förmåga att lära sig musik		
M8 ge eleven erfarenhet av att ställa upp mål och förstå betydelsen av gemensam övning för att lära sig musik	I1-I4	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 1–2

Eleverna tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, lyssna, röra sig till musik, improvisera och komponera samt genom tvärkonstnärligt arbete. Innehållet väljs så att eleverna mångsidigt får bekanta sig med olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både elevernas erfarenheter och de lokala möjligheterna.

I1 Musikalisk praxis: I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

I2 Musikens beståndsdelar: Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

I4 Repertoar: I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 1–2

Målet är att skapa pedagogiskt mångsidiga och flexibla studiehelheter i musik, som möjliggör olika arbetssätt, socialt samspel, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter i musikundervisningen. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleverna att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleverna ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. I undervisningen utnyttjar man de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 1–2

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, förutsättningar och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användningen av olika instrument och gruppindelning, så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärande och delaktighet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 1–2

Bedömningen av elevernas lärande i musik ska handleda och sporra eleverna. Eleverna ska ges respons och möjligheter att utvärdera sin egen och gruppens aktivitet, så att responsen uppmuntrar dem att försöka och att träna sina färdigheter. I bedömningen ska särskild vikt fästas vid hur den musikaliska samarbetsförmågan och färdigheterna i musicerande utvecklats. Elevernas lärande ska bedömas med mångsidiga metoder.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i musik är följande

- framsteg i musikalisk samarbetsförmåga, i synnerhet att musicera i grupp
- framsteg i förmågan att uppfatta grundläggande musikaliska begrepp i musikalisk aktivitet.

13.4.9 Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I årskurserna 1–2 skapas grunden för elevernas personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Samtidig användning av olika sinnen och hela kroppen stödjer utvecklingen av uttrycksförmågan och de estetiska färdigheterna. Eleverna ska handledas att använda sin fantasi, begrepp inom bildkonsten och att uttrycka sig visuellt på olika sätt. Konkreta, lekfulla arbetssätt används i undervisningen. Eleverna uppmuntras till långsiktigt konstnärligt lärande. Förmågan att skapa och tolka bilder tränas också med hjälp av digitala verktyg och webbmiljöer. Eleverna uppmuntras att samarbeta, att dela med sig av sina upplevelser och att ta emot och ge respons på sitt visuella arbete.

Mål för undervisningen i bildkonst i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att iaktta och tänka visuellt		
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar genom olika sätt att skapa bilder	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
Att skapa bilder		
M4 uppmuntra eleven att pröva olika material och tekniker samt träna olika visuella uttryckssätt	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5 uppmuntra eleven till långsiktigt bildskapande arbete, både självständigt och tillsammans med andra	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6 uppmuntra eleven att iaktta hur man kan påverka visuellt genom att studera sina egna och andras bilder	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
Att tolka visuell kultur		
M7 handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten och att undersöka olika typer av bilder	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8 uppmuntra eleven att känna igen olika konstföremål och annan visuell kultur i näromgivningen	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9 uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning, olika tider och olika kulturer	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden		
M10 handleda eleven att känna igen olika värden i konsten, i sin omgivning och i den övriga visuella kulturen	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M11 stödja eleven att beakta det kulturella mångfaldet och hållbar utveckling i sitt bildskapande	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 1–2

Genom att studera egna bildkulturer, omgivningens bildkultur och konstens värld närmar man sig målsättningen för undervisningen i bildkonst. Områdena i bildkonst kompletterar delvis varandra och i undervisningen granskar man också hur de är förenade med varandra. Utgångspunkter för valet av innehåll är verk, produkter och fenomen inom konst och annan visuell kultur som är relevant för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att ta del i valet av innehåll i undervisningen, bildsamlingar som används, arbetsmetoder och redskap. Vid valet av innehåll beaktas lokala möjligheter.

I1 Egna bildkulturer: Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

I3 Konstens världar: Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman

och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 1–2

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 1–2 ska eleverna uppmuntras att experimentera på ett lekfullt sätt, att använda digitala verktyg och att arbeta tvärkonstnärligt. Undervisningen genomförs både i skolan och i olika byggda miljöer, i naturen och i webbmiljöer.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 1–2

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Lärande i konst kännetecknas av att eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Lärandet i konst ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 1–2

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och övrig visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Responsen ska vara mångsidig och uppmuntra eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i bildkonst är följande

- framsteg i förmågan att ställa upp mål för sitt arbete
- framsteg i att pröva olika material och öva olika tekniker
- framsteg i att använda uttryckssätt inom bildkonsten och diskutera om dem
- framsteg i förmågan att diskutera sina egna och andras bilder.

13.4.10 Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärdas kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska

utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppernas kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

I årskurserna 1–2 är uppdraget för undervisningen i slöjd att göra det möjligt för eleverna att uttrycka sig genom slöjd och att utveckla sådana kunskaper, färdigheter och erfarenheter som behövs för att planera och skapa. Eleverna uppmuntras att planera och framställa slöjdprodukter med olika material. Slöjd utvecklar koncentrationsförmågan och förmågan att ta initiativ. Den uppmuntrar eleverna att värdesätta och utvärdera sitt eget och andras arbete. Slöjdens fostrande roll är att hjälpa eleverna att förstå kulturell mångfald och jämlikhet.

Mål för undervisningen i slöjd i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
M1 väcka elevens intresse och inspiration för att arbeta med händerna samt elevens nyfikenhet för kreativt och experimentellt slöjdarbete	I1–I4	K1, K2
M2 handleda eleven att genomföra en hel slöjdprocess, presentera sina idéer visuellt och berätta om slöjdarbetet och den färdiga produkten	I1, I2, I3	K1, K4, K5
M3 handleda eleven att planera och framställa slöjdprodukter eller -alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I5	K1, K7
M4 introducera olika material för eleven och handleda eleven att bearbeta materialen samt arbeta på ett ansvarsfullt och säkert sätt	I2–I4	K4, K6
M5 stödja eleven att utveckla sin självkänsla genom att ge eleven möjlighet att känna att hen lyckas, förstår och hittar på lösningar i slöjden	I1–I6	K1, K3

Centralt innehåll som anknäver till målen för slöjd i årskurs 1–2

Innehållet väljs så att eleven genomför en slöjdprocess i sin helhet och får kunskap om olika material och arbetsätt. Arbetet är fenomenbaserat och ämnesöverskridande.

I1 Att hitta en idé: Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

I2 Att pröva: Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

I3 Att planera: Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

I4 Att tillverka: Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdrederkap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

I5 Att dokumentera: Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

I6 Att bedöma: Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får lära sig att ge respons till andra.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 1-2

Lärmiljön stödjer slöjdens konkreta och praktiska karaktär och elevernas samspel med läraren, de andra eleverna samt med externa parter. Ändamålsenliga och trygga utrymmen, arbetsredskap och material bidrar till att uppnå målen. Eleverna ska inspireras att iakttä och använda sina iakttagelser som en del av slöjdfärdigheterna och för att påverka sin omgivning. Med hjälp av olika arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och ta självständigt ansvar. Fantasi, historier, drama, lek, spel, naturen och den byggda miljön används som stöd för planeringen och arbetet. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 1-2

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att man stödjer elevernas individuella lärande samt planeringen och det gemensamma arbetet i slöjdundervisningen genom att erbjuda olika pedagogiska arbetssätt och kommunikationssituationer. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behoven differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av material, arbetssätt och pedagogiska uppgifter. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid, utrymme och handledning för att eleverna ska lära sig att slöjda funktionellt.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 1-2

Vid bedömningen av lärandet ska man fästa uppmärksamhet vid att ge positiv respons och uppmuntra eleven både under arbetets gång och i slutet av processen. Genom mångsidig bedömning och respons garanterar man att eleverna utvecklar mångsidiga kunskaper och färdigheter i slöjd. Eleverna ska erbjudas olika sätt att visa sina framsteg och uppmuntras att upprätthålla sina styrkor och träna de färdigheter som behöver utvecklas. Gruppens arbete och arbetsresultat kan presenteras och utvärderas tillsammans för att eleverna ska lära sig att uppträda och att uppskatta andras arbete.

Bedömningen ska omfatta hela slöjdprocessen. Dokumenteringen av de olika faserna i slöjdprocessen ska beskriva hur elevernas färdigheter utvecklats och ange nivån på deras kunskaper. Dokumentationen ska fungera som ett stöd för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och ges möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i slöjd är följande

- framsteg i sättet att arbeta
- framsteg i förmågan att planera, tillverka och utvärdera
- framsteg i förmågan att arbeta målinriktat
- framsteg i förmågan att hitta på kreativa lösningar.

13.4.11 Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

“Vi leker och rör på oss tillsammans.”

I **årskurserna 1–2** ligger tyngdpunkten i undervisningen på att tillägna sig sensomotoriska färdigheter och grundläggande motoriska färdigheter, att göra saker tillsammans och att utveckla sociala färdigheter och stärka de positiva upplevelserna av gymnastik. Undervisningen ska hjälpa eleverna att möta emotionellt varierande situationer. Elevernas fantasi och idéer ska utnyttjas i undervisningen.

Mål för undervisningen i gymnastik i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig och att självständigt och tillsammans med andra pröva nya, olika gymnastikuppgifter samt våga uttrycka sig själv genom gymnastiken	I1	K1, K3
M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iakttäta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	K1, K3, K4
M3 stärka de grundläggande motoriska färdigheterna (balans- och rörelseförmåga, förmåga att hantera redskap), så att eleven lär sig att anpassa dem i olika lärmiljöer, i olika situationer och under olika årstider	I1	K3
M4 lära eleven att röra sig tryggt i olika miljöer, med olika redskap och på olika ställningar	I1	K3
M5 vänja eleven vid att röra sig i vatten och träna grundläggande simkunnsighet	I1	K3
M6 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	K3, K6, K7

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Social funktionsförmåga		
M7 vägleda eleven att reglera sina handlingar och känslouttryck i sociala situationer i gymnastiken	I2	K2, K3, K6, K7
M8 stödja samarbetsfärdigheterna, t.ex. att följa gemensamt överenskomna regler genom att vägleda eleven att ta ansvar för att gemensamma spel och lekar lyckas	I2	K2, K6, K7
Psykisk funktionsförmåga		
M9 stödja eleven att stärka sin positiva självbild och sin förmåga att arbeta självständigt och att uttrycka sig på olika sätt	I3	K1, K2, K3
M10 se till att eleven får positiva upplevelser av gymnastik och uppmuntra eleven att testa gränserna för sin förmåga	I3	K1, K2

Centralt innehåll som anknyter till målen för gymnastik i årskurs 1–2

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.

Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

I2 Social funktionsförmåga: Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

I3 Psykisk funktionsförmåga: I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 1–2

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 1–2

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 1–2 är det viktigt att upptäcka sådana motoriska svårigheter som kan ha samband med andra inlärningssvårigheter.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 1-2

Bedömningen av lärandet ska stödja eleverna att röra på sig med hjälp av gymnastik. Syftet är med andra ord att stödja utvecklingen av den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande, arbetssätt och framsteg.

I bedömningen ska man sträva efter att fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevens hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Bedömningen görs utgående från observation av elevernas aktivitet och arbete och genom att eleverna handleds i självbedömning.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i gymnastik är följande

- framsteg i förmågan att finna lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer
- framsteg i de grundläggande motoriska färdigheterna och träningen av dem
- framsteg i förmågan att agera tryggt och aktivt i överenskomna uppgifter
- framsteg i förmågan att arbeta självständigt och tillsammans med andra.

13.4.12 Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv.Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 1–2 genomförs elevhandledningen som en integrerad del av den övriga undervisningen och skolans verksamhet. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Handledningen ska främja utvecklingen av elevernas studievanor och -färdigheter samt stödja eleverna att gradvis börja ta ansvar för skolarbetet, sina egna uppgifter och sin egendom. Eleverna ska få handledning i att ställa upp individuella mål samt uppmuntrade och vägledande respons på hur målen nåtts på ett sådant sätt att förmågan att lära sig stärks. Med tanke på målen för elevhandledningen är det viktigt att välja sådana arbetsätt och ge respons på ett sådant sätt att eleverna kan bilda sig en positiv uppfattning om sig själva som elever och som medlemmar i gruppen. Eleverna ska handledas till att utveckla sina sociala färdigheter och sin förmåga att arbeta i grupp. De uppmuntras även till aktiv delaktighet i sin närmiljö.

Med hjälp av elevhandledningen läggs grunden för samarbetet mellan hem och skola i ett tidigt skede av den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna att göra de första valen gällande utbildning och hjälpa dem att förstå valens betydelse för framtida studier. Eleverna bekantar sig med olika yrken och med arbetslivet utgående från de yrken som finns representerade i skolan och i deras närmaste omgivning.

14. Undervisning i årskurs 3–6

14. Årskurs 3–6

14.1 Övergången mellan årskurs 2 och 3 och uppdraget i årskurs 3–6

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnena som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

Årskurs 3–6: Att utvecklas som elev

Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnena ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man

känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

14.2 Mångsidig kompetens i årskurs 3–6

De allmänna målen för mångsidig kompetens fastställs i kapitel 3. I det följande beskrivs de aspekter gällande målen som betonas i årskurserna 3–6.

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska systematiskt fortsätta. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv och forma sin identitet. Den egna identiteten utvecklas i samspel med andra människor och omgivningen. Att ha vänner och känna sig accepterad är mycket viktigt. I den här åldern är eleverna särskilt mottagliga för att tillägna sig en hållbar livsstil och reflektera över betydelsen av hållbar utveckling.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Undervisningen ska stärka förmågan att ställa frågor och söka svar självständigt och tillsammans med andra genom att iaktta och använda olika informationskällor och hjälpmedel. Samtidigt stärks elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv, komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt. Eleverna ska handledas att lägga märke till växelverkan och samband mellan olika fenomen. De ska sporras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin egen kunskap. Man gör eleverna uppmärksamma på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt till exempel genom att dra medvetna slutsatser eller intuitivt utgående från egna erfarenheter. Kollaborativt lärande, med andra ord arbete parvis och i grupp, och kommunikation som stödjer lärande, ska mångsidigt användas och förmågan att arbeta tillsammans med andra ska stödjas. Tankeförmågan ska tränas med hjälp av problemlösnings- och slutledningsuppgifter och med arbetssätt som utnyttjar och främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsrikedom och aktivitet. Eleverna ska sporras att använda sin fantasi till kreativa lösningar och till att tänka utanför befintliga gränser.

Färdigheten att lära sig ska stärkas i alla undervisningssituationer. Eleverna ska lära sig uppfatta på vilka sätt de naturligtast lär sig och att fästa uppmärksamhet vid sina studiesätt. Eleverna ska fortsättningsvis öva sig att planera och ställa upp mål för arbetet och att utvärdera arbetet och framstegen. De ska handledas att förstå hur studieframgången påverkas när man regelbundet gör sina hemuppgifter samt att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov. Eleverna ska få hjälp med att uppfatta mål och val som anknyter till deras studier och uppmuntras att tala om dem med sina vårdnadshavare.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska handledas att lära känna och värdesätta sina sociala, kulturella, religiösa, konfessionella och språkliga rötter samt att fundera/reflektera över sin bakgrund och roll i generations-

kedjan. I skolarbetet bekantar man sig med skol- och hembygds-kulturen förr och i dag och med kulturmiljöns förändring och mångfald. Eleverna ska handledas att identifiera och värdesätta kulturarvet och att vara med och skapa ny kultur. De ska ges möjligheter att uppleva och tolka konst och kultur. Att analysera mediekulturen samt iakttä och reflektera över mediernas påverkan är viktigt i de här årskurserna. I skolarbetet ska eleverna få kunskap om vad konventionerna om mänskliga rättigheter betyder i samhället och i världen och i synnerhet fördjupa sig i Konventionen om barnets rättigheter. Eleverna ska handledas att högakta och försvara de mänskliga rättigheterna.

Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. De ska ges möjligheter till internationellt samarbete och att jämföra olika traditioner och kulturer. Undervisningen ska stödja eleverna att växa till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt även med ringa språkkunskaper. Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor ur olika perspektiv. Skolarbetet ska ge eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom och sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna ska uppmuntras att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer.

Vardagskompetens (K3)

Eleverna ska ges tillfälle att träna tidshantering, gott uppförande och handlings-sätt som påverkar det egna och det gemensamma välbefinnandet och egen och andras trygghet och säkerhet. Eleverna ska lära sig ta ansvar både för att lärmiljön är snygg och trivsamt och för att atmosfären i gruppen är god samt vara med och utarbeta gemensamma regler och utveckla arbetssätten i skolan. Genom att arbeta tillsammans kan eleverna utveckla sina emotionella och sociala färdigheter. I samband med spel, lekar och gemensamma uppgifter ska eleverna lära sig förstå betydelsen av regler, avtal och förtroende och få öva sig att fatta beslut. Eleverna ska stödjas att röra sig självständigt i en allt större omgivning och i kollektivtrafik. Det är särskilt viktigt att koncentrera sig på cykelväg och hur man värnar om sin egen och andras säkerhet i trafiken. Eleverna handleds att använda ändamålsenlig säkerhets- och skyddsutrustning och lära känna de centrala säkerhetsymbolerna. Tillsammans ska man diskutera betydelsen av att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet och lära sig hur man gör detta i praktiken. I skolan övar man sig i att agera i olika riskfyllda situationer.

I undervisningen granskas teknikens mångfald och betydelse. Eleverna söker information om den tekniska utvecklingen och hur den påverkat olika livsområden och miljöer. Eleverna ska handledas att använda teknik på ett ansvarsfullt och säkert sätt och undersöka etiska frågor som anknyter till användningen av teknik. Eleverna ska också få kunskap om hållbar konsumtion och reflekterar över vad måttfullhet, sparsamhet, ekonomisk planering och att dela med sig innebär i praktiken och få öva dessa principer i skolarbetet. De ska få handledning i att fungera som konsument och i att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska handledas att reflektera över sina val ur ett hållbarhetsperspektiv.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska lära sig tolka, producera och kritiskt granska allt mer varierande texter i olika sammanhang och miljöer. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Basfärdigheterna och -teknikerna ska fördjupas såväl när det gäller att förstå och tolka som att producera dessa olika slag av texter. Eleverna ska lära sig skilja mellan fiktion och fakta, likaså mellan åsikt och fakta. Eleverna ska göras uppmärksamma på att texter har olika

syften som i sin tur bestämmer vilka medel som används i texterna. Texter som innehåller siffror kan till exempel förmedla information, locka till köp eller påverka attityder.

Bild- och mediekunskapen utvecklas genom att undersöka olika slag av information och texter ur upphovsmannens och betraktarens perspektiv och utifrån sammanhanget och situationen. Eleverna ska uppmuntras att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet. Eleverna ska få handledning i att arbeta självständigt med olika medier för att lära sig uppfatta vilka betydelser och vilken verklighet medierna förmedlar. Förmågan att läsa kritiskt ska utvecklas i kulturella sammanhang som är relevanta för eleverna. Att berätta, avbilda, jämföra, referera och att använda audiovisuella hjälpmedel är lämpliga sätt att presentera information. Att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten, är viktigt för att utveckla multilitteracitet.

Digital kompetens (K5)

Digitala verktyg ska mångsidigt användas i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet och det kollaborativa lärandet ska stärkas. Samtidigt ska eleverna ges möjligheter att söka, pröva och använda sådana arbetsätt och -redskap som bäst lämpar sig för deras lärande och arbete. Man ska tillsammans fundera över hur tekniken påverkar den egna vardagen och ta reda på hur tekniken kan användas på ett hållbart sätt.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att använda olika apparater, program och tjänster och att förstå enligt vilken logik de används och fungerar. De ska öva sig att producera flytande text och att behandla den med olika verktyg samt att skapa bild, ljud, videor och animationer. Eleverna ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. I undervisningen ska eleverna få bekanta sig med programmering för att lära sig att tekniska funktioner beror på mänskliga lösningar. *Ansvarsfulla och trygga arbetsätt:* Eleverna ska lära sig ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, nätetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt. De ska öva användningen av olika meddelandesystem och de sociala medietjänster som används i undervisningen. Eleverna ska få information och erfarenhet av hur bra arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass påverkar hälsan. *Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetsätt:* Eleverna ska öva sig att söka information i olika källor med hjälp av söktjänster. De ska lära sig att använda källorna för att producera egen kunskap och öva sig att bedöma information kritiskt. Eleverna ska uppmuntras att hitta lämpliga sätt att uttrycka sig på och att använda digitala verktyg för att dokumentera och utvärdera arbetet och sina alster. *Kommunikation och nätverksbildning:* Eleverna ska lära sig att ta sin roll och redskapets karaktär i beaktande och att ta ansvar för sin kommunikation. De ska handledas att granska och bedöma hur man kan använda digitala verktyg för att påverka. Eleverna ska få erfarenheter av att använda digitala verktyg för att kommunicera med aktörer utanför skolan, även internationellt.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Eleverna ska lära sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete. De ska uppmuntras att identifiera sina styrkor och att intressera sig för olika saker. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta resultatet av arbetet. I skolarbetet ska eleverna öva sig i att arbeta med mindre projektarbeten, att fungera i grupp och att samarbeta med aktörer utanför skolan. Gemensamt arbete ger eleverna möjlighet att lära sig ömsesidighet, att förhandla och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. Eleverna ska uppmuntras att i skolarbetet utnyttja färdigheter de lärt sig på fritiden och lära dem vidare till andra elever.

Skolarbetet ska ge eleverna möjligheter att få erfarenhet av arbete, olika yrken och av att göra något till förmån för andra. Det kan till exempel vara intern arbetspraktik i skolan, samarbetsprojekt med närbelägna företag och organisationer, fadderverksamhet, kamratmedling eller väneleversverksamhet. Eleverna ska spöras att ta initiativ och vara företagsamma och att inse betydelsen av arbete och företagsamhet i livet och i samhället.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Undervisningen ska främja elevernas intresse för skolgemenskapen och samhällsfrågor. Man ska tillsammans med eleverna undersöka frågor och situationer som an knyter till hållbar utveckling, fred, jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter, i synnerhet barnets rättigheter. Man fun derar och tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring. Eleverna ska handledas att se mediernas påverkan i samhället och få öva sig att använda olika medier för att påverka.

Eleverna ska ges möjligheter att samarbeta, hantera konflikter och söka lösningar och att fatta beslut som gäller såväl den egna klassen och olika undervisningssituationer som hela skolans verksamhet. Att få positiv erfarenhet av att delta och påverka ökar känslan av samhörighet i skolan. Att uppleva jämlikhet, delaktighet och samhörighet skapar i sin tur förtroende. Eleverna ska uppmuntras att delta i elevkårsverksamhet, klubbverksamhet och exempelvis miljöverksamhet eller övriga aktiviteter som erbjuds i skolan och närmiljön, där de kan lära sig att påverka och småningom lära sig att ta ansvar. De ska vägledas att förstå vilken betydelse de egna valen och handlingarna samt den egna livsstilen har för en själv, men också för den närmaste omgivningen, samhället och naturen.

14.3 Frågor som avgörs på lokal nivå

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur man stödjer eleverna i övergångarna från årskurs 2 till årskurs 3 och från årskurs 6 till årskurs 7
  - praxis vid övergångarna
  - samarbete som behövs, arbetsfördelning och ansvarsfördelning
- särdrag och uppdrag i årskurserna 3–6 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), lokala betoningar gällande dem och hur man förverkligar och följer upp uppdraget
- mål för mångsidig kompetens i årskurserna 3–6 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), eventuella lokala betoningar och hur utvecklingen av elevernas mångsidiga kompetens stöds i årskurserna 3–6
- mål och centralt innehåll i årskurserna 3, 4, 5 och 6 för varje läroämne
- eventuella särdrag vad gäller lärmiljöer och arbetssätt samt handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande i årskurserna 3–6.

14.4 Läroämnena i årskurs 3–6

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som an knyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3 Vardagskompetens
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

De olika lärokurserna i modersmål och litteratur och studier i det andra inhemska språket

Inom läroämnet modersmål och litteratur ingår i dessa läroplansgrunder följande tolv lärokurser: svenska och litteratur, finska och litteratur, samiska och litteratur, romani och litteratur, teckenspråk och litteratur, modersmål för elever med annat modersmål, svenska och finska som andraspråk och litteratur, svenska och finska för samisktalande samt svenska och finska för teckenspråkiga. Som modersmål för elever med annat modersmål är det möjligt att undervisa något annat språk än de som ovan nämnts i enlighet med timantalet i modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012, ifall utbildningsanordnaren erbjuder det och vårdnadshavaren har valt detta språk som elevens modersmål. Dessutom kan man med separat finansiering erbjuda undervisning i elevens eget modersmål. Inom det andra inhemska språket ingår A- och B-lärokurser och de modersmålsinriktade lärokurser som är avsedda för tvåspråkiga elever.

Inom läroämnet modersmål och litteratur och det andra inhemska språket ska eleverna läsa de olika lärokurserna i enlighet med vad som anges i tabellen nedan, och enligt vad utbildningsanordnaren erbjuder och vårdnadshavaren väljer. Med elevens modersmål avses i detta fall skolans undervisningsspråk (svenska, finska eller samiska) eller något annat språk som vårdnadshavaren uppgett.

Elevens modersmål	Lärokurs i läroämnet modersmål och litteratur	Det andra inhemska språket	
		gemensam	valfri
	gemensam	gemensam	valfri
svenska	svenska och litteratur	finska	-
finska	finska och litteratur	svenska	-
samiska	samiska och litteratur samt svenska eller finska för samisktalande	-	finska eller svenska
samiska	svenska eller finska och litteratur samt samiska och litteratur	finska eller svenska	-
romani	svenska eller finska och litteratur samt romani och litteratur	finska eller svenska	-
teckenspråk	teckenspråk och litteratur samt svenska eller finska för teckenspråkiga	-	finska eller svenska
annat modersmål	annat modersmål med hela timantalet för modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012 samt svenska eller finska som andraspråk	-	finska eller svenska

14.4.1 Modersmål och litteratur

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individerna tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet

och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

I årskurserna 3–6 har undervisningen som särskilt uppdrag att utveckla elevernas uttrycks- och kommunikationsförmåga, läs- och skrivfärdigheter samt läs- och skrivstrategier och att vidga elevernas textvärld. Eleven ska handledas att på ett ändamålsenligt, tryggt och ansvarsfullt sätt ta del av allt mer mångsidiga kommunikationssituationer, även multimediala, samt att tolka, producera och analysera allt mer multimodala texter som en del av förmågan att lära sig. Samtidigt som eleven utvecklar sina språkliga färdigheter och reflekterar över betydelser i texter utökas kunskapen om språk, litteratur, medier och övrig kultur. Målet för undervisningen är att väcka elevens intresse och ge redskap för att göra språkliga iakttagelser, utveckla ett läsintresse och för att uttrycka sig på olika sätt. Undervisningen ska även erbjuda läs- och språkupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetsätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas

att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av läroprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modersmål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågasvarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokurser inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

I årskurserna 3–6 är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lära sig, läsinträsse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska och litteratur i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1	K1, K2, K7
M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	I1	K1, K2, K3, K7
M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama	I1	K1, K2, K4, K7
M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	I1	K1, K2, K3, K4
Att tolka texter		
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	I2	K1, K4, K5
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	I2	K1, K2, K4, K5
M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	I2	K1, K4, K5
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	I2	K1, K4, K5
Att producera texter		
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	I3	K1, K2, K4, K7
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer	I3	K1, K4, K5, K7
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	I3	K1, K4, K5
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	I3	K2, K4, K5, K6
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	I4	K1, K2, K4
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	I4	K2, K4, K5, K7
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	I4	K2, K4, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 3–6

11 Att kommunicera: I årskurs 3–6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

12 Att tolka texter: Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

13 Att producera texter: Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textupbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

14 Att förstå språk, litteratur och kultur: Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och

kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i lärokursen svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1	Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.
M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	I1	Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.
M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama	I1	Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.
M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	I1	Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.
Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	I2	Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	I2	Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.
M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	I2	Färdighet i informationsökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationsökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	12	Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.
Att producera texter			
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	13	Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer	13	Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	13	Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons, lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	13	Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	14	Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	14	Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	14	Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Finska och litteratur (suomen kieli ja kirjallisuus)

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	L1, L2, L7
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	L1,L2, L4, L7
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L3, L4
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	L1, L4, L5
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	L1, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	L1, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	L1, L2, L4,L7
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoitteluun kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3	L1, L4, L5,L7
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	L1, L4, L5
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	L2, L4, L5, L6
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri varianteja ja harjaannuttava käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	L1, L2,L4
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	L2, L4, L5, L7
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaille mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	L2, L4,L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä

eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyytit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omista teksteistä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomen muiden, oppilaille tutujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykyculttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykyculttuurista klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankintansa mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitettun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisissa ympäristöissä.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaise- maan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään teks- tien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatus- ten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppi- lasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinker- taisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kerto- miselle, kuvaamiselle ja yksinkertai- selle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintai- tojen sujuvoitumista ja vahvista- maan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoj- tetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selke- ästi käsin ja on omaksunut tarvitta- via näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuotta- misessa.
T12 kannustaa oppilasta ke- hittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	Tekstien rakenta- minen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla teks- tien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri varianteja ja harjaannut- taa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kieli- käsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä pu- huessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajen- tamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suun- nattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelä- mysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tun- temus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskuste- lee ja jakaa kokemuksiaan lukemis- taan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin raken- tamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tu- tustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuk- sen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osal- listuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

Samiska och litteratur

I lärokursen samiska och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen samiska och litteratur har som särskilt uppdrag att bidra till att hålla de samiska språk som talas i Finland levande och att stärka deras ställning i förhållande till andra språk. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den samiska gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse både för dem själva, gemenskapen, samhället och för andra ursprungsfolk. Undervisningen ska handleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Undervisning i samiska och litteratur kan ges på något av de samiska språk som talas i Finland: enare-, skolt- eller nordsamiska. Språket ska ses som både föremål och verktyg för undervisningen. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. När eleven lär sig att använda språket på samma sätt som de andra i den sociala gemenskapen, stärks känslan av medlemskap och delaktighet. De olika samiska språken ska beaktas, särskilt i samband med behandlingen av de samiska kulturernas regionala variationer. I takt med att elevernas språkkunskaper utvecklas, får de färdigheter att delta i och påverka gemensamma ärenden och beslut.

Eleverna ska få lära sig språket med hjälp av språksituationer, textgenrer och vokabulär som är typiska för åldersgruppen. Undervisningen i samiska och litteratur har som uppdrag att stödja, utveckla och fördjupa språkmedvetenheten och den språkliga iakttagelseförmågan samt att stärka elevernas språkliga identitet. Utöver ordkonst, teaterkonst, drama och medier är även berättartraditionen, samisk lyrik (livđe, leu'dd, luohiti), språkgemenskapens seder och bruk, traditioner, konst, det samiska levnadssättet och historia centrala kulturinnehåll i lärokursen samiska och litteratur.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen i samiska och litteratur uppmuntra eleverna att aktivt använda sitt modersmål i olika muntliga och skriftliga kommunikationssituationer. Elevernas språkkunskaper ska utvecklas genom att vidga ord- och begreppsförrådet, genom att handleda eleverna att granska språkets centrala särdrag, genom att stärka elevernas förmåga att tolka och producera texter, genom att erbjuda litteratur som lämpar sig för elevernas ålder och genom möjlighet att arbeta i multimediala lärmiljöer. Elevernas kunskaper i modersmålet och förmåga att lära sig ska utvecklas bland annat genom helhetsskapande undervisning över läroämnesgränserna. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att utvärdera sitt eget lärande.

Mål för undervisningen i lärokursen samiska och litteratur i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra och handleda eleven att utveckla sina kommunikativa färdigheter genom att erbjuda möjligheter att diskutera och reflektera kring etiska frågor	I1	K1, K2, K7
M2 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att agera konstruktivt i olika kommunikationssituationer, både verbalt och icke-verbalt, samt handleda eleven att i sin kommunikation beakta mottagarens behov och följderna av de egna språkliga valen	I1	K2, K6, K3
M3 stödja eleven att utveckla en positiv syn på sitt sätt att kommunicera samt vägleda eleven att upptäcka tillfällen att få använda sina kunskaper i samiska	I1	K2, K6
Att tolka texter		
M4 handleda eleven att vidareutveckla sina läsfärdigheter och använda lässtrategier samt att iaktta och utvärdera sitt eget läsande	I2	K1, K4
M5 handleda eleven att vidga sitt ord- och begreppsförråd samt förståelsen av textrelaterade begrepp	I2	K1, K2, K4
M6 handleda eleven att söka information, använda olika informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet samt att fästa uppmärksamhet vid kulturella särdrag i samiska originaltexter	I2	K1, K2, K4, K6
Att producera texter		
M7 uppmuntra eleven att klä sina tankar i ord och öva sig att producera berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter, även i multimediala miljöer	I3	K1, K4
M8 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt och att stärka sina färdigheter i skriftspråket och sin kunskap om textstrukturer och rättstavning.	I3	K1, K4
M9 uppmuntra eleven att utveckla sitt sätt att producera text och sin förmåga att utvärdera egna texter, erbjuda eleven möjligheter att ta emot och ge respons på ett konstruktivt sätt, handleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren samt att kommunicera etiskt och respektera sekretess och upphovsrätt på internet	I3	K1, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet, uppmuntra eleven att undersöka och iaktta språket och dess olika varianter samt handleda eleven att upptäcka tillfällen att använda samiska och att förstå följderna av olika språkliga val	I4	K1, K2
M11 stödja eleven att bygga upp sin kulturella och språkliga identitet, att uppskatta de egna traditionerna och att förstå det samiska språkets/de samiska språkens betydelse både för en själv och för den egna gemenskapen	I4	K2, K4
M12 uppmuntra eleven att vidga sin textrepertoar, att läsa och uppskatta samisk barn- och ungdomslitteratur samt handleda eleven att ta del av medie- och kulturutbudet och erbjuda möjligheter att producera kultur	I4	K2, K7, K1
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M13 uppmuntra eleven att utveckla och bredda det språk som behövs i olika läroämnen och som är kopplat till den samiska kulturen och att använda sina kunskaper i allt lärande	I5	K1, K2, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen samiska och litteratur i årskurs 3–6

Elevens språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna erbjuds mångsidiga möjligheter att öva sig att dela med sig av sina upplevelser, tankar och åsikter, lyssna på andra och att ge och ta emot respons på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer. De tränar och iakttar sin egen kommunikation i olika kommunikationssituationer, till exempel att uttrycka sig artigt, använda sin röst, kommunicera målinriktat, framföra sin åsikt och motivera den med hänsyn till andra. Eleverna övar sig att uttrycka sig positivt och artigt. De öva sig också att lyssna, komma med idéer, fatta beslut, lösa problem och arbeta med projekt samt att kommunicera spontant och inövat inför en bekant publik. Eleverna tränar olika uttrycksätt i olika kommunikationssituationer och inför publik. Eleverna tränat helhetsgestaltning och man använder dramaverksamhet för att behandla olika aktuella ämnen, teman och litteratur. Det är viktigt att ge eleverna möjligheter att delta i planeringen och genomförandet av kulturell verksamhet i den egna klassen eller skolan. Eleverna får öva sig att agera i olika samiska kommunikationsmiljöer.

I2 Att tolka texter: Eleverna fördjupar sin förmåga att läsa olika typer av texter, såsom skönlitterära texter, faktatexter och medietexter som kombinerar bild och text, samt utveckla lässtrategierna och förmågan att tolka texter. De ger akt på och utvärderar den egna läsfärdigheten. De fördjupar förmågan att tolka texter genom att undersöka och jämföra olika typer av texter och genom att öva sig att förstå och använda begrepp som ämne och tema. Eleverna övar sig att förklara, jämföra och reflektera över betydelsen av ord, synonymer, metaforer, uttryck och begrepp och hierarkierna mellan dem. De lär sig att identifiera språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, såsom debattinlägg och reklamtexter. Elevernas kunskaper om språkliga drag breddas genom att undersöka texter. De övar sig att klassificera ord på basis av betydelse och form. De reflekterar över betydelsen av olika kasusformer och lär sig att böja verb i person- och tempusformer. I samband med texter undersöker de visuellt språk och lexikala skillnader mellan talspråk och skriftspråk. Eleverna bekantar sig med olika sätt att referera, jämföra och framföra åsikter. De läser och lyssnar till gemensamt och individuellt valda texter och böcker riktade till barn och unga, även hela verk. Utöver begrepp som tidigare behandlats lär eleverna sig att använda begreppen berättare, ämne och tema. De lär sig att söka information i olika källor och bredda kunskapen med hjälp av det lästa. Eleverna övar sig att bedöma tillförlitligheten i texter och källor.

I3 Att producera texter: Eleverna lär sig att producera olika typer av fiktiva och icke-fiktiva texter utgående från egna upplevelser, iakttagelser, tankar och åsikter och utgående från andras texter och vidareutveckla förmågan att skriva för hand och digitalt. De undersöker och tränar olika sätt att berätta, beskriva, instruera och argumentera. De får öva rubricering, strukturer och styckeindelning när de producerar egna texter. De övar att ge liv åt och variera texten samt undersöka ordvalens, uttryckens och ordföljdens samband med textens betydelse. Eleverna undersöker skillnaderna mellan skrift- och talspråk. De lär sig att använda person- och tempusformer och att känna igen en mening, grundtyperna av huvudsats och bisats samt en fras och huvuddelarna i en sats och att använda kunskapen för att producera egen text. Eleverna lär sig att använda grunderna i rättstavning i egen text. De övar de olika faserna i textproduktion: formulera en idé, planera, strukturera, bearbeta, analysera och utvärdera sina texter samt att ge och ta emot respons. De övar sig att producera texter som behövs i studierna, till exempel komprimera och göra anteckningar, att använda och ange källor i texten. Eleverna erbjuds mångsidiga möjligheter

att berätta, referera och beskriva händelser och fenomen samt framföra egna åsikter muntligt, skriftligt och med hjälp av bilder, även i multimediala miljöer. Eleverna får lära sig att handla etiskt korrekt samt att respektera sekretess och upphovsrätt på internet.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna undersöker språklig variation enligt situation och ämne samt reflekterar över betydelse av ord, uttrycks sätt och texter. De undersöker intertextualitet i olika typer av texter. Utöver samisk kultur även bekantar de sig med andra kulturer och språk och jämföra det egna samiska språket med andra språk som de känner till. Eleverna undersöker det samiska språkets särdrag, såsom avledning i texterna, klassificering på basis av kontexten och betydelsen (ordklasser) samt reflekterar kring och övar ordböjning. Eleverna iakttar ljud- och stadväxling. I undervisningen bekantar man sig med olika samiska språk, barn- och ungdomslitteratur på språken i fråga samt den samiska folktraditionen och moderna tolkningar av den. Eleverna lär känna traditionellt samiskt liv och traditionella samiska näringar och fritidssysselsättningar. Eleverna lär sig förstå betydelsen av att använda samiska för det egna livet och omgivningen. I undervisningen utnyttjas medie- och kulturutbudet för barn och unga, till exempel kulturevenemang, biblioteket, filmer, teater och museer. Man granskar mediekulturella fenomen och innehåll som är avsedda för åldersgruppen och diskuterar mediernas roll i elevernas vardag. Eleverna planerar och producerar egna föreställningar också i samarbete med olika aktörer i den samiska gemenskapen. Läraren uppmuntrar eleverna till aktiv och mångsidig användning av biblioteket, letar fram intressant läsning på det egna språket för var och en och stödjer eleverna att självmant läsa och skriva. Eleverna läser litteratur riktad till barn och unga samt faktalitteratur anpassad till åldern och funderar över frågor som litteraturen väcker.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna övar sig att känna igen viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen och att själva använda dem. Eleverna utnyttjar informations- och kommunikationsteknik för att söka information inom olika ämnesområden, i lärandet och vid utvärdering av det egna lärandet i relation till målen. I undervisningen värnar man om att stärka elevens förmåga att använda sitt modersmål och andra språk hen behärskar som stöd för allt lärande.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i lärokursen samiska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmuntra och handleda eleven att utveckla sina kommunikativa färdigheter genom att erbjuda möjligheter att diskutera och reflektera kring etiska frågor	I1	Förmåga att interagera i olika situationer	Eleven uttrycker sina tankar och åsikter i för hen bekanta kommunikationssituationer.
M2 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att agera konstruktivt i olika kommunikationssituationer, både verbalt och icke-verbalt, samt handleda eleven att i sin kommunikation beakta mottagarens behov och följderna av de egna språkliga valen	I1	Hur de kommunikativa färdigheterna utvecklats	Eleven tar emot och ger respons i kommunikationssituationer.
M3 stödja eleven att utveckla en positiv syn på sitt sätt att kommunicera samt vägleda eleven att upptäcka tillfällen att få använda sina kunskaper i samiska	I1	Förmåga att ge akt på sin egen kommunikation och använda sina kunskaper i samiska	Eleven iakttar sig själv som språkbrukare och talare och ställer under handledning upp egna mål för att använda sina kunskaper i samiska.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att tolka texter			
M4 handleda eleven att vidareutveckla sina läsfärdigheter och använda lässtrategier samt att iakttä och utvärdera sitt eget läsande	I2	Läsfärdighet och läsflyt	Eleven läser obehindrat olika typer av texter samt iakttar och utvärderar sitt läsande.
M5 handleda eleven att vidga sitt ord- och begreppsförråd samt förståelsen av textrelaterade begrepp	I2	Hur ord- och uttrycksförrådet utökats	Eleven behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd och utnyttjar strategier som främjar förståelsen för och tolkningen av textrelaterade begrepp.
M6 handleda eleven att söka information, använda olika informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet samt att fästa uppmärksamhet vid kulturella särdrag i samiska originaltexter	I2	Förmåga att söka information och bedöma källor kritiskt	Eleven söker information i olika källor och kan i någon mån bedöma informationskällornas tillförlitlighet.
Att producera texter			
M7 uppmuntra eleven att klä sina tankar i ord och öva sig att producera berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter, även i multimediala miljöer	I3	Förmåga att klä sina tankar i ord och använda olika textgenrer	Eleven kan under handledning använda ett språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkel argumenterande text. Eleven kan formulera en rubrik för sin text, dela in texten i stycken och fästa uppmärksamhet vid ordval.
M8 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt och att stärka sina färdigheter i skriftspråket och sin kunskap om textstrukturer och rättstavning.	I3	Skrivfärdighet och kunskap om skriftspråket	Eleven skriver obehindrat och tydligt för hand och kan även skriva digitalt. Eleven känner till skriftspråkets strukturer och grunderna i rättstavning och tillämpar dem i sin egen textproduktion.
M9 uppmuntra eleven att utveckla sitt sätt att producera text och sin förmåga att utvärdera egna texter, erbjuda eleven möjligheter att ta emot och ge respons på ett konstruktivt sätt, handleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren samt att kommunicera etiskt och respektera sekretess och upphovsrätt på internet	I3	Förmåga att bygga upp texter och kommunicera etiskt korrekt	Eleven känner till och kan beskriva de grundläggande faserna i textproduktion, kan utvärdera sina egna texter och producerar texter steg för steg, individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons, är medveten om hur man tar hänsyn till en mottagare, kan ange källor i slutet av en text och behärskar nätetikett.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet, uppmuntra eleven att undersöka och iakttä språket och dess olika varianter samt handleda eleven att upptäcka tillfällen att använda samiska och att förstå följderna av olika språkliga val	I4	Hur förmågan att analysera språket och behärska språkbegrepp har utvecklats	Eleven kan beskriva texters språkliga drag och använder de begrepp hen lärt sig när hen talar eller skriver om dem.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M11 stödja eleven att bygga upp sin kulturella och språkliga identitet, att uppskatta de egna traditionerna och att förstå det samiska språkets/de samiska språkens betydelse både för en själv och för den egna gemenskapen	I4	Hur kulturkännedomen har utvecklats	Eleven kan beskriva det samiska livet i huvuddrag och nämna de vanligaste uttrycken för samisk kultur.
M12 uppmuntra eleven att vidga sin textrepertoar, att läsa och uppskatta samisk barn- och ungdomslitteratur samt handleda eleven att ta del av medie- och kulturutbudet och erbjuda möjligheter att producera kultur	I4	Kunskap om samisk barn- och ungdomslitteratur och medie- och kulturutbudet	Eleven läser överenskomna böcker och texter riktade till barn och unga, diskuterar dem och delar med sig av sina läsupplevelser. Eleven kan berätta om det medie- och kulturutbud som intresserar hen.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M13 uppmuntra eleven att utveckla och bredda det språk som behövs i olika läroämnen och som är kopplat till den samiska kulturen och att använda sina kunskaper i allt lärande	I5	Förmåga att känna igen språket inom olika läroämnen	Eleven känner igen olika läroämnens sätt att använda språket och kan utnyttja sina språkkunskaper i lärandet.

Romani och litteratur

I lärokursen romani och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen romani och litteratur har som särskilt uppdrag att bidra till att hålla det romska språket i Finland levande och stärka dess ställning vid sidan av andra språk. Läroämnet kan studeras av alla elever som har romani som modersmål eller hemspråk. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den romska gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse såväl för dem själva, gemenskapen och samhället som för andra minoriteter. Undervisningen ska vägleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Eleverna ska erbjudas språkligt stimulerande lärmiljöer och undervisningsmetoderna ska väljas med hänsyn till elevernas kunskaper i romani. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. Gemenskapen och delaktigheten utvecklas när eleven lär sig att använda språket på samma sätt som de andra i gemenskapen. Samarbete mellan hem och skola och multimediala lärmiljöer ger eleverna möjligheter att använda språket också utanför skolan.

Eleverna ska få lära sig språket med hjälp av språksituationer, textgenrer och vokabulär som är typiska för åldersgruppen. Undervisningen i romani och litteratur har som uppdrag att stödja, utveckla och fördjupa språkmedvetenheten och den språkliga iakttagelseförmågan samt att stärka elevernas språkliga identitet. Den romska kulturen är förknippad med en stark berättar-, musik- och hantverkstradition som ska utnyttjas i undervisningen.

I **årskurserna 3–6** har undervisningen i romani och litteratur som särskilt uppdrag att uppmuntra eleven att aktivt använda det romska språket i olika muntliga och skriftliga kommuni-

kationssituationer. Elevernas språkkunskaper ska utvecklas genom att vidga ord- och begrepps-förrådet, handleda eleverna att granska språkets centrala särdrag, stärka elevernas förmåga att tolka och producera texter samt genom att erbjuda eleverna litteratur som lämpar sig för åldern och möjligheter att arbeta i multimediala lärmiljöer. Undervisningen ska utveckla elevens förmåga att utvärdera sitt eget lärande.

Mål för undervisningen i lärokursen romani och litteratur i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra och handleda eleven att utveckla sina kommunikativa färdigheter genom att skapa möjligheter att diskutera, värdesätta sin uttrycksförmåga samt att ge och ta emot respons	I1	K2, K7
M2 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att kommunicera på ett konstruktivt sätt i olika situationer samt handleda eleven att i sin kommunikation beakta mottagarens behov	I1	K2, K3, K7
M3 stödja eleven att utveckla en positiv syn på sitt sätt att kommunicera samt vägleda eleven att upptäcka tillfällen att använda sina kunskaper i romani	I1	K2, K7
Att tolka texter		
M4 handleda eleven att vidareutveckla sin läsfärdighet, att iaktta sitt läsande och undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk.	I2	K1, K4
M5 hjälpa eleven att vidga sitt ord- och begreppsförråd samt förståelsen av textrelaterade begrepp	I2	K1, K4
M6 handleda eleven att söka information på romani, använda olika informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	I2	K1, K4, K5
Att producera texter		
M7 uppmuntra och handleda eleven att klä sina tankar i ord och öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala miljöer	I3	K1, K4, K5
M8 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt och att stärka sina färdigheter i skriftspråket och sin kunskap om textstrukturer och rättstavning	I3	K4, K5
M9 uppmuntra eleven att utveckla sitt sätt att producera text och sin förmåga att utvärdera egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge respons på ett konstruktivt sätt, handleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren samt att kommunicera etiskt och respektera sekretess och upphovsrätt på internet	I3	K4, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 handleda eleven att stärka sin förmåga att iaktta språket och använda språkrelaterade begrepp	I4	K2, K7
M11 stödja eleven att stärka sin egen kulturella och språkliga identitet och kännedomen om romernas kulturarv och historia och att förstå det romska språkets betydelse både för en själv och för den egna gemenskapen	I4	K1, K2
M12 uppmuntra eleven att ta del av ett mångsidigt kulturutbud och erbjuda eleven möjligheter att själv producera kultur	I4	K2, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen romani och litteratur i årskurs 3–6

Elevens språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna erbjuds mångsidiga möjligheter att öva sig att dela med sig av sina upplevelser, tankar och åsikter, lyssna på andra och att ge och ta emot respons på ett konstruktivt sätt. Eleverna övar sig att uttrycka sig positivt och artigt. De öva sig att formulera idéer, fatta beslut, lösa problem och arbeta med projekt. I undervisningen tränas olika kommunikationssätt och dramaformer. Eleverna övar sig att kommunicera i olika romska och flerspråkiga miljöer.

I2 Att tolka texter: I undervisningen tränas förmågan att läsa olika typer av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter, texter som kombinerar bild och text samt medietexter. Eleverna ger akt på och utvärderar den egna läsfärdigheten. Eleverna fördjupar sin förmåga att tolka texter genom att undersöka och jämföra olika slags texter. De lär sig att identifiera särdrag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna undersöker lexikala skillnader mellan tal- och skriftspråk. De bekantar sig med olika sätt att referera, jämföra och framföra åsikter. De övar sig att känna igen citat från andra texter. Eleverna lär sig att söka information i olika källor och övar sig att bedöma källornas tillförlitlighet.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar olika typer av fiktiva och icke-fiktiva texter och vidareutvecklar förmågan att skriva för hand och digitalt. De övar sig att berätta, referera, beskriva och framföra åsikter. Eleverna tränar rubricering, strukturer och styckeindelning och lär sig att använda dem i egna texter. De övar sig att ge liv åt och variera texten samt undersöka ordvalens, uttryckens och ordföljdens samband med textens betydelse. Eleverna undersöker skillnader mellan uttryckssätt i skrift- och talspråk. De lär sig att använda person- och tidsformer och att känna igen en mening och grundtyperna av huvudsats och bisats i en text. Eleverna tränar grunderna i rättstavning i egna texter. De övar de olika faserna i textproduktion: formulera en idé, planera, strukturera, bearbeta samt att ge och ta emot respons. Eleverna lär sig att kommunicera etiskt korrekt samt att respektera sekretess och upphovsrätt på internet.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna undersöker språklig variation enligt situation och ämne samt reflekterar över betydelser av ord, uttryckssätt och texter samt lexikala skillnader mellan tal- och skriftspråk. De utforskar språkliga särdrag och dialektala skillnader i romani. I undervisningen diskuteras det romska språkets ställning och betydelse internationellt. Läraren hjälper eleverna att hitta barn- och ungdomslitteratur på romani. Eleverna lär känna den romska berättar-, hantverks- och musiktraditionen. Eleverna planerar och producerar egna föreställningar på romani.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i lärokursen romani och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmuntra och handleda eleven att utveckla sina kommunikativa färdigheter genom att skapa möjligheter att diskutera, värdesätta sin uttrycksförmåga samt att ge och ta emot respons	I1	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan uttrycka sina tankar och utnyttja sin förmåga att ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt ge och ta emot respons.
M2 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att kommunicera på ett konstruktivt sätt i olika situationer samt handleda eleven att i sin kommunikation beakta mottagarens behov	I1	Hur de kommunikativa färdigheterna utvecklats	Eleven kan använda olika former av helhetsgestaltning för att uttrycka sina idéer och tankar i grupp och kan ta hänsyn till andras åsikter.
M3 stödja eleven att utveckla en positiv syn på sitt sätt att kommunicera samt vägleda eleven att upptäcka tillfällena att använda sina kunskaper i romani	I1	Förmåga att iaktta sin egen kommunikation och att använda sina kunskaper i romani	Eleven kan iaktta sig själv som språkbrukare och upptäcker tillfällena att använda sina kunskaper i romani.
Att tolka texter			
M4 handleda eleven att vidareutveckla sin läsfärdighet, att iaktta sitt läsande och undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk.	I2	Läsfärdighet och läsflyt samt förmåga att iaktta sitt läsande	Eleven läser obehindrat och kan ge akt på och utvärdera det egna läsandet.
M5 hjälpa eleven att vidga sitt ord- och begreppsförråd samt förståelsen av textrelaterade begrepp	I2	Hur ord- och begreppsförrådet utökats	Eleven behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd och utnyttjar strategier som främjar förståelsen för och tolkningen av textrelaterade begrepp.
M6 handleda eleven att söka information på romani, använda olika informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	I2	Förmåga att söka information och bedöma källor kritiskt	Eleven söker information i olika källor och kan i någon mån bedöma informationskällornas tillförlitlighet.
Att producera texter			
M7 uppmuntra och handleda eleven att klä sina tankar i ord och öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala miljöer	I3	Förmåga att klä sina tankar i ord och använda olika textgenrer	Eleven kan under handledning använda ett språk som är typiskt för berättande, beskrivande, instruerande och enkel argumenterande text och producera fiktiva texter och faktatexter. Eleven kan formulera en rubrik för sin text, dela in texten i stycken och fästa uppmärksamhet vid ordval.
M8 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt och att stärka sina färdigheter i skriftspråket och sin kunskap om textstrukturer och rättstavning	I3	Skrivfärdighet och kunskap om skriftspråket	Eleven skriver obehindrat och tydligt för hand och kan även skriva digitalt. Eleven känner till skriftspråkets strukturer och grunderna i rättstavning och tillämpar dem i sin egen textproduktion.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 uppmuntra eleven att utveckla sitt sätt att producera text och sin förmåga att utvärdera egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge respons på ett konstruktivt sätt, handleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren samt att kommunicera etiskt och respektera sekretess och upphovsrätt på internet	I3	Förmåga att bygga upp texter och kommunicera etiskt korrekt	Eleven känner till och kan beskriva de grundläggande faserna i textproduktion, kan utvärdera sina egna texter och producera texter steg för steg, självständigt och tillsammans med andra. Eleven kan ge och ta emot respons, är medveten om textmottagarens betydelse, kan ange källor i slutet av en text och behärskar nätetikett.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M10 handleda eleven att stärka sin förmåga att iaktta språket och använda språkrelaterade begrepp	I4	Förmågan att analysera språk och behärska språkbegrepp	Eleven gör iakttagelser, kan beskriva texters språkliga drag och använda de begrepp hen lärt sig när hen talar eller skriver om dem.
M11 stödja eleven att stärka sin egen kulturella och språkliga identitet och kännedomen om romernas kulturarv och historia och att förstå det romska språkets betydelse både för en själv och för den egna gemenskapen	I4	Kännedom om romernas kulturarv, språk och historia	Eleven kan i huvuddrag redogöra för romernas kulturarv, språk och historia.
M12 uppmuntra eleven att ta del av ett mångsidigt kulturutbud och erbjuda eleven möjligheter att själv producera kultur	I4	Förmåga att ta del av och producera kultur	Eleven kan berätta om det medie- och kulturutbud som intresserar hen. Eleven deltar i planeringen och framförandet av egna föreställningar.

Teckenspråk och litteratur

I lärokursen teckenspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen teckenspråk och litteratur har som särskilt uppdrag att hålla det finlandssvenska teckenspråket levande. Eleverna som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den teckenspråkiga gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse för dem själva, gemenskapen och samhället samt vägleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Det centrala i undervisningen är språket, litteraturen och berättartraditionen, övriga traditioner, seder, konst och historia. I undervisningen beaktas även delaktigheten i de teckenspråkigas gemensamma nationella och internationella ärenden. För att eleverna ska känna glädje över att lära sig är det viktigt att de själva får vara aktiva och att undervisningen tar hänsyn också till elevernas språkvärld och upplevelser. Målet är att eleverna blir allt mer medvetna om sig själva som teckenspråksanvändare och förstår språkets sociala betydelse för gemenskapen.

Den lokala läroplanen ska utarbetas med hänsyn till omfattningen av undervisningen i det finlandssvenska eller finska teckenspråket och litteraturen. Läroplansgrunderna har utarbetats för

undervisning i teckenspråk och litteratur som ges enligt timantalet i modersmål och litteratur. Vid fastställandet av mål och vid bedömningen av lärande inom annan undervisning i teckenspråk och litteratur ska undervisningens omfattning beaktas.

I årskurserna 3–6 ska tyngdpunkten i arbetet ligga vid att eleverna lär sig att aktivt kommunicera på teckenspråk i olika situationer. Elevernas språkkunskaper utvecklas med hjälp av ett mångsidigare tecken- och begrepps-förråd. Eleverna ska kunna delta i diskussioner som berör olika läroämnen och vardagssituationer. Eleverna ska granska språkets centrala särdrag och lära sig att utnyttja sina språkkunskaper. Målet är att eleverna lär sig utvärdera sitt lärande.

Mål för undervisningen i lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Att kommunicera		
M1 handleda och uppmuntra eleven att utveckla sina kommunikationsfärdigheter och sin förmåga att kommunicera i olika situationer samt handleda eleven att stärka sin förmåga att kommunicera i en tecken-språkig och flerspråkig gemenskap också med hjälp av drama	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att uttrycka sig allt mer mångsidigt och utveckla en positiv syn på sitt sätt att kommunicera samt handleda eleven att iaktta sin egen kommunikations- och uttrycksförmåga	I1	K2, K5
Att tolka texter		
M3 handleda eleven att förstå och tolka olika typer av texter samt att diskutera texterna och samtidigt utöka sitt begrepps- och teckenförråd	I2	K1, K2, K4
M4 handleda eleven att använda olika textmiljöer för att söka och tolka information och för att bedöma informationens tillförlitlighet	I2	K1, K4, K5
Att producera texter		
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin kunskap om språkets grundstrukturer och förmågan att producera text	I3	K1
M6 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser och tankar i olika kommunikationsmiljöer, ge eleven tillfälle att berätta om och beskriva händelser och fenomen och framföra sina egna synpunkter med hjälp av olika presentationer och föredrag självständigt och i grupp	I3	K1, K2, K5
M7 handleda eleven att kommunicera etiskt och respektera integritet och upphovsrätt på internet	I3	K2, K3, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet, inspirera eleven att undersöka och iaktta språket och dess olika varianter och öva sig att använda begrepp för att diskutera språket och dess strukturer	I4	K1, K2
M9 uppmuntra eleven att stärka sin språkliga och kulturella identitet och lära eleven att värdesätta andra språk och kulturer, erbjuda eleven ett mångsidigt kulturutbud och möjligheter att själv producera kultur samt uppmuntra eleven att följa med och uppskatta kultur för barn och ungdomar	I4	K4, K7
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att använda en tecken-språkstolk	I5	K3, K6, K7
M11 uppmuntra eleven att utveckla sin förståelse för begrepp i olika läroämnen	I5	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 3–6

Elevens språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna deltar i olika diskussioner och övar sig att fatta beslut, lösa problem och arbeta med mindre projekt. De undersöker grundelementen i kommunikation och tillämpar kunskapen i praktiken framför en liten, bekant publik. Eleverna åskådliggör framförandet och övar sig att ge liv åt det, att bli medvetna om olika språkliga uttrycksformer genom att utforska grunderna i improvisation och att tillämpa dem på ett mångsidigare sätt för att uttrycka tankar och idéer. Eleverna övar sig att ge och få konstruktiv respons.

I2 Att tolka texter: Eleverna övar sig att mångsidigt tolka presentationer och föredrag, olika typer av tecknade och svenska texter och texter med bilder i olika medier och samtidigt utveckla den visuella läskunnigheten. De övar textförståelsestrategier, så som att förutse, ögna igenom en text, komprimera, ställa frågor och dra slutsatser. De lär sig grunderna i informationssökning även med hjälp av elektroniska källor. Eleverna lär sig att iakta och utvärdera sitt eget sätt att förstå. De övar källkritik och lär sig att använda olika informationskällor och att bedöma hur användbara källorna är.

I3 Att producera texter: Eleverna övar sig att producera både fiktiva och icke-fiktiva texter och att framföra dem för en publik. De undersöker typiska drag i berättande, refererande, beskrivande och argumenterande kommunikation. Eleverna undersöker texters struktur och pauser samt lär sig att använda dem för att planera och producera egen text. De övar sig att göra texten levande och fundera på hur teckenval, uttrycksätt och tecknens ordning påverkar textens betydelse. Eleverna övar faserna i textproduktion: formulera en idé, planera, strukturera och bearbeta texten samt att ge och få respons. De olika faserna i produktionsprocessen och att teckna tränas också med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Eleverna övar sig att producera texter som behövs i studierna, till exempel att komprimera samt att använda och ange källor i texten.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna lär sig att iakta språkliga fenomen. De undersöker tecknens delar, tidsföljd och andra sätt att uttrycka tid, rollbyte och att uttrycka antal. Eleverna fördjupar sin förmåga att kommunicera på teckenspråk, att motivera tankar och åsikter samt undersöka beteendenormer och seder i den teckenspråkiga gemenskapen. Eleverna sporrar att aktivt ta del av den teckenspråkiga gemenskapens kulturtraditioner och kulturverksamhet. Eleverna lär sig att söka olika typer av texter på internet. De bekantar sig med andra teckenspråk och jämför teckenspråken med talade språk. Eleverna jämför det finlandssvenska teckenspråkets särdrag med andra teckenspråk.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna undersöker och använder olika texter, bilder och tabeller som material för att berika teckenförrådet och kunna använda teckenspråk i olika läroämnen.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i lärokursen teckenspråk och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 handleda och uppmuntra eleven att utveckla sina kommunikationsfärdigheter och sin förmåga att kommunicera i olika situationer samt handleda eleven att stärka sin förmåga att kommunicera i en teckenspråkig och flerspråkig gemenskap också med hjälp av drama	I1	Förmåga att kommunicera	Eleven kan rikta meddelanden samt smidigt ta kontakt och upprätthålla kontakten i olika kommunikations-situationer.
M2 uppmuntra eleven att uttrycka sig allt mer mångsidigt och utveckla en positiv syn på sitt sätt att kommunicera samt handleda eleven att iaktta sin egen kommunikations- och uttrycksförmåga	I1	Hur uttrycksförmågan utvecklats	Eleven kan använda olika gestaltningsmetoder för att uttrycka sig och sina tankar.
Att tolka texter			
M3 handleda eleven att förstå och tolka olika typer av texter samt att diskutera texterna och samtidigt utöka sitt begrepps- och teckenförråd	I2	Hur förmågan att förstå och tolka texter har utvecklats och begrepps- och teckenförrådet utökats	Eleven behärskar ett relativt stort ord- och begrepps-förråd och utnyttjar strategier som främjar förståelsen för och tolkningen av textrelaterade begrepp. Eleven kan självmant diskutera texter och be om en förklaring på tecken och begrepp som hen inte känner till.
M4 handleda eleven att använda olika textmiljöer för att söka och tolka information och för att bedöma informationens tillförlitlighet	I2	Förmåga att söka information och bedöma källor kritiskt	Eleven använder olika informationskällor och kan i någon mån bedöma källornas tillförlitlighet.
Att producera texter			
M5 uppmuntra eleven att utveckla kunskapen om språkets grundstrukturer och förmågan att producera text	I3	Språkbehärskning och förmåga att producera texter	Eleven kan ändra sitt tecknande enligt situationen och använda handformer, riktning, rörelse, plats och ansiktsuttryck på rätt sätt samt utnyttjar textproduktionens faser i sin egen produktion: formulera en idé, planera, strukturera och bearbeta texten.
M6 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser och tankar i olika kommunikationsmiljöer, ge eleven tillfälle att berätta om och beskriva händelser och fenomen och framföra sina egna synpunkter med hjälp av olika presentationer och föredrag självständigt och i grupp	I3	Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven kan uttrycka sina tankar och upplevelser, beskriva fenomen och föra fram sina åsikter i olika situationer och kommunikations-miljöer.
M7 handleda eleven att kommunicera etiskt och respektera integritet och upphovsrätt på internet	I3	Förmåga att kommunicera på internet	Eleven kan kommunicera på internet och övar sig att agera etiskt samt producera text enligt etiska principer.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet, inspirera eleven att undersöka och iaktta språket och dess olika varianter och öva sig att använda begrepp för att diskutera språket och dess strukturer	I4	Förmåga att iaktta språket och använda begrepp	Eleven kan iaktta språket och diskutera språket med hjälp av begrepp hen lärt sig.
M9 uppmuntra eleven att stärka sin språkliga och kulturella identitet och lära eleven att värdesätta andra språk och kulturer, erbjuda eleven ett mångsidigt kulturutbud och möjligheter att själv producera kultur samt uppmuntra eleven att följa med och uppskatta kultur för barn och ungdomar	I4	Kulturkännedom och förmåga att själv producera kultur	Eleven kan beskriva det teckenspråkiga kulturutbudet och deltar aktivt i att skapa egna framföranden.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att använda en teckenspråkstolk	15	Förmåga att arbeta med en tolk	Eleven kan vid behov arbeta med en teckenspråkstolk.
M11 uppmuntra eleven att utveckla sin förståelse för begrepp i olika läroämnen	15	Förmåga att iaktta språket i olika läroämnen	Eleven kan iaktta och använda under handledning det språk som behövs i olika läroämnen.

Modersmål för elever med annat modersmål

Med stöd av 12 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisning i modersmålet enligt utbildningsanordnarens utbud och vårdnadshavarens val ges förutom i finska, svenska, samiska, romani eller teckenspråk också i ett annat språk som är elevens modersmål. I det fallet undervisas nämnda modersmål enligt det timantal i modersmål och litteratur som fastställs i 8 § i statsrådets förordning 422/2012. Läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Utbildningsanordnaren eller skolan utarbetar en språkspecifik läroplan utgående från grunderna. Den språkspecifika läroplanen kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning omgivningen stödjer utvecklingen av elevens eget modersmål.

Svenska som andraspråk och litteratur

I lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare¹⁷⁹. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

179 Statsrådets förordning 422/2012

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskaperna ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs¹⁸⁰. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen¹⁸¹. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller
- elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

I årskurserna 3–6 är det särskilda målet att stödja utvecklingen av elevernas svenska språk samt att värna om att elevernas läs- och skrivfärdigheter vidareutvecklas och blir mångsidigare. Undervisningen ska beakta elevernas språkfärdigheter och styrkor. Då eleverna tolkar och producerar texter handleds de samtidigt i att observera språkliga drag och litterära medel. Repertoaren vidgas gradvis till längre texter och eleverna lär sig olika sätt att dela med sig av sina läsoplevelser.

---

180 Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 30 §

181 Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 3 §

Mål för undervisningen i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen	I1	K1, K2, K4
M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation	I1	K1, K2, K4
M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra	I1	K2
Att tolka texter		
M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra	I2	K1, K4
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer	I2	K2, K4
M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelse samt att vidga repertoaren av ord och begrepp	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och digitalt, både individuellt och tillsammans med andra	I3	K1, K4, K5
M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion	I3	K1, K2, K4
M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons	I3	K1, K2, K4
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iakttäta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk	I4	K2, K4
M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsoplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare	I4	K2
M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar	I4	K2, K4
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet	I5	K1, K2, K7
M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen	I5	K4, K7
M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra	I5	K1, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 3–6

Eleverna lär sig språk- och kommunikationsfärdigheter och utvecklar sin förmåga att arbeta med texter genom att använda språk i olika situationer och arbeta mångsidigt med språk. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna får möjlighet att vidga de färdigheter som har en anknytning till språk, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Undervisningens innehåll ska stödja målsättningarna och utnyttja elevernas erfarenheter och lokala möjligheter. Innehållet ska formas till helheter för de olika årskurserna.

I1 Att kommunicera: Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

I2 Att tolka texter: Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läsförståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelse och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas.

I3 Att producera texter: Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iakttäta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelse hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelse. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande

till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen	I1	Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer, utnyttjar sina språkkunskaper och kan diskutera och arbeta utgående från olika teman och texter.
M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation	I1	Förmåga att förstå texter och interagera i kommunikationssituationer	Eleven förstår lärarens kommunikation och annat tal då en situation eller ett ämne är bekant eller då läraren ger handledning. Eleven kan agera ansikte mot ansikte i kommunikationssituationer.
M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra	I1	Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven uttrycker sig mångsidigt genom att använda olika uttryckssätt och kan ta hänsyn till sin samtalspart.
Att tolka texter			
M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra	I2	Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven läser olika texter flytande. Eleven känner igen en berättelse, en faktatext och en värderande text och tränar tillämpning av kunskap om genretypiska drag i tolkningen och bedömningen av texter.
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer	I2	Förmåga att tolka texter	Eleven deltar i olika situationer där språk används och har en förmåga att tolka skrivna och talade texter.
M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelse samt att vidga repertoaren av ord och begrepp	I2	Hur ord- och begreppsrepertoaren vidgats samt förmåga att dra slutsatser om en texts betydelse	Eleven har en relativt stor ord- och begreppsrepertoar och kan identifiera textbetydelser som kräver slutledning.
Att producera texter			
M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och med tangentbord, både individuellt och tillsammans med andra	I3	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i produktionen av texter, förmåga att skriva för hand och med tangentbord	Eleven kan under handledning använda språk som kännetecknar berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven kan skriva svenska för hand och har tillägnat sig färdigheter att skriva med hjälp av tangentbord.
M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och tillsammans med andra samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva hela texter och uppvisar kännedom om rättskrivning i sina texter. Eleven behärskar rubriksättning, styckeindelning och fäster uppmärksamhet vid ordval.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons	I3	Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan bedöma sina egna texter, är medveten om styrkor och utvecklingsbehov i sitt skrivande och kan ge och ta emot respons.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M10 handleda eleven att stärka sin språkmedvetenhet och att iakttäta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk	I4	Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven känner igen lagbundenheter i språket och kan med hjälp av gängse begrepp beskriva hur språket varierar i olika situationer. Eleven kan ge exempel på språk och dialekter i sin omgivning.
M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsoplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare	I4	Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser barn- och ungdomslitteratur och kan delta i diskussioner om sina läsoplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.
M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar	I4	Förmåga att reflektera över kulturell mångfald	Eleven kan beskriva flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i sitt eget liv och i sin omgivning.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet	I5	Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan under handledning ställa upp mål för lärandet.
M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen	I5	Förmåga att observera språket i olika läroämnen	Eleven läser med hjälp av stödtexter eller delar av texter som används i olika läroämnen och kan beskriva hur de är uppbyggda.
M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och tillsammans med andra	I5	Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka information om ett visst ämne och producera en strukturerad muntlig eller skriftlig presentation av ämnet självständigt eller i grupp. Eleven kan under handledning välja ett sätt att söka information som är lämpligt med tanke på sammanhanget och ämnet.

Finska som andraspråk och litteratur (suomi toisena kielenä ja kirjallisuus)

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti¹⁸². Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostusta ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista¹⁸³. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta¹⁸⁴. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus-oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielen-

182 Valtioneuvoston asetus 422/2012

183 Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

184 Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

oppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieliä ja kirjallisuutta oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoitumista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuväriä ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L4
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	L1, L2, L4
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	L1, L4
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	L2, L4
T6 ohjata oppilasta päättävään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	L1, L4, L5
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kielipillisiä rakenteita	S3	L1, L2, L4
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	L1, L2, L4
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	L2, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	L2
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	L2, L4
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	L1, L2, L7
T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	L4, L7
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	L1, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisua ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluuyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanana ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan teksteissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä-palautteen perusteella.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättämään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taiputus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Pehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaiden taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamia kielisiä kaiken oppimisen tukena.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi arviota ”hyvä” / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustele ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekuuntelijansa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentaminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämyksen jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiinsa lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden kielen tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T 15 kannustaa oppilasta kehittämään tietoa ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

Svenska för samisktalande

Lärokursen svenska för samisktalande är avsedd för elever som studerar samiska och litteratur. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att utveckla en högklassig tvåspråkighet och ge dem förutsättningar att uppnå sådan språkkunskap i bägge språken som förutsätts för fortsatta studier och för att fungera som jämbördiga medlemmar i den svenska och den samiska gemenskapen. Den lokala läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur. Läroplanen utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning familjen och den övriga omgivningen stödjer utvecklingen av elevens kunskaper i svenska.

Finska för samisktalande (suomi saamenkielisille)

Suomi saamenkielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat saamen kieltä ja kirjallisuutta. Opetuksen tavoitteena on oppilaan korkeatasoiseen kaksikielisyyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että oppilas voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja saamenkielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä perheen ja muun ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan suomen kielen kehittymiselle.

Svenska för teckenspråkiga

Lärokursen svenska för teckenspråkiga är avsedd för elever som studerar teckenspråk och litteratur i svenska skolor. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att utveckla en högklassig tvåspråkighet och ge dem förutsättningar att uppnå sådan språkkunskap i bägge språken som förutsätts för fortsatta studier och för att fungera som jämbördiga medlemmar i den svenska och den teckenspråkiga gemenskapen. Den lokala läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur och/eller svenska som andraspråk och litteratur. Eleven bedöms också enligt den lärokurs som utgör grund för lärokursen svenska för teckenspråkiga. Läroplanen utarbetas med beaktande av elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning familjen och den övriga omgivningen stödjer utvecklingen av elevens kunskaper i svenska.

Finska för teckenspråkiga (suomi viittomakielisille)

Suomi viittomakielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat viittomakieltä ja kirjallisuutta suomenkielisissä kouluissa. Opetuksen tavoitteena on oppilaan korkeatasoiseen kaksikielisyyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että oppilas voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja viittomakielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään suomen kieli ja kirjallisuus ja/tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Tällöin myös oppilaan arviointi määräytyy sen mukaan, kumman oppimäärän pohjalta suomi viittomakielisille -oppimäärä on laadittu. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä perheen ja muun ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan suomen kielen kehittymiselle.

14.4.2 Det andra inhemska språket

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen

består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (finska eller svenska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i finska och svenska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och svenska och i modersmålsinriktad finska och svenska samt medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska och svenska.

I läroämnet främmande språk har det fastställts sju olika lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i engelska, i annat främmande språk och i samiska, medellång lärokurs (B1-lärokurs) i främmande språk samt kort lärokurs (B2-lärokurs) i främmande språk, samiska och latin.

Beskrivningar av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språkspecifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta språkspecifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

Det andra inhemska språket finska/svenska

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Årsvekotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	I1	K2
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	K2
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	I1	K1, K4
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	I1	K4, K5

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Färdigheter för språkstudier		
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2	K1, K7
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	I2	K5, K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	K2, K4, K5, K7
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-läro kursen i finska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant som möjligt för eleverna. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevernas lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	II	Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	II		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	II	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelse mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M4 handleda eleven att hitta finsk-språkigt material	I1	Förmåga att iakta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.1
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.1
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.3
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Svenska som andra inhemska språk, A-lärokurs i årskurs 3–6 (ruotsin kieli, A-oppimäärä vuosiluokilla 3–6)

Vuosiluokilla 3–6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1-kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Ruotsin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä	S1	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.	S1	L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S1	L2
T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa	S1	L4, L5
Kielenopiskelutaidot		
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	L1, L7
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten	S2	L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T7 järjestää oppilaille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	L2, L4, L5, L7
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T10 rohkaista oppilaita tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	S3	L3, L4, L5, L7

Ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan ruotsin ja muiden pohjoismaisten kielten ja kulttuurien piirteisiin ja sukulaisuussuhteisiin. Vertaillaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa.

Hankitaan tietoa ja keskustellaan Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään

havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omilla ilmaisuihin, muistiinpanamiskeinoja ja tuntemattoman sanan merkityksen päättämistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan ruotsia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ruotsinkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, jne. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomen kielestä poikkeavat foneettiset merkit ja niiden ääntäminen.

Ruotsin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muuta nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa. Se antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaissuomuoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määriteltessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuosidistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista

arvioidaan monin eri tavoin ja se kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Ruotsin kielen A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa syitä, miksi Suomessa puhutaan ruotsia ja kuvailla Pohjoismaiden kielellistä moninaisuutta
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaan sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja ruotsin kielen ja äidinkielenä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa	S1	Ruotsin kielen havaitseminen ympäristössä	Oppilas osaa kertoa, missä ruotsin kieltä voi nähdä tai kuulla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten	S2	Omien kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja hyvien opiskelutottumusten löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3 T7 – T9
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieopin aineksia.

Finska, modersmålsinriktad A-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Den modersmålsinriktade lärokursen undervisas som A1-språk eller som A2-språk. Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i modersmålsinriktad finska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Målen för undervisningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	I1	K2
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	K2
M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kultur-bakgrund	I1	K1, K4
Färdigheter för språkstudier		
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2	K1, K7
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	I2	K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten	I3	K2, K4
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	I3	K2, K4
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation	I3	K2
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter	I3	K4

Centralt innehåll som anknäver till målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolien.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolien eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärningsssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningsssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolien eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker

på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen speciellt ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	I1	Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.
M2 att motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	I1		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund	I1	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelse mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
Färdigheter för språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg, utvecklar och utvärderar sina kunskaper och finner finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.1
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hans växande förmåga i interkulturell kommunikation	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.1
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.2
M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hans vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Svenska, modersmålsinriktad A-lärokurs i årskurs 3–6 (ruotsin kieli, äidinkielenomainen ruotsi A-oppimäärä vuosiluokilla 3–6)

Vuosiluokilla 3–6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1-kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Äidinkielenomaisessa ruotsin kielen opetuksessa kaksikieliset oppilaat saavat mahdollisuuden pohdita ja syventää ruotsin kielen taitoaan ja ruotsinkielisen kulttuurin erityispiirteiden tuntemustaan.

Äidinkielenomaisen ruotsin kielen opetus toteutetaan A1- tai A2-kielen opetuksena ja samoin vähimmäistuntimäärin kuin A1- ja A2-kieli. A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Äidinkielenomainen ruotsi A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta, auttaa oppilasta löytämään omaa oppimistaan tukevaa ruotsinkielistä materiaalia sekä ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota ruotsinkielisen kulttuurin erityispiirteisiin	S1	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa, suomen ja ruotsin asemaa kansalliskielinä ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	S1	L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä herättää oppilaan uteliaisuus omaa kaksi- tai monikielisyytään ja kaksikulttuurisuuttaan kohtaan	S1	L1, L4
Kielenopiskelutaidot		
T4 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S1	L1, L7
T5 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan monipuolisesti ja aktiivisesti esimerkiksi etsimällä itseään kiinnostavaa ruotsinkielistä aineistoa	S2	L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaan ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	L2, L4
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiotekniikojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	L2, L4
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 ohjata oppilasta tuottamaan jokapäiväiseen elämään liittyviä tekstejä ja opettelemaan myös tulkittavien tekstien käyttämistä tuottamiseen, jakamiseen ja julkaisemiseen, perustason ja hiukan vaativampienkin rakenteiden hallintaan	S3	L4

Äidinkielenomainen ruotsi A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan ruotsin ja muiden pohjoismaisten kielten ja kulttuurien piirteisiin ja sukulaisuussuhteisiin. Vertaillaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin varianttien eroja. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Pohditaan omaa kaksikielistä kulttuuri-identiteettiä. Hankitaan tietoa ja keskustellaan Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kiinnitetään huomiota siihen, mikä on yhteistä kaikille kielille ja miten voi käyttää ja kehittää omaa kielitaitoaan. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään (esim. tiedotusvälineet, netti) hyödyntämään sitä ja kehittämään omaa ruotsin taitoaan sen avulla. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omilla ilmaisuihin, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättämistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan ruotsia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ruotsinkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohdaksi on kiinnostus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa ja Ruotsissa. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä. Sisältöjen valinnassa edistetään oppilaiden kielitaidon kehittymistä ottaen huomioon oppilaiden kaksikielinen ja kaksikulttuurinen tausta. Opetellaan löytämään ruotsinkielistä aineistoa ympäristöstä, verkosta, kirjastosta, ja niin edelleen.

Äidinkielenomainen ruotsi A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat saavat tilaisuuksia tutustua pohjoismaisiin verkostoihin. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkielenomainen ruotsi A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan monipuolisesti ja rohkeasti, laajentamaan sanavarastoaan, omaksumaan uusia käsitteitä, pukemaan ajatuksiaan sanoiksi ja kehittämään vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita kannustetaan lukemaan kirjallisuutta ja muita omalle kielitaidon tasolle sopivia tekstejä, heitä ohjataan soveltamaan luetunymmärtämisstrategioita, käyttämään sopivia opiskelustrategioita ja tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös nopeammin edistyville.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkielenomainen ruotsi A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa informaalin oppimisen kautta hankittua osaamista. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin

eri tavoin ja se kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa otetaan huomioon, että viitekehys on tarkoitettu vieraiden kielen osaamisen arviointiin ja että äidinkielenomaista oppimäärää opiskelevien oppilaiden ruotsin kielen suullinen taito on varsin hyvä jo koulun alkaessa, kun taas oppilaiden taidot muilla kielitaidon osa-alueilla voivat vaihdella paljonkin.

Äidinkielenomainen ruotsi A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 kannustaa oppilasta kiinnostamaan Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta, auttaa oppilasta löytämään omaa oppimistaan tukevaa ruotsinkielistä materiaalia sekä ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota ruotsinkielisen kulttuurin erityispiirteisiin.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen ja Pohjoismaiden kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja ruotsinkielisen kulttuurin erityispiirteitä. Oppilas osaa kertoa, mistä löytyy häntä kiinnostavaa ruotsinkielistä aineistoa.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa, suomen ja ruotsin asemaa kansalliskielinä ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä herättää oppilaan uteliaisuus omaa kaksi- tai monikielisyttään ja kaksikulttuurisuuttaan kohtaan.	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja ruotsin kielen ja äidinkielsensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja suhtautuu myönteisesti ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T5 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan monipuolisesti ja aktiivisesti esimerkiksi etsimällä itseään kiinnostavaa ruotsinkielistä aineistoa	S2	Omien kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja hyvien opiskelutottumusten löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä, huolehtii kotitehtävistään, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan sekä löytää omaa oppimistaan edistävää ruotsinkielistä aineistoa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutus-tilanteissa			Taitotaso B1.1 T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaistamaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Oppilas osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuusäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaiikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaille mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	Tekstien tulkinta-aidot	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A 2.2
T10 ohjata oppilasta tuottamaan jokapäiväiseen elämään liittyviä tekstejä ja opettelemaan myös tulkittavien tekstien käyttämistä tuottamiseen, jakamiseen ja julkaisemiseen, perustason ja hiukan vaativampienkin rakenteiden hallintaan	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti ikäkaudelleen tyypillisiä ja jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.

Finska, B1-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Mål för undervisningen i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar	I1	K1, K2, K4
M2 hjälpa eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk	I1	K2
Färdigheter för språkstudier		
M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper	I2	K1, K3, K5,
M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan	I2	K3, K5
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation	I3	K4
M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo	I3	K4
M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer	I3	K4

Centralt innehåll som anknyter till målen för B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Mål språket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i B1-lärokursen i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i B1-lärokursen i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar	I1	Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven har en uppfattning om finskans släktspråk och kan nämna något av dessa samt ge exempel på finska lånord.
M2 hjälpa eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk	I1	Kännedom om finskans ställning och betydelse i Finland	Eleven kan nämna några orsaker till varför det talas finska och svenska i Finland.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter för språkstudier			
M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper	I2	Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i finska tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper i finska relativt realistiskt.
M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan	I2	Förmåga att fastställa i vilka sammanhang finska används i det egna livet	Eleven kan nämna några sammanhang där finska används.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.2
M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.
M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.
M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.2
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.1
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

Svenska B1-lärokurs i årskurs 3–6 (ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 3–6)

Vuosiluokilla 3–6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1-kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	S1	L1, L2, L4
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	L2
Kieltenopiskelutaidot		
T3 ohjata oppilasta harjaanuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	L1, L5, L3
T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	L3, L5
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	L4
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielillisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolle sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolidistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arviointitavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käytystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskele-mansa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintä-tekniologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintätekniologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.2
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.2
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vaki ilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

14.4.3 Främmande språk

Språkpedagogik och språkutveckling

Målen för språkpedagogik och språkutveckling och möjligheterna att studera det andra inhemska språket och främmande språk finns beskrivna i avsnittet om undervisningen av det andra inhemska språket.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Främmande språk engelska, A-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i engelska har samma mål. Årsvekotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I1	K2
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	K1, K2
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	I1	K1, K2
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I1	K2, K3
Färdigheter för språkstudier		
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I2	K1, K3
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2	K1, K4, K5, K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I3	K2, K4, K5, K7
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I3	K4
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I3	K2, K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolien.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i engelska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i engelska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i engelska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I1	Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurdana språk det finns i hans närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hans språkliga slutledningsförmåga	I1	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelse mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I1	Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.1
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.1
M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.1
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Annat främmande språk, A-lärokurs i åk 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Årsvekotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta en tillämpad läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska och europeiska språk som använder skrifttecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk som utbildningsanordnaren bjuder ut i sitt språkprogram låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk med beaktande av att inläringen av nya skrivtecken tidsmässigt påverkar undervisningen.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 vägleda eleven att lägga märke till målspråkets ställning i och relation till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen	I1	K2
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	K1, K2
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	I1	K1, K2
M4 handleda eleven att hitta material på målspråket	I1	K2, K3
Färdigheter för språkstudier		
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I2	K1, K3
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina språkkunskaper, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2	K1, K4, K5, K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	K2, K4, K5, K7
M8 stödja eleven i användningen av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med språkens och kulturernas mångfald samt med utbredningen av språket som studeras och vid behov dess huvudvarianter. Att söka information om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att fundera på den egna språk- och kulturbakgrunden. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolien.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter:

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i miljöer där målspråket används. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta material på målspråket t.ex. på nätet. Att välja texter med beaktande av målspråkets geografiska utbredning och språkområdets levnadssätt. Att iakttä och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 3-6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 3-6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina kunskaper i det nya språket. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 3-6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i engelska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i annat främmande språk. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i annat främmande språk

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 vägleda eleven att lägga märke till målspråkets ställning i och relation till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen	I1	Förmåga att gestalta den språkliga miljön samt målspråkets ställning och betydelse	Eleven vet att världens språk indelas i olika språkfamiljer och kan beskriva till vilken språkfamilj målspråket hör. Eleven kan redogöra för vilka språk som talas i närmiljön.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt (andra språk, olika nationaliteter, kön, kulturella vanor osv.)	I1		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelse mellan målspråket och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta material på målspråket	I1	Förmåga att hitta material på målspråket	Eleven kan beskriva var man kan läsa och höra målspråket.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina språkkunskaper, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.3
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinemässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M8 stödja eleven i användningen av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information som hen behöver ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.2
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

Främmande språk, B1-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta en tillämpad läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska och europeiska språk som använder skrifttecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk som utbildningsanordnaren bjuder ut i sitt språkprogram låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk med beaktande av att inläringen av nya skrivecken tidsmässigt påverkar undervisningen.

Mål för undervisningen i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att bilda sig en uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen kan	I1	K1, K2, K4
M2 hjälpa eleven att uppfatta målspråkets status och utbredning i världen	I1	K2, K4
Färdigheter för språkstudier		
M3 handleda eleven att träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper	I2	K3
M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i målspråket som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser samt att söka och utnyttja material på målspråket också utanför skolan	I2	K4
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation	I3	K4
M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo	I3	K4
M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer	I3	K4

Centralt innehåll som anknyter till målen för B1-lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att granska och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan målspråket och andra bekanta språk. Att bekanta sig med språkets utbredningsområde.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att ställa upp mål och planera verksamheten tillsammans. Att ta reda på var man behöver målspråket och var man kan använda det.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att träna olika kommunikationssituationer. Att lära sig känna igen målspråkets viktigaste fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i B1-lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta själv-

ständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina kunskaper i det nya språket. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleven ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B1-lärokursen i främmande språk i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i B1-lärokursen i främmande språk. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i B1-lärokursen i främmande språk

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 hjälpa eleven att bilda sig en uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen kan	I1	Förmåga att uppfatta inbördes samband mellan olika språk	Eleven kan beskriva till vilka språkmiljöer de språk hör som hen kan eller studerar.
M2 hjälpa eleven att uppfatta målspråkets status och utbredning i världen	I1	Kännedom om språkets status	Eleven vet var målspråket talas.
Färdigheter för språkstudier			
M3 handleda eleven att träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper	I2	Förmåga att agera i undervisningssituationen	Eleven tränar sina kunskaper i målspråket tillsammans med gruppen också med hjälp av digitala verktyg, tar ansvar för sina hemuppgifter och deltar på ett tillmötesgående sätt i arbetet i gruppen. Eleven kan utvärdera sina kunskaper relativt realistiskt.
M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i målspråket som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser samt att söka och utnyttja material på målspråket också utanför skolan	I2	Förmåga att fastställa målspråkets användningsområden och -möjligheter	Eleven kan nämna några av målspråkets användningsområden och -möjligheter.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.2
M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.
M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.
M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.2
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.1
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket kortfattat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begripligt. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.

Samiska, A-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Dessa grunder för läroplanen utgör en allmän grund för undervisningen i samiska språk. Utgående från dessa grunder låter utbildningsanordnaren utarbeta en lokal läroplan för nordsamiskan, enaresamiskan eller skoltsamiskan.

Årsvekotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i samiska i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 väcka elevens intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i närområdet, Sameland, Finland och Norden, och från sin egen språk- och kulturbakgrund	I1	K2
M2 motivera eleven att uppskatta de samiska språkens status som urbefolkningsspråk samt introducera eleven i den lokala, levande samekulturen	I1	K2, K7
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja eleven att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	I1	K1, K4
M4 handleda eleven att hitta material på samiska	I1	K2, K3
Färdigheter för språkstudier		
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär där det viktiga är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig	I2	K1, K7
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i samiska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2	K5, K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	K2, K4, K5, K7
M8 stödja eleven i användningen av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i samiska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med de centrala språkliga drag som är gemensamma för de samiska språken, finska och vissa andra finsk-ugriska språk. Att diskutera språkens släktskapsförhållanden särskilt för de språkens del som talas i klassen eller skolan eller som eleverna studerar. Att fundera på den egna språk- och kulturbakgrunden. Att söka information om området där samiska talas och de samiska språkens ställning. Att bekanta sig med den lokala samekulturen. Att fästa uppmärksamhet vid det som är gemensamt för alla språk och diskutera om hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion. Att handleda eleverna att lägga märke till de samiska språken i omgivningen.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på samiska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i miljöer där samiska språket används. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag och vi i Finland samt på det samisktalande området och samernas hembygdsområde. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta material på samiska. Att iaktta och flitigt öva sig att uttala och tala.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i samiska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Samiska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i samiska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i samiska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i engelska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i samiska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-läro kursen i samiska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 väcka elevens intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i närområdet, Sameland, Finland och Norden, och för sin egen språk- och kulturbakgrund	I1		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M2 motivera eleven att uppskatta de samiska språkens status som urbefolkningspråk samt introducera eleven i den lokala, levande samekulturen	I1	Förståelse för de samiska språkens betydelse	Eleven kan nämna orsaker till varför samiska talas i Finland och känner till de samiska språkens mångfald.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja eleven att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan samiska och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta material på samiska	I1	Förmåga att hitta material på samiska	Eleven kan beskriva var man kan läsa eller höra samiska.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär där det viktiga är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i samiska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.3
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M8 stödja eleven i användningen av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information som hen behöver ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.2
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

14.4.4 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen i matematik erbjuda upplevelser med vilkas hjälp eleverna kan tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina matematiska tankar och lösningar på olika sätt och med olika hjälpmedel. Mångsidig problemlösning självständigt och i grupp samt jämförelse av olika sätt att lösa problem är centrala delar av undervisningen. Undervisningen i matematik ska befästa och bredda elevernas förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.

Mål för undervisningen i matematik i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1-I5	K1, K3, K5
Arbetsfärdigheter		
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1–I5	K1, K4
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1–I5	K1, K3, K4, K5
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I5	K1, K2, K4, K5
M5 handleda och stödjade eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1–I5	K1, K4, K5
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1–I5	K1, K3
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5	K1, K4
M8 stödjade och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	K1, K4
M9 stödjade eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	K1, K4
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	K1, K3, K6
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	K4, K5
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	K1, K3, K6
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.	I5	K4, K5
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	K1, K4, K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurs 3–6

I1 Matematiskt tänkande: Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

I2 Tal och räkneoperationer: Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkras sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkras sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkras sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och del-

ningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogena med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och $-$ värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

I3 Algebra: Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

I4 Geometri och mätning: Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätklock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätklock. De vägleds att förstå hur ett enhets-system är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i matematik i årskurs 3–6

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetsätt används i undervisningen. Eleverna ska ha möjlighet att påverka valet av arbetsätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Pedagogiska spel och lekar är ett viktigt arbetsätt som motiverar eleverna. Digitala verktyg och miniräknare används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 3–6

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Eleverna ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje elev ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 3–6

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och konstruktiv. Dessa stödjer eleverna att utveckla matematiska färdigheter och sporrar vid behov eleverna att försöka på nytt. Eleverna handleds att själva utvärdera sitt lärande och upptäcka sina styrkor. Responsen ska hjälpa dem att förstå vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur. Eleverna ska dessutom handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sin attityd till matematikstudierna.

Eleverna förutsätts att bättre än tidigare kunna uttrycka sitt matematiska tänkande i tal, skrift, med figurer och olika hjälpmedel. Föremål för bedömning är prestationssättet, hur korrekta lösningarna är och hur eleven tillämpar det som hen lärt sig.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i matematik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1-I5		Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5	Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5	Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M5 handleda och stödjade eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1–I5	Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1–I5	Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1–I5	Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.
M8 stödjade och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.
M9 stödjade eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.	I5	Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärde och bestämma typvärdet.
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

14.4.5 Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund¹⁸⁵ och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker sin egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iakta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnens egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

I årskurserna 3–6 kan undervisningen i omgivningslära planeras som helheter där man granskar den omgivande världen samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Eleven vägleds att ge akt på sitt växande och sin utveckling. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter fördjupas intresset för fenomen i omgivningen. I slutet av årskurshelheten funderar man också på de olika ämnesområdenas särdrag.

Mål för undervisningen i omgivningslära i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknuter till målen	Kompetens som målet anknuter till
Betydelse, värderingar, attityder		
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1–I6	
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1–I6	K1, K7
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1–I6	K3, K7

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Undersöknings- och arbetsfärdigheter		
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1–I6	K1, K7
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1–I6	K1, K5
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1–I6	K1, K2, K5
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2–I6	K2, K3, K5
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1–I6	K3
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2–I6	K3
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1–I6	K2, K3
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1 – I6	K5, K4
Kunskap och förståelse		
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1–I6	K1
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1–I6	K1, K5
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar	I1–I6	K2, K4, K5
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3–I6	K1
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3–I6	K1, K5
M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4–I6	K1
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4–I6	K1
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1–I3, I6	K1, K3

Centralt innehåll som anknyter till målen för omgivningslära i årskurs 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Jag som människa: Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang: Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld: Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

I4 Att undersöka omgivningen: Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälso-perspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp: Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

I6 Att bygga en hållbar framtid: Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja

hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 3–6

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelsespekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 3–6

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att eleven ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gemenskap stödjer lärande tillsammans och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevens självbild i omgivningsläran. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 3–6

Disponering av arbetet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. I undersökningar och projekt koncentrerar man sig på att utvärdera endast några delområden utgående från de uppställda målen. Eleverna handleds att analysera sina förhandskunskaper, färdigheter och -uppfattningar. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska erbjudas mångsidiga möjligheter att visa sina kunskaper. Bedömningen ska förutom på olika alster även grunda sig på iakttagelser av elevens arbete och på diskussioner. Utöver innehållet bedöms elevens förmåga att uppfatta det väsentliga, söka information och uttrycka sig tydligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de uppställda målen uppnåtts. Eleverna övar sig att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov samt att uppmuntra varandra att lära sig. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i omgivningslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i omgivningslära. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att eleven förutom undersöknings- och arbetsfärdigheter även har kunskaper inom de olika ämnesområdena.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i omgivningslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar, attityder			
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1–I6	Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1–I6	Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1–I6	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkansprojekt.
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1–I6	Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1–I6	Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1–I6	Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2–I6	Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1–I6	Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6	Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6	Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artig samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6	Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.
Kunskap och förståelse			
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6	Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6	Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven övar att använda abstrakta modeller.
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar	I1-I6	Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3-I6	Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iakta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iakttä sin omgivning och hela världens samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3–I6	Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.
M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4–I6	Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4–I6	Kunskaper i kemi: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1–I3, I6	Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

14.4.6 Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkänedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hens egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

Mål för undervisningen i religion i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1	K1
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	K1, K2
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1, I2	K2, K3, K4
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1, I2, I3	K4, K5, K6
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1, I2	K1, K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2, I3	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1, I2, I3	K2, K5, K6
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1, I2, I3	K7
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2, I3	K2
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2, I3	K1, K3, K6
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1, I2, I3	K1, K4, K6, K7
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 3–6

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

11 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet ska fokusera på religiösa källor, heliga skrifter och personer samt musik, symboler, heliga platser och byggnader. Viktigt innehåll är religionens lära, seder, ritualer och samfund samt religionens mångfald. Man granskar centrala berättelser inom religionen och deras samband med konst, vetenskap och kultur.

12 Religionernas värld: Innehållet ska omfatta kristendomen, andra religioner och irreligiositet i den finländska kulturen och vardagen. Man bekantar sig särskilt med religiösa samfund i skolans närhet och med deras heliga platser. I undervisningen granskas bakgrunden till religioner och livsåskådningar i Finland och Europa och situationen i dag. Innehållet väljs så att eleven får en helhetsbild av Europas religiösa rötter, i synnerhet det grundläggande innehållet i judendomen, kristendomen och islam och deras betydelse. Innehållet väljs med hänsyn till religionsrelaterade teman i medierna och populärkulturen.

13 Ett gott liv: Centrala innehåll är människovärdet, att respektera livet och att värna om naturen. Undervisningen fokuserar på att eleven begrundar sina egna val och handlingar och vilka värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktigt innehåll är livskompetens, självkänedom och välbefinnande för kropp och själ. Innehållet ska ge eleven insikt i religionens centrala etiska normer och de etiska uppfattningar som är gemensamma för olika religioner och livsåskådningar. FN:s konvention om barnets rättigheter behandlas. Innehållet ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 3–6

Innehållet behandlas med hjälp av berättelser och drama samt genom erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att börja introducera begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. I undervisningen betonas rofylldhet och diskussion. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnegränserna. Målet är att visa respekt för alla religioner och livsåskådningar som finns representerade i skolan.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 3–6

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrund och språkfärdigheter beaktas i undervisningen och arbetet. Eleverna ska få stöd för att förstå centrala begrepp. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i religion i årskurs 3–6

Bedömningen i religion ska vara handledande och uppmuntrande. Responser ska uppmuntra eleven att studera och undersöka religiösa källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i religion genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i religion.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i religion

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1	Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för viktiga ritualer, seder och heliga platser inom religionen i fråga och beskriva deras innebörd.
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1, I2	Förmåga att analysera religiöst språk och symboler	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1, I2, I3	Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1, I2	Kunskap om religion och kultur	Eleven känner till hur religionerna har påverkat samhällets utveckling, kultur och medier och kan ge exempel. Eleven kan i huvuddrag beskriva Finlands och Europas religiösa rötter.
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2, I3	Kunskap om religion och kultur	Eleven kan beskriva huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam och deras inbördes relationer.
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1, I2, I3	Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika religiösa situationer och på religiösa platser.
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1, I2, I3	Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2, I3	Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2, I3	Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid. Eleven kan tillämpa de etiska principerna i religionen i fråga i sina exempel.
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1, I2, I3	Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3		Används inte som grund för bedömningen. Eleven kan handledas att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Evangelisk-luthersk tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

11 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

12 Religionernas värld: I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådnings situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

13 Ett gott liv: I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Ortodox tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehållet som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen bekantar man sig med den ortodoxa lärans källor och grundläggande begrepp. Centralt innehåll är det liturgiska livet i huvuddrag, de heliga mysterierna och kyrkliga förrättningar i vardag och fest. Man bekantar sig med Gamla Testamentets skrifter ur ortodoxt perspektiv samt Jesu liv och lära i evangelierna och i relation till kyrkoårets händelser. I undervisningen behandlas kyrkans uppkomst och Paulus och de andra apostlarnas gärningar. Man studerar särdrag för den ortodoxa kyrkan i Finland, kyrkan som religiös byggnad, kyrkoarkitektur och symbolik som hör samman med den. Man bekantar sig med kyrkomusik och den ortodoxa lärans inflytande och synlighet i inhemska och utländska medier.

I2 Religionernas värld: I undervisningen granskas vad som avses med helighet, man bekantar sig med högtider och olika seder och lär sig att uppskatta dem både i den egna och i andra religiösa kulturer. Man studerar den ortodoxa kyrkan som en katolsk och apostolisk, global religiös samfund. Man bekantar sig med centrala religionerna i Europa och den europeiska religionskarta. Man studerar likheter mellan islam och judendomen och den ortodoxa kristendomen. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet och med irreligiositet som livsåskådning. Man behandlar inledningsvis ekumenik och religionsdialog samt förhållandet mellan mänskliga rättigheter och religion.

I3 Ett gott liv: Centralt innehåll i undervisningen är den ortodoxa läran och Nya Testamentets budskap som etiskt rättesnöre och stöd i det egna livet och i mänskliga relationer. Man bekantar sig med De tio budorden och funderar över egna etiska val, konsekvenser av dem och hur de bidrar till självkännet, livskompetens och en positiv syn på livet. I undervisningen betonas vikten av att värdesätta andra människor, att ha omsorg om miljön och naturen samt att respektera livet och en hållbar framtid. Man reflekterar över det globala ansvaret i kyrkans och individens liv. Man bekantar sig med likheter mellan etiska principer i olika religioner och med likheter mellan den europeiska människorättsuppfattningen och kristna värderingar samt med betydelsen av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Katolsk tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehållet som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen fördjupar man sig i den katolska kyrkans källor och grundläggande begrepp. Man bekantar sig med livet i den egna församlingen, mässan och sakramenten samt parament och sakrala föremål som används i den katolska liturgin. Kyrkomusik och kyrkokonst behandlas i undervisningen. Man bekantar sig med viktiga händelser i Gamla och Nya Testamentet och med andra olika typer av religiös litteratur och hur de används i det kyrkliga livet. I undervisningen behandlas exempel på möten mellan Jesus och människor. Man bekantar sig med sitt eget skyddshelgon och med församlingens skyddshelgon och studerar några heliga människors liv.

I2 Religionernas värld: I undervisningen studeras de kristna kyrkorna och mötet mellan den katolska kyrkan och andra kristna under olika tider. Även irreligiositet behandlas. Centralt innehåll är helighet, högtider och olika sätt att utöva religion i kyrkorna i den närmaste omgivningen,

i religiösa samfund och i olika religioner. Man bekantar sig med judendom, islam och kristendom och likheter mellan dem. Man reflekterar över hur religionsfrihetslagen påverkar religionernas och kyrkornas ställning i Finland. Man bekantar sig med de mänskliga rättigheterna i religioner, ekumeniskt tänkande och religionsdialog samt med Kyrkornas världsråd och Ekumeniska rådet i Finland och den katolska kyrkans relation till dem.

I3 Ett gott liv: I undervisningen studeras den katolska människobilden och de mänskliga rättigheterna. Man bekantar sig med grunderna i den katolska kyrkans morallära i sammanhang som gäller individens moral och samhällsmoral i elevernas livsmiljö. Man fördjupar sig i De tio budorden, Bergspredikan, Det dubbla kärleksbudskapet och den katolska kyrkans bud. Man reflekterar över buden som grund för den moraliska utvecklingen, samvetsrannsakan och botgöring samt följderna av dem. I undervisningen betonas respekt för livet, egna val och ansvar samt omsorg om naturen. Centralt är att studera likheter mellan etiska principer i olika religioner.

Islam

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är Koranen, den nedtecknade islamiska traditionen och grunden för den islamiska läran. Den islamiska traditionens inflytande på kulturen, arkitekturen och islamisk konst studeras. Man bekantar sig med islams globala inflytande via antikens litteratur och dess kommentatorer. Man behandlar de heliga platserna och deras betydelse. Vid val av innehåll är för åldern lämpliga religiösa regler och berättelser enligt islamisk tradition viktiga. Man bekantar sig med religiösa symboler, högtider och den islamiska kalendern. Vid val av innehåll beaktas det religiösa språkets särdrag, islamisk terminologi och dess förenande effekt i den islamiska världen. Man bekantar sig med islams mångfald och granskar berättelser om profeterna med tanke på hur den islamiska läran utvecklats. I undervisningen studeras islams historia i Europa och islam i Finland.

I2 Religionernas värld: Centralt innehåll i undervisningen är judendomen, kristendomen och islam. Gemensamma profeter, heliga platser och skrifter studeras. Man bekantar sig med judendomens, kristendomens och islams inflytande på europeisk kultur. Man behandlar religiösa samfund i Finland och betydelsen av en religiös dialog, religioner i medier och inom populärkulturen och religionernas betydelse för världsfreden.

I3 Ett gott liv: I undervisningen granskas de etiska principerna och livets värde inom islam. Man studerar uppfattningen om det förbjudna och tillåtna inom islam samt syndabegreppet. Man reflekterar över människan och naturen och globalt ansvar. Viktigt innehåll är människans rätt till liv och FN:s konvention om barnets rättigheter. Man reflekterar över förhållandet mellan tro och handlingar, islamiska seder och bruk, empati och etiska frågor som uppstår i elevernas liv.

Judendomen

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen studeras Torah, Tanach, den nedtecknade judiska traditionen och grunden för judendomen. Man fördjupar sig i den judiska traditionens inflytande på europeisk kultur och vetenskap. I undervisningen behandlas de heliga platserna och deras betydelse inom judendomen. Religiösa regler och berättelser enligt judisk

tradition utgående från åldern används i undervisningen. Man reflekterar över förhållandet mellan tro och handlingar och Torahs särställning. Man studerar religiösa symboler och den judiska kalenderns högtider, judendomens mångfald och judendomen i Finland.

12 Religionernas värld: Centralt innehåll är judendomen, kristendomen och islam. Gemensamma personer, händelser, heliga platser och skrifter samt deras inflytande på europeisk kultur studeras. Man bekantar sig i synnerhet med judendomens historia i Europa och med religiösa samfund i skolans närhet och betydelsen av en religiös dialog. I undervisningen studeras religionerna i medier och inom populärkulturen och religionernas betydelse för världsfreden.

13 Ett gott liv: Centralt innehåll är etiska principer och livets värde inom judendomen. Man studerar indelningen av religiösa bud, mitzvot, i förbud och påbud. Man reflekterar över människan och naturen och globalt ansvar. Viktigt innehåll är rätten till liv och FN:s konvention om barnets rättigheter. Man undersöker det religiösa språkets särdrag, judisk terminologi och dess förenande effekt i den judiska världen. Viktigt innehåll i undervisningen är judendomens inflytande på hur man betar sig i vardagen, empati och etiska frågor som uppstår i elevernas liv.

14.4.7 Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I årskurserna 3–6 har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning. Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.

Mål för undervisningen i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer i vardagliga situationer	I1–I4	K1, K2, K3, K7
M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det	I1–I4	K1, K4, K5
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1–I3	K1, K4
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1–I3	K3, K7
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2–I4	K2, K4, K5
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur	I1–I4	K1, K2
M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1–I4	K1, K2, K5
M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor	I1–I3	K2, K7
M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter	I3	K2, K3
M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	I1–I4	K5, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas upplevelsevärld, idéer och tankar beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Att växa till ett gott liv: Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

I2 Olika sätt att leva: Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv: Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följd. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

I4 Naturen och en hållbar framtid: Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i livsåskådningskunskap genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i livsåskådningskunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer i vardagliga situationer	I1–I4	Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.
M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det	I1–I4	Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1, I2, I3	Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1, I2, I3	Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2, I3, I4	Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur	I1–I4	Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.
M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1–I4	Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.
M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor	I1, I2, I3	Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådnings-tankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.
M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter	I3	Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.
M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	I1–I4	Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

14.4.8 Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

I årskurserna 4-6 är historieundervisningens uppdrag att göra eleverna förtrogna med den historiska kunskapens natur, hur man söker historisk information och vilka grundbegrepp som används. Syftet är att väcka elevernas intresse och förståelse för historia och för betydelsen av mänsklig aktivitet. I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras.

Mål för undervisningen i historia i årskurs 4-6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1-I5	K1-K7
Att söka information om historia		
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor	I1-I5	K1-K2, K4-K5, K7
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I5	K1-K2, K4-K7
Att förstå historiska företeelser		
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1-I5	K1-K2, K3
M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar	I1-I5	K1-K4, K6-K7
M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser	I1-I5	K2, K4, K7
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1-I5	K1-K7
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1-I5	K1-K2, K4, K7
Att använda historisk information		
M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1-I5	K1-K2, K4
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1-I5	K1-K7
M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1-I5	K1-K4, K6-K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurs 4-6

Innehållet väljs så att det stödjer måluppfyllelsen. Det är bra att inleda studierna i historia med att ge eleverna insikt i den historiska kunskapens natur med hjälp av deras egen släkthistoria eller lokalhistoria. I det centrala innehållet ska man speciellt fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

11 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst: Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

12 Gamla tiden och arvet från antiken: Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

13 Medeltiden: Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

14 Nya tiden – ett brytningsskede: Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

15 Finland som en del av Sverige: Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 4–6

För att uppnå målen i läroämnet historia är det viktigt att prioritera interaktiva, upplevelsebase-
rade arbetssätt, till exempel att undersöka olika källor och att berätta och använda drama, lekar
och spel. Målet är att stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt
att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska lära sig
att söka och använda historisk information, också med hjälp av digitala verktyg. Som läroämne
går historia bra att integrera med andra läroämnena.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen får eleverna lära sig genom att undersöka. Eleverna ska uppmuntras att
tolka, jämföra, dra slutsatser och tillämpa information både muntligt och skriftligt. För att eleverna
ska förstå historietexterna ska läraren förklara de begrepp som förekommer.

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Genom att ge
respons strävar man efter att uppmuntra eleverna att undersöka olika historiska källor och göra
sina egna tolkningar av dem. I bedömningen beaktas såväl elevens förmåga att uttrycka sig
mångsidigt i tal och skrift som kompetens som eleven visat eller uttryckt på andra sätt. I bedöm-
ningen ska man särskilt fokusera på hur eleven tillämpar kunskap och utvecklar sitt historiska
tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i historia genom att bedöma elevernas
kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för
läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i historia.
Bedömningskriterierna kan även användas i bedömningen i de lägre årskurserna. Med tanke
på studieframgången är det viktigt att på ett interaktivt sätt få möjlighet att undersöka historiska
företeelser och leva sig in i historiska skeenden, men också att förstå den kulturella miljön, upp-
fatta tidsperspektiv samt förstå människans roll i historien och historiens betydelse för mänsklig-
heten och för det egna livet i dag och i framtiden.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i historia

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1–I5		Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas att reflektera över sina erfarenheter, som ett led i självbedömningen.
Att söka information om historia			
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor	I1–I5	Förmåga att känna igen historiska källor	Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I5	Insikt i att historisk information kan tolkas på olika sätt	Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.
Att förstå historiska företeelser			
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1–I5	Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.
M5 hjälpa eleven att förstå motiven bakom människans handlingar	I1–I5	Historisk inlieförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.
M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följer av historiska händelser och företeelser	I1–I5	Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang i historia.
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1–I5	Förmåga att förstå förändring	Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg och kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1–I5	Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspannar flera epoker.
Att använda historisk information			
M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1–I5	Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1–I5	Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.
M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1–I5	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

14.4.9 Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhällliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhällliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

I årskurserna 4-6 ligger tyngdpunkten i undervisningen i samhällslära på att göra eleven förtrogen med samhällslivet och med konstruktiv kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem samt att hitta sina styrkor. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i sin närmiljö få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. Undervisningen ska stärka elevernas intresse för olika arbeten, arbetsliv, företagssamhet och olika yrken. Eleverna ska även få grundläggande kunskaper om hur de bör handskas med sin egen ekonomi och om ansvarsfull konsumtion.

Mål för undervisningen i samhällslära i årskurs 4-6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1-I4	
M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhällliga och ekonomiska frågor	I1-I4	
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor		
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1-I3	K2, K3, K4, K7
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället	I1-I4	K2, K4, K5
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1, I4	K3, K4, K6, K7
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften	I1- I3	K1, K2, K4
Att implementera kunskaper om samhället		
M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1-I3	K2, K6, K7
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1, I4	K3
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1, I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för samhällslära i årskurs 4–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

I2 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

I4 Ekonomisk verksamhet: Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 4–6

För att uppnå målen i samhällslära är det viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället. I synnerhet elevernas vardag inklusive hobbyer och egna erfarenheter samt den egna klassen, skolan och elevkåren samt andra aktörer i närsamhället erbjuder goda möjligheter att öva sig att delta. Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 4–6

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i samhället med såväl rättigheter som skyldigheter och att stödja elevernas utveckling till handlingskraftiga medlemmar i olika grupper. Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används.

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 4–6

I undervisningen i samhällslära ska man genom bedömning och feedback handleda och uppmuntra eleverna att agera aktivt och konstruktivt i den egna närmiljön och att tillämpa sina samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken. I bedömningen ska läraren beakta olika sätt att arbeta och producera. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur väl eleven behärskar sina samhällskunskaper.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i samhällslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i samhällslära. Med tanke på studieframgången är det viktigt att eleven har en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i samhällslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1-I4		Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1-I4		Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1-I3	Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättssystem behövs i samhället.
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället	I1-I4	Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1, I4	Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften	I1-I3	Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.
Att implementera kunskaper om samhället			
M7 uppmantra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1-I3	Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknuter till dem	I1, I4	Förmåga att tillämpa grunderna för penninganvändning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.
M9 uppmantra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1, I3	Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

14.4.10 Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och grupper verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I **årskurserna 3–6** ska eleverna i musikundervisningen få lära sig att förhålla sig öppet och respektfullt till andras upplevelser och bidra till att skapa en känsla av samhörighet i gruppen. Samtidigt vänjer de sig vid att analysera musikaliska erfarenheter och fenomen samt musikkulturer mer medvetet än tidigare. Elevernas förståelse för musikaliska begrepp och uttrycksätt fördjupas och breddas i takt med att elevens färdigheter i att sjunga, spela, komponera, röra sig och lyssna till musik utvecklas. För att utveckla det kreativa och estetiska tänkande som hör ihop med ljud och musikaliska uttrycksätt ska eleverna ges möjlighet att planera och genomföra olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter genom att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom självständigt eller tillsammans med andra. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Elevernas uppfattning om sig själva som musikaliska aktörer stärks genom positiva upplevelser av lärande.

Mål för undervisningen i musik i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Delaktighet		
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1-I4	K2, K6, K7
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande		
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1-I4	K2
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1-I4	K1, K2
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1-I4	K2
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I4	K1, K2, K5, K6
Kulturell förståelse och multilitteracitet		
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1-I4	K2
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1-I4	K4

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Välbefinnande och säkerhet i musik		
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I3	K3
Förmåga att lära sig musik		
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 3–6

Eleven tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, spela, lyssna, röra sig till musik, improvisera och komponera samt genom tvärkonstnärligt arbete. Innehållet väljs så att eleverna får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röst användning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

I4 Repertoar: Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 3–6

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger varje elev möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaliska aktiviteter. Glädje i lärandet, en fördomsfri atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. De möjligheter som konst- och kulturinrättningar och andra samarbetspartner erbjuder ska användas i undervisningen.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 3–6

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användning

av läromedel och beslut om grupparbeten så, att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärka elevens studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 3–6

I musikundervisningen behöver eleverna handledande och uppmuntrande respons, i synnerhet när man tränar samarbete och musikaliska färdigheter. Responsen ska hjälpa varje elev att uppfatta musiken och musikbegreppen och att anpassa sin egen medverkan i gruppen till den musikaliska helheten.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i musik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i musik. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp i synnerhet hur elevens förmåga att musicera tillsammans, att tänka i begrepp och att lära sig utvecklas.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i musik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1–I4	Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1–I4	Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1–I4	Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttrycksätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notations-sätten inom musiken i samband med musicerande	I1–I4	Förståelse för notations-sätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iakta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I3	Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

14.4.11 Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I årskurserna 3–6 breddar eleverna sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Eleverna uppmuntras att pröva och träna olika sätt att uttrycka sig med bilder och att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter. I undervisningen granskas hur konst och annan visuell kultur påverkar åsikter, attityder och förfaringsätt i elevernas egen livsmiljö och i samhället. Eleverna handleds att utforska vilka mål och roller konstnärer och andra som skapar visuell kultur har haft under olika tider och i olika kulturella sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans. Förmågan att tolka och skapa bilder fördjupas genom ansvarsfull användning av digitala verktyg och webbmiljöer.

Mål för undervisningen i bildkonst i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att iaktta och tänka visuellt		
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttrycksätt	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
Att skapa bilder		
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttrycksätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5,
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttrycksätt för att påverka i sina bilder	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
Att tolka visuell kultur		
M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K5
M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden		
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 3–6

Målen för undervisning i bildkonst närmar man sig genom sina egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och genom att utforska konstens världar. Innehållsområdena kompletterar varandra och i undervisningen granskar man också deras inbördes förhållande. Utgångspunkter vid valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta vid val av innehåll i undervisningen, bildsamlingar, arbetsmetoder och redskap. Vid val av redskap utgår man från lokala möjligheter

I1 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturerens betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivning och samband.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens olika världar: Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 3–6

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 3–6 ska eleverna granska aktuella fenomen inom konst och annan visuell kultur i sin livsmiljö. Tvärkonstnärliga och tematiska arbetssätt prioriteras i undervisningen. Eleverna uppmanas att förhålla sig kritiskt till olika informationskällor. Teknik och webbmiljöer används på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt i undervisningssituationerna.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 3–6

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Karaktären i det konstnärliga lärandet att lära sig enskilt och tillsammans stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons man ger eleven i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Responsen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Eleven ska handledas att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i bildkonst genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i bildkonst. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp elevens framsteg vad gäller utvecklingen av färdigheter i att skapa, betrakta och tolka bilder.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i bildkonst

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1, I2, I3	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.
M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	I1, I2, I3	Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder	I1, I2, I3	Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1, I2, I3	Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.
M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1, I2, I3	Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1, I2, I3	Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1, I2, I3	Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1, I2, I3	Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

14.4.12 Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärd kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdculturen.

I årskurserna 3–6 är slöjdens uppdrag att stödja elevernas förmåga att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Undervisningen ska stödja eleverna att lära sig och tillämpa begrepp, ord och termer som anknyter till slöjd. Eleverna bekantar sig med olika materiella egenskaper och blir bekant med hur egenskaperna kan utnyttjas och vilka lösningar de möjliggör. Eleverna ska vägledas i att kunna välja mellan olika arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och anordningar samt att arbeta med hjälp av dem. Slöjdens fostrande uppdrag är att lära eleven att kritiskt granska människans konsumtions- och produktionsätt ur ett rättvise- och hållbarhetsperspektiv och ur ett etiskt perspektiv.

Mål för undervisningen i slöjd i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6	K1, K2
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	K1, K5
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I4	K2, K4, K5
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	K4, K6
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1–I5	K3, K6
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	K5
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	K1, K4, K7
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionsätt kritiskt	I1–I3, I5	K1, K3, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 3–6

Innehållet i de olika delområdena används för att utforma större helheter med aktuella och mångsidiga pedagogiska uppgifter för de olika årskurserna. Innehållet väljs så att eleven får kunskap om olika material och slöjdmeter och lär sig att förstå och fördomsfritt tillämpa dem genom att dra nytta av sådant de lärt sig i andra läroämnena och lärmiljöer.

I1 Innovation: Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering: Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning: Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning: Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

I5 Tiiämpning: Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbets säkerhet.

I6 Dokumentering och bedömning: Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 3–6

Ändamålsenliga och säkra lokaler, arbetsredskap, maskiner, anordningar och material formar en lärmiljö som stödjer lärandet. Samtidigt lär sig eleverna med hjälp av dem förstå hur den teknologin som används inom slöjd fungerar. Informations- och kommunikationsteknik ger möjlighet att använda olika läromedel, plattformar för lärande, ritprogram och digital bildredigering samt att skapa ritningar och modeller som stöd för det egna arbetet och planeringen. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för teknisk slöjd och textilslöjd.

Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt, över läroämnesgränserna och i samarbete med utomstående experter och gemenskaper. Eleverna får kunskap om den nationella kulturen och det nationella kulturarvet virtuellt och genom att besöka museer, utställningar och bibliotek. Besök på utställningar och företag används för att stödja och förstärka lärandet. Besöken utnyttjas i olika pedagogiska uppgifter. Teknik och virtuella lärmiljöer används mångsidigt, ansvarsfullt och säkert.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 3–6

Med tanke på målen för läroämnet är det väsentligt att man beaktar elevernas olika förutsättningar och behov och differentierar slöjdundervisningen utgående från det, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetssätt och arbetsuppgifter. Eleverna ska stödjas att utveckla sina slöjdfärdigheter på ett flexibelt och lämpligt sätt. Eleverna ska uppmanas att njuta av sitt skapande. Slöjdundervisningen ska stödja eleverna att utveckla egna lösningar och att bygga och använda nyskapande kunskap individuellt eller tillsammans med andra. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för handledning och stöd.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons som eleverna får ska vara handledande och uppmanande och grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet. Dokumentationen av processens olika faser utnyttjas som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges positiv respons på sina framsteg och uppmanas att utöka och fördjupa sina färdigheter. Bedömningen ska fokusera på hur eleverna tillägnat sig det centrala innehållet men också mångsidigt på hur elevernas kunskaper och färdigheter i slöjd utvecklats. I samband med utvärderingssamtal och annan respons anvisas eleverna mål för utveckling och vägledning för hur prestationen kan utvecklas. Eleverna ska delta i bedömningen genom att erbjudas olika sätt att utvärdera sitt eget och sina klasskamraters arbete. Eleverna kan ges möjlighet att presentera och utvärdera grupparbeten och arbetsresultat för att lära sig att framträda, att presentera information tydligt och klart, uppskatta andras arbete och utveckla förmågan att ge konstruktiv respons.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i slöjd genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i slöjd. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att iakttä slöjdprocessen i sin helhet, hur eleverna arbetar med olika material, hur smidigt arbetet löper, kvaliteten på produkterna, och hur eleverna tillämpar sådant som de lärt sig i andra läroämnena.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i slöjd

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1-I6		Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1-I6	Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1-I4	Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och använder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekniker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1–I5	Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionsätt kritiskt	I1–I3, I5	Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionsätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionsätt påverkar produktens livscykel.

14.4.13 Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.-

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

“Vi rör på oss och tränar våra färdigheter tillsammans.”

I årskurserna 3–6 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.

Mål för undervisningen i gymnastik i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäyer till målen	Kompetens som målet anknäyer till
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1	K1, K3
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iakttä sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	K1, K3, K4
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	K3
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	K3
M6 lära ut simkunnsighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1	K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	K3, K6, K7
Social funktionsförmåga		
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2	K2, K3, K6, K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	K2, K6, K7
Psykisk funktionsförmåga		
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	K1, K2, K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3	K1, K2

Centralt innehåll som anknäyer till målen för gymnastik i årskurs 3–6

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iakttä och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

I2 Social funktionsförmåga: I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga: I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 3–6

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I gymnastikundervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årtiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 3–6

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevens individualitet, att arbetsmiljön är trygg och att tydlighet präglar undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 3–6 ska särskild vikt fästas vid sådana grundläggande färdigheter som inverkar på hur eleverna kan delta i gemensamma aktiviteter.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 3–6

Eleverna ska genom uppmuntrande och handledande respons och bedömning motiveras att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande och sätt att arbeta.

I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov samt stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Vid bedömningen observeras elevernas aktivitet och arbete. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i gymnastik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i gymnastik.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i gymnastik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1	Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iakttäta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastik-situationer	I1	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1	Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet)
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastik-situationer med hänsyn till andra	I2	Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

14.4.14 Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv.Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 3–6 genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.

Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.

Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv,

sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.

Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.

Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

15. Undervisning i årskurs 7–9

15. Årskurs 7–9

15.1 Övergången mellan årskurs 6 och 7 och uppdraget i årskurs 7–9

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

Årskurs 7–9: Att växa som medlem i gemenskapen

Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbning, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet.

Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa

sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium

Vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildning på andra stadiet inriktar sig eleverna på fortsatta studier och fattar beslut om sin utbildning och karriär. Övergången förutsätter systematiskt och yrkesövergripande samarbete samt kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Målet är att ge eleverna så goda färdigheter som möjligt att gå vidare till följande utbildningsstadium samt att trygga välbefinnandet och förutsättningarna för studier. Övergången till ett nytt skede av livet förutsätter ökad livskompetens och självständighet och mera ansvar. Skolan ska stödja eleverna i utvecklingsprocessen, vilket innebär att betydelsen av elevhandledning och elevvård ökar. Eleverna behöver mycket information om olika utbildningsmöjligheter efter grundskolan samt mångsidig handledning både av studiehandledaren och av lärarna i olika läroämnen. Det är viktigt att reservera tid för diskussion med eleverna om deras planer, att hjälpa dem att förstå vilka krav de fortsatta studierna ställer och att göra realistiska val.

15.2 Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

De allmänna målen för mångsidig kompetens fastställs i kapitel 3. I det följande beskrivs de aspekter gällande målen som betonas i årskurserna 7–9.

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnena och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov.

Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhälleliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder.

Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Skolarbetet ska stärka elevernas aktiva roll i läroprocessen och ge förutsättningar för positiva upplevelser och känslor som stödjer lärandet. Eleverna ska uppmuntras att ta ansvar för att ställa upp mål för sina studier, planera arbetet och utvärdera arbetsprocessen och resultatet. De ska lära sig att identifiera sina lärstrategier och studiestrategier och medvetet utveckla dem. Eleverna behöver redskap för att behålla sin uppmärksamhet och koncentration samt handledning för att använda teknik och andra hjälpmedel i sina studier.

Eleverna ska uppmuntras att lita på sig själva och sina uppfattningar, att motivera sina åsikter och att i skolarbetet tillämpa den kunskap de tillägnat sig utanför skolan. Det är viktigt att lära

sig att lyssna till sig själv och till andra, att se saker med andras ögon och att hitta alternativa och kreativa lösningar. Eleverna behöver uppmuntran att bemöta och hantera oklar och motstridig information. Olika sätt att skapa kunskap granskas tillsammans och eleverna ska uppmuntras att föra fram kunskaper som baserar sig på egna erfarenheter och reflektera kring hur de påverkar det egna sättet att tänka. Eleverna ska ges möjlighet att göra iakttagelser och träna sin observationsförmåga, att söka information på olika sätt och att kritiskt granska det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. Eleverna ska uppmuntras att använda sin fantasi för att komma till insikt och skapa nytt, att fördomsfritt kombinera olika perspektiv samt att bygga ny kunskap och nya perspektiv. Elevernas egna idéer ska stödjas. Tankeförmågan ska dessutom utvecklas genom att skapa olika slags tillfällen för eleverna att lösa problem, både självständigt och gemensamt, att argumentera, dra slutsatser och upptäcka orsakssammanhang och samband mellan olika företeelser för att lära sig tänka systematiskt. Utvecklingen av etiskt tänkande ska stödjas med hjälp av diskussioner om rätt och fel, ett gott liv och dygder samt om etiska principer. Konst framkallar känslor och ger nya insikter och fördjupar således det etiska och estetiska tänkandet.

Experimentella, undersökande och aktiverande arbetssätt över läroämnesgränserna, för att undersöka företeelser som intresserar eleverna, utvecklar tankeförmågan och är också viktigt med tanke på motivationen att lära sig och valet av utbildning efter den grundläggande utbildningen. Under lektionerna i de olika läroämnena ska man reflektera över hur studierna och de egna tanke- och arbetssätten påverkar framtiden. Eleverna ska få hjälp med att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriärval och att göra ett motiverat val utgående från sina förutsättningar och intressen.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska i skolarbetet stödjas att utveckla en kulturell identitet och en kulturellt hållbar livsstil, som grundar sig på respekt för de mänskliga rättigheterna. Eleverna ska lära sig att se kulturell mångfald som en positiv resurs. Samtidigt handleds de att ge akt på hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och att fundera på frågor som strider mot de mänskliga rättigheterna och därför inte kan accepteras. I skolarbetet ska man systematiskt främja respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag. Eleverna undersöker de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, vad de innebär och hur de förverkligas i världen.

Eleverna ska lära sig tyda kulturella budskap i omgivningen, lära känna och värdesätta sin livsmiljö och dess kulturarv och att identifiera värden som anknyter till det. Eleverna ska analysera mediemiljön och lära sig bedöma dess inverkan. De ska bekanta sig med kulturarvet på ett mångsidigt sätt och ta del i att bevara och utveckla det. Eleverna får möjligheter att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv och lära sig att inse vilken betydelse dessa har för individens och samhällets välbefinnande. Genom att samarbeta med olika aktörer ger skolan eleverna mångsidiga möjligheter att ge uttryck för sin kulturella kompetens och påverka till exempel genom konst.

Erfarenhet av kommunikation i och utanför skolan och av internationellt samarbete vidgar elevernas världsbild och utvecklar förmågan till dialog. Eleverna ska få öva sig att framföra sin åsikt på ett konstruktivt sätt och att tillämpa sina kunskaper vid framträdanden och i olika samarbets- och kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation, att bemöta andra människor med respekt och att följa god sed. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. De ska också handledas att uppskatta och kontrollera sin kropp och använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer. Skolarbetet ska erbjuda gott om möjligheter till kreativ verksamhet. Eleverna ska uppmuntras att i sitt arbete främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

Elevernas självständighet ska stödjas i samarbete med hemmen. Eleverna ska handledas och uppmuntras att ta ansvar för sig själva, för andra och för vardagen. Eleverna ska ges mera möjligheter att vara med och planera och förverkliga skolarbetet och lärmiljön. Eleverna ska lära sig identifiera vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på det egna och det gemensamma välbefinnandet och tillägna sig handlingssätt som främjar hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet. Betydelsen av sömn och vila, en balanserad dagsrytm, motion, mångsidig kost, nykterhet och drogfrihet samt goda vanor ska ägnas särskild uppmärksamhet. Eleverna övar sina sociala färdigheter och utvecklingen av emotionella färdigheter stöds. Tillsammans går man igenom hur man bemöter och hanterar motstridiga känslor och tankar. Eleverna ska få färdigheter så att de kan skydda sitt privatliv och sin personliga integritet. De ska få lära sig att förutse och undvika farliga situationer och att handla ändamålsenligt i olycksituationer. Eleverna ska lära sig att handla på ett hållbart och ansvarfullt sätt i trafiken, i synnerhet när de rör sig med cykel eller moped. Man ska också handleda eleverna att använda skyddsutrustning och betona vikten av att man är nykter och drogfri i trafiken.

I samband med undervisningen i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet ska eleverna lära sig förstå den teknologiska utvecklingen samt teknologins mångfald och betydelse i det egna livet, skolan och samhället. De ska också lära sig att förstå tekniska funktionsprinciper och hur kostnader för teknik uppstår samt öva sig att använda teknik på ett ansvarsfullt sätt samt att utveckla och beskriva tekniska idéer. Tillsammans med eleverna ska man reflektera över etiska frågor och framtida möjligheter när det gäller teknik. Eleverna ska uppmanas att granska sina konsumtionsvanor ur ett hållbarhetsperspektiv, att granska reklam analytiskt och att vara kritiska och ansvarsfulla konsumenter. De ska handledas att stärka sina förutsättningar för att kunna planera och ta hand om sin egen ekonomi. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna öva sig att göra hållbara val och tillägna sig en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska handledas att fördjupa sin kompetens i multilitteracitet genom ett bredare utbud av olika texter i undervisningen i alla läroämnen. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Eleverna ska framför allt träna analytisk, kritisk och kulturell läskunnighet. Eleverna ska lära sig att mångsidigt använda sig av alla sina sinnen och alla sätt att lära sig. Eleverna ska öva sig att producera, tolka och förmedla kunskap på det sätt som är typiskt för varje läroämne och genom samarbete mellan läroämnena. Eleverna ska uppmuntras att använda sin kompetens i multilitteracitet också för att påverka och delta på olika sätt i sin livsmiljö, i medier och i samhället. Undervisningen ska ge eleverna gott om tillfällen att träna dessa färdigheter tillsammans.

Eleverna ska få möjlighet att vidareutveckla en mångsidig läskunnighet genom att mer och mer övergå till texter som används i olika situationer och i olika syften. Elevernas multilitteracitet ska fördjupas genom arbete med berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande textgenrer. Genom undervisningen ska man stärka elevernas kulturella, etiska och ekologiska läskunnighet. I undervisningen behandlas och tolkas även texter som berör arbetslivet. Konsumentkunskap och kunskaper i ekonomi utvecklas med hjälp av texter som mångsidigt behandlar ämnet och genom att eleverna blir vana att se i vilka sammanhang texterna används. Numerisk läskunnighet behövs till exempel när man bedömer hur tillförlitlig en gallup är eller hur förmånligt ett köperbudande är. Eleverna ska handledas att utveckla sin visuella läskunnighet genom att använda olika bildtolkningsmetoder och framställningssätt. Mediekunskapen fördjupas genom att eleverna medverkar i och arbetar med olika medier. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sina åsikter med hjälp av olika kommunikations- och påverkningsmetoder.

Digital kompetens (K5)

Användningen av digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av elevens och gruppens lärande. Eleverna ska fördjupa sina färdigheter och utnyttja det de lärt sig utanför skolan. De ska få en bild av hur digitala verktyg kan utnyttjas i undervisningen i olika läroämnen, i senare studier och i arbetslivet samt för att verka och påverka i samhället. I samband med skoluppgifterna funderar man över betydelsen av informations- och kommunikationsteknik i samhället och hur informations- och kommunikationstekniken påverkar hållbar utveckling.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att på eget initiativ använda digitala verktyg i olika skoluppgifter och välja lämpliga arbetsätt och verktyg för olika uppgifter. Eleverna ska fördjupa sin uppfattning om enligt vilken logik olika apparater, program och tjänster används och fungerar. De ska öva sig att systematisera, organisera och att dela filer samt att skapa olika digitala produkter självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska öva sig att programmera som en del av studierna i olika läroämnen. *Ansvarsfulla och trygga arbetsätt:* Eleverna ska lära sig att använda digitala verktyg på ett tryggt och etiskt hållbart sätt. De ska lära sig hur man skyddar sig mot eventuella informationssäkerhetsrisker och undviker att information försvinner. För att lära sig handla ansvarsfullt ska man reflektera över vad till exempel begreppen datasekretess och upphovsrätt betyder och vilka följderna av ansvarslost och olagligt förfarande kan vara. Eleverna ska uppmanas att tillägna sig hälsosamma och ergonomiska arbetsätt. *Informationssökning samt undersökande och kreativa arbetsätt:* Eleverna ska lära sig att söka och producera information och att använda informationskällor på ett mångsidigt sätt som underlag för undersökande och kreativt arbete. Samtidigt ska de öva sig att vara källkritiska och lära sig att bedöma sitt eget och andras sätt att arbeta och producera information samt hur olika söktjänster och databaser fungerar och producerar information. *Kommunikation och nätverksbildning:* Sociala medietjänster ska användas i undervisningen för att eleverna ska inse vad samarbete och kommunikation betyder för lärandet, för undersökande arbete och för att kunna skapa något nytt. Eleverna ska lära sig använda olika medier och kommunikationsstilar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för internationell kommunikation och lär sig förstå dess betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Undervisningen ska främja elevernas intresse och positiva attityd till arbete och arbetslivet och stärka deras kunskapsunderlag inom området. Eleverna ska lära känna näringslivet i närmiljön och dess särdrag och centrala verksamhetsområden. Det är viktigt att eleverna senast i detta skede får erfarenhet av arbetslivet och av att samarbeta med aktörer utanför skolan för att de även ska få öva att uppföra sig och samarbeta på det sätt som förutsätts i arbetslivet samt inse betydelsen av språkkunskaper och kommunikativa färdigheter. Skolarbetet ska omfatta arbetsformer som ger eleverna möjlighet att få insikt i olika yrken och branscher samt företagsverksamhet. Sådana arbetsformer är bl.a. praktisk arbetsorientering, diskussioner med personer som besöker skolan, besök på företag och i olika organisationer samt övningsföretag och volontärarbete.

I skolan ska projektarbete och nätverksbildning tränas, såväl i den egna skolan, i närmiljön och nationellt som i mån av möjlighet också internationellt. Eleverna lär sig i praktiska undervisningssituationer att planera arbetsprocesser, formulera hypoteser, testa olika alternativ, dra slutsatser och hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär de sig ta itu med uppgifter på ett företagsamt sätt, att förutse eventuella svårigheter i arbetet, att bedöma och ta kontrollerade risker, att hantera misslyckanden och besvikelser samt att målmedvetet slutföra arbetet. På det viset får eleverna möjligheter att genom egna erfarenheter lära sig inse vad arbete, företagsamhet och entreprenörskap betyder i skolgemenskapen och i samhället. Eleverna ska handledas att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriäralternativ. De ska uppmanas att lägga märke

till och utveckla sina färdigheter, styrkor och intressen och att göra motiverade förnuftiga val i fråga om studier och arbete samtidigt som de är medvetna om sina egna förutsättningar och den inverkan som traditionella könsroller och övriga rollmodeller har.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att stärka och fördjupa sitt intresse för gemensamma och samhällsrelaterade frågor och att öva sig att delta som medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Att på olika sätt delta i den egna klassgemenskapen, olika undervisningsgrupper, elevkåren och hela skolgemenskapen och därigenom bli hörd och uppskattad, hjälper eleverna att inse och lära sig hur man kan påverka. Eleverna ska få kunskaper och erfarenheter av hur man deltar i samhällsnyttig verksamhet, till exempel vänelevsverksamhet, miljöaktiviteter eller volontärarbete, eller påverkar via medier, konst, den offentliga sektorn, medborgarorganisationer och politiska partier. Erfarenheterna stödjer elevernas självkänsla och lär dem att ta egna initiativ och våga handla ansvarsfullt. Genom att delta kan eleverna öva sig att uttrycka sina åsikter konstruktivt, att söka lösningar tillsammans med andra och att reflektera över olika handlingsmöjligheter utifrån olika perspektiv. De lär sig att förhandla, jämka och lösa konflikter. Samarbetsprojekt och konkreta handlingar till förmån för miljön och andra människor breddar ansvarsområdet.

Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av sina val och handlingar för dem själva, den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Man ska tillsammans fundera på sambandet mellan det förflutna, nutid och framtid och olika framtidsalternativ. Eleverna ska få lära sig bedöma såväl sina egna som gruppens och samhällets verksamhets sätt och verksamhetsstruktur och korrigera dem så att de främjar ett hållbart välbefinnande. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen bilda sig en uppfattning om varför studier och delaktighet är viktiga, vad en hållbar livsstil betyder och hur kunskaperna som inhämtas i skolan kan användas för att bygga en hållbar framtid.

15.3 Frågor som avgörs på lokal nivå

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur man stödjer eleverna i övergångarna från årskurs 6 till årskurs 7 och från årskurs 9 till följande utbildningsstadium
  - praxis vid övergångarna
  - samarbete som behövs, arbetsfördelning och ansvarsfördelning
- särdrag och uppdrag i årskurserna 7–9 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), lokala betoningar gällande dem och hur man förverkligar och följer upp uppdraget
- mål för mångsidig kompetens i årskurserna 7–9 (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), eventuella lokala betoningar och hur utvecklingen av elevernas mångsidiga kompetens stöds i årskurserna 7–9
- mål och centralt innehåll i årskurserna 7, 8 och 9 för varje läroämne
- eventuella särdrag vad gäller lärmiljöer och arbetssätt samt handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande i årskurserna 7–9.

15.4 Läroämnena i årskurs 7–9

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågakvarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

De olika lärokurserna i modersmål och litteratur och studier i det andra inhemska språket

Inom läroämnet modersmål och litteratur ingår i dessa läroplansgrunder följande tolv lärokurser: svenska och litteratur, finska och litteratur, samiska och litteratur, romani och litteratur, teckenspråk och litteratur, modersmål för elever med annat modersmål, svenska och finska som andraspråk och litteratur, svenska och finska för samisktalande samt svenska och finska för teckenspråkiga. Som modersmål för elever med annat modersmål är det möjligt att undervisa något annat språk än de som ovan nämnts i enlighet med timantalet i modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012, ifall utbildningsanordnaren erbjuder det och vårdnadshavaren har valt detta språk som elevens modersmål. Dessutom kan man med separat finansiering erbjuda undervisning i elevens eget modersmål. Inom det andra inhemska språket ingår A- och B-lärokurser och de modersmålsinriktade lärokurser som är avsedda för tvåspråkiga elever.

Inom läroämnet modersmål och litteratur och det andra inhemska språket ska eleverna läsa de olika lärokurserna i enlighet med vad som anges i tabellen nedan, och enligt vad utbildningsanordnaren erbjuder och vårdnadshavaren väljer. Med elevens modersmål avses i detta fall skolans undervisningsspråk (svenska, finska eller samiska) eller något annat språk som vårdnadshavaren uppgett.

Elevens modersmål	Lärokurs i läroämnet modersmål och litteratur	Det andra inhemska språket	
		gemensam	valfri
svenska	svenska och litteratur	finska	-
finska	finska och litteratur	svenska	-
samiska	samiska och litteratur samt svenska eller finska för samisktalande	-	finska eller svenska
samiska	svenska eller finska och litteratur samt samiska och litteratur	finska eller svenska	-
romani	svenska eller finska och litteratur samt romani och litteratur	finska eller svenska	-
teckenspråk	teckenspråk och litteratur samt svenska eller finska för teckenspråkiga	-	finska eller svenska
annat modersmål	annat modersmål med hela timantalet för modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012 samt svenska eller finska som andraspråk	-	finska eller svenska

15.4.1 Modersmål och litteratur

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individerna tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet

och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsoplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om ett och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

I årskurserna 7–9 har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språkliga och kulturella färdigheter i multimediala kommunikationsmiljöer. Eleverna handleds att ta del av olika kommunikationssituationer och multimediala miljöer så att de lär känna sitt sätt att kommunicera och själva kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat. Undervisningens uppdrag är att främja elevernas utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. Eleverna ska lära sig att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt att använda ett för situationen lämpligt språk. Färdigheten att analysera och tolka litteratur fördjupas. Eleverna uppmanas att läsa litteratur och fördjupa sitt läsintresse och de ska ges möjlighet till läsoplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modernmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärnings svårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetsätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetsätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modernmål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årskurserna 7–9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsår då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetsätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokurser inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

I årskurserna 7–9 är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen handleder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsupplevelser.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäuter till målen	Kompetens som målet anknäuter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	I1	K2, K3, K6, K7
M2 uppmantra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	I1	K1, K2, K3, K7
M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama	I1	K1, K2, K3, K7
M4 uppmantra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala	I1	K1, K2, K6, K7
Att tolka texter		
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas	I2	K1, K2, K4
M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp	I2	K1, K2, K4, K5
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet	I2	K1, K2, K4
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt	I2	K2, K4, K5, K6
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion	I2	K1, K2, K4, K5
Att producera texter		
M10 uppmantra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	I3	K2, K4, K5, K7
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttrycks sätt som är lämpligast för ifrågasvarande textgenre och situation	I3	K2, K4, K5
M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmantra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent	I3	K2, K4, K5, K6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket	I3	K2, K4, K5, K6
M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler	I3	K2, K4, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	K1, K2, K4
M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld	I4	K1, K2, K4
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former	I4	K2, K4, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 7–9

I1 Att kommunicera: Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

I2 Att tolka texter: Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar

sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/ vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	I1	Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	I1	Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.
M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama	I1	Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och sppratna inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussionsinlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala	I1	Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.
Att tolka texter			
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas	I2	Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.
M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp	I2	Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begrepps-förrådet	I2	Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt	I2	Färdighet i informations-sökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/ vitsordet åtta
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion	I2	Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.
Att producera texter			
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	I3	Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testat olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågasvarande textgenre och situation	I3	Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågasvarande textgenre.
M 12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent	I3	Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.
M 13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket	I3	Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.
M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga normer	I3	Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppe dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/ vitsordet åtta
M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kultur-kunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld	I4	Litteratur-kunskap och kulturkänedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former	I4	Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Finska och litteratur (suomen kieli ja kirjallisuus)

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoi- tuneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestin- näällisiä valintojaan	S1	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisis- sa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppi havainnoimaan omaa viestintänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämälähteenä erilaisissa, myös monimediasissa viestintäym- päristöissä	S1	L1, L2, L6, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinna- ssa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisen kehittämistarpeita	S2	L1, L2, L4
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisiksi käsitteiksi käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	L1, L2, L4
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	L2, L4, L5, L6
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuotta- malla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L7
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediasissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvis- tamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttä- misen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	L2, L4, L5, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	L1, L2, L4
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaille mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	L1, L2, L4
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostamaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puheesitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen: Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuottaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi.

Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuottaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamisia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyylielle tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kielisiin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimitysten tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuuriin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamismenetelmiä.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisen kehittämistarpeita	S2	Tekstinymärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Tekstimailman monipuolisuus ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemuksen jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimailman monipuolisuus ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	Tekstien tuottamisen prosessin hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksiään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälatit ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

Samiska och litteratur

I lärokursen samiska och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen samiska och litteratur har som särskilt uppdrag att bidra till att hålla de samiska språk som talas i Finland levande och att stärka deras ställning i förhållande till andra språk. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den samiska gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse både för dem själva, gemenskapen, samhället och för andra ursprungsfolk. Undervisningen ska handleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Undervisning i samiska och litteratur kan ges på något av de samiska språk som talas i Finland: enare-, skolt- eller nordsamiska. Språket ska ses som både föremål och verktyg för undervisningen. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. När eleven lär sig att använda språket på samma sätt som de andra i den sociala gemenskapen, stärks känslan av medlemskap och delaktighet. De olika samiska språken ska beaktas, särskilt i samband med behandlingen av de samiska kulturernas regionala variationer. I takt med att elevernas språkkunskaper utvecklas, får de färdigheter att delta i och påverka gemensamma ärenden och beslut.

Eleverna ska få lära sig språket med hjälp av språksituationer, textgenrer och vokabulär som är typiska för åldersgruppen. Undervisningen i samiska och litteratur har som uppdrag att stödja, utveckla och fördjupa språkmedvetenheten och den språkliga iakttagelseförmågan samt att stärka elevernas språkliga identitet. Utöver ordkonst, teaterkonst, drama och medier är även berättartraditionen, samisk lyrik (livde, leu'dd, luohiti), språkgemenskapens seder och bruk, traditioner, konst, det samiska levnadssättet och historia centrala kulturinnehåll i lärokursen samiska och litteratur.

I årskurserna 7–9 är undervisningens särskilda uppdrag att fördjupa och vidga elevens kunskaper i samiska. Eleverna ska bekanta sig med olika muntliga och skrivna texter samt lära sig att tolka, analysera och producera dem. Elevernas förhållande till den samiska litteraturen, berättar- och kulturtraditionen och språkgemenskapen ska fördjupas och breddas. Eleverna ska fördjupa sina kunskaper om språkets särdrag och använda sina språkkunskaper och -färdigheter. Undervisningen ska stärka elevernas uppskattning för det samiska språket och öka deras förmåga att använda språket medvetet och kreativt. Eleverna ska lära sig förstå det samiska språkets ställning och sina egna möjligheter att bevara och främja språket.

Mål för undervisningen i lärokursen samiska och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmantra eleven att uttrycka sig och motivera sina åsikter genom att erbjuda mångsidiga möjligheter att öva kommunikation	I1	K1, K6, K7
M2 uppmantra eleven att utveckla sina sociala färdigheter genom att handleda eleven att kommunicera mångsidigt och utveckla förmågan att ge och ta emot respons	I1	K1, K7, K2
M3 uppmantra eleven att utveckla och vidga sina kommunikativa färdigheter i olika muntliga kommunikationsmiljöer genom att handleda till interkulturell dialog och kommunikation med olika människor, särskilt på samiska	I1	K2
Att tolka texter		
M4 uppmantra eleven att utveckla både förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och de kunskaper och färdigheter som behövs för att läsa, förstå och analysera texter	I2	K1, K4, K6
M5 handleda eleven att vidga sin textvärld, att använda, tolka och bedöma olika typer av skönlitterära texter, medie- och faktatexter och använda dem för att söka information, få upplevelser och utveckla sitt läsintrasse	I2	K1, K3, K4
M6 vägleda eleven att utvärdera sina läsfärdigheter och upptäcka utvecklingsbehov genom att öva lämpliga läs- och studiestrategier	I2	K1, K3, K6
M7 handleda eleven att analysera och tolka litteratur och att använda begrepp som behövs för det samt göra iakttagelser om texter skrivna av samer och andra ursprungsfolk och tolka dem	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M8 uppmantra eleven att framföra och motivera sina åsikter med hjälp av olika typer av texter i olika kommunikationsmiljöer	I3	K1, K4, K5, K7
M9 handleda eleven att vidga sin kunskap om olika textgenrer genom att erbjuda möjligheter att producera i synnerhet olika typer av argumenterande, instruerande och förklarande texter samt hjälpa eleven att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	I3	K1, K3, K4
M10 stödja eleven att vidareutveckla sina skrivfärdigheter, hjälpa eleven att välja uttryckssätt enligt textgenren, målgruppen och sammanhanget och stärka kunskaperna i det skrivna standardspråket	I3	K1, K4, K6
M11 hjälpa eleven att befästa textproduktionsprocesserna, att producera text tillsammans med andra och att stärka förmågan att ge och ta emot respons, motivera eleven att stärka sin förmåga att söka och bedöma information och använda källor på ett mångsidigt sätt i egna texter med respekt för upphovsrätt, sekretess och etiska normer för kommunikation på internet	I3	K3, K5, K6, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M12 handleda eleven att fördjupa sin språkmedvetenhet och väcka elevens intresse för samiska språkfenomen, handleda eleven att känna igen olika språkregister, stildrag och nyanser samt att förstå betydelsen och följderna av språkliga val	I4	K2, K6, K7
M13 vägleda eleven att uppfatta samiskheten som en resurs genom den mångsidiga samiska kulturen och det samiska språket och att bli medveten om sin egen språkliga och kulturella identitet och förstå det samiska språkets betydelse och rötter	I4	K2, K3
M14 uppmantra eleven att vidga sin litteratur- och kultursyn, introducera eleven i litteraturens historia, samisk litteratur och samiska medier samt hjälpa eleven att reflektera kring litteraturens och kulturens betydelse i det egna livet	I4	K2, K3

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M15 uppmuntra eleven att bredda den språkkunskap som behövs i olika läroämnen och att utnyttja sina kunskaper i samiska i allt lärande	I5	K1, K2
M16 handleda eleven att utveckla sin förmåga att lära sig på ett vetgirigt, engagerat och undersökande sätt på samiska och andra språk	I5	K1, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen samiska och litteratur i årskurs 7–9

Elevens språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att lyssna, diskutera och att ta del av olika kommunikationssituationer i det dagliga livet, till exempel att komma med idéer, argumentera, förhandla och lösa problem. De får öva sig att hålla förberedda muntliga presentationer, att ta publiken i beaktande och att ge och ta emot respons. Eleverna utvärderar och utvecklar sina kommunikationsfärdigheter och iakttar vilka intryck och betydelser den egna och andras kommunikation resulterar i. Eleverna observerar språkliga medel som är typiska för olika kommunikationssituationer och använder dem i sitt eget språkbruk. Med hjälp av drama fördjupas förmågan att använda tal och olika former av helhetsgestaltning för att uttrycka sig. Eleverna erbjuds möjligheter att bekanta sig med teater som konstform och att samtidigt träna förmågan att uppträda.

I2 Att tolka texter: Eleverna fördjupar läsfärdigheterna och förmågan att tolka texter genom att läsa och undersöka olika typer av fiktiva texter, medie- och faktatexter samt genom att undersöka olika textgenrer och utnyttja olika lässtrategier. Eleverna bekantar sig med olika typer av texter, i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter samt deras centrala språkliga särdrag. De övar sig att läsa kritiskt och ställa kritiska frågor till en text. I undervisningen ges eleverna möjlighet att leva sig in i litteraturen, att reflektera över sitt eget liv via litteraturen och att dela med sig av läsupplevelser. Eleverna utökar läsandet från ungdomslitteratur till allmän skön- och faktalitteratur. De övar sig att analysera och tolka litteratur och att använda begrepp som behövs vid analys och jämförelse av texter. Eleverna lär sig de olika faserna av informationsökning, att använda olika informationskällor och att bedöma deras tillförlitlighet utgående från olika kriterier. Eleverna fördjupar sin kunskap om fiktivt språk och berättartekniska medel. De lär sig att identifiera och tolka samiska bildmotiv, metaforer och symbolik. Eleverna undersöker och tolkar texter skrivna av andra ursprungsfolk.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar olika typer av fiktiva och icke-fiktiva texter. De studerar textuella, visuella och språkliga drag i berättande, beskrivande, instruerande, förklarande och argumenterande texter samt de olika faserna i textproduktionsprocessen. Eleverna undersöker olika textuella element, såsom rubricering, styckeindelning, typisk helhetsstruktur i olika textgenrer, textbindning samt register- och stildrag i anknytning till vokabulären. De fördjupar förståelsen för det skriftliga standardspråkets särdrag och konventioner och olika sätt att uttrycka tid. Eleverna lär sig att dra nytta av sina kunskaper för att producera och bearbeta egna texter. Eleverna stärker sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, komprimera, göra anteckningar och använda källor. De lär sig om upphovsrätt och iaktta bestämmelserna om upphovsrätt i sin egen textproduktion.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna studerar texter och texters betydelser och lär sig språkliga begrepp. De analyserar texter och iakttar hur språkstrukturer, språkregister, stilistiska drag och språkliga val påverkar stilen och nyansen i en text. Eleverna undersöker typiska särdrag i det samiska språket. De lär känna de samiska språkens situation, språkens släktskapsförhållanden, språkhistoria och principerna för språkstyrning. Eleverna undersöker hur språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med begreppet kultur och den samiska kulturens uttrycksformer och får möjligheter att själva delta i att producera kultur. Eleverna reflekterar över förhållandet mellan språk, kultur och identitet och hur olika kulturer avspeglas i olika typer av texter. De bekantar sig med litteraturens huvudgenrer samt med allmän, finsk och samisk litteraturhistoria. Eleverna läser centrala verk inom samisk litteratur och modern samisk litteratur. Eleverna uppmanas att aktivt och mångsidigt utnyttja bibliotekets utbud och samiska medier.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna fördjupar och tillämpar kunskapen om vokabulär och begrepp i olika läroämnen bland annat genom att undersöka, producera och tolka samt genom att utnyttja olika typer av lärmiljöer.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i samiska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmantra eleven att uttrycka sig och motivera sina åsikter genom att erbjuda mångsidiga möjligheter att öva kommunikation	I1	Förmåga att uttrycka sig samt att uttrycka och motivera åsikter	Eleven kan uttrycka sig och sina åsikter.
M2 uppmantra eleven att utveckla sina sociala färdigheter genom att handleda eleven att kommunicera mångsidigt och utveckla förmågan att ge och ta emot respons	I1	Förmåga att kommunicera samt att ge och ta emot respons	Eleven deltar på ett konstruktivt sätt i kommunikationssituationer samt kan ge och ta emot respons.
M3 uppmantra eleven att utveckla och vidga sina kommunikativa färdigheter i olika muntliga kommunikationsmiljöer genom att handleda till interkulturell dialog och kommunikation med olika människor, särskilt på samiska	I1	Förmåga att kommunicera	Eleven kan använda sina kommunikationsfärdigheter i olika kommunikationsmiljöer samt kommunicera och komma till rätta på samiska.
Att tolka texter			
M4 uppmantra eleven att utveckla både förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och de kunskaper och färdigheter som behövs för att läsa, förstå och analysera texter	I2	Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan analysera och tolka texter kritiskt. Eleven förstår det hen läser och kan analysera det.
M5 handleda eleven att vidga sin textvärld, att använda, tolka och bedöma olika typer av skönlitterära texter, medie- och faktatexter och använda dem för att söka information, få upplevelser och utveckla sitt läsintresse	I2	Textkompetens vid tolkning av texter, förmåga att söka information	Eleven producerar och använder olika typer av fiktiva och icke-fiktiva texter och kan söka den information som behövs i olika källor.
M6 vägleda eleven att utvärdera sina läsfärdigheter och upptäcka utvecklingsbehov genom att öva lämpliga läs- och studiestrategier	I2	Förmåga att analysera sina läsfärdigheter, lässtrategier	Eleven kan utvärdera sin läsfärdighet på ett realistiskt sätt och ge akt på sina utvecklingsbehov samt välja lämpliga lässtrategier.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M7 handleda eleven att analysera och tolka litteratur och att använda begrepp som behövs för det samt göra iakttagelser om texter skrivna av samer och andra ursprungsfolk och tolka dem	I2	Förmåga att analysera och tolka litteratur	Eleven kan tolka och analysera texter och använder grundbegrepp som behövs vid litteraturanlys.
Att producera texter			
M8 uppmuntra eleven att framföra och motivera sina åsikter med hjälp av olika typer av texter i olika kommunikationsmiljöer	I3	Textkompetens vid produktion av texter	Eleven kan under handledning producera även för hen nya typer av texter och motivera sina åsikter i olika kommunikationsmiljöer.
M9 handleda eleven att vidga sin kunskap om olika textgenrer genom att erbjuda möjligheter att producera i synnerhet olika typer av argumenterande, instruerande och förklarande texter samt hjälpa eleven att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	I3	Kunskap om textgenrer, förmåga att producera texter och ge akt på sina färdigheter	Eleven behärskar de undervisade texttyperna och använder sådana uttrycksätt som kännetecknar dem i sina egna texter samt identifierar sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent.
M10 stödja eleven att vidareutveckla sina skrivfärdigheter, hjälpa eleven att välja uttrycksätt enligt textgenren, målgruppen och sammanhanget och stärka kunskaperna i det skrivna standardspråket	I3	Skrivflyt och kunskaper i det skrivna standardspråket	Eleven kan skriva obehindrat för hand och digitalt. Eleven kan välja uttrycksätt enligt texttypen, målgruppen och sammanhanget. Eleven känner till skriftspråkets grundstrukturer och det skrivna standardspråkets särdrag och kan utnyttja kunskaperna när hen skriver och bearbetar texter.
M11 hjälpa eleven att befästa textproduktionsprocesserna, att producera text tillsammans med andra och att stärka förmågan att ge och ta emot respons, motivera eleven att stärka sin förmåga att söka och bedöma information och använda källor på ett mångsidigt sätt i egna texter med respekt för upphovsrätt, sekretess och etiska normer för kommunikation på internet	I3	Att behärska textproduktionsprocesserna, förmåga att söka information och kommunicera etiskt korrekt	Eleven känner till faserna i textproduktion och kan producera text tillsammans med andra samt ge och ta emot respons. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda källor i sin egen text. Eleven iakttar bestämmelserna om upphovsrätt och kan ange källor.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M12 handleda eleven att fördjupa sin språkmedvetenhet och väcka elevens intresse för samiska språkfenomen, handleda eleven att känna igen olika språkregister, stildrag och nyanser samt att förstå betydelsen och följderna av språkliga val	I4	Hur elevens språkliga medvetenhet utvecklats	Eleven kan beskriva texters språkliga och textuella drag, reflekterar kring deras betydelse och kan redogöra för skillnader mellan olika register och stilar.
M13 vägleda eleven att uppfatta samiskheten som en resurs genom den mångsidiga samiska kulturen och det samiska språket och att bli medveten om sin egen språkliga och kulturella identitet och förstå det samiska språkets betydelse och rötter	I4	Förmåga att uppfatta språkets betydelse och ställning	Eleven kan förklara modersmålets betydelse och beskriva det samiska språkets ställning i förhållande till andra språk.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M14 uppmuntra eleven att vidga sin litteratur- och kultursyn, introducera eleven i litteraturens historia, samisk litteratur och samiska medier samt hjälpa eleven att reflektera kring litteraturens och kulturens betydelse i det egna livet	14	Hur elevens litteraturkunskap, kulturmedvetenhet och läsintresse utvecklats	Eleven känner till och förstår kulturell mångfald och kan beskriva egna kulturupplevelser. Eleven känner till litteraturens olika skeden och den samiska kulturhistorien. Eleven känner till litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man avtalat om.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M15 uppmuntra eleven att bredda den språkkunskap som behövs i olika läroämnena och att utnyttja sina kunskaper i samiska i allt lärande	15	Att behärska det språk som används inom olika vetenskapsområden	Eleven kan använda språket på det sätt som kännetecknar olika vetenskapsområden och förstår deras samband med vardagsspråket.
M16 handleda eleven att utveckla sin förmåga att lära sig på ett vetgirigt, engagerat och undersökande sätt på samiska och andra språk	15	Förmåga att söka information samt planera, strukturera och utvärdera sitt arbete	Eleven kan mångsidigt söka information i olika källor samt planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp.

Romani och litteratur

I lärokursen romani och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen romani och litteratur har som särskilt uppdrag att bidra till att hålla det romska språket i Finland levande och stärka dess ställning vid sidan av andra språk. Läroämnet kan studeras av alla elever som har romani som modersmål eller hemspråk. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den romska gemenskapen och undervisningen i andra läroämnena utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse såväl för dem själva, gemenskapen och samhället som för andra minoriteter. Undervisningen ska vägleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Eleverna ska erbjudas språkligt stimulerande lärmiljöer och undervisningsmetoderna ska väljas med hänsyn till elevernas kunskaper i romani. Undervisningen ska basera sig på ett socialt perspektiv på språket. Gemenskapen och delaktigheten utvecklas när eleven lär sig att använda språket på samma sätt som de andra i gemenskapen. Samarbete mellan hem och skola och multimediala lärmiljöer ger eleverna möjligheter att använda språket också utanför skolan.

Eleverna ska få lära sig språket med hjälp av språksituationer, textgenrer och vokabulär som är typiska för åldersgruppen. Undervisningen i romani och litteratur har som uppdrag att stödja, utveckla och fördjupa språkmedvetenheten och den språkliga iakttagelseförmågan samt att stärka elevernas språkliga identitet. Den romska kulturen är förknippad med en stark berättar-, musik- och hantverkstradition som ska utnyttjas i undervisningen.

I årskurserna 7–9 har undervisningen i romani och litteratur som särskilt uppdrag att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i romani. Eleverna ska undersöka olika muntliga och skrivna texter samt lära sig att tolka, analysera och producera dem. Elevernas förhållande till den romska litteraturen, berättar- och kulturtraditionen och språkgemenskapen ska fördjupas och breddas. Eleverna ska fördjupa sin kunskap om språkets särdrag och utnyttja sina språkkunskaper och -färdigheter. Undervisningen ska stärka elevernas uppskattning för det romska språket och öka deras förmåga att använda språket medvetet och kreativt. Eleverna ska lära sig förstå det romska språkets ställning och sina egna möjligheter att bevara och främja språket.

Mål för undervisningen i lärokursen romani och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att uttrycka sig på romani och att kommunicera i flerspråkiga och mångkulturella situationer	I1	K2, K7
M2 handleda eleven att kommunicera konstruktivt, utveckla sin uttrycksförmåga och sin förmåga att ge och ta emot respons	I1	K2, K7
M3 uppmuntra eleven att bredda sina kommunikativa färdigheter och sin förmåga att uppträda i olika miljöer och att använda det romska språket med människor i olika åldrar	I1	K2, K4, K5
Att tolka texter		
M4 uppmuntra eleven att utveckla förmåga att läsa analytiskt och kritiskt samt kunskaper och färdigheter som behövs för att läsa, förstå och analysera texter	I2	K1, K4
M5 handleda eleven att använda, tolka och bedöma olika typer av texter för att söka information, få upplevelser och utveckla sitt läsintresse	I2	K1, K4
M6 vägleda eleven att utvärdera sin läsfärdighet och upptäcka utvecklingsbehov genom att öva lämpliga läs- och studiestrategier	I2	K1, K3, K4
Att producera texter		
M7 uppmuntra eleven att framföra och motivera sina åsikter med hjälp av olika typer av texter i olika kommunikationsmiljöer	I3	K1, K4, K5
M8 stödja eleven att bredda sin kunskap om textgenrer, vidareutveckla sina skrivfärdigheter samt hjälpa eleven att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	I3	K1, K4
M9 hjälpa eleven att befästa textproduktionsprocesserna, att producera text tillsammans med andra och att stärka förmågan att ge och ta emot respons, motivera eleven att stärka sin förmåga att söka och bedöma information och använda källor på ett mångsidigt sätt i egna texter med respekt för upphovsrätt, sekretess och etiska normer för kommunikation på internet	I3	K4, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om det romska språkets särdrag och att förstå betydelsen och konsekvenserna av språkliga val	I4	K2, K7
M11 vägleda eleven att bli medveten om betydelsen av språklig och kulturell identitet och stödja eleven att utveckla sin egen språkliga och kulturella identitet	I4	K2, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen romani och litteratur i årskurs 7–9

Elevers språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna tränar förmågan att lyssna och diskutera i vardagslivet och att kommunicera i olika situationer. De övar sig att hålla förberedda muntliga presentationer, att ta publiken i beaktande och att ge och ta emot respons. Eleverna utvärderar och utvecklar sina kommunikativa färdigheter och sin förmåga att uppträda. Eleverna ges möjligheter att uttrycka sig genom drama.

I2 Att tolka texter: Eleverna fördjupar läsfärdigheten och förmågan att tolka texter genom att läsa och undersöka olika typer av texter. Särskilt undersöker de argumenterande, instruerande och förklarande texter och centrala språkliga drag i dem. Eleverna får leva sig in i texter, reflektera över sitt eget liv via texterna och dela med sig av läsupplevelser. Eleverna övar sig att analysera och tolka texter och att använda begrepp som behövs vid analys och jämförelse av texter. De får lära sig de olika faserna av informationssökning, att använda olika informationskällor och att bedöma deras tillförlitlighet.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva, berättande, beskrivande, argumenterande, instruerande och förklarande texter. De lär sig de olika faserna i textproduktion. Eleverna undersöker olika textuella element, såsom rubriker, styckeindelning och typisk helhetsstruktur i olika textgenrer. Det fördjupar förståelsen för det romska skriftspråkets särdrag. De övar sig att dra nytta av sina kunskaper för att producera och bearbeta egna texter. Eleverna stärker förmågan att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, komprimera, göra anteckningar och använda källor. De får lära sig om upphovsrätt och att iakta bestämmelserna om upphovsrätt i sin egen textproduktion.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna studerar texter och texters betydelser och lär sig språkliga begrepp. Eleverna blir medvetna om att romani är utrotningshotat i Finland och lär känna språkets släktskapsförhållanden. Eleverna undersöker hur språk påverkar varandra. De får insikt i begreppet kultur och den romska kulturens uttrycksformer och erbjuds möjligheter att själva producera kultur. Eleverna reflekterar över sambandet mellan språk, kultur och identitet. De uppmuntras att utveckla ett aktivt läsintresse och att stifta bekantskap med romska medier.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i romani och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att uttrycka sig på romani och att kommunicera i flerspråkiga och mångkulturella situationer	I1	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan kommunicera på romani i olika situationer.
M2 handleda eleven att kommunicera konstruktivt, utveckla sin uttrycksförmåga och sin förmåga att ge och ta emot respons	I1	Förmåga att kommunicera konstruktivt, uttrycka sig samt ge och ta emot respons	Eleven kan kommunicera konstruktivt i olika situationer, uttrycka och motivera sina åsikter samt ge och ta emot respons.
M3 uppmuntra eleven att bredda sina kommunikativa färdigheter och sin förmåga att uppträda i olika miljöer och att använda det romska språket med människor i olika åldrar	I1	Förmåga att uppträda och att använda olika gestaltningmetoder för att uttrycka sig	Eleven kan uttrycka sig och använder gestaltningmetoder enligt syftet och situationen.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att tolka texter			
M4 uppmuntra eleven att utveckla förmåga att läsa analytiskt och kritiskt samt kunskaper och färdigheter som behövs för att läsa, förstå och analysera texter	I2	Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan analysera och tolka texter kritiskt, förstår det lästa och kan analysera det.
M5 handleda eleven att använda, tolka och bedöma olika typer av texter för att söka information, få upplevelser och utveckla sitt läsintresse	I2	Förmåga att vidga sin textvärld och söka information	Eleven producerar och använder olika typer av fiktiva och icke-fiktiva texter och kan söka den information som behövs i olika källor.
M6 vägleda eleven att utvärdera sin läsfärdighet och upptäcka utvecklingsbehov genom att öva lämpliga läs- och studiestrategier	I2	Förmåga att analysera sin läsfärdighet och sina lässtrategier	Eleven kan utvärdera sin läsfärdighet på ett realistiskt sätt och observera sina utvecklingsbehov samt välja lämpliga lässtrategier.
Att producera texter			
M7 uppmuntra eleven att framföra och motivera sina åsikter med hjälp av olika typer av texter i olika kommunikationsmiljöer	I3	Textkompetens vid produktion av texter	Eleven kan under handledning producera även för hen nya typer av texter och motivera sina åsikter i olika kommunikationsmiljöer.
M8 stödja eleven att bredda sin kunskap om textgenrer, vidareutveckla sina skrivfärdigheter samt hjälpa eleven att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	I3	Kunskap om textgenrer, förmåga att producera texter och ge akt på sina färdigheter	Eleven behärskar de genomgångna textgenrererna och använder uttryckssätt som är typiska för dem samt identifierar sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent.
M9 hjälpa eleven att befästa textproduktionsprocesserna, att producera text tillsammans med andra och att stärka förmågan att ge och ta emot respons, motivera eleven att stärka sin förmåga att söka och bedöma information och använda källor på ett mångsidigt sätt i egna texter med respekt för upphovsrätt, sekretess och etiska normer för kommunikation på internet	I3	Att behärska textproduktionsprocesserna, förmåga att söka information och kommunicera etiskt korrekt	Eleven känner till faserna i textproduktion och kan producera text tillsammans med andra samt ge och ta emot respons. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda källor i sin egen text. Eleven iakttar bestämmelserna om upphovsrätt och kan ange källor.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M10 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om det romska språkets särdrag och att förstå betydelsen och konsekvenserna av språkliga val	I4	Kunskap om det romska språkets särdrag	Eleven känner igen och kan tillämpa det romska språkets viktigaste särdrag.
M11 vägleda eleven att bli medveten om betydelsen av språklig och kulturell identitet och stödja eleven att utveckla sin egen språkliga och kulturella identitet	I4	Förmåga att uppfatta betydelsen av språklig och kulturell identitet	Eleven kan beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet.

Teckenspråk och litteratur

I lärokursen teckenspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen teckenspråk och litteratur har som särskilt uppdrag att hålla det finlandssvenska teckenspråket levande. Eleverna som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Eleverna ska få en grund för att självständigt utveckla och använda sina språkkunskaper genom hela livet. Undervisningen ska i samarbete med hemmen, den teckenspråkiga gemenskapen och undervisningen i andra läroämnen utveckla elevernas språkkunskaper och ge dem möjligheter att med hjälp av sin parallell- och flerspråkighet bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter. Undervisningen ska öka elevernas förståelse och uppskattning för den egna språk- och kulturbakgrundens betydelse för dem själva, gemenskapen och samhället samt vägleda eleverna att förstå och uppskatta även andra språk och kulturer.

Det centrala i undervisningen är språket, litteraturen och berättartraditionen, övriga traditioner, seder, konst och historia. I undervisningen beaktas även delaktigheten i de teckenspråkigas gemensamma nationella och internationella ärenden. För att eleverna ska känna glädje över att lära sig är det viktigt att de själva får vara aktiva och att undervisningen tar hänsyn också till elevernas språkvärld och upplevelser. Målet är att eleverna blir allt mer medvetna om sig själva som teckenspråksanvändare och förstår språkets sociala betydelse för gemenskapen.

Den lokala läroplanen ska utarbetas med hänsyn till omfattningen av undervisningen i det finlandssvenska eller finska teckenspråket och litteraturen. Läroplansgrunderna har utarbetats för undervisning i teckenspråk och litteratur som ges enligt timantalet i modersmål och litteratur. Vid fastställandet av mål och vid bedömningen av lärande inom annan undervisning i teckenspråk och litteratur ska undervisningens omfattning beaktas.

I årskurserna 7–9 är undervisningens särskilda uppdrag att fördjupa och utöka elevens kunskaper i teckenspråk. Eleverna ska undersöka olika tecknade och andra texter samt lära sig att tolka, analysera och producera dem. Elevernas förhållande till den teckenspråkiga berättar- och kulturtraditionen och språkgemenskapen ska fördjupas och breddas. Eleverna ska fördjupa sina kunskaper om språkets särdrag och använda sina språkkunskaper och -färdigheter. Undervisningen ska stärka elevernas uppskattning av teckenspråket och öka deras förmåga att använda språket medvetet och kreativt. Eleverna ska lära sig förstå teckenspråkets ställning som minoritetsspråk och sitt eget ansvar för att bevara språket.

Mål för undervisningen i lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att klara av olika kommunikationssituationer genom att framföra sina åsikter och genom att ta i beaktande andras åsikter samt förmåga att ge och få respons, lära eleven att ta ansvar i olika språksituationer och att identifiera värderingar och attityder som förmedlas genom språket	I1	K2, K7
M2 erbjuda eleven möjligheter att analysera, ta ställning och övertala samt uppmuntra eleven att fördjupa sin förståelse för sin roll i kommunikationen och att uttrycka sig, delta och påverka, även med hjälp av olika hjälpmedel	I1	K1, K4, K6
Att tolka texter		
M3 uppmuntra eleven att iakttä, analysera, tolka och vara kritisk till olika typer av framföranden och föredrag och hjälpa eleven att upptäcka hur hans tolkningsförmåga behöver utvecklas	I2	K1, K4
M4 uppmuntra eleven att utöver berättande, beskrivande och argumenterande texter också arbeta med instruerande och förklarande texter, att diskutera om dem och dela sina erfarenheter i kommunikationsmiljöer på olika sätt	I2	K2, K4, K5
Att producera texter		
M5 handleda eleven att använda ett av de mest använda teckenspråkens skriftsystem	I3	K1
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sig mångsidigare och att fördjupa sin kunskap om teckenspråkets strukturer, vad ett tecken består av och hur det uttrycks	I3	K2, K4
M7 uppmuntra eleven att befästa processerna för självständig eller gemensam produktion av olika slags texter i olika kommunikationsmiljöer, bredda användningen av källor samt respektera upphovsrätt och etisk kommunikation	I3	K4, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och att känna igen olika språkregister, stildrag och nyanser och att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	K1, K4, K7
M9 handleda eleven att lära känna det finlandssvenska teckenspråkets kulturella och språkliga mångfald, hjälpa eleven att se språket som en resurs, att reflektera över teckenspråkets betydelse och ställning och att förstå dess historia samt stödja eleven att utveckla en teckenspråkig och kulturell identitet	I4	K1, K2, K3
M10 uppmuntra eleven att vidga sin kultursyn, att bekanta sig med olika kulturformer och -institutioner samt hjälpa eleven att reflektera över språkets och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i samhället	I4	K1, K2, K3
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 ge eleven möjlighet att stärka sin förmåga att använda tolktjänster och samarbeta med en teckenspråkstolk i studierna eller för att utträtta olika ärenden och besöka kulturevenemang	I5	K2, K3, K7
M12 handleda eleven att utöka sin textvärld med texter som anknyter till fortsatta studier och samhället samt utveckla sin språkfärdighet inom olika kunskapsområden	I5	K1, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen teckenspråk och litteratur i årskurs 7–9. Elevens språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleven kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att utvärdera sina kommunikativa färdigheter och sätt att kommunicera och ger akt på hur de borde utvecklas. De övar grunderna i improvisation och med hjälp av drama fördjupar de sin förmåga att använda teckenspråk och olika gestaltungsmedier för att uttrycka sig. Eleverna övar sig att kommunicera i olika situationer och att iakttä vilka intryck och betydelser den egna och andras kommunikation resulterar i och fäster uppmärksamhet vid tecknens tydlighet och begriplighet samt teckenförrådet. Eleverna övar sig att ta publiken i beaktande i ett förberett framförande samt att ge och ta emot respons. Eleverna fördjupar sin förmåga att lösa problem, argumentera, dra slutsatser och se samband mellan saker samt övar sig att tyda olika kulturella budskap i omgivningen.

I2 Att tolka texter: Eleverna identifierar berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande texter och bedömer informationens giltighet och tillförlitlighet. De undersöker betydelsen i fasta och produktiva tecken samt teckenspråkiga idiom. Eleverna övar sig att analysera teckenspråkets strukturer, tecknens böjning och betydelser. Eleverna granskar begrepp och fenomen som berör tecknens struktur och teckenspråkets grammatiska processer. Färdigheterna i att använda texter breddas genom att eleverna studerar texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier, såsom webbplatser och myndighetstexter.

I3 Att producera texter: Eleverna tränar särdragen i olika textgenrer samt argumentering. De övar textstruktur: inledning, handling och avslutning. Man befäster processen för egen textproduktion: formulera en idé, planera, göra ett utkast, finslipa, teckna och få respons. Eleverna producerar mångsidiga fiktiva och icke-fiktiva texter och utnyttjar språkliga bilder i egna framträdanden och föredrag samt bekantar sig med ett skriftsystem för teckenspråket.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna granskar det finlandssvenska teckenspråkets tecken samt ger akt på olika teckens betydelse och användningssyfte i olika språksammanhang. De jämför det finlandssvenska teckenspråket med andra teckenspråk och med talade språk. Eleverna bekantar sig med olika grupper som använder teckenspråk, till exempel dövblinda och hörselskadade, och särdragen i deras kommunikation. Eleverna bekantar sig med det finlandssvenska teckenspråkets och dövulturens historia och nuläge, organisationsverksamhet och internationellt samarbete samt gör kulturbesök.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna övar sig att använda teckenspråkslexikon. De undersöker synonymi, homonymi, polysemi, språkliga bilder, tecknens uppkomst, avledning och förändring.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i teckenspråk och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att klara av olika kommunikations-situationer genom att framföra sina åsikter och genom att ta i beaktande andras åsikter samt förmåga att ge och få respons, lära eleven att ta ansvar i olika språksituationer och att identifiera värderingar och attityder som förmedlas genom språket	I1	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan kommunicera på teckenspråk i olika kommunikationssituationer, använder sina färdigheter för att uppnå sina kommunikationsmål och kan ta andra i beaktande.
M2 erbjuda eleven möjligheter att analysera, ta ställning och övertala samt uppmuntra eleven att fördjupa sin förståelse för sin roll i kommunikationen och att uttrycka sig, delta och påverka, även med hjälp av olika hjälpmedel	I1	Förmåga att använda olika kommunikationssätt och kommunicera	Eleven kan analysera, ta ställning och övertala samt uttrycker sig aktivt med olika hjälpmedel.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att tolka texter			
M3 uppmuntra eleven att iakta, analysera, tolka och vara kritisk till olika typer av framföranden och föredrag och hjälpa eleven att upptäcka hur hans tolkningsförmåga behöver utvecklas	I2	Tolkningsförmåga och utvärdering av den	Eleven kan analysera och tolka framföranden kritiskt samt utvärdera sin egen tolkningsförmåga och behovet av att utveckla den.
M4 uppmuntra eleven att utöver berättande, beskrivande och argumenterande texter också arbeta med instruerande och förklarande texter, att diskutera om dem och dela sina erfarenheter i kommunikationsmiljöer på olika sätt	I2	Förmåga att arbeta med olika texter och dela med sig av textupplevelser	Eleven behärskar de textgenrer som behandlats och känner igen deras särdrag samt kan dela med sig av textupplevelser.
Att producera texter			
M5 handleda eleven att använda ett av de mest använda teckenspråkets skriftsystem	I3	Kunskap om teckenspråkets skriftsystem	Eleven kan använda teckenspråkets skriftsystem.
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sig mångsidigare och att fördjupa sin kunskap om teckenspråkets strukturer, vad ett tecken består av och hur det uttrycks	I3	Förmåga att uttrycka sig på teckenspråk	Eleven känner till teckenspråkets strukturella drag, vad ett tecken består av och behärskar olika uttryckssätt.
M7 uppmuntra eleven att befästa processerna för självständig eller gemensam produktion av olika slags texter i olika kommunikationsmiljöer, bredda användningen av källor samt respektera upphovsrätt och etisk kommunikation	I3	Förmåga att producera texter och behärska textprocessen, etisk kommunikation	Eleven känner till faserna i en textproduktionsprocess och kan producera texter både självständigt och tillsammans med andra. Eleven kan ange källor och kommunicera etiskt korrekt.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och att känna igen olika språkregister, stildrag och nyanser och att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem	I4	Hur språkmedvetenheten utvecklats	Eleven kan nämna språkliga fenomen, register och stildrag och identifiera olika nyanser. Eleven kan berätta om sina iakttagelser.
M9 handleda eleven att lära känna det finlandssvenska teckenspråkets kulturella och språkliga mångfald, hjälpa eleven att se språket som en resurs, att reflektera över teckenspråkets betydelse och ställning och att förstå dess historia samt stödja eleven att utveckla en teckenspråkig och kulturell identitet	I4	Förmåga att uppfatta teckenspråkets betydelse och ställning	Eleven kan nämna flera grupper som använder teckenspråk och känna igen särdrag i deras kommunikation. Eleven känner till teckenspråkets historia och kan beskriva språkets betydelse och ställning i förhållande till andra språk.
M10 uppmuntra eleven att vidga sin kultursyn, att bekanta sig med olika kulturformer och -institutioner samt hjälpa eleven att reflektera över språkets och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i samhället	I4	Kännedom om kultur och olika kulturformer	Eleven känner till kultur och olika kulturformer och kan beskriva betydelsen av språk och kultur
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M11 ge eleven möjlighet att stärka sin förmåga att använda tolktjänster och samarbeta med en teckenspråkstolk i studierna eller för att utträta olika ärenden och besöka kulturevenemang	I5	Förmåga att använda tolk	Eleven kan beställa en tolk och samarbeta med tolken i olika situationer.
M12 handleda eleven att utöka sin textvärld med texter som anknyter till fortsatta studier och samhället samt utveckla sin språkfärdighet inom olika kunskapsområden	I5	Hur textvärlden vidgats, språkfärdighet inom olika kunskapsområden	Eleven kan också använda texter som är anknyter till fortsatta studier och samhället. Eleven kan iakta och använda språket inom olika kunskapsområden.

Modersmål för elever med annat modersmål

Med stöd av 12 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisning i modersmålet enligt utbildningsanordnarens utbud och vårdnadshavarens val ges förutom i finska, svenska, samiska, romani eller teckenspråk också i ett annat språk som är elevens modersmål. I det fallet undervisas nämnda modersmål enligt det timantal i modersmål och litteratur som fastställs i 8 § i statsrådets förordning 422/2012. Läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Utbildningsanordnaren eller skolan utarbetar en språkspecifik läroplan utgående från grunderna. Den språkspecifika läroplanen kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning omgivningen stödjer utvecklingen av elevens eget modersmål.

Svenska som andraspråk och litteratur

I lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare¹⁸⁶. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i språkgemenskapen och ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet för att de ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskaperna samt språk som används inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos eleverna samt väcka intresse och erbjuda redskap för att utveckla språkkunskaperna under hela livet. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskaperna ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Elevernas språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs¹⁸⁷. Eftersom undervisningen ska ordnas enligt elevernas ålder och förutsättningar är det viktigt att valet av lärokurs gör det möjligt för eleven att få undervisning enligt den mest lämpliga lärokur-

---

186 Statsrådets förordning 422/2012

187 Lag om grundläggande utbildning 628/1998, 30 §

sen¹⁸⁸. En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om elevens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller eleven i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i betraktande

- elevens baskunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker inte ännu till för att eleven ska kunna delta i den dagliga interaktionen och skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller
- elevens kunskaper i svenska räcker inte ännu till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en elev ska elevens utveckling och prestationer bedömas enligt målen och kriterierna för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Det är viktigt att eleven tar del av samma texter och textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs. Vid behov görs en plan för elevens lärande. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Det är möjligt att övergå till att läsa svenska enligt lärokursen svenska och litteratur, om eleven har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målsättningarna för den lärokursen.

I årskurserna 7–9 är det särskilda målet för undervisningen att befästa och bredda elevernas färdigheter i svenska, lärstrategier, förmåga att kommunicera samt multilitteracitet. Undervisningen tar fasta på elevernas språkfärdigheter och styrkor. Elevernas språkkunskaper, textrepertoar och kulturkännedom vidgas. Undervisningen utvecklar elevernas färdigheter för fortsatta studier, samhället och arbetslivet. I litteraturundervisningen uppmanas eleverna att läsa mångsidigt och analytiskt samt att få läsoplevelser.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmantra eleven att utveckla färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer i skolan och i samhället	I1	K1, K2, K4
M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att lyssna och förstå formellt tal, kommunikationen i undervisningen och talade medietexter	I1	K2, K4, K5
M3 uppmantra eleven att utveckla förmågan att uppträda och uttrycka sig målmedvetet och utnyttja olika uttryckssätt i olika situationer	I1	K2
Att tolka texter		
M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsfrörråd, handleda eleven att lära sig använda lässtrategier effektivt samt utveckla elevens förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna	I2	K1, K2, K4
M5 handleda eleven att läsa texter kritiskt både självständigt och tillsammans med andra	I2	K1, K2, K4

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att producera texter		
M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	I3	K1, K2, K4
M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärsknigen av det ordförråd och de strukturer som behövs för produktion av olika textgenrer	I3	K2, K3
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelse och följer av olika språkliga val	I4	K4
M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra	I4	K2
M10 vidga elevens kulturuppfattning och lära eleven att analysera flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället och att lära eleven se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser	I4	K2
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iakttä och jämföra olika lärstilar och att lära sig av andra	I5	K1, K2, K7
M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika kunskapsområden	I5	K4, K6
M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och tillsammans med andra	I5	K1, K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 7–9

Eleverna lär sig språk- och kommunikationsfärdigheter och utvecklar sin förmåga att arbeta med texter genom att använda språk i olika situationer och arbeta mångsidigt med språk. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna får möjlighet att vidga de färdigheter som har en anknytning till språk, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målsättningarna och utnyttja elevernas erfarenheter och lokala möjligheter. De enskilda innehållsområdena ska användas för att bilda helheter för de olika årskurserna.

I1 Att kommunicera: Eleverna tränar formella kommunikationssituationer, att argumentera, kommentera, referera samt att hålla och åskådliggöra en muntlig presentation. Eleverna tränar sina färdigheter att arbeta genom att diskutera olika ämnen och texter. Eleverna undersöker och använder språket i olika funktioner och situationer och övar samtidigt etablerade fraser och uttryck, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt kraftigt och mera dämpat, samt sammanfattar och hänvisar till någon annans tal. Eleverna övar sig att lyssna och förhålla sig kritiskt till det hörda och att använda det hörda som modell för sin egen kommunikation. Eleverna tränar förmågan att uttrycka sig genom tal och helhetsgestaltning (med medel som är kopplade till kropp, ljud, tid och rum). Eleverna tränar att hålla förberedda muntliga presentationer.

I2 Att tolka texter: Eleverna fördjupar sig i att läsa mångsidigt och analysera texter som är viktiga med tanke på studier, samhälle och kultur. Texterna läses med fokus på värderingar, ideologier och påverkningsmedel (hur tolkningen påverkas av perspektiv, meningsstruktur, be-

nämningar på personer och företeelser, språkliga bilder och ironi). Undervisningen befäster elevernas förmåga att tillämpa lässtrategier dynamiskt och vidgar elevernas ord- och begreppsförråd. Eleverna tränar att analysera i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter med fokus på språkliga drag samt att känna igen litterära stilriktningar i texter. Eleverna övar att analysera egna och andras texter samt att ge och ta emot respons.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar i synnerhet förklarande, argumenterande och instruerande texter och vidgar samtidigt sin repertoar av textgenrer. Eleven handleds att göra mångsidigt bruk av ordföråd, fraseologi och språkliga strukturer (bl.a. strukturer som koncentrerar formuleringen) i sina texter. Undervisningen stärker behärsknigen av skrivprocessens olika faser och bruket av olika informationskällor. Eleverna tränar olika stilarter och register samt olika sätt att uttrycka person och tid på ett konsekvent sätt i en text. Eleverna lär sig att välja lämpliga uttrycksätt för olika texter.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna undersöker texter och reflekterar över språkets betydelser och strukturer (satsdelar, ordböjning) samt hur språkliga val påverkar hur en text tas emot. Eleverna jämför det svenska språket med andra bekanta språk och undersöker hur olika språk påverkar varandra. Eleverna bekantar sig med språksituationen i Finland och med de centrala skedena i svenska språkets utveckling. Eleverna bekantar sig med litteratur, film, teater och mediekultur. Elevernas förståelse av den kulturella mångfalden stöds genom att kulturella upplevelser från olika tider och olika håll i världen jämförs. Eleverna undersöker mediernas funktion i det egna livet och i samhället kritiskt.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Undervisningen stödjer elevernas förmåga att läsa, skriva, lyssna på och tala texter inom olika kunskapsområden. Eleverna jämför hur språk används i vardagen och inom olika kunskapsområden. Undervisningen stärker elevernas förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. Undervisningen fördjupar elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål samt andra bekanta språk som stöd för allt lärande.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i svenska som andraspråk och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att utveckla färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer i skolan och i samhället	I1	Kommunikativa färdigheter	Eleven kan medverka konstruktivt i kommunikationssituationer.
M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att lyssna och förstå formellt tal, kommunikationen i undervisningen och talade medietexter	I1	Förmåga att förstå i kommunikationssituationer	Eleven förstår formellt tal, kommunikationen i undervisningen och media.
M3 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att uppträda och uttrycka sig målmedvetet och utnyttja olika uttrycksätt i olika situationer	I1	Förmåga att uppträda	Eleven kan förbereda en presentation självständigt och uppträda och uttrycka sig själv på ett för situationen lämpligt sätt.
Att tolka texter			

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsfrörråd, handleda eleven att lära sig använda lässtrategier effektivt samt utveckla elevens förmåga att dra slutsatser om en texts betydelse utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna.	I2	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven kan närma sig texter kritiskt och känna igen textgenrer. Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga begrepp beskriva de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text. Eleven förstår att texter har olika mål och syften.
M5 handleda eleven att läsa texter kritiskt både självständigt och tillsammans med andra	I2	Förmåga att tolka texter	Eleven kan dra slutsatser och ställa kritiska frågor utgående från texter.
Att producera texter			
M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	I3	Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Eleven utnyttjar kunskap om de genretypiska dragen för en berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande text i sin skriftliga och muntliga produktion.
M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärsknings av det ordförråd och de strukturer som behövs för produktion av olika textgenrer	I3	Behärskning av skriftspråket	Eleven producerar förståeliga och koherenta texter, känner huvudsakligen till och kan tillämpa grundreglerna för skriftspråket i sitt skrivande.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelse och följder av olika språkliga val	I4	Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i texter, reflektera över deras betydelse samt beskriva skillnader mellan olika register och stilar.
M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika texter förhåller sig till varandra	I4	Kännedom om litteraturen och dess skeden	Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och kan namnge dess viktigaste skeden och kopplingar till världslitteraturen.
M10 vidga elevens kulturuppfattning och lära eleven att analysera flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället och att lära eleven se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser	I4	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva kulturens mångfald och vad flerspråkigheten innebär i samhället.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iakttä och jämföra olika sätt att lära sig samt att lära sig av andra	I5	Hur elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera utvecklats samt förmåga att reflektera över det egna sättet att lära sig språk	Utvecklingen av elevens uppfattning om sitt eget sätt att kommunicera används inte som grund för elevens vitsord. Eleven känner till sina egna språkliga styrkor och utvecklingsområden och kan ställa upp mål för sitt lärande.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika kunskapsområden	I5	Förmåga att lägga märke till språk inom olika kunskapsområden	Eleven känner till hur språk används inom olika kunskapsområden.
M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och tillsammans med andra	I5	Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete	Eleven kan söka information mångsidigt från olika källor och kan planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete både på egen hand och tillsammans med andra.

Finska som andraspråk och litteratur (suomi toisena kielenä ja kirjallisuus)

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti¹⁸⁹. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediasessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

189 Valtioneuvoston asetus 422/2012

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista¹⁹⁰. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta¹⁹¹. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus-oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen.

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	L2, L4, L5
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisu-keinoja hyödyntäen	S1	L2

190 Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

191 Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti luku-strategioita ja päätelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipiillisten vihjeiden perusteella	S2	L1, L2, L4
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä	S3	L1, L2, L4
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kielipiillisten rakenteiden hallintaa	S3	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	L4
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin	S4	L2
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S5	L1, L2, L7
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedon-aloilla	S5	L1, L4, L6
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5	L1, L5, L6

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältö-alueet vuosiluokilla 7–9

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Suomi toisena kielenä -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti.
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	Tekstien ymmärtämistaidot	Oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	S1	Esiintymistaidot	Oppilas osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella	S2	Tekstilajitaidot tekstien tulkinassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituseriä.
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä	S3	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisuudessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa	S3	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailman kirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin	S4	Kirjallisuuden vaiheiden tuntemus	Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaihteita ja sen yhteyksiä maailman kirjallisuuteen.
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemyksiään ja erittelenään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T 11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S5	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
T 13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintatapoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Svenska för samisktalande

Lärokursen svenska för samisktalande är avsedd för elever som studerar samiska och litteratur. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att utveckla en högklassig tvåspråkighet och ge dem förutsättningar att uppnå sådan språkkunskap i bägge språken som förutsätts för fortsatta studier och för att fungera som jämbördiga medlemmar i den svenska och den samiska gemenskapen. Den lokala läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur. Läroplanen utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning familjen och den övriga omgivningen stödjer utvecklingen av elevens kunskaper i svenska.

Finska för samisktalande (suomi saamenkielisille)

Suomi saamenkielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat saamen kieltä ja kirjallisuutta. Opetuksen tavoitteena on oppilaan korkeatasoiseen kaksikielisyyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että oppilas voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja saamenkielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä perheen ja muun ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan suomen kielen kehittymiselle.

Svenska för teckenspråkiga

Lärokursen svenska för teckenspråkiga är avsedd för elever som studerar teckenspråk och litteratur i svenska skolor. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att utveckla en högklassig tvåspråkighet och ge dem förutsättningar att uppnå sådan språkkunskap i bägge språken som förutsätts för fortsatta studier och för att fungera som jämbördiga medlemmar i den svenska och den teckenspråkiga gemenskapen. Den lokala läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur och/eller svenska som andraspråk och litteratur. Eleven bedöms också enligt den lärokurs som utgör grund för lärokursen svenska för teckenspråkiga. Läroplanen utarbetas med beaktande av elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning familjen och den övriga omgivningen stödjer utvecklingen av elevens kunskaper i svenska.

Finska för teckenspråkiga (suomi viittomakielisille)

Suomi viittomakielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat viittomakieltä ja kirjallisuutta suomenkielisissä kouluissa. Opetuksen tavoitteena on oppilaan korkeatasoiseen kaksikielisyyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että oppilas voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja viittomakielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään suomen kieli ja kirjallisuus ja/tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Tällöin myös oppilaan arviointi määräytyy sen mukaan, kumman oppimäärän pohjalta suomi viittomakielisille -oppimäärä on laadittu. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä perheen ja muun ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan suomen kielen kehittymiselle.

15.4.2 Det andra inhemska språket

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individens tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika ni-

våer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (finska eller svenska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i finska och svenska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och svenska och i modersmålsinriktad finska och svenska samt medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska och svenska.

I läroämnet främmande språk har det fastställts sju olika lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i engelska, i annat främmande språk och i samiska, medellång lärokurs (B1-lärokurs) i främmande språk samt kort lärokurs (B2-lärokurs) i främmande språk, samiska och latin.

Beskrivningar av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språk-specifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta språk-specifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

Det andra inhemska språket finska/svenska

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang	I1	K2, K5
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3, K7
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	K4
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	K4
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	K2, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sin slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	K3, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7-9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7-9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 7-9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkets ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och språkets och kulturens betydelse	Eleven kan nämna några rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk och hen har en uppfattning om språkets betydelse för individen, och för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang	I1	Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iakttä i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudier och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.1
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.1
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.2
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Svenska som andra inhemska språk, A-lärokurs i årskurs 7–9 (ruotsin kieli, A-oppimäärä vuosiluokilla 7–9)

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3–6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielienopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Ruotsin kielen opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun ruotsin kielellä eri oppiaineissa.

Ruotsin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaille valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään	S1	L1, L2
T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	L2, L5
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L4
Kielenopiskelutaidot		
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	L1
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	L4
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttäen ruotsinkielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota	S3	L4
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiintuomista	S3	L2, L6
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen ja kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	L4, L3, L5

Ruotsin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Opetuksessa valitaan sellaisia sisältöjä ja toimintatapoja, jotka rohkaisevat toimimaan ruotsinkielisissä ympäristöissä Suomessa ja muualla. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa. Perehdytään yksilön kielellisiin oikeuksiin.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuusien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Ruotsin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaissuomuoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso ruotsin kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Ruotsin kielen A-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaille valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään	S1	Kieli- ja kulttuuriympäristön ja kielen merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kielen asemaa Suomessa ja Pohjoismaissa ja maailman kielten joukossa ja pohtia kielen merkitystä yksilölle.
T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen ruotsin taitoa hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista oppia ruotsinkielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen
T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		Taitotaso A2.2 T6 – T8	
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttäen kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatia	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3	Viestinnän kulttuurin sopivuus	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaamiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintäruutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		Taitotaso A2.2	
T9 tarjota oppilaille mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		Taitotaso A2.1	
T10 tarjota oppilaille mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen ja kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Finska, modersmålsinriktad A-lärokurs i årskurs 7–9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer	I1	K2
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang	I1	K2
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K2, K4
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3, K7
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande	I3	K4
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser	I3	K2
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan	I3	K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärsknigen av varierande strukturer	I3	K3, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetsätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lärstrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygg och etiskt ansvarsfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningsvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetsätt som lämpar sig för dem.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen ta hänsyn till att referensramen är

anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i modersmålsinriktad finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkets ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller nationalspråkets status	Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk. Eleven har en uppfattning om rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika grupper och sammanhang	I1	Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudier och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.2
M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.2
M9 erbjuda eleven och-tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå B1.2
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.

Svenska, modersmålsinriktad A-lärokurs i årskurs 7–9 (ruotsin kieli, äidinkielenomainen A-oppimäärä vuosiluokilla 7–9)

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3–6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen opiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä antaen tilaa myös tunteiden käsittelylle.

Äidinkielenomaisen ruotsin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä sekä vahvistaa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia monikielisisä ja -kulttuurisissa ympäristöissä	S1	L2
T2 kannustaa oppilasta löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä erilaisissa yhteisöissä ja toimintaympäristöissä	S1	L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L2, L4
Kielenopiskelutaidot		
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3, L7
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	L1
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta toimimaan monissa erilaisissa viestintätilanteissa, joissa aiheet voivat olla jo melko vaativia	S3	L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan puheenvuoron ottamista, keskusteluun tai kirjalliseen viestintään liittymistä sekä neuvottelemaan merkityksestä	S3	L2
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota viestinnän muodollisuusteeseen, harjoittelemaan viestintää käyttäen erilaisia tekstilajeja (kuten blogit, haastattelut) sekä ottamaan viestinnässä huomioon kulttuurienvälisen vuorovaikutustaidon vaatimukset	S3	L4, L6
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle ja etsiä yhdessä oppilaiden kanssa monipuolisia ja merkityksellisiä tekstejä, jotka edellyttävät päättelyä ja erilaisia tekstinymmärtämisstrategioita	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 ohjata oppilasta tuottamaan, tulkitsemaan ja jakamaan tekstejä melko vaativista aiheista kiinnittäen huomiota tekstilajien monipuolisuuden (myös pienet esitelmät, mielipidekirjoitukset, tarinat), rakenteiden monipuolisuuteen ja hyvään hallintaan	S3	L4, L3, L5

Äidinkielenomaisen ruotsin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Selvitetään, mitä yksilön kielelliset oikeudet tarkoittavat. Opetuksessa valitaan sellaisia sisältöjä ja toimintatapoja, jotka rohkaisevat oppilaita perehtymään ruotsinkielisen kulttuurin eri ilmiöihin ja lisäämään tietoaan niistä. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita ruotsin kielen opiskelussa ja kielten välisessä vertailussa sekä tarpeen mukaan tunnistamaan puhutun ja kirjoitetun ruotsin kielen variantteja ja murteita.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä sekä tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus sekä oppilaat toimijana ruotsin kielellä Suomessa ja Pohjoismaissa. Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan erilaisia sekä suullisia että kirjallisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Äidinkielenomaisen ruotsin A-oppimäärän opetuksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat saavat tilaisuuksia tutustua pohjoismaisiin verkostoihin. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkielenomaisen ruotsin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on tukea oppilaiden oppimista koulussa ja koulun ulkopuolella auttamalla oppilaita kehittämään sopivia opiskelustrategioita ja tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita rohkaistaan etsimään itseään kiinnostavia tekstejä, jotka vahvistavat oppilaiden lukutaitoa ja rohkaisevat lukemaan itsenäisesti kirjallisuutta ja muita tekstejä. Oppilaat oppivat myös turvallista ja eettisesti vastuullista medioiden käyttöä. Oppilaat saavat yksilöllistä ohjausta ja palautetta vuorovaikutustaitojensa ja tekstintuottamistaitojensa kehittämiseksi. Oppilaille, joilla on kielisiin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea käsitteiden oppimisessa ja ajatustensa pukemisessa sanoiksi. Opetus kannustaa kielellisesti lahjakkaita oppilaita valitsemaan haastavia lukutehtäviä ja asettamaan itselleen sopivia tavoitteita ja työskentelytapoja.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkielenomaisen ruotsin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa otetaan huomioon, että viitekehys on tarkoitettu vieraiden kielen osaamisen arviointiin ja että äidinkielenomaista oppimäärää opiskelevien oppilaiden ruotsin kielen taito on varsin hyvä ja koulun alkaessa, kun taas oppilaiden taidot muilla kielitaidon osa-alueilla voivat vaihdella paljonkin.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaissuomuoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä sekä rohkaistaan heitä käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen äidinkielenomaisen oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso ruotsin kielen äidinkielenomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Äidinkielenomaisen ruotsin A-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä sekä vahvistaa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia monikielissä ja – kulttuurisissa ympäristöissä	S1	Kansalliskielten aseman sekä pohjoismaisen kielen ja kulttuuriympäristön hahmottaminen	Oppilas tietää, että jokaisella on oikeus käyttää ja kehittää omaa kieltään. Oppilaalla on käsitys Suomen kansalliskieliin liittyvistä oikeuksista ja velvoitteista. Oppilas tuntee ruotsin kielen asemaa Suomessa ja Pohjoismaissa ja maailman kielten joukossa.
T2 kannustaa oppilasta löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä monipuolisesti erilaisissa yhteisöissä ja toimintaympäristöissä	S1	Kielitaidon hyödyntäminen	Oppilas osaa käyttää, tuottaa ja jakaa ruotsinkielistä materiaalia muiden kanssa.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä vertaata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kannustaen.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso B1.2 T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta toimimaan monissa erilaisissa viestintätilanteissa, joissa aiheet voivat olla jo melko vaativia	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammassa viestintätilanteissa, kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.
T7 ohjata oppilasta harjoitteluun puheenvuoron ottamista, keskusteluun tai kirjalliseen viestintään liittymistä sekä neuvottelemään merkityksestä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Oppilas pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti sekä neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota viestinnän muodollisuusasteeseen, harjoittelemaan viestintää käyttäen erilaisia tekstilajeja (kuten blogit, haastattelut) sekä ottamaan viestinnässä huomioon kulttuurienvälisen vuorovaikutustaidon vaatimukset	S3	Viestinnän kulttuurin sopivuus	Oppilas osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista, tuntee tärkeimmät kohteliaisuus säännöt ja toimii niiden mukaisesti. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.2
T9 tarjota oppilaille ja etsiä yhdessä oppilaiden kanssa monipuolisia ja merkityksellisiä tekstejä, jotka edellyttävät päättelyä ja erilaisia tekstinymmärtämisstrategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää selväpiirteistä asiantietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Oppilas ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.
Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso B1.2
T10 ohjata oppilasta tuottamaan, tulkitsemaan ja jakamaan tekstejä melko vaativista aiheista kiinnittäen huomiota tekstilajien monipuolisuuteen (myös pienet esitelmät, mielipidekirjoitukset, tarinat), rakenteiden monipuolisuuteen ja hyvään hallintaan	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa tavallisista, konkreeteista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen ilmaisten itseään suhteellisen vaivattomasti. Oppilas pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Oppilas käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idioimeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita.

Finska, B1-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleven att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevens språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till likheter och olikheter i det talade och det skrivna finska språket, att söka information om något eller några språk som är besläktade med finska språket	I1	K2, K5
M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
Färdigheter för språkstudier		
M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1
M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda finska i sitt eget liv och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	K2, K7
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	K4
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K4, K5

Centralt innehåll som anknäver till målen för B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talade och skrivna finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 7-9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 7-9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B1-lärokursen i finska i årskurs 7-9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen. Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B1-lärokursen i finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B1-lärokursen i finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B1-lärokurs i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till likheter och olikheter i det talade och det skrivna finska språket, att söka information om något eller några språk som är besläktade med finska språket	I1	Kunskap om finskans tal-, skrift- och släktspråk	Eleven känner till några skillnader mellan talad och skriven finska samt några språk som är nära besläktade med finskan.
M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudier och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.
M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda finska i sitt eget liv och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.3
M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.3
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Svenska, B1-lärokurs i årskurs 7–9 (ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 7–9)

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3–6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	L2, L5
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttää kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L4
Kielenopiskelutaidot		
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1
T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	S2	L2, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L4
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4, L6
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolle sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L4, L5

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

S2 Kielenopiskelutaidot: Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä, yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaissuuntoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päätötarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätötarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päätötarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppiaineen valtakunnallisiin ruotsin kielen B1-oppimäärän päätötarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyi kumulatiivisesti. Päätötarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätötarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päätötarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.3 T6 – T7
T5 järjestää oppilaille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinimaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			A1.3 T7
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			A1.3
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarausta ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

15.4.3 Främmande språk

Språkpedagogik och språkutveckling

Målen för språkpedagogik och språkutveckling och möjligheterna att studera det andra inhemska språket och främmande språk finns beskrivna i avsnittet om undervisningen av det andra inhemska språket.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogik och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att

genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Engelska, A-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den	I1	K1, K2
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K3
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden	I3	K4
M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	I3	K4, K6
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan	I3	K2
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	I3	K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iakttä och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Mål för lärmiljöer och arbets sätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och

publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av elevernas lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i engelska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i engelska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.
M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den	I1	Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.1
M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikations-situationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.1
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oföberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå B1.1
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Annat främmande språk, A-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevens språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta en tillämpad läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrifttecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen).

Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar om och företeelser i målspråket och dess status samt att stärka elevens färdigheter att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att på målspråket hitta intressanta innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen	I1	K1, K2
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	K4
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	K4, K6
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	K2
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka kulturen och livsstilen i de länder eller områden där målspråket talas. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att studera målspråket och att jämföra olika språk. Vid behov söker man information om målspråkets centrala varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på målspråket i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Innehållet väljs också med beaktande av målspråkets utbredning, status och språkområdets livsmiljö. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iakttä och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

Eleven ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleven ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningsvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningsvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i annat främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i annat främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i annat främmande språk

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar om och företeelser i målspråket och dess status samt att stärka elevens färdigheter att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Elevens kan reflektera över företeelser i samband med målspråkets status.
M2 uppmantra eleven att på målspråket hitta intressanta innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen	I1	Förmåga att med hjälp av målspråket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Elevens kan göra observationer om möjligheterna att lära sig i målspråkets miljöer och sammanhang.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Elevens kan utgående från sina observationer dra slutsatser om målspråkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmantra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Elevens kan sätta egna mål och utvärdera sina lästrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmantrar gruppen.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Elevens märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.2
M6 uppmantra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Elevens reder sig ganska bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Elevens deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Använder t.ex. ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett sakligt sätt. Kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.2
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Kan härleda obekanta ords betydelse utgående från kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.1
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Främmande språk, B1-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald fördjupas genom att man diskuterar om olika värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. Vid behov kan en del frågor även behandlas på skolans undervisningsspråk.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta en tillämpad läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i dessa grunder i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skriftecken som grundar sig på alfabetet, dock med undantag av engelska inom vilken vitsordet åtta förutsätter en kunskapsnivå på i medeltal A2.1, vilket är något högre än kunskapskraven i de övriga indoeuropeiska och europeiska språken. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språk-specifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen).

Mål för undervisningen i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
M2 stödja elevens förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänför sig till målspråkets ställning och att ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	K2
Färdigheter för språkstudier		
M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3
M4 uppmuntra och handleda eleven att lägga märke till möjligheterna att använda målspråket i sitt eget liv och att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	K3, K4
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 ge eleven tillfällen att träna muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika kommunikationsmedel	I3	K4
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att studera målspråket och att jämföra olika språk. Att bekanta sig med målspråkets användningsområden och de viktigaste kännetecknen för livsstilen i de länder där språket talas.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda målspråket i olika situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll utgående från att eleverna ska kunna agera på målspråket i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter. Att rikligt träna olika kommunikationssituationer med hjälp

av olika medier. Vid val av texter och teman ska man i viss mån beakta målspråkets geografiska utbredning och status.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7-9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolien eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7-9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevernas lärande i B1- lärokursen i främmande språk i årskurs 7-9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolien kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B1-lärokursen i främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B1-lärokursen i främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B1-lärokurs i främmande språk

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om målspråkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.
M2 stödja elevens förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänför sig till målspråkets ställning och att ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan reflektera över företeelser i samband med målspråkets ställning som t.ex. språkets utbredning och status.
Färdigheter för språkstudier			
M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lästrategier i språkstudier och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.
M4 uppmuntra och handleda eleven att lägga märke till möjligheterna att använda målspråket i sitt eget liv och att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.3
M5 ge eleven tillfällen att träna muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika kommunikationsmedel	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.3
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Främmande språk, B2-lärokurs i årskurs 7–9

Undervisningen i ett valfritt B2-språk ordnas oftast i årskurs 8–9. B2-språket är det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskap och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrivtecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen). Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet	I1	K1, K2, K4
Färdigheter för språkstudier		
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	I2	K3
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	K4
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K4
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K5

Centralt innehåll som anknäver till målen för B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att undersöka karaktäristiska drag i målspråket och jämföra dessa med tidigare språkkunskap. Att bilda sig en uppfattning om nära besläktade språk, undersöka bakgrunden till målspråkets utbredning, söka information som intresserar eleverna om t.ex. språkområdets kulturella sedvänjor eller andra företeelser. Att reflektera över eventuella förutfattade meningar om språket och kulturen i fråga.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7-9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7-9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

Bedömning av elevernas lärande i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7-9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B2-lärokursen i främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B2-lärokurs i främmande språk

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet	I1	Kännedom om målspråkets status, språkspecifika särdrag och utbredning	Eleven är medveten om målspråkets ställning i relation till andra språk i världen och känner till språkets mest centrala särdrag. Eleven kan beskriva några av målspråkets eller språkområdets kulturella och andra företeelser.
Färdigheter för språkstudier			
M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna. Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera I3			Kunskapsnivå A1.3
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.2
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

Samiska, A-lärokurs i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda samiska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Dessa grunder för läroplanen utgör en allmän grund för undervisningen i samiska språk. Utgående från dessa grunder låter utbildningsanordnaren utarbeta en lokal läroplan för nordsamiskan, enaresamiskan eller skoltsamiskan.

Undervisningen i samiska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på samiska i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i samiska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser beträffande det samiska språkets status som urfolksspråk samt stärka elevens färdigheter och vilja att ta del av miljöer där man talar samiska och värnar om den samiska kulturen	I1	K1, K2
M2 uppmuntra eleven att hitta möjligheter att använda samiska i olika sammanhang och miljöer samt att hitta innehåll och företeelser i den samiska kulturen och livsstilen som intresserar hen	I1	K2, K7
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i samiska och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
Färdigheter för språkstudier		
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig samiska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1, K3, K7
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	K4
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på samiska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	K4, K6
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	K2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	K3, K4, K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i samiska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med olika företeelser inom den samiska kulturen. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleven att jämföra olika språk och att studera samiska.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet, elevernas delaktighet i samiskspråkig verksamhet, elevernas intressen samt i syfte att bekanta sig med andra stadieutbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i studierna och i arbetslivet. Att välja olika språkanvändningsområden. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iakttä och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i samiska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Samiska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i samiska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan samiska från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i samiska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av

delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i samiska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i samiska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i samiska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser beträffande det samiska språkets status som urfolksspråk samt stärka elevens färdigheter och vilja att ta del av miljöer där man talar samiska och värnar om den samiska kulturen	I1	Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven vet att världen präglas av språklig och kulturell mångfald och att var och en har rätt att använda och utveckla sitt eget språk. Eleven har en uppfattning om de samiska språkets status som urfolksspråk.
M2 uppmuntra eleven att hitta möjligheter att använda samiska i olika sammanhang och miljöer samt att hitta innehåll och företeelser i den samiska kulturen och livsstilen som intresserar hen	I1	Förmåga att utnyttja kunskaperna	Eleven kan beskriva i vilka situationer hen kan bruka sin färdighet i samiska
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i samiska och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om samiska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.
Färdigheter för språkstudier			
M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig samiska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudier och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i samiska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.2
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig ganska bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på samiska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Använder t.ex. ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett sakligt sätt. Kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.2
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Kan härleda obekanta ords betydelse utgående från kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.1
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Samiska, B2-lärokurs i årskurs 7–9

Undervisningen i valfri B2-samiska ordnas oftast i årskurs 8–9. B2-språket är det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskaper och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Mål för undervisningen i B2-lärokursen i samiska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det samiska språket hen studerar och andra samiska språk, finska samt de språk eleven tidigare studerat, bekanta sig med områden där samiska talas, Sameland samt vissa centrala delar av samekulturen och den samiska livsstilen	I1	K1, K2, K4
Färdigheter för språkstudier		
M2 uppmuntra eleven att se kunskaperna i samiska som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	I2	K3
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	K4
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K4
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för B2-lärokursen i samiska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att tillsammans utforska det samiska språkets karaktäristiska drag och jämföra likheter och olikheter med andra språk man lärt sig. Att bilda sig en uppfattning om nära besläktade språk, bekanta sig med den historiska bakgrunden till utbredningen av det samiska språk som studeras, söka information som intresserar eleverna om språkområdets kulturella och andra företeelser. Att fundera på eventuella förutfattade meningar om samiska och kulturen i fråga.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans undersöka vad som bäst främjar lärandet av samiska, vad man kan använda samiska till och var man kan hitta intressant material på samiska. Att ställa upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, andra och den samiska livsmiljön. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på samiska och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, intressen, fritiden och livsmiljön i samiska områden. Att även välja teman tillsammans. Att iakttä samiskans rytm, intonation och andra karaktäristiska drag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2-lärokursen i samiska i årskurs 7-9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Samiska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B2-lärokursen i samiska

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan samiska sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande i B2-lärokursen i samiska i årskurs 7-9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B2-lärokursen i samiska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B2-lärokursen i samiska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B2-lärokurs i samiska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det samiska språket hen studerar och andra samiska språk, finska samt de språk eleven tidigare studerat, bekanta sig med områden där samiska talas, Samekland samt vissa centrala delar av samekulturen och den samiska livsstilen	I1	Kännedom om målspråkets status, språkspecifika särdrag och utbredning	Eleven är medveten om de samiska språkens ställning i relation till andra språk i världen och känner till språkens karaktäristiska särdrag. Eleven kan beskriva några typiska särdrag i den samiska kulturen och livsstilen.
Färdigheter för språkstudier			
M2 uppmuntra eleven att se kunskaper i samiska som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna. Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.3
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinemässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinemässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.2
M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Latin, valfri B2-lärokurs åk 7–9

Omfattningen av undervisningen i valfritt latin varierar. Dessa grunder är skrivna för att motsvara lärokursen i B2-språk. Valfritt latin kan vara det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskaper och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmanas att som stöd för sitt lärande mångsidigt använda latin för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att utveckla elevernas språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald fördjupas genom att man funderar på olika värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan även vid behov behandlas på skolans undervisningsspråk.

Mål för undervisningen i B2-lärokursen i latin i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 handleda eleven att strukturera sin uppfattning om sambandet mellan de språk hen kan samt förstå latinets betydelse som europeiskt språk och som grund för de romanska språken	I1	K1, K2, K4
M2 hjälpa eleven att identifiera och förstå företeelser i det latinska språket och antikens kultur och hur de påverkat genom medeltiden till nutiden	I1	K1, K2
Färdigheter för språkstudier		
M3 uppmantra eleven att ställa upp egna mål för sina språkstudier, att utnyttja olika sätt att lära sig språk och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K3
M4 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	K1, K4
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 handleda eleven att bekanta sig med huvuddragen i latinets form- och satslära, basordförråd, principer för uttal samt hjälpa hen att strukturera det språkstoff som studeras	I3	K4
M6 erbjuda eleven möjligheter att öva kortfattad muntlig och skriftlig kommunikation i sammanhang som är typiska för latinets	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka och producera texter		
M7 uppmantra eleven att med hjälp av kontexten förstå innebörden i lättfattliga texter eller lättfattligt tal	I3	K5, K7
M8 erbjuda eleven möjligheter att öva sig i att tala och skriva i okomplexierade situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K5

Centralt innehåll som anknäver till målen för B2-lärokursen i latin i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med latinets ställning bland andra språk och språk eleverna studerat tidigare samt jämföra latin med andra europeiska språk. Att bekanta sig med de centrala dragen och personerna i latinets och antika roms historia, granska latinets ställning i olika vetenskapsgrenars vokabulär och bekanta sig med några främmande och bevingade ord som härstammar från latinets.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att använda sig av för studierna i latin lämpliga lärstrategier, läromedel och lärmiljöer på ett effektivt sätt som stärker studiemotivationen. Att använda arbetsätt som främjar långsiktigt arbete, kritisk informationssökning och mångsidigt samarbete.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, att tolka och att producera texter: Att välja texter som ger eleverna kunskap om med de mest grundläggande dragen i latinets form- och satslära. Att öva uttal och intonation samt rättstavning. Att välja olika texter och ämnesområden som berör latinet och antikens kultur och som intresserar eleverna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2-lärokursen i latin i årskurs 7-9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande. Latin används alltid då det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B2-lärokursen i latin i årskurs 7-9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare.

Bedömning av elevens lärande i B2-lärokursen i latin i årskurs 7-9

Lärandet ska bedömas på olika sätt. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B2-lärokursen i latin när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B2-lärokursen i latin. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B2-lärokurs i latin

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 handleda eleven att strukturera sin uppfattning om sambandet mellan de språk hen kan samt förstå latinets betydelse som europeiskt språk och som grund för de romanska språken	I1	Kännedom om latinets status, språkspecifika särdrag och utbredning	Eleven kan beskriva latinets ställning i relation till andra språk i världen och känner till språkets viktigaste särdrag.
M2 hjälpa eleven att identifiera och förstå företeelser i det latinska språket och antikens kultur och hur de påverkat genom medeltiden till nutiden	I1	Kännedom om den antika kulturens betydelse	Eleven kan beskriva några företeelser inom antikens kultur och hur de påverkat vår tid.
Färdigheter för språkstudier			
M3 uppmuntra eleven att ställa upp egna mål för sina språkstudier, att utnyttja olika sätt att lära sig språk och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbete	Eleven kan sätta upp mål för sina studier. Eleven visar samarbetsförmåga i sina språkstudier.
M4 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande	I2	Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i mål-språket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M5 handleda eleven att bekanta sig med huvuddragen i latinets form- och satslära, basordförråd, principer för uttal samt hjälpa hen att strukturera det språkstoff som studeras	I3	Språklig medvetenhet	Eleven visar att hen känner till det centrala i latinets form- och satslära, det centrala latinska ordförrådet och grundreglerna för uttal
M6 erbjuda eleven möjligheter att mångsidigt öva kortfattad muntlig och skriftlig kommunikation i sammanhang som är typiska för latinet	I3	Förmåga att använda språket i olika situationer	Eleven kan använda latin i situationer som anknyter till bekanta ämnen och förutsätter användning av bekanta ord och fasta uttryck.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka och producera texter			
M7 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten förstå innebörden i lättfattliga texter eller lättfattligt tal	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår långsamt tal i inövade situationer eller skrivna texter som består av några bekanta ord och kan i texter uppfatta enstaka detaljer.
M8 erbjuda eleven möjligheter att öva sig i att tala och skriva i okomplicerade situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med ett begränsat ordförråd och enkla strukturer muntligt berätta eller mycket kort skriva om bekanta teman. Elevens uttal är gott.

15.4.4 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematiskt tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleven att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I årskurserna 7–9 är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.

Mål för undervisningen i matematik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik	I1 – I6	K1, K3, K5
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	I1 – I6	K3, K7
Arbetsfärdigheter		
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1 – I6	K1, K4
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift	I1 – I6	K1, K2, K4, K5
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	I1 – I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1 – I6	K1, K3, K4, K6
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	I1 – I6	K1-K7
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt	I1, I4, I6	K1, K4, K5

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	I1 – I6	K5
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	I1, I2	K1, K3, K4
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	K1, K4
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	K1, K4
M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning	I2, I6	K1, K3, K6
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3, I4	K1, K4
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	I3, I4	K1, K4, K5
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	K1, K4, K5
M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln	I5	K1, K4, K5
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	I5	K1, K4
M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6	K3, K4, K5
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	I1	K1, K4, K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurs 7–9

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder: Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer: Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i printalfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkras sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratroten och räknar med kvadratroten.

I3 Algebra: Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstgradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar

algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagsgradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

I4 Funktioner: Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänt proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställan till funktioner.

I5 Geometri: Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig båginkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 7–9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7–9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 7–9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stödjer man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stödjer elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen väg-

leder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iaktta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.

Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självbedömning lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iaktta sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen infaller det läsår då matematik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i matematik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i matematik. Elevens kunskaper i matematik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i matematik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik	I1 – I6		Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	I1 – I6	Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.
Arbetsfärdigheter			
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	I1 – I6	Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift	I1 – I6	Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	I1 – I6	Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	I1 – I6	Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	I1 – I6	Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt	I1, I4, I6	Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.
M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	I1 – I6	Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	I1, I2	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	I2	Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	I2	Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.
M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning	I2, I6	Begreppet procent och procenträkning	Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används. Eleven kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	I3, I4	Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstgradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragsgradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	I3, I4	Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstgrads- och en andragsgradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	I5	Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln	I5	Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen båginkel och medelpunktsvinkel.
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	I5	Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.
M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	I6	Förmåga att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem. Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	I1	Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

15.4.5 Biologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärftlighet och evolution.

Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iakttä sin livsmiljö och förändringar i den. Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för undervisningen i biologi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Biologisk kunskap och förståelse		
M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	I1–I4, I6	K4, K5
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	I1–I5	K4, K5
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald	I1–I4, I6	K4, K7
M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	I1, I4, I5	K1
M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner	I5	K3
M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster	I6	K4, K7
Biologiska färdigheter		
M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	I1–I6	K1
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik	I1– I5	K1, K5
M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen	I1–I4, I6	K5, K6, K7
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan	I1–I6	K1, K5
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet	I6	K2, K3, K7
Attityder och värderingar		
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	I1–I6	K7
M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	K7
M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid	I6	K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för biologi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att biologisk undersökning (I1) och exkursioner i naturen och närmiljön (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet utformas till helheter för olika årskurser.

I1 Biologisk undersökning: Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön: Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion: Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

14 Vad är liv?: Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

15 Människan: I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

16 En hållbar framtid: Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåts.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iakttä och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.

Arbetssätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i biologi stödjer elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologiskunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper

som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då biologi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i biologi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i biologi. Elevens kunskaper i biologi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i biologi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Biologisk kunskap och förståelse			
M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	I1-I4, I6	Uppfattning om grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar	Eleven kan beskriva grundstrukturen i skogs-ekosystemet och hur det fungerar. Eleven identifierar olika ekosystem och arter i deras näringsväv. Eleven kan beskriva mångfaldens betydelse för ekosystemens funktion och reflektera över betydelsen av hållbar användning av skogarna för organismerna och människan.
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organism-samhällets struktur	I1-I5	Uppfattning om organism-samhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organism-samhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald	I1-I4, I6	Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.
M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärfilighet och evolution	I1, I4, I5	Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärfilighet och evolution	Eleven förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Eleven kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.
M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner	I5	Uppfattning om människokroppens uppbyggnad och hur den fungerar	Eleven kan beskriva människokroppens grundläggande uppbyggnad och livsfunktioner och redogöra för huvudprinciperna för människans tillväxt och utveckling.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster	I6	Förmåga att observera förändringar i naturen	Eleven kan i sin egen närmiljö göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av människan i naturmiljön. Eleven förstår att jordens naturresurser är begränsade, förstår betydelsen av ekosystemtjänster och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.
Biologiska färdigheter			
M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	I1–I6	Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationssöknings-metoder. Eleven kan presentera välgrundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik	I1–I5	Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.
M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen	I1–I4, I6	Förmåga att samla organismer och odla växter experimentellt	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling av organismer. Eleven genomför ett odlingsexperiment under handledning.
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan	I1–I6	Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet	I6	Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.
Attityder och värderingar			
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	I1–I6	Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.
M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val	I6	Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.
M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid	I6	Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

15.4.6 Geografi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.

Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.

I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag.

Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Mål för undervisningen i geografi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Geografisk kunskap och förståelse		
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1-I6	K1, K4, K5
M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen	I1-I4, I6	K4, K5
M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen	I1-I6	K2, K4
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	I1-I6	K7
Geografiska färdigheter		
M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	I1-I6	K1
M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	I1-I6	K4, K5
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	K5, K6
M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	K1
M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	I1-I6	K4
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data	I1-I6	K2
M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka	I1-I6	K7

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Attityder och värderingar		
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	K7
M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	I1-I6	K3, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för geografi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att kartbilden över jordklotet (I1) och bevakningen av aktuella händelser i världen (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet: Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I2 En aktuell, föränderlig värld: Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden: Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer: Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

I5 Människor och kulturer i världen: Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser: Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produktens livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i årskurs 7-9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.

I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7-9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iakttä den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande i geografi i årskurs 7-9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i geografi stödjer elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då geografi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i geografi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i geografi. Elevens kunskaper i geografi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i geografi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geografisk kunskap och förståelse			
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	I1-I6	Uppfattning av en kartbild av jordklotet och kännedom om centrala ortnamn	Eleven kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.
M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen	I1-I4, I6	Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.
M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen	I1-I6	Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variationer i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	I1-I6	Förståelse för samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Eleven kan beskriva hur naturen påverkar människors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verksamhet påverkar naturens tillstånd i Finland och på olika håll i världen. Eleven förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.
Geografiska färdigheter			
M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	I1-I6	Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.
M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	I1-I6	Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen	I1-I6	Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, kartjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.
M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	I1-I6	Undersökningsfärdigheter	Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Eleven kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	I1-I6	Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data	I1-I6	Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.
M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka	I1-I6	Förmåga att delta och påverka	Eleven medverkar i ett projekt där man tillsammans ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljöns mångfald. Eleven förstår och kan beskriva betydelsen av globalt ansvar i sitt arbete.
Attityder och värderingar i geografi			
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil	I1-I6	Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.
M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	I1-I6	Förmåga att uppfatta regional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

15.4.7 Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.

Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för undervisningen i fysik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik	I1-I6	K1
M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	K1, K6
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	K6, K7
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser	I1-I6	K3, K7
Forskningsfärdigheter		
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	K1, K7
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	K2, K5
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	K2, K5
M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra	I1-I6	K2, K3, K5
M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	K5
Kunskaper i fysik och användning av dem		
M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6	K1
M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser	I1-I6	K1
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt	I1-I6	K2, K4
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1- I6	K1, K4
M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	I5, I6	K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för fysik i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att naturvetenskaplig forskning (I1) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Naturvetenskaplig forskning: Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

I3 Fysik i samhället: Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

I4 Fysik som grund för världsbilden: Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Växelverkan och rörelse: Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

I6 Elektricitet: Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt.Handledning och stöd, valet av arbetsätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då fysik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i fysik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till kriterierna för slutbedömningen i fysik. Elevens kunskaper i fysik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i fysik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik	I1-I6		Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.
M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamraters respons och självbedömning.
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser	I1-I6	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.
M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra	I1-I6	Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.
M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.
M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser	I1-I6	Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt	I1-I6	Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1-I6	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	I5, I6	Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

15.4.8 Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning.

Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbyggnad och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikro-

skopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnets struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Mål för undervisningen i kemi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi	I1–I6	K1
M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1–I6	K1, K6
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1–I6	K6, K7
M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel	I1–I6	K3, K7
Forskningsfärdigheter		
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1–I6	K1, K7
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1–I6	K2, K5
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1–I6	K2, K5
M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra	I1–I6	K2, K3, K5
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1–I6	K5
Kunskaper i kemi och användning av dem		
M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1–I6	K1
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnets struktur och kemiska fenomen	I1–I6	K1
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemiskt typiskt sätt	I1–I6	K2, K4

Mål för undervisningen	Innehåll som anknuter till målen	Kompetens som målet anknuter till
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1-I6	K1, K4
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	I5, I6	K1
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	K6

Centralt innehåll som anknuter till målen för kemi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknuter sig till varandra så att naturvetenskaplig forskning (I1) ingår i samtliga områden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Naturvetenskaplig forskning: Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

I3 Kemi i samhället: Innehåll som anknuter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

I4 Kemin som grund för världsbilden: Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Ämnens egenskaper och struktur: Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar: Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter färdigheter och från styrda undersökningar till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att identifiera sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla forskningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet och på diskussioner. Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamraters respons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då kemi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i kemi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i kemi. Elevens kunskaper i kemi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i kemi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi	I1-I6		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.
M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt	I1-I6	Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamrars respons och självbedömning.
M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	I1-I6	Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel	I1-I6	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.
Forskningsfärdigheter			
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet	I1-I6	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt	I1-I6	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.
M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen	I1-I6	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.
M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra	I1-I6	Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi. Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	I1-I6	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.
Kunskaper i kemi och användning av dem			
M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier	I1-I6	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen	I1-I6	Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt	I1-I6	Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.
M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap	I1-I6	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	I5, I6	Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund	I1-I6	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

15.4.9 Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssammanhången mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskederna, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

I årskurserna 1–6 undervisas hälsokunskap som en del av omgivningsläran. I årskurserna 7–9 fördjupas och breddas de teman som behandlats i de lägre klasserna i enlighet med elevernas ålder. Målet är att använda allt exaktare ämnesspecifika begrepp i undervisningen och att stärka elevernas självkännedom samt förmåga att tänka kritiskt och etiskt i enlighet med åldern. I undervisningen i de olika årskurserna ska man beakta att undervisningsstoffet och de kunskaper och färdigheter som hör samman med det ska vara relevanta med tanke på elevernas ålder och utvecklingsstadium.

Mål för undervisningen i hälsokunskap i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Växande och utveckling som stödjer hälsan		
M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslöpp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv	I1–I3	K1, K2, K3, K7
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	I1	K2, K3, K4, K7
M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna	I1	K1, K3, K4, K6
M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar		
M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt	I1–I3	K1, K2, K3, K4
M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information	I1–I3	K1–K7
Hälsa, samfund, samhälle och kultur		
M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd	I3	K2, K4, K5, K7
M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	I1, I2	K1, K3, K6
M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att hjälpa eleven att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	I1–I3	K1, K2, K3, K7
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för hälsokunskap i årskurs 7–9

Utgående från målen ska man skapa undervisningshelheter som framskrider i takt med åldern. Undervisningshelheterna ska ge mångsidiga kunskaper och färdigheter om hälsan som resurs, dess fysiska, psykiska och sociala delområden och deras inbördes samband. I undervisningshelheterna ska man beakta människans levnadslöpp och utveckling i barndomen och ungdomen. Lokala och globala aktuella teman ska utnyttjas och tillämpas i enlighet med målen.

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan: I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslöpp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkänedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar: Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och

hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

13 Hälsa, samfund, samhälle och kultur: I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.

Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhörddhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.

Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnena, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkras man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hans livssituation.

Bedömning av elevens lärande i hälsokunskap i årskurs 7-9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet används även självbedömning och kamratbedömning. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller övriga personliga egenskaper inte är föremål för bedömningen. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom beaktar man hur eleven begrunder och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i hälsokunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i hälsokunskap. Hälsokunskapen utvecklas ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i hälsokunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande och utveckling som stödjer hälsan			
M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslöpp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv	I1-I3	Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	I1	Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.
M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna	I1		Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer	I1, I3	Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar			
M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt	I1–I3	Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	I2, I3	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.
M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan	I1, I2		Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information	I1–I3	Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationstillförlitligheten.
Hälsa, samfund, samhälle och kultur			
M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd	I3	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsojänster på ett ändamålsenligt sätt	I1, I2	Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsojänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.
M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	I1–I3	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen	I3	Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

15.4.10 Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I **årskurserna 7–9** ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

Mål för undervisningen i religion i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1, I2	K1
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	K2
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet	I2	K2, K3, K6
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitik, inom konst och populärkultur	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar	I3	K2, K7
M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	I1, I3	K5, K6
M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1, I2, I3	K7
M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2, I3	K1, K2
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	I1, I2, I3	K6

Centralt innehåll som anknäver till målen för religion i årskurs 7–9

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet består av teman gällande den aktuella religionens uppkomst, mångfald och förhållande till andra religioner. Föremål för undersökning är religionens rötter, källor, lära och normer samt symboler, utbredning och inflytande runtom i världen och i Finland. Centralt innehåll är teman som anknäver till religionens kulturella inflytande.

I2 Religionernas värld: Innehållet i undervisningen omfattar religion och irreligiositet i världen och i Finland, religionskunskap som en del av den kulturella allmänbildningen och religion som föremål för vetenskaplig forskning. Centrala teman är religioner som resurs för individen och samhället, sambandet mellan religion och kultur runtom i världen, religionernas inflytande på samhällen och kultur, religionskritik samt religionernas synlighet i populärkulturen. Innehållet

ska hjälpa eleven att förstå behandlingen av religioner i medierna och kritisk bedömning av den samt sambandet och dialogen mellan religioner.

I3 Ett gott liv: Innehållet ska ge underlag för reflektioner kring livsfrågor, åldern och självbild- en. Undervisningen ska behandla aktuella och samhällsrelaterade etiska frågor, såsom ekosocial bild- ning, delaktighet och påverkan i grupper och i samhället och hur religioner bidrar till att skapa fred i samhället och i världen. Innehållet ska betona etiken i den aktuella religionen och i andra religioner och livsåskådningar samt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Föremål för undersökning är också kränkningar av de mänskliga rättigheterna, till exempel förintelsen. Innehållet ska väljas med beaktande av religiösa och livsåskådningsrelaterade frågor betydelse för att växa som människa.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 7–9

Bedömningen ska grunda sig på observationer och diskussioner i arbetet samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och uppmuntrande. Eleverna ska regelbundet få information om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen. Elevernas självbe- dömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokurserna i reli- gion när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbe- dömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider för något mål, kan detta kompensera en svagare presta- tion för något annat mål.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i religion

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	I1, I2	Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.
M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande	I1	Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.
M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet.	I2	Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur	I1–I3	Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.
M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	I1, I3	Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar	I3	Kunskap om etik och människorättetik	Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.
M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	I1, I3	Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.
M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem	I1, I2, I3	Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.
M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil	I2, I3	Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.
M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	I1–I3		Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Evangelisk-luthersk tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

I2 Religionernas värld: I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

I3 Ett gott liv: Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklARATION om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Ortodox tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är den kristna kyrkans uppkomst och utveckling ur den ortodoxa kyrkans perspektiv. Man studerar kyrkans

utbredning, missionsarbete och kristendomens ankomst till Finland från öster och väster. Man behandlar klosterväsendets roll i att utveckla och bevara kyrkans lära och den bysantiska tidens inverkan på kyrkans administrativa utveckling och kyrkokonsten. Utvecklingen av kyrkans lära behandlas. Man studerar Bibeln, dess uppkomst, innehåll och användning i kyrkans verksamhet. Viktigt innehåll i undervisningen är trosbekännelsen, gudstjänsterna, mysterierna, kyrkokonsten och kyrkomusiken samt kyrkoåret som uttryck för den ortodoxa läran och central ortodox terminologi i anslutning till dessa. Man bekantar sig med den ortodoxa kyrkans verksamhet i Finland. Man stiftar bekantskap med ortodox litteratur, musik och konst.

12 Religionernas värld: I undervisningen behandlas andlighet som ett kännetecken för det mänskliga livet, forntida religioner i Finland och i Norden, andlighet i dag och irreligiositet som livsåskådning. Man bekantar sig med den kristna kyrkans utbredning, med den katolska och lutherska kyrkan och de vanligaste kristna kyrkorna och samfundet. Centralt innehåll är de stora världsreligionerna, deras seder och bruk och särdrag, religioner som uppstått i modern tid samt likheter och skillnader mellan religioner i förhållande till varandra och till den ortodoxa läran. Man behandlar de ortodoxa patriarkaten och andra ortodoxa eller närliggande kyrkor. I undervisningen behandlas den ortodoxa kulturens och lärans synlighet och inflytande i Finland och i länder med ortodox majoritet, både ur individuellt och samhälleligt perspektiv samt aktuell kunskap om religioner och bedömning av den. Ekumenik och dialog mellan religioner behandlas.

13 Ett gott liv: Centralt innehåll i undervisningen är allmänna etiska principer och utgångspunkter. Man bekantar sig med allmänna drag i kristen etik och etiska principer i andra religioner. Man studerar den människosyn som ligger till grund för den ortodoxa etiken samt kyrkans lära och Bibelns berättelser. Man bekantar sig med kyrkliga förrättningar och fasta som stöd för ett gott liv. Man reflekterar över frågor som gäller det egna livet, delaktighet i samhället, miljö och natur samt globalt ansvar. Man diskuterar aktuella etiska frågor i samhällsdebatten och medierna. Man reflekterar över betydelsen av att vara medveten om, tillämpa och förstå etiska värden för att växa som människa och för den egna vardagen. Viktigt innehåll är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention om barnets rättigheter och människorättsetik.

Katolsk tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

11 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen fördjupas kännedomen om Bibeln och Traditionen, grundläggande kunskap om trosfrågor och ett kristet liv. Man hjälper eleverna att få en helhetsbild av sakramenten och att uppfatta lärans centrala delar. Centralt innehåll är döden och det eviga livet, helgonförklaring, påvens ofelbarhet samt de viktigaste händelserna i kyrkans historia och de senaste kyrkomötenas betydelse för det kyrkliga livet. Man studerar den katolska kyrkans verksamhet i Finland. Man stiftar bekantskap med olika typer av kyrklig och religiös litteratur.

12 Religionernas värld: Centralt i undervisningen är mötet mellan olika kyrkor och kristna samfund och deras anhängare i ekumenisk anda. Man fördjupar elevernas kunskaper om hur den lutherska och ortodoxa läran har påverkat värderingarna i det finländska samhället. Man bekantar sig mera ingående med ekumeniska rådet i Finland, ekumeniska principer och mål. Man studerar de stora världsreligionerna och hur de påverkat kulturen, levnadsvanor och konst. Man bekantar sig med andra religioners syn på döden och livet efter detta. Man fördjupar sig i den katolska kyrkans dialog med andra religioner. Man stiftar bekantskap med religiös litteratur.

I3 Ett gott liv: I undervisningen reflekterar man över människans frihet att välja sina mål i livet. Man reflekterar över det mångkulturella och mångreligiösa samhället och olika värderingar. Man fördjupar elevernas kunskap om moralläran, budorden och dygderna. Man reflekterar över kyrkans lära om synd och kring syndens väsen ur individens, kyrkans och samhällets perspektiv samt över moraliska frågor om sexualitet, äktenskap och familj. Vid val av innehåll stödjer man elevernas förståelse för samhällelig samsjämja och fred och ömsesidig respekt för alla.

Islam

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen behandlas islam på olika håll i världen. Man fördjupar elevernas kunskaper om islams historia från profeten Muhammed till det islamiska rikets expansion och etableringen av islamisk teologi. Centralt innehåll är islams mångfald, dess huvudriktningar, moderna islamiska rörelser och politisk islam. Man reflekterar över religiös tolerans och samexistens. Viktigt innehåll är islam och muslimerna i Finland, Koranens och den nedtecknade islamiska traditionens uppkomst, uppbyggnad och tolkningar, islams grundpelare och hur de religiösa plikterna påverkar olika livsområden samt islams kulturella inflytande inom konst och vetenskap. Man reflekterar över den egna relationen till islam, till Finland och till den islamiska världen.

I2 Religionernas värld: Man bekantar sig med de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen samt med irreligiositet som livsåskådning. Man bekantar sig med religion som föremål för forskning och med skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk. Man hjälper eleverna att upptäcka religionerna i medier, inom kultur och populärkultur och att inse religionernas inflytande inom politiken. Man reflekterar över att acceptera religiösa olikheter och över religionen som en del av den kulturella identiteten.

I3 Ett gott liv: Centralt innehåll i undervisningen är islamisk etik, gärningar och konsekvenser samt tolkningar av islamisk lag i samhället och i det muslimska samfundet. Man reflekterar över förhållandet mellan islamisk lag, juridik och juridiska skolor och bekantar sig med islamiska seder och bruk. Viktigt innehåll är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik samt olika aktuella etiska frågor. Religionsdialog och religionernas betydelse för samhällsfreden behandlas. Man reflekterar över ansvaret för miljön och miljöns betydelse för människan.

Judendomen

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen behandlas judendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika riktningar. Man bekantar sig med de viktigaste judiska riktningarna: ortodox, konservativ och liberal riktning, deras undergrupper och i synnerhet modern ortodox judendom. Man hjälper eleverna att förstå riktningarnas betydelse under olika tider och på olika platser, deras utbredning och centrala lära. Man studerar judendomen i Finland och globalt, med betoning på nutid. Centralt innehåll är uppkomsten av den judiska bibeln, dess uppbyggnad och tolkningar samt dess centrala innehåll och kulturella inflytande.

I2 Religionernas värld: Man studerar de stora världsreligionernas uppkomst och utbredning, grundpelare och kulturella inflytande samt med irreligiositet som en medveten livsåskådning.

Man granskar religioner ur ett vetenskapligt perspektiv. Centralt innehåll är skillnaden mellan tro och vetande och mellan religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och religionernas synlighet inom kultur, media, politik, populärkultur, konst och umgängeskultur.

13 Ett gott liv: I undervisningen behandlas grundläggande etiska begrepp och teorier. Man bekantar sig med etiska normer inom judendomen och andra religioner i Mellanöstern. Man studerar etiska betoningar inom judendomens riktningar samt skillnaden mellan Torah (de fem Moseböckerna) och judendomens övriga heliga skrifter (Tanach = den judiska bibeln, Talmud, Mishnei Torah och Shulchan Aruch) och etikens förhållande till dessa. Man bekantar sig med det etiska tänkandet i religionerna och hos Asiens ursprungsbefolkning. Man fördjupar sig i etiken i de tio budorden och andra mitzvor, dvs. religiösa påbud. Centralt innehåll är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och den människorättsetik och religionsdialog som den medför. Man fördjupar sig i elevernas livsfrågor, det finländska samhället och det globala ansvaret samt etiska frågor gällande miljön.

15.4.11 Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I årskurserna 7–9 har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.

Mål för undervisningen i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	I1	K1, K2, K4
M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention	I1	K2, K7
M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	I1	K1, K2, K5
M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik	I1, I3	K1, K3
M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras	I1, I3	K2, K3, K6, K7
M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	I1, I2, I3	K2, K3, K7
M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	I2, I3	K5, K7
M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt	I1, I2, I3	K5, K6, K7
M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	I2, I3	K1, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Innehållet väljs att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Innehållet ska bredda elevernas allmänbildande kunskaper men samtidigt ska elevernas upplevelsevärld och sökande efter en identitet och livsåskådning beaktas vid valet av innehåll. Det är viktigt att hitta innehåll som ger eleverna möjlighet att utifrån kunskaper och personliga reflektioner utveckla sin omdömesförmåga inom livsåskådning.

I1 Åskådning och kultur: I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

I2 Etikens grunder: Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid: I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcenterade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömningen av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i livsåskådningskunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i livsåskådningskunskap. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i livsåskådningskunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	I1	Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.
M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention	I1	Kännedom om kulturer och livsåskådningar	Eleven kan söka information om olika kulturer och livsåskådningar. Eleven kan redogöra för utgångspunkter för Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.
M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	I1	Kunskap om olika livsåskådningar och förmåga att jämföra dem	Eleven kan nämna väsentliga drag och utvecklingsförlopp i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhällliga perioder inom den semitiska mono-teismen och den sekulära humanismen. Eleven kan redogöra för hur man studerar livsåskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.
M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik	I1, I3	Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik.
M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras	I1, I3	Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.
M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	I1, I2, I3	Förmåga att granska orsakerna bakom val av livsåskådning	Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.
M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	I1, I2, I3	Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.
M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	I2, I3	Etiskt tänkande	Eleven kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.
M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt	I1, I2, I3	Kännedom om principerna för en hållbar livsstil	Eleven kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.
M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	I2, I3	Etiskt tänkande	Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

15.4.12 Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att sporra eleverna att utvecklas till ansvarsfulla och demokratiska medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna förstå den utveckling som format nutiden, inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individers betydelse som historiska aktörer och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleven lära sig att kritiskt behandla information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Genom undervisningen ska eleverna även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia och historiska texter: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska vägledas att inse att historia kan tolkas på olika sätt och ur flera olika perspektiv och de ska få stöd för att kunna förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Historieundervisningen ska bidra till att göra eleverna medvetna om olika värderingar i samhället, om spänningar mellan dessa och om hur värden och värderingar förändras över tid.

I **årskurserna 7–9** är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.

Mål för undervisningen i historia i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1–I6	K1–K7
Att söka information om historia		
M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet	I1–I6	K1–K5
M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I6	K1, K2, K4
Att förstå historiska företeelser		
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp	I1–I6	K1–K2, K3
M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer	I1–I6	K1–K4, K6–K7
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	I1–I6	K1, K2, K4
M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet	I1–I6	K1, K2, K4
Att använda historisk information		
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar	I1–I6	K1, K2, K4
M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet	I1–I6	K1–K4, K7

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet	I1–I6	K1–K2, K4–K5
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	I1–I6	K1–K2, K4–K5
M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden	I1–I6	K1–K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att målen för läroämnet uppnås. I det centrala innehållet ska man fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling: Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

I2 Människor förändrar världen: Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

I3 Finland skapas, byggs och försvaras: Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomi och i början av Finlands självständighet.

I4 De stora krigen: Eleverna fördjupar sig i världskriget och kalla kriget och tiderna efter kriget, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad: Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik: Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran.

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmuntra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar.

Eleven ska uppmuntras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen ska eleven uppmuntras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna.

Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen är målet att genom respons uppmuntra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas sätt att arbeta tas i betraktande. I bedömningen ska man fokusera på om eleverna kan tillämpa kunskap och behärskar historiskt tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.

Slutbedömningen infaller det läsår då historia upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl varje elev har uppnått målen för lärokursen i historia när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att varje elevs kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i historia. Kunskap i historia utvecklas genom en kumulativ process, där undervisningsinnehållet används för att stärka elevens historiska tänkande. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om nivån för vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i historia

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1–I6		Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmannas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
Att söka information om det förflutna			
M2 aktivera eleven att söka historisk information och att bedöma informationskällornas tillförlitlighet	I1–I6	Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.
M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I6	Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.
Att förstå historiska företeelser			
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp	I1–I6	Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.
M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer	I1–I6	Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	I1–I6	Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.
M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet	I1–I6	Förmåga att förstå förändring och kontinuitet i historiska sammanhang	Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.
Att använda historisk information			
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar	I1–I6	Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.
M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet	I1–I6	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.
M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningsars trovärdighet	I1–I6	Förmåga att förklara och fälla omdöme om historiska tolkningar	Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	I1–I6	Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.
M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden	I1–I6	Historiemedvetande	Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

15.4.13 Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iakttä demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter.

Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhällseliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband dessa frågor har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhällseliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter där målet är att nå samförstånd.

I **årskurserna 7–9** ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan

och med aktörer i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhällsliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.

Mål för undervisningen i samhällslära i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknäver till målen	Kompetens som målet anknäver till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde	I1–I4	K4, K7
M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhällsliga och ekonomiska frågor	I1–I4	K1, K2, K4 K7
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor		
M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar	I2, I3	K2, K4, K7
M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse	I1–I3	K3, K4, K5
Att implementera kunskaper om samhället		
M5 uppmontra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid	I1, I4	K1, K4, K6, K7
M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt	I1, I2, I3	K2, K4
M7 stödjä eleven att förstå principerna för samhällsligt beslutsfattande och demokratiska förfaringsätt på lokal, nationell, EU- och global nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle	I1– I3	K1, K4, K7
M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling	I1, I4	K2, K4, K6, K7
M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällslig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar som medborgare	I1–I4	K1, K2, K7

Centralt innehåll som anknäver till målen för samhällslära i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

I2 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringsätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknävtande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällslig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällslig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

I4 Ekonomisk verksamhet: Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 7-9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 7-9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 7-9

I samhällsläran ska bedömningen vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmuntras att fungera aktivt i i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i det praktiska livet. Vid bedömningen ska läraren beakta elevernas många olika – multimodala - sätt att arbeta och producera. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhällsliga kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och hur väl hen kan motivera sina åsikter..

Slutbedömningen infaller det läsår då samhällslära upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i samhällslära när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i samhällslära. Inom samhällsläran utvecklas elevens kompetens inom alla målområden under hela lärokursen fram till slutbedömningen. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation gällande målen inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i samhällslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskap för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde	I1–I4		Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen.
M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1–I4		Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar	I2, I3	Förmåga att förstå rättsstatliga principer och hur de fungerar	Eleven kan beskriva och förklara de centrala människorättsprinciperna i en rättsstat och kan beskriva det finländska rättssystemets struktur och verksamhet.
M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse	I1–I3	Kunskaper och färdigheter som gäller samhälle, medier, ekonomi och konsumtion	Eleven kan beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar och granska den offentliga debatten inom dessa områden.
Att implementera kunskaper om samhället			
M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid	I1, I4	Entreprenörskap och arbetslivskompetens	Eleven kan beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhälleliga betydelse samt fälla omdömen om vilka möjligheter de erbjuder även för elevens egen framtid.
M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt	I1–I3	Kännedom om olika samhällsgrupper och minoriteter i samhället	Eleven kan studera och diskutera olika samhällsgrupper och minoriteter på ett konstruktivt och analytiskt sätt.
M7 stödja eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt på lokal, nationell, EU- och global nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle	I1–I3	Kunskap om demokratiska principer och handlingsmönster och om principerna för beslutsfattande i samhället	Eleven kan ge exempel på politiskt beslutsfattande, maktutövning, samhällsstrukturer och -funktioner på lokal, nationell och global nivå samt fungera aktivt för att utveckla sin egen närmiljö enligt demokratiska principer och handlingsmönster.
M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling	I1, I4	Grundläggande kunskap om ekonomi	Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera både privat och ur nationalekonomiskt perspektiv.
M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällsfrågor och aktivt delta i samhällsfrågor och förmåga att påverka och fungera som aktiv och delaktig medborgare	I1–I4	Förståelse för samhällsfrågor och förmåga att påverka och fungera som aktiv och delaktig medborgare	Eleven kan uttrycka och motivera sina åsikter på ett ändamålsenligt sätt, påverka och fungera konstruktivt som aktiv medborgare i sin närmiljö.

15.4.14 Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och grupperns verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnena, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I **årskurserna 7–9** ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikkulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.

Mål för undervisningen i musik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Delaktighet		
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang	I1-I4	K2, K7
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande		
M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp	I1-I4	K2
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1- I4	K2
M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik	I1-I4	K2
M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört	I1-I4	K2
M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt	I1- I4	K1, K2, K6
M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter	I1- I4	K1, K2, K5

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell förståelse och multilitteracitet		
M8 vägleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer	I1-I4	K2, K4
M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer	I1-I4	K4
Välbefinnande och säkerhet i musik		
M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet	I1-I4	K3, K4
M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	K3
Förmåga att lära sig musik		
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen	I1- I4	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 7–9

Eleven tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, spela, lyssna, röra sig till musik och improvisera och komponera samt genom att arbeta tvärkonstnärligt och använda teknik. Innehållet väljs så att eleven får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

I4 Repertoar: Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röst användningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7–9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande

och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7–9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikkulturen och i musikundervisningen.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 7–9

I musikundervisningen behöver eleven realistisk och samtidigt uppmuntrande respons också i årskurs 7–9 i den grundläggande utbildningen. Handledande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när eleven genomför helheter som omfattar kreativt skapande och musikteknologi.

Slutbedömningen infaller det läsår då musik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått de gemensamma målen för lärokursen i musik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i musik. I musik utvecklas elevens kunskaper inom alla målområden ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i musik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang	I1–I4	Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven medverkar i en musikgrupp, sköter sin andel och sporrar andra.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp	I1–I4	Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan bidra till den musikaliska helheten.
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.
M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik	I1–I4	Förmåga att röra sig till musik	Eleven visar i sina rörelser att hen uppfattar musikens grundrytm och anpassar sina rörelser till den musik hen hör.
M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört	I1–I4	Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om det hen hört.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt	I1-I4	Förmåga att skapa musik kreativt	Eleven kan använda musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och tillämpa nya musikaliska idéer självständigt eller i grupp.
M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter	I1-I4	Förmåga att använda musikteknologi	Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M8 vägleda eleven att granska musiken som konst och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer	I1-I4	Kulturell kompetens	Eleven kan analysera hur musik används och i vilka former den förekommer och berätta om sina iakttagelser.
M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer	I1-I4	Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven använder musikaliska grundbegrepp, notationssätt och termer i den musikaliska verksamheten.
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet	I1-I4	Förmåga att upptäcka musikens inverkan på välbefinnandet	Man diskuterar med eleven om musikens inverkan på känslorna och välbefinnandet, men detta mål används inte som grund för slutbedömningen.
M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven beaktar bland annat ljudstyrkan och andra faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö när hen musicerar. Detta mål används dock inte som grund för slutbedömningen.
Förmåga att lära sig musik			
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	Förmåga att lära sig	Eleven ställer under handledning upp ett eget mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt bedömer sina framsteg i förhållande till målet.

15.4.15 Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och experiment. Undervisningen i bildkonst ska utveckla elevens förmåga att förstå fenomen i omgivningen, inom konst och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma och påverka den omgivande verkligheten. Genom en ökad kännedom om kulturarvet stöder man att traditionerna går vidare och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra dem att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleven ska erbjudas möjligheter till mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen besöker man museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I årskurserna 7–9 handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.

Mål för undervisningen i bildkonst i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknnyter till målen	Kompetens som anknnyter till målet
Att iaktta och tänka visuellt		
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
Att skapa bilder		
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
Att tolka visuell kultur		
M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden		
M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 7–9

Målen för bildkonst närmas via egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och konstens världar. Kunskapsområdena kompletteras delvis varandra och i undervisningen granskas också deras inbördes förhållande. Utgångspunkterna för valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och kultur annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta i valet av innehållet i undervisningen, bildverk som ska granskas, arbetsmetoder och redskap. Man bör beakta lokala möjligheter vid valet av innehåll.

I1 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkulturer i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturer i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

I3 Konstens olika världar: Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas det kulturella mångfaldets betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttrycksätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttrycksätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleverna att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då bildkonst upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i bildkonst när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i bildkonst. I bildkonst utvecklas elevens kunskaper inom alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som beskrivs i målen för undervisningen tills studierna avslutas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta över-skrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i bildkonst

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning	I1, I2, I3	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan använda olika visuella hjälpmedel vid granskning av omgivningen och dess bilder
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter	I1, I2, I3	Förmåga att reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar om konst, omgivningen och annan visuell kultur verbalt
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar med hjälp av bilder	Eleven kan använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttrycks-sätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sig i bild	Eleven kan målmedvetet använda olika material, tekniker och uttrycks-sätt för att uttrycka sig i bild.
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra	I1, I2, I3	Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt	Eleven kan använda ett undersökande arbetssätt självständigt och tillsammans med andra.
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttrycks-sätt för att påverka i sina egna bilder	I1, I2, I3	Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven strävar till att påverka miljön och annan visuell kultur med hjälp av bilder.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder	I1, I2, I3	Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven kan använda några visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.
M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv	I1, I2, I3	Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven deltar utgående från sina tolkningar i diskussioner om vad konst och annan visuell kultur betyder.
M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande	I1, I2, I3	Förmåga att tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven kan tillämpa några olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sin syn på värden	Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur
M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder	I1, I2, I3	Förmåga att uttrycka sig och påverka genom bilder	Eleven granskar i sina bilder kulturell mångfald och hållbar utveckling och blir medveten om möjligheterna att påverka genom bilder

15.4.16 Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne som innefattar slöjdverksamhet med olika slags material, där eleverna får uttrycka sig genom slöjd, formge och använda teknik. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster samt utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar samt använda de inlärdas kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att göra med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevernas förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevernas livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt gemenskapens kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdculturen.

I årskurserna 7–9 är slöjdens fostrande uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa

sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iakttä och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska eleverna också bli bekanta med olika tekniska funktionsprinciper och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.

Mål för undervisningen i slöjd i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt	I2–I5	K2, K3
M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande	I1–I5	K1
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer	I1–I5	K4, K6
M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga	I1–I5	K2, K4
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen	I6	K3, K6
M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information	I1–I5	K5
M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet	I7	K6
M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil	I8	K1, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 7–9

Innehållet i undervisningen ska ge eleven mångsidig erfarenhet av olika områden av slöjd och möjlighet att tillägna sig olika slöjdfärdigheter. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna erbjuds uppgifter och uppdrag där olika innehållsområden samspelar och bildar enhetliga helheter.

I1 Innovation: Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

I2 Formgivning: Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

I3 Prövning: Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

14 Dokumentation och värdering: Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

15 Tillverkning: Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

16 Arbets säkerhet: Eleverna får kunskap om arbets säkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

17 Företagsamt lärande: Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

18 Medvetenhet och delaktighet: Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7-9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7-9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetssätt och arbetsuppgifter.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 7-9

Bedömningen av lärandet ska vägleda och sporra eleverna. Bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet, på målen och kriterierna för den samt på kontinuerlig bedömning och dokumentation under arbetets gång. Det är viktigt att eleverna känner till grunderna för bedömningen. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt lärande. Bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt att utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete. Responsen ska vara ömsesidig, så att även läraren får respons på sina metoder eller arbetssätt.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i slöjd när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i slöjd. Kunskaperna i läroämnet utvecklas kontinuerligt under studiernas gång. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleverna får vitsordet åtta (8) om de i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något mål, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat mål. Siffervitsordet bestäms gemensamt av de lärare som undervisar eleverna i slöjd.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i slöjd

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt	I2-15	Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.
M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande	I1-15	Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer upp mål för sitt arbete, arbetar processinriktat och utvärderar realistiskt sitt lärande under slöjdprocessen.
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer	I1-15	Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder	Eleven kan välja ändamålsenliga material, tekniker och bearbetningsmetoder samt använda dem för att framställa produkter/alster enligt sina planer.
M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga	I1-15	Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven kan använda centrala slöjdbegrepp, kan uttrycka sina idéer klart och genomföra sina idéer planenligt och med hänsyn till estetik och funktionalitet.
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen	I6	Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.
M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information	I1-15	Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik Förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik både på egen hand och tillsammans med andra för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen.
M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet	I7	Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva slöjdfärdigheternas betydelse i vardagen, samhället och arbetslivet.
M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil	I8	Förmåga att göra val och motivera sina val	Eleven kan redogöra för hur slöjd stödjer en hållbar livsstil och kan göra hållbara val i sitt arbete.

15.4.17 Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsutfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.-

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

“Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten.”

I årskurserna 7–9 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.

Mål för undervisningen i gymnastik i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga	I1	K1, K3
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	K1, K3, K4
M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I1	K3
M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I1	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	K3

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet	I1	K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	I1	K3, K6, K7
Social funktionsförmåga		
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2	K2, K3, K6, K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	K2, K6, K7
Psykisk funktionsförmåga		
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	K1, K2, K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3	K1, K2
M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet	I3	K3
M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt lära ut kunskaper och färdigheter i vanliga motionsformer så att eleven ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation	I3	K1, K3

Centralt innehåll som anknyter till målen för gymnastik i årskurs 7–9

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

I2 Social funktionsförmåga: Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

I3 Psykisk funktionsförmåga: I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årtiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9 ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själv som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen.

Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Vid bedömningen används mångsidiga metoder, så att eleverna har möjlighet att visa sina färdigheter på bästa sätt. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i gymnastik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i gymnastik. Färdigheterna i gymnastik utvecklas kumulativt. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. En elev får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i gymnastik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga	I1	Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
M2 handleda eleven att träna sina sensoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.
M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats
M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet	I1	Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt	I1	Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2	Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.
M9 handleda eleven att delta i aktiviteter enligt principerna om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet	I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt lära ut kunskaper och färdigheter i vanliga motionsformer så att eleven ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation	I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

15.4.18 Huslig ekonomi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inlärningserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas

självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Undervisning i huslig ekonomi kan ges redan i de lägre årskurserna om utbildningsanordnaren så beslutar. I sådana fall följer man grunderna för läroplanen för huslig ekonomi med beaktande av elevernas ålder. Undervisningens mål, centrala innehåll och genomförande fastställs i den lokala läroplanen genom anpassning av grunderna för läroplanen.

Mål för undervisningen i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Praktiskt arbete		
M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet	I1, I2, I3	K3
M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik	I1, I2	K2, K3
M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion	I1, I2, I3	K3, K4, K5, K7
M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter	I1, I2	K1, K3, K6
M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns	I1, I2, I3	K3, K5, K7
Samarbete och kommunikation		
M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter	I1, I2, I3	K1, K2, K6, K7
M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner	I1, I2, I3	K2, K3
M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen	I1, I2	K3, K6, K7
M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen	I1, I2, I3	K2, K6, K7
Informationshantering		
M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val	I1, I2, I3	K1, K4
M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö	I1, I2, I3	K4
M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer	I1, I2, I3	K1
M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen	I1, I2, I3	K1, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för huslig ekonomi i årskurs 7–9

Innehållet ska väljas så att eleverna utvecklar en mångsidig hushållskompetens och ett mångsidigt hushållstänkande samt tillägnar sig principerna för hållbar utveckling. Aktuella ämnen med lokal, regional och global anknytning ska utnyttjas och tillämpas vid planeringen av uppgifter. Uppgifterna ska anknyta till målen i huslig ekonomi och variera beroende på eleverna, de lokala förhållandena och skolans prioriteringar.

I1 Matkunskap och matkultur: Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskänedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

I2 Att bo och leva tillsammans: Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet: Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7-9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande och tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7-9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.

Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag.

Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

Bedömning av elevens lärande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen tar också hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnat sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och förhåller sig till målen i undervisningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då huslig ekonomi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i huslig ekonomi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i huslig ekonomi. Kunskaperna i huslig ekonomi utvecklas och stärks gradvis under hela den gemensamma undervisningen i huslig ekonomi. I slutvitsordet ska alla de nationella kriterierna för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i huslig ekonomi

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Praktiskt arbete			
M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet	I1, I2, I3	Förmåga att sätta upp mål och att genomföra arbetet samt lärstrategier	Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan utvärdera sitt eget lärande och sätt att arbeta i förhållande till målen. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självbedömning, lärarens respons samt kamratrespons.
M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik	I1, I2	Praktiska färdigheter och estetik	Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i hemmet. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.
M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion	I1, I2, I3	Konsumtionsfärdigheter, förmåga att stärka välbefinnandet samt användning av digitala verktyg	Eleven väljer och använder material och digitala verktyg ekonomiskt i sin verksamhet och reflekterar över sina val utgående från välbefinnande och hållbarhet.
M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter	I1, I2	Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning och planera sin tidsanvändning utgående från anvisningarna.
M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns	I1, I2, I3	Förmåga att arbeta säkert och hållbart utgående från resurserna	Eleven arbetar enligt instruktioner och enligt principerna för säkerhet och hygien. Eleven arbetar ändamålsenligt i förhållande till tid, kostnader och energiförbrukning. Eleven eftersträvar att ta hänsyn till ergonomi.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samarbete och kommunikation			
M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter	I1, I2, I3	Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera	Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.
M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner	I1, I2, I3	Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd samt skillnader mellan olika hushåll	Eleven kan beskriva vardagsrutinerna i ett hem. Eleven kan ge exempel på olika familjetyper och husliga traditioner samt reflektera över hur de påverkar vardagen.
M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen	I1, I2	Förmåga att använda resurser och komma fram till överenskommelser	Eleven kan arbeta självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven kan beskriva vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om tidsanvändning och arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.
M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen	I1, I2, I3		Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
Informationshantering			
M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val	I1, I2, I3	Förmåga att söka och använda information	Eleven kan söka information som anknyter till innehållet i huslig ekonomi i olika källor och kan reflektera över informationens tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration. Eleven känner till grupperna av näringsämnen och deras egenskaper.
M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö	I1, I2, I3	Förmåga att använda och strukturera anvisningar, tecken och symboler	Eleven kan tolka och använda hushållsrelaterade anvisningar och kan namnge typiska hushållsrelaterade tecken och symboler samt förstå dem i samband med olika vardagliga företeelser.
M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer	I1, I2, I3	Förmåga att tillägna sig begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, uttrycka sig kreativt och identifiera tjänster	Eleven kan använda hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter i huslig ekonomi i ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kunskaperna i huslig ekonomi tillämpas i olika miljöer. Eleven kan beskriva olika tjänster som stödjer vardagen i hemmet och reflektera över tjänsternas betydelse och möjligheter i vardagslivet.
M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen	I1, I2, I3	Förmåga att tillämpa mätning, räkning och återvinning i sitt arbete och för att fatta beslut	Eleven kan sköta den grundläggande sorteringen av hushållsavfall samt kan beskriva sambandet mellan att mäta och räkna och en miljövänlig vardag och kostnads- och miljömedvetna val.

15.4.19 Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv.Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 7–9 har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.

Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Mål för undervisningen i elevhandledning i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Delaktighet och aktivitet		
M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val	I1, I2	K3, K7
Förmåga att lära sig		
M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig	I1	K1
Livslångt lärande		
M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller	I1, I2	K1
Självkännedom		
M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen	I2	K3
Att ställa upp mål		
M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts	I2, I5	K1, K3
Lärande med sikte på arbetslivet		
M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet	I2, I3, I5	K6, K7
M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs	I2, I3, I4, I5	K4, K5, K6
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen		
M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands	I4, I5	K4, K5
M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är	I2, I3, I5	K4, K5, K6
Kulturell mångfald och internationalism		
M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetsituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands	I4, I5	K2

Centralt innehåll som anknyter till målen för elevhandledning i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen. Innehållet utformas till helheter för olika årskurser.

I1 Lärande och studier: Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet

utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

12 Självkännedom och livslång karriärplanering: I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

13 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet: I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

14 Arbetslivsorientering: Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

15 Att söka till fortsatta studier: Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7–9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och grupp-specifika behov och förutsättningar.Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratstöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren.

Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7–9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnenas innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, differentiering och stöd i elevhandledning i årskurs 7-9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebanan. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver stöd och unga som riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

När det gäller elever som är i behov av stöd inleds handledningen i anknytning till fortsatta studier tillräckligt tidigt. De fortsatta studierna ska planeras i samarbete med eleven och vårdnadshavaren och vid behov mellan den mottagande läroanstalten och representanter för den grundläggande utbildningen. I planeringen beaktas elevens individuella anlag, behovet av stöd och de sysselsättningsutsikter som utbildningen möjliggör. Eleven och vårdnadshavaren erbjuds möjligheter att bekanta sig med läroanstalter som ordnar fortsatta studier som lämpar sig för eleven. Eleven och vårdnadshavaren ges tillräcklig information om möjligheterna till fortsatt stöd i studierna efter den grundläggande utbildningen och om övriga stödformer.

Bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7-9

I elevhandledning ges inget vitsord som i övriga läroämnena. Bedömningen i elevhandledningen bygger på elevernas självbedömning samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder.

Genom diskussion med läraren lär sig eleverna att bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser, hur mycket och vilken typ av stöd och handledning de behöver, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska få öva sig att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska spöras att bedöma sin förmåga att fastställa tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika informationskällor. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika självbedömningsmetoder och -verktyg och om hur de kan användas i deras karriärplanering. Läraren ska hjälpa eleverna att hitta instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället och att utveckla sin förmåga att söka de tjänster de behöver.

BILAGA 1 Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Den särskilt finansierade undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen är avsedd för alla de elever utanför samernas hembygdsområde som har samiska som modersmål eller familjespråk. Syftet med undervisningen i samiska är att stödja eleverna att utveckla en aktiv flerspråkighet och väcka intresse för livslångt språklärande.

Undervisningen i samiska ska samarbeta med undervisningen i andra språk och övriga läroämnen. Den gemensamma språkfostran har som uppdrag att öka elevernas förståelse för den språkliga och kulturella bakgrundens betydelse för individen, gruppen och samhället samt vägleda eleverna att uppskatta det samiska språket och andra språk. Utgångspunkten är att se eleverna som aktiva aktörer och utnyttja deras språkkunskaper och övriga kunskaper i undervisningen. Den språkliga och kulturella mångfalden i skolan ska också i övrigt utnyttjas i skolans verksamhet.

Undervisningen ska dra nytta av elevernas möjligheter att utveckla sina språkkunskaper utanför skolan. Undervisningen ska stödja och uppmuntra eleverna att använda sitt eget språk mångsidigt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda sina kunskaper i samiska tillägnar sig eleverna och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen också på samiska. Viktiga motivationsfaktorer är att eleverna själva får välja och upplever delaktighet och att undervisningsinnehållet är relevant. Språkundervisningen ska präglas av samspel och kommunikation.

Målen, innehållet och bedömningen av elevernas lärande i samiska har fastställts för undervisning i samiska som omfattar två årsvekotimmar under hela den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av elevernas lärande i läroämnet modersmål och litteratur.

Samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I årskurs 1–2 är det särskilda målet för undervisningen att eleverna lär sig använda samiska i olika kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att lyssna, ställa frågor, svara och berätta. Uttrycks- och ordförrådet utökas systematiskt till att omfatta olika livsområden. Med hjälp av undervisningen utvecklas elevernas tanke- och uttrycksförmåga i samarbete med hemmen. Eleverna ska tillägna sig grundläggande läs- och skrivfärdigheter samt stifta bekantskap med barnlitteratur som lämpar sig för åldern och med berättar- och kulturtraditionen. Målet är att eleverna lär sig använda språket i olika lärmiljöer och att söka information på samiska. Eleverna ska bli medvetna om betydelsen av modersmålet och utveckla en positiv relation till samiska.

Mål för undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 hjälpa eleven att utveckla förmåga att lyssna och uppmuntra eleven att ställa frågor och uttrycka sina tankar och upplevelser utan att vara rädd för att säga fel	I1	K2
M2 väcka elevens nyfikenhet och intresse för att använda olika uttrycksätt	I1	K2
M3 uppmuntra eleven att utveckla sitt språk och sin fantasi samt samarbets- och kommunikationsförmåga	I1	K2
Att tolka texter		
M4 handleda eleven att skapa en positiv och nyfiken inställning till läsning och uppmuntra eleven att läsa självmant enligt sin språkfärdighet	I2	K1, K4
M5 uppmuntra eleven att tillägna sig grundläggande läsfärdigheter och läsförståelse	I2	K1, K4
M6 handleda eleven att undersöka olika texter samt att diskutera dem och dela med sig av sina tankar och upplevelser	I2	K2, K4
Att producera texter		
M7 hjälpa eleven att skapa en positiv inställning till skrivande enligt sin språkfärdighet	I3	K2
M8 handleda eleven att lära känna det samiska skriftsystemet och utveckla grundläggande skrivfärdigheter	I3	K2, K5
M9 handleda eleven att öva sig att producera text samt uppmuntra eleven att uttrycka sina tankar och iakttagelser i skrift enligt sin språkfärdighet	I3	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 uppmuntra eleven att använda samiska i skolan, hemma och i närmiljön, handleda eleven att ge akt på sitt språkbruk och utforska språkets grundläggande strukturer	I4	K1, K2, K3
M11 uppmuntra eleven att lära känna seder och bruk och högtidstraditioner i den egna språk- och kulturgemenskapen samt handleda eleven att ta del av och uppskatta det samiska kulturutbudet	I4	K2, K7
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M12 uppmuntra eleven att använda samiska i olika undervisningssituationer	I5	K1, K2, K5
M13 skapa ett gott samarbete mellan undervisningen i samiska och den övriga nybörjarundervisningen	I5	K1, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

Språk- och kommunikationsfärdigheten samt textkompetensen ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på samiska. Innehållet väljs så att eleverna kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att lyssna och uttrycka sig muntligt i grupp, till exempel att diskutera, ställa frågor, svara och berätta. Eleverna utforskar olika kommunikationssituationer och uttrycksätt, bland annat med hjälp av lekar, spel och drama.

I2 Att tolka texter: Eleverna undersöker olika texter, såsom sagor, berättelser, dikter, enkla fakta- och medietexter samt bilder. Eleverna övar sig att läsa samt ställa och besvara frågor, i synnerhet utgående från berättande och beskrivande texter. Eleverna diskuterar texter och delar erfarenheter om dem. Eleverna utökar sitt ord- och uttrycksförråd med hjälp av olika texter.

I3 Att producera texter: Eleverna undersöker skriftsystemets särdrag och övar sig att skriva självständigt och tillsammans med andra samt leker med språket.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna iakttar användningen av samiska hemma, i skolan och i närmiljön. Undervisningen främjar användningen av samiska i samarbete med den övriga nybörjarundervisningen.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna utforskar det studierelaterade språket och övar grunderna i språket inom olika vetenskapsgrenar i samarbete med den övriga nybörjarundervisningen.

Bedömning av elevens lärande i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att få en helhetsbild av varje elevs språkliga utveckling. Genom bedömningen får eleven respons och information om sina språkliga styrkor och om sig själv som språkinlärare i samiska. Eleven ska också få mångsidig respons om sin förmåga att förstå och använda språket, uttrycka sig, delta i gemensamma diskussioner samt producera och tolka texter. Det är viktigt att ge uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på läroprocessen i samiska är följande

- hur förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt ord- och begreppsförrådet utvecklats
- hur läsfärdigheten och läsförståelsen samt läsintresset utvecklats
- hur textproduktionen utvecklats
- hur språk- och kulturförståelsen utvecklats, i synnerhet förmågan att göra iakttagelser om ords betydelser och språksituationer i vardagen.

Samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 är undervisningens särskilda uppdrag att eleverna lär sig kommunicera aktivt på samiska i olika situationer. Eleverna ska lära sig läsa på olika sätt, analysera innehållet och dela sina läsoplevelser samt utveckla sin kunskap om skriftsystemet. Eleverna undersöker språkets utmärkande drag. Eleverna ska lära sig att jämföra språk och använda sina språkkunskaper i olika lärmiljöer genom att söka information på samiska i olika läroämnen. Målet är att eleverna fördjupar relationen till det egna språket och lär sig uppskatta kunskaper i olika språk. Målet är också att eleverna lär sig utvärdera och styra sitt eget lärande. Elevernas studiemotivation ska stärkas i samarbete med hemmen och språkgemenskapen.

Mål för undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att kommunicera i olika situationer	I1	K2
M2 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksmedel i grupp- och kommunikationssituationer	I1	K2
M3 handleda eleven att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	K1
Att tolka texter		
M4 uppmuntra eleven att läsa självmant och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	K1, K4, K5
M5 handleda eleven att vidareutveckla sina grundläggande läsfärdigheter, sin läsförståelse samt vidga ord- och begreppsförrådet	I2	K4, K5

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M6 handleda eleven att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och bedöma information samt att diskutera texter	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M7 hjälpa eleven att utveckla en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	K2
M8 uppmuntra eleven att träna och vidareutveckla sina grundläggande skrivefärdigheter och sin förmåga att producera texter	I3	K1, K2, K5
M9 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i faktatexter och skönlitterära texter	I3	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 hjälpa eleven att förstå språklig och kulturell identitet och att reflektera över modersmålets betydelse	I4	K1, K2
M11 handleda eleven att lära känna de centrala strukturerna i samiska och använda dem i sin framställning	I4	K1, K2
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M12 handleda eleven att utnyttja sina kunskaper i samiska i allt lärande och att utveckla sitt språk inom olika vetenskapsgränar	I5	K1, K4
M13 ge eleven verktyg för att söka, begrunda och bedöma information på samiska samt stödja eleven att tillägna sig ett självstyrkt sätt att studera samiska	I5	K1, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Språk- och kommunikationsfärdigheten samt textkompetensen ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på samiska. Innehållet väljs så att eleverna kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna tränar samarbetsförmågan, såsom att lyssna och ta initiativ samt skapa presentationer genom att utnyttja möjligheter i den egna språkmiljön och samiska medier. Eleverna övar sig att utvärdera sin egen kommunikation och ta emot respons.

I2 Att tolka texter: Eleverna arbetar mångsidigt med olika texter så att deras relation till den samiska textvärlden stärks. Eleverna fördjupar läsfärdigheten och förmågan att tolka texter genom att undersöka olika muntliga och skriftliga texter, i synnerhet berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleverna tränar lässtrategier, bland annat att fråga, ögna igenom och komprimera. Eleverna diskuterar texter, delar läsoplevelser och fördjupar kunskapen om hur olika texter är uppbyggda. Eleverna utökar sitt ord- och uttrycksförråd.

I3 Att producera texter: Eleverna tränar skrivprocessens faser samt textstruktur. Eleverna övar sig att skriva för hand och på tangentbord, undersöker särdrag i samisk rättstavning och övar sig att tillämpa särdragen i egen text. Eleverna skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar och ger respons på texterna.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna reflekterar över kulturell identitet och användningen av samiska hemma, i skolan och i närmiljön. Eleverna utforskar de centrala strukturerna i samiska.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna undersöker begrepp och textbruk i olika läroämnen samt jämför texter inom olika vetenskapsgränar. Eleverna övar sig att

söka information och använda medier på samiska. Eleverna presenterar och tränar olika språkinlärningsstrategier.

Bedömning av elevens lärande i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Avsikten med bedömningen av lärandet är att ge information om hur elevens lärande framskrider samt att handleda och uppmuntra eleven. Eleven ska ges mångsidig respons om hur hans förmåga att förstå och använda språket muntligt och i skrift har utvecklats och hur elevens uttrycksförråd blivit mångsidigare. Bedömningen ger också information för undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får eleven information om sina språkliga styrkor och framsteg, om sig själv som språkinlärare i samiska och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för lärandet.

Då läraren ger en verbal bedömning eller ett vitsord i samiska, ska hen bedöma elevens kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. Då läraren definierar elevens kunskapsnivå i slutet av årskurs 6, ska läraren utgå från de nationella kriterierna för goda kunskaper. Det centrala med tanke på det fortsatta lärandet är grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i samiska och de arbetsprocesser och inlärningsstrategier som de bygger på.

Profil för goda kunskaper i slutet av årskurs 6 i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att kommunicera i olika situationer	I1	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer. Eleven lyssnar på andras åsikter i gruppen, tar hänsyn till dem och tar initiativ i kommunikationssituationer.
M2 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksmedel i grupp- och kommunikationssituationer	I1	Förmåga att använda olika uttrycksmedel	Eleven kan använda olika uttrycksmedel.
M3 handleda eleven att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	Förmåga att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	Eleven kan under handledning utvärdera sin kommunikation samt ta emot och ge respons.
Att tolka texter			
M4 uppmuntra eleven att läsa självmant och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	Läsförmåga och förmåga att använda samiska texter	Eleven läser de överenskomna verken eller textutdragen.
M5 handleda eleven att vidareutveckla sina grundläggande läsfärdigheter, sin läsförståelse samt vidga ord- och begreppsförrådet	I2	Grundläggande läsfärdigheter, läsförståelse samt hur ord- och begreppsförrådet vidgats	Eleven läser flytande och behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd.
M6 handleda eleven att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och bedöma information samt att diskutera texter	I2	Förmåga att använda läsfärdigheter och texter samt att diskutera texter	Eleven kan använda sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser och för att söka och bedöma information samt kan diskutera texter utgående från egna erfarenheter.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att producera texter			
M7 hjälpa eleven att utveckla en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	Förmågan att uttrycka sig i textproduktion	Eleven kan i någon mån använda olika uttryckssätt i sina texter.
M8 uppmuntra eleven att träna och vidareutveckla sina grundläggande skrivfärdigheter och sin förmåga att producera texter	I3	Skrivfärdigheter	Eleven känner i huvuddrag till språkets skriftsystem och rättstavning och kan under handledning skriva skönlitterära texter och faktatexter.
M9 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i faktatexter och skönlitterära texter	I3	Förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i texter	Eleven kan under handledning beskriva och återge tankar och upplevelser.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M10 hjälpa eleven att förstå språklig och kulturell identitet och att reflektera kring modersmålets betydelse	I4	Förmåga att uppfatta språklig och kulturell identitet samt modersmålets betydelse	Eleven kan redogöra för innebörden av språklig och kulturell identitet och med hjälp av exempel beskriva modersmålets betydelse.
M11 handleda eleven att lära känna de centrala strukturerna i samiska och använda dem i sin framställning	I4	Kunskap om centrala strukturer i samiska	Eleven känner till de centrala strukturerna i samiska och kan i någon mån använda dem.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M12 handleda eleven att utnyttja sina kunskaper i samiska i allt lärande och att utveckla sitt språk inom olika vetenskapsgrenar	I5	Förmåga att använda samiska i lärandet	Eleven kan under handledning använda samiskan som stöd för lärandet och känner i någon mån till språket inom olika vetenskapsgrenar.
M13 ge eleven verktyg för att söka, begrunda och bedöma information på samiska samt stödja eleven att tillägna sig ett självstyrt sätt att studera samiska	I5	Förmåga att söka information	Eleven känner i någon mån till samiska informationskällor och kan söka information. Eleven kan studera samiska på ett självstyrt sätt.

Samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 är undervisningens särskilda uppdrag att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i samiska utgående från deras individuella språkfärdigheter. Eleverna undersöker olika muntliga och skriftliga texter och lär sig tolka, analysera och producera dem. Elevernas förhållande till den samiska litteraturen, berättar- och kulturtraditionen samt språkgemenskapen ska fördjupas och breddas. Eleverna ska fördjupa sin kunskap om språkets särdrag och använda sina språkkunskaper och -färdigheter i olika lärmiljöer genom att söka information på samiska i olika läroämnen. Undervisningen ska stärka elevernas uppskattning för det samiska språket och öka elevernas förmåga att medvetet och kreativt använda språket. Eleverna ska lära sig att studera samiska på ett vetgirigt och självstyrt sätt, fördjupa sin förmåga att jämföra språk och på ett mångsidigt sätt dra nytta av sina kunskaper i olika språk. Eleverna ska tillägna sig sätt att utveckla sina språkkunskaper också efter att den grundläggande utbildningen avslutats. Elevernas studiemotivation ska fördjupas i samarbete med hemmen och den samiska gemenskapen.

Mål för undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att främja sin förmåga att kommunicera i olika situationer och att utvärdera sin kommunikation	I1	K1, K2
Att tolka texter		
M2 sporra eleven att bredda sitt läsintresse enligt sin språkfärdighet samt vidga sitt ord- och begreppsförråd	I2	K2, K5, K7
M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter	I2	K2, K4, K5
M4 handleda eleven att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M5 uppmuntra eleven att utveckla ett eget uttryckssätt i sina texter samt hjälpa eleven att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	K2, K5
M6 handleda eleven att utveckla flytet och mångsidigheten i sitt skrivande	I3	K1, K2
M7 uppmuntra eleven att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande texter	I3	K1, K2, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda eleven att reflektera över språklig och kulturell identitet, användningen av samiska, samiskans betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på olika språk	I4	K2, K7
M9 uppmuntra eleven att känna igen olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	I4	K2, K4
M10 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om de centrala strukturerna i samiska och att analysera dem	I4	K2, K4, K5
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 hjälpa eleven att utveckla sin förmåga att använda samiska för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	I5	K1, K4, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Språk- och kommunikationsfärdigheten samt textkompetensen ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på samiska. Innehållet väljs så att eleverna kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna diskuterar händelser i de ungas värld, hemmen och språkgemenskapen och övar sig att diskutera, argumentera och uttrycka åsikter samt jämför olika språkgemenskapers sätt att kommunicera och diskutera. Eleverna tränar olika kommunikations-situationer genom att utnyttja möjligheter i den egna språkmiljön och samiska medier. Eleverna utvärderar sin kommunikation och övar sig att ge och ta emot respons.

I2 Att tolka texter: Elevernas intresse för samiska texter stärks genom att användning av texter som eleverna föreslår. Elevernas läsobjekt blir mångsidigare och eleverna handleds att använda olika källor för att hitta samiska texter. Elevernas lässtrategier fördjupas och de övar sig att bedöma källors tillförlitlighet. Eleverna undersöker också förklarande och instruerande texter. Eleverna delar läsoplevelser och texttolkningar i olika kommunikationsmiljöer.

I3 Att producera texter: Eleverna övar sig att producera berättande, beskrivande, argumenterande, förklarande och instruerande texter för olika syften samt fördjupar insikten i skrivprocessens faser. Eleverna vidareutvecklar förmågan att skriva för hand och på tangentbord. Eleverna fördjupar kunskapen om särdragen i samisk rättstavning och förmågan att använda särdragen i egen text samt funderar på hur ords och uttrycks betydelser och nyanser påverkar en text. Eleverna skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar och ger respons på texterna.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna studerar samiska medier och det samiska kulturutbudet och övar sig att granska dem kritiskt. Elevernas kunskap om samiskans centrala strukturer och andra särdrag fördjupas och de jämför särdragen med svenska. Eleverna inhämtar också kunskap om Finlands nationalspråk och andra minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Elevernas kunskap om begrepp och textbruk i olika läroämnen fördjupas. Eleverna vidgar sin förmåga att söka information på samiska som stöd för allt lärande.

Bedömning av elevens lärande i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Avsikten med bedömningen är att ge information om hur elevens lärande framskrider samt att handleda och uppmuntra eleven. Eleven ska ges mångsidig respons om hur hans förmåga att förstå och använda språket muntligt och i skrift har utvecklats och blivit mångsidigare samt hur elevens kunskap om textgenrer blivit mångsidigare och hans förmåga att tolka och producera olika textgenrer fördjupats. Bedömningen ger också information för undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får eleven information om sina språkliga styrkor och framsteg, om sig själv som språkinlärare i samiska och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för allt lärande och för sitt läsintresse.

I slutet av årskurs 9 fastställs hur eleven har uppnått målen för samiska när studierna avslutas. Vitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för goda kunskaper i samiska i slutet av årskurs 9. Kunskaperna i samiska utvecklas kumulativt. I vitsordet ska alla nationella kriterier för goda kunskaper beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Profil för goda kunskaper i slutet av årskurs 9 i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att främja sin förmåga att kommunicera i olika situationer och att utvärdera sin kommunikation	I1	Förmåga att delta i olika kommunikationssituationer	Eleven kan delta i olika typer av kommunikationssituationer och utvärdera sin kommunikation.
Att tolka texter			
M2 sporra eleven att bredda sitt läsintresse enligt sin språkfärdighet samt vidga sitt ord- och begreppsförråd	I2	Ord- och begreppsförråd	Eleven har breddat sitt läsintresse. Eleven behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter	I2	Förmåga att läsa analytiskt och kritiskt	Eleven kan läsa texter på några olika sätt, förstår det centrala innehållet, åsikter och motiveringar och kan i någon mån göra iakttagelser om språkliga och visuella medel i texterna.
M4 handleda eleven att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	I2	Förmåga att använda texter och dra nytta av sina läsfärdigheter	Eleven kan använda olika texter och dra nytta av sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt kan diskutera olika texter genom att fråga, sammanfatta, kommentera och reflektera.
Att producera texter			
M5 uppmuntra eleven att utveckla ett eget uttryckssätt i sina texter samt hjälpa eleven att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	Förmåga att producera texter samt använda uttryckssätt	Eleven kan producera texter på samiska och använda mångsidiga uttryckssätt
M6 handleda eleven att utveckla flytet och mångsidigheten i sitt skrivande	I3	Förmåga att skriva flytande och mångsidigt	Eleven skriver obehindrat och tydligt för hand och kan skriva på tangentbord i den mån det behövs
M7 uppmuntra eleven att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande texter	I3	Förmåga att producera texter som representerar olika textgenrer	Eleven kan under handledning producera berättande, beskrivande, argumenterande, förklarande och instruerande texter som är lätta att förstå.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 handleda eleven att reflektera över språklig och kulturell identitet, användningen av samiska, samiskans betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på olika språk	I4	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet och det samiska språket samt samiskans ställning i relation till andra språk. Eleven kan utnyttja medier och kulturutbud på olika språk.
M9 uppmuntra eleven att känna igen olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	I4	Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven identifierar olika språkliga register, skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.
M10 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om de centrala strukturerna i samiska och att analysera dem	I4	Kunskap om och förmåga att använda centrala strukturerna	Eleven känner till de centrala strukturerna i samiska och kan använda dem.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M11 hjälpa eleven att utveckla sin förmåga att använda samiska för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	I5	Mångsidig användning av samiska	Eleven kan använda samiska som stöd för studierna och för att söka information.

Betyg

När läsåret avslutas ges eleven ett intyg över deltagande i undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Också i slutet av årskurs 9 ges eleverna ett separat intyg.

BILAGA 2 Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Den särskilt finansierade undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen är avsedd för alla elever som har romani som modersmål eller familjespråk. Undervisningen i romani har som uppdrag att främja elevernas intresse för sitt språk och sin kultur. Undervisningen ska hjälpa eleverna att bygga upp och stärka sin kulturella identitet och utveckla sin parallell- och flerspråkighet. Undervisningen ska stärka elevernas självkänsla och ge positiva inlärningsupplevelser som uppmuntrar dem att använda sitt eget språk i olika sammanhang.

Eleverna ska erbjudas språkligt stimulerande lärmiljöer och undervisningsmetoderna ska väljas med hänsyn till elevernas olika åldrar och varierande kunskaper i romani. Undervisningen i romani ska motivera och stödja eleverna i studierna och vid ansökan till fortsatta studier. Målen, innehållet och bedömningen av elevernas lärande i romani har fastställts för undervisning i romani som omfattar två årsveckotimmar under hela den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur.

I undervisningen i romani spelar kommunikation en viktig roll. Samarbete mellan hem och skola och multimediala lärmiljöer ger eleverna möjligheter att använda språket också utanför skolan. Kunskaperna i romani ska utvecklas med hjälp av språksituationer, textgenrer, kulturellt präglade bilder, inspelningar och vokabulär som är typiska för åldersgruppen. Den romska kulturen är förknippad med en stark berättar-, musik- och hantverkstradition som ska utnyttjas i undervisningen i romani. Undervisningen i romani ska bidra till att hålla det romska språket i Finland levande och stärka dess ställning i samhället vid sidan av andra språk.

Romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I årskurs 1–2 har undervisningen i romani som särskilt uppdrag att utveckla elevernas grundläggande språkfärdigheter och uppmuntra eleverna att använda sina tidigare kunskaper. Undervisningens tyngdpunkt ska ligga på att utveckla den muntliga språkfärdigheten. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas kunskapsnivå och språkutvecklingsstadium. Innehållet inom de olika delområdena av språkkunskap ska anknyta till elevernas vardag och livsmiljö och stödja elevernas individuella språklärande.

Mål för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att lyssna och att uttrycka sig på romani självständigt och tillsammans med andra	I1	K2
M2 uppmuntra eleven att utveckla sitt språk och sin fantasi samt samarbets- och kommunikationsförmåga	I1	K2
Att tolka texter		
M3 uppmuntra eleven att utveckla sina grundläggande läsfärdigheter och sitt ord- och uttrycksförråd i romani	I2	K1, K4
M4 handleda eleven att skapa en positiv och nyfiken inställning till läsning och uppmuntra eleven att diskutera olika texter och dela med sig av sina tankar och upplevelser	I2	K2, K4
Att producera texter		
M5 uppmuntra eleven att producera texter på romani i multimediala lärmiljöer	I3	K1, K5
M6 handleda eleven att lära känna det romska skriftsystemet och utveckla grundläggande skrivfärdigheter	I3	K2, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M7 uppmuntra eleven att uppskatta det romska språket och stärka sin kunskap om den romska berättar- och kulturtraditionen	I4	K2
M8 uppmuntra eleven att enligt sin språkfärdighet använda romani i skolan, hemma och i närmiljön och att uppskatta kulturutbudet på det egna språket	I4	K2, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att lyssna, uttala och uttrycka sig muntligt genom att namnge föremål och företeelser i omgivningen på romani. Eleverna tränar kommunikativa färdigheter och färdigheter i drama parvis och i grupp.

I2 Att tolka texter: Eleverna övar sig att läsa genom att utforska berättande och beskrivande texter samt diskutera dem och dela med sig av sina upplevelser. Eleverna breddar sitt ord- och uttrycksförråd.

I3 Att producera texter: Eleverna undersöker särdragen i det romska skriftsystemet och lär sig att producera stora och små bokstäver. Eleverna övar sig att producera texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar texter och övar sig att ge och ta emot respons.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna reflekterar kring betydelsen av det romska språket för en själv, familjen, den närmaste kretsen och skolan. Eleverna stiftar bekantskap med den romska berättar- och kulturtraditionen genom att i mån av möjlighet dra nytta av den lokala romska gemenskapen. Eleverna uppmuntras att använda romani och lära känna det romska kulturutbudet.

Bedömning av elevens lärande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att få en helhetsbild av varje elevs språkliga utveckling. Genom bedömningen får eleven respons och information om

sina språkliga styrkor och om sig själv som språkinlärare i romani. Det är viktigt att ge uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i romani är följande

- hur förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt ord- och begreppsförrådet utvecklats
- hur läsfärdigheten och läsförståelsen utvecklats
- hur textproduktionen utvecklats
- hur språk- och kulturförståelsen och förmågan att klara av vardagliga språksituationer utvecklats.

Romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 har undervisningen som särskilt uppdrag att uppmuntra eleverna att använda sina kunskaper i romani. Målet är att utöka såväl det konkreta som det abstrakta ordförrådet. Eleverna handleds att granska det romska språkets viktigaste särdrag. Eleverna studerar den romska berättartraditionen och litteraturen och övar att uttrycka sig. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att producera och tolka texter i multimediala lärmiljöer.

Mål för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att delta i diskussioner och att värdesätta sitt uttrycksätt samt att ge och ta emot respons	I1	K2
Att tolka texter		
M2 handleda eleven att undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk	I2	K4
M3 uppmuntra eleven att läsa självant och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	K1, K4, K5
Att producera texter		
M4 uppmuntra eleven att utveckla sin skriftliga och muntliga framställning i romani	I3	K1, K2
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i enkla faktatexter och skönlitterära texter	I3	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M6 uppmuntra eleven att diskutera den romska kulturen, romernas historia och det romska språkets betydelse för gemenskapen	I4	K2
M7 handleda eleven att granska det romska språkets viktigaste särdrag och att jämföra romani med svenska	I4	K1, K2

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

I1 Att kommunicera: Eleverna erbjuds möjligheter att kommunicera på romani genom att kunskaperna i språkgemenskapen utnyttjas. Elevernas ord- och uttrycksförråd, samtalsfärdigheter och förmåga att ge och ta emot respons utvecklas med hjälp av drama.

I2 Att tolka texter: Elevernas förhållande till berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter på romani stärks genom att diskutera dem. Elevernas ord- och begreppsförråd

vidgas. Elevernas tolkningsförmåga fördjupas genom att utforska tal- och skriftspråket. Elevernas relation till den romska textvärlden stärks också med hjälp av läsning som utgår från elevernas egna initiativ.

I3 Att producera texter: Eleverna övar rättstavning, textstruktur och skrivprocessens faser. Eleverna skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar texterna. Eleverna övar sig att skriva för hand och på tangentbord. Elevernas kunskap om de romska specialtecknen stärks.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna uppmuntras att utforska det romska språket och kulturen och romernas historia genom att undervisningen tar fasta på den romska berättartraditionen och skriftligt material. Eleverna vägleds att reflektera kring likhet och olikhet. Eleverna vägleds att fundera kring användningen av romani och språkets viktigaste särdrag och att jämföra språk.

Bedömning av elevens lärande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Det centrala med tanke på hur lärandet framskrider är att eleven tillägnar sig grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i romani och de arbetsprocesser och inlärningsstrategier som de bygger på. I årskurs 3–6 ligger tyngdpunkten på att bedöma hur lärandet framskrider. Eleven ska få mångsidig respons om sin förmåga att förstå och använda språket, ställa frågor, lyssna på andra och delta i gemensamma diskussioner. Bedömningen ger också information för undervisningsplaneringen. Responsen och bedömningen ger eleven information om sina språkliga styrkor och om sig själv som språkinlärare.

Då läraren ger en verbal bedömning eller ett vitsord i romani, ska hen bedöma elevens kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. Då läraren definierar elevens kunskapsnivå i slutet av årskurs 6, ska läraren utgå från de nationella kriterierna för goda kunskaper. Bedömningskriterierna kan också användas för bedömningen i de lägre årskurserna.

Profil för goda kunskaper i slutet av årskurs 6 i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att delta i diskussioner och att värdesätta sitt uttrycksätt samt att ge och ta emot respons	I1	Förmåga att delta i kommunikationssituationer	Eleven kan delta i kommunikationssituationer samt ge och ta emot respons.
Att tolka texter			
M2 handleda eleven att undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk	I2	Hör- och läsförståelse samt förmåga att upptäcka skillnader mellan tal- och skriftspråk	Eleven kan tolka enkla texter och märker skillnader mellan tal- och skriftspråk.
M3 uppmuntra eleven att läsa självmant och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	Vilja att läsa självmant och använda texter på det egna språket	Utvecklingen av motivation och intresse används inte som bedömningsgrund.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att producera texter			
M4 uppmuntra eleven att utveckla sin skriftliga och muntliga framställning i romani	I3	Att producera texter	Eleven kan producera enkla texter på romani.
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i enkla faktatexter och skönlitterära texter	I3	Förmåga att uttrycka tankar och upplevelser	Eleven kan under handledning uttrycka tankar och upplevelser i olika texter.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M6 uppmuntra eleven att diskutera den romska kulturen, romernas historia och det romska språkets betydelse för gemenskapen	I4	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan med stöd diskutera den romska kulturen, romernas historia och betydelsen av det romska språket för den romska gemenskapen.
M7 handleda eleven att granska det romska språkets viktigaste särdrag och att jämföra romani med svenska	I4	Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven känner till det romska språkets viktigaste särdrag och kan nämna de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan romani och svenska.

Romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att bredda elevernas muntliga och skriftliga framställning och stärka kunskapen om språkets strukturer. Ord- och uttrycksförrådet utökas genom att fästa uppmärksamhet vid abstrakt språk, samhälls- och ungdomsspråk. Målet är att lära eleverna att dra slutsatser av texter och läsa på ett kritiskt sätt. Undervisningen ska öka elevernas medvetenhet om sin roll i att bevara det romska språket.

Mål för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att uttrycka sig på romani och att kommunicera i flerspråkiga och mångkulturella situationer samt att utvärdera sin egen insats i dem	I1	K1, K2
Att tolka texter		
M2 ge eleven möjligheter att utveckla sin förmåga att tolka texter och bredda sitt ord- och uttrycksförråd genom att dra nytta av kunskaper som inhämtats både i skolan och annanstans	I2	K4
M3 uppmuntra eleven att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer och att fördjupa sin kunskap om textgenrer	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M4 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att producera texter och att producera olika typer av texter i multimediala lärmiljöer	I3	K5
M5 uppmuntra eleven att utveckla egna uttryckssätt i sina texter och hjälpa eleven att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	K2, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M6 handleda eleven att bekanta sig med romsk litteratur och romska medier, att förstå sina egna möjligheter att bevara det romska språket och att utnyttja sin två- eller flerspråkighet	I4	K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

I1 Att kommunicera: Eleverna uppmuntras att diskutera genom att utnyttja de egna språkresurserna. Eleverna övar sig att framträda på egen hand och tillsammans med andra. Elevernas kunskap om den muntliga traditionen och diskussionssätten i den egna språkgemenskapen fördjupas. Eleverna utvärderar sin kommunikation och övar sig att ge och ta emot respons.

I2 Att tolka texter: Eleverna handleds att utöka sitt ord- och uttrycksförråd på egen hand. Elevernas intresse för romska texter stärks och de stiftar också bekantskap med förklarande och instruerande texter. Eleverna diskuterar läsupplevelser i olika kommunikationsmiljöer.

I3 Att producera texter: Eleverna fördjupar skrivfärdigheten och kunskapen om särdragen i romsk rättstavning. Eleverna övar sig att producera olika typer av texter, reflekterar över ords betydelser och diskuterar typiska romska uttryck. Eleverna vidareutvecklar förmågan att skriva för hand och på tangentbord. Eleverna diskuterar texter och ger respons på dem.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna observerar användningen av romani och dess betydelse i Finland och utomlands. Eleverna stiftar bekantskap med romska medier och jämför språkbruket i olika generationer. Eleverna inhämtar också kunskap om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället.

Bedömning av elevens lärande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ligger tyngdpunkten på att bedöma hur lärandet framskrider. Eleven ska få mångsidig respons om sin förmåga att förstå och använda språket, ställa frågor, lyssna på andra och delta i gemensamma diskussioner. Bedömningen ger också information för undervisningsplaneringen. Responsen och bedömningen ger eleven information om sina språkliga styrkor och om sig själv som språkinlärare.

I slutet av årskurs 9 fastställs hur eleven har uppnått målen för romani när studierna avslutas. Vitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för goda kunskaper i romani i slutet av årskurs 9. Kunskaperna i läroämnet utvecklas kumulativt. I vitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Profil för goda kunskaper i slutet av årskurs 9 i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att uttrycka sig på romani och att kommunicera i flerspråkiga och mångkulturella situationer samt att utvärdera sin kommunikation	I1	Muntlig framställning och kommunikativa färdigheter	Eleven uttrycker sig, deltar i kommunikationssituationer och kan utvärdera sin kommunikation.
Att tolka texter			
M2 ge eleven möjligheter att utveckla sin förmåga att tolka texter och bredda sitt ord- och uttrycksförråd genom att dra nytta av kunskaper som inhämtats både i skolan och annanstans	I2	Förmåga att tolka texter, omfattningen av ord- och uttrycksförrådet	Eleven kan tolka texter och har ett relativt stort ord- och uttrycksförråd.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
M3 uppmuntra eleven att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer och att fördjupa sin kunskap om textgenrer	I2	Förmåga att diskutera texter, kunskap om textgenrer	Eleven kan diskutera texter och känner till olika textgenrer.
Att producera texter			
M4 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att producera texter och att producera olika typer av texter i multimediala lärmiljöer	I3	Förmåga att producera texter	Eleven producerar i någon mån faktatexter och fiktiva texter som lämpar sig för ändamålet.
M5 uppmuntra eleven att utveckla egna uttryckssätt i sina texter och hjälpa eleven att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	Förmåga att uttrycka sig	Eleven använder mångsidiga uttryckssätt i sina texter.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M6 handleda eleven att bekanta sig med romsk litteratur och romska medier, att förstå sina egna möjligheter att bevara det romska språket och att utnyttja sin två- eller flerspråkighet	I4	Kunskap om romsk litteratur och romska medier	Eleven känner till romsk litteratur och romska medier och utnyttjar sin två- eller flerspråkighet.

Betyg

När läsåret avslutas ges eleven ett intyg över deltagande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Också i slutet av årskurs 9 ges eleverna ett separat intyg.

BILAGA 3 Mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Den särskilt finansierade undervisningen i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen är avsedd för elever som har ett annat modersmål eller familjespråk än svenska, finska eller samiska. Också svenska, finska eller samiska elever som deltar i undervisning som syftar till att upprätthålla utomlands inhämtade språkkunskaper kan studera enligt lärokursen elevens eget modersmål. Syftet med undervisningen i elevens eget modersmål är att stödja eleven att utveckla en aktiv flerspråkighet och väcka intresse för livslångt språklärande. Kunskaper i det egna modersmålet stödjer också integreringen i det finländska samhället.

Undervisningen i eget modersmål ska samarbeta med undervisningen i svenska och litteratur, undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur och undervisningen i övriga ämnen. Den gemensamma språkföstran har som uppdrag att öka elevernas förståelse för den språkliga och kulturella bakgrundens betydelse för individen, gruppen och samhället samt vägleda eleverna att uppskatta sitt modersmål och andra språk. Utgångspunkten är att se eleverna som aktiva aktörer och utnyttja deras språkkunskaper och övriga kunskaper i undervisningen. Den språkliga och kulturella mångfalden i skolan ska också i övrigt utnyttjas i skolans verksamhet.

Undervisningen ska dra nytta av elevernas möjligheter att utveckla sina språkkunskaper utanför skolan. Undervisningen ska stödja och uppmuntra eleverna att använda sitt eget språk mångsidigt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda det egna modersmålet tillägnas sig eleverna och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen på sitt modersmål. Viktiga motivationsfaktorer är att eleverna själva får välja och upplever delaktighet och att undervisningsinnehållet är relevant. Språkundervisningen ska präglas av interaktion och kommunikation.

Dessa läroplansgrunder har utarbetats för alla språk som undervisas som elevens eget modersmål. Målen och innehållet i läroplansgrunderna har fastställts för undervisning i elevens eget modersmål som omfattar två årsveckotimmar under hela den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av elevens lärande i läroämnet Modersmål och litteratur. Utbildningsanordnarens läroplan kan också vara språkspecifik. I en språkspecifik läroplan fastställs målen för undervisningen, innehållet och bedömningskriterierna med beaktande av det aktuella språkets särdrag, bland annat skriftsystemet. En språkspecifik läroplan kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Den kunskapsnivå som eleven uppnått kan variera mellan olika språk i den grundläggande utbildningen.

Eleven eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I årskurs 1–2 är undervisningens särskilda uppdrag att eleverna lär sig använda sitt modersmål i olika kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att lyssna, ställa frågor, svara och berätta. Uttrycks- och ordförrådet utökas systematiskt till att omfatta olika livsområden. Med hjälp av undervisningen utvecklas elevernas tanke- och uttrycksförmåga i samarbete med hemmen. Eleverna ska tillägna sig grundläggande läs- och skrivfärdigheter samt stifta bekantskap med barnlitteratur som lämpar sig för åldern och med berättar- och kulturtraditionen. Målet är att eleverna lär sig använda språket i olika lärmiljöer och att söka information på sitt modersmål. Eleverna ska bli medvetna om modersmålet betydelse och utveckla en positiv relation till det egna språket.

Mål för undervisningen i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 hjälpa eleven att utveckla förmåga att lyssna och uppmuntra eleven att ställa frågor och uttrycka sina tankar och upplevelser utan att vara rädd för att säga fel	I1	K2
M2 väcka elevens nyfikenhet och intresse för att använda olika uttrycksmedel	I1	K2
M3 uppmuntra eleven att utveckla sitt språk och sin fantasi samt samarbets- och kommunikationsförmåga	I1	K2
Att tolka texter		
M4 handleda eleven att skapa en positiv och nyfiken inställning till läsning och uppmuntra eleven att läsa självmant enligt sin språkfärdighet	I2	K1, K4
M5 uppmuntra eleven att tillägna sig grundläggande läsfärdigheter och läsförståelse	I2	K1, K4
M6 handleda eleven att undersöka olika texter samt att diskutera dem och dela med sig av sina tankar och upplevelser	I2	K2, K4
Att producera texter		
M7 hjälpa eleven att skapa en positiv inställning till skrivande enligt sin språkfärdighet	I3	K2
M8 handleda eleven att lära känna det egna språkets skriftsystem och utveckla grundläggande skrivfärdigheter	I3	K2, K5
M9 handleda eleven att öva sig att producera text samt uppmuntra eleven att uttrycka sina tankar och iakttagelser i skrift utgående från sin språkfärdighet	I3	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 uppmuntra eleven att använda sitt modersmål i skolan, hemma och i närmiljön, handleda eleven att ge akt på sitt språkbruk och att lära känna språkets grundläggande strukturer	I4	K1, K2, K3
M11 uppmuntra eleven att lära känna seder och bruk och högtidstraditioner i den egna språk- och kulturgemenskapen samt handleda eleven att ta del av och uppskatta kulturutbudet på det egna språket	I4	K2, K7
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M12 uppmuntra eleven att använda sitt modersmål i olika undervisningssituationer	I5	K1, K2, K5
M13 skapa ett gott samarbete mellan undervisningen i det egna modersmålet och den övriga nybörjarundervisningen	I5	K1, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

Språk- och kommunikationsfärdigheten samt textkompetensen i elevernas eget modersmål ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleverna kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att lyssna och uttrycka sig muntligt i grupp, till exempel att diskutera, ställa frågor, svara och berätta. Eleverna utforskar olika kommunikationssituationer och uttrycksätt, bland annat med hjälp av lekar, spel och drama.

I2 Att tolka texter: Eleverna undersöker olika texter, såsom sagor, berättelser, dikter, enkla fakta- och medietexter samt bilder. Eleverna övar sig att läsa samt ställa och besvara frågor, i synnerhet utgående från berättande och beskrivande texter. Eleverna diskuterar texter och delar erfarenheter om dem. Eleverna utökar sitt ord- och uttrycksförråd med hjälp av olika texter.

I3 Att producera texter: Eleverna undersöker skriftsystemets särdrag och övar sig att skriva självständigt och gemensamt samt leka med språket.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna observerar användningen av modersmålet hemma, i skolan och i närmiljön. Användningen av det egna modersmålet främjas i samarbete med den övriga nybörjarundervisningen.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna utforskar det språk som anknyter till studierna och övar grunderna i språket inom olika vetenskapsgrenar i samarbete med den övriga nybörjarundervisningen.

Bedömning av elevens lärande i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att få en helhetsbild av varje elevs språkliga utveckling. Genom bedömningen och responsen får eleven information om sina språkliga styrkor och om sig själv som språkinlärare i det språk som studeras. Eleven ska också få mångsidig respons om sin förmåga att förstå och använda språket, uttrycka sig, delta i gemensamma diskussioner samt producera och tolka texter. Det är viktigt att ge uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i elevens eget modersmål är följande

- hur förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt ord- och begreppsförrådet utvecklats
- hur läsfärdigheten och läsförståelsen samt läsintresset utvecklats
- hur textproduktionen utvecklats
- hur språk- och kulturförståelsen utvecklats, i synnerhet förmågan att göra iakttagelser om ords betydelse och språksituationer i vardagen.

I elevens eget modersmål fästs särskild uppmärksamhet vid hur förmågan att förstå språket har utvecklats. Språkliga särdrag, bland annat skriftsystemet, påverkar elevernas möjligheter att utveckla sina kunskaper i språket i fråga.

Elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 är undervisningens särskilda uppdrag att eleverna lär sig kommunicera aktivt på sitt modersmål i olika situationer. Eleverna ska lära sig läsa på olika sätt, analysera innehållet och dela sina läsupplevelser samt utveckla sin kunskap om skriftsystemet. Eleverna undersöker språkets utmärkande drag. Eleverna ska lära sig att jämföra språk och använda sina språkkunskaper i olika lärmiljöer genom att söka information på modersmålet i olika läroämnen. Målet är att eleverna fördjupar relationen till det egna språket och lär sig uppskatta kunskaper i olika språk. Målet är också att eleverna lär sig utvärdera och styra sitt eget lärande. Elevernas studiemotivation ska stärkas i samarbete med hemmen och språkgemenskapen.

Mål för undervisningen i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att kommunicera i olika situationer	I1	K2
M2 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksmedel, även i grupp- och kommunikationssituationer	I1	K2
M3 handleda eleven att utvärdera sin egen kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	K1
Att tolka texter		
M4 uppmuntra eleven att läsa och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	K1, K4, K5
M5 handleda eleven att vidareutveckla sina grundläggande läsfärdigheter, sin läsförståelse och sina lässtrategier	I2	K4, K5
M6 handleda eleven att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och bedöma information samt att diskutera texter	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M7 hjälpa eleven att utveckla sitt uttryckssätt samt en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	K2
M8 uppmuntra eleven att träna och vidareutveckla sina grundläggande skrivefärdigheter och sin förmåga att producera texter	I3	K1, K2, K5
M9 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i faktatexter och skönlitterära texter	I3	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M10 hjälpa eleven att förstå språklig och kulturell identitet och att reflektera kring modersmålets betydelse	I4	K1, K2
M11 handleda eleven att lära känna de centrala strukturerna i det egna modersmålet	I4	K1, K2
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M12 handleda eleven att använda sina kunskaper i det egna modersmålet i allt lärande och att utveckla språket inom olika vetenskapsgrenar	I5	K1, K4
M13 ge eleven verktyg för att söka, begrunda och bedöma information på sitt eget språk samt stödja eleven att tillägna sig ett självstyrt sätt att studera sitt modersmål	I5	K1, K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Språk- och kommunikationsfärdigheten samt textkompetensen i elevens eget modersmål ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleverna kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna tränar samarbetsförmågan, såsom att lyssna och ta initiativ samt skapa presentationer genom att utnyttja möjligheter i den egna språkmiljön och medier på det egna språket. Eleverna övar sig att utvärdera sin kommunikation och ta emot respons.

I2 Att tolka texter: Eleverna arbetar mångsidigt med olika texter så att deras relation till det egna språkets textvärld stärks. Eleverna fördjupar sin läsfärdighet och förmåga att tolka texter genom att undersöka olika muntliga och skriftliga texter, i synnerhet berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleverna tränar lässtrategier, bland annat att fråga, ögna igenom

och komprimera. Eleverna diskuterar texter, delar läsupplevelser och fördjupar sin kunskap om hur olika texter är uppbyggda. Eleverna vidgar sitt ord- och uttrycksförråd.

I3 Att producera texter: Eleverna tränar skrivprocessens faser samt textstruktur. Eleverna övar sig att skriva för hand och på tangentbord, undersöker särdrag i det egna språkets rättstavning och övar sig att använda särdragen i egen text. Eleverna skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar och ger respons på texterna.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna reflekterar över kulturell identitet och användningen av det egna modersmålet hemma, i skolan och i närmiljön. Eleverna undersöker centrala strukturer i det egna modersmålet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna undersöker begrepp och textbruk i olika läroämnen samt jämför texter inom olika vetenskapsgrenar. Eleverna övar sig att söka information och använda medier på det egna språket. Eleverna presenterar och tränar olika språkinlärningsstrategier.

Bedömning av elevens lärande i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Avsikten med bedömningen är att ge information om hur elevens lärande framskrider samt att handleda och uppmuntra eleven. Eleven ska ges mångsidig respons om hur hans förmåga att förstå och använda språket muntligt och i skrift har utvecklats och hur elevens uttrycksförråd blivit mångsidigare. Bedömningen ger också information för undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får eleven information om sina språkliga styrkor och framsteg, om sig själv som språkinlärare i det egna modersmålet och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för lärandet.

Då läraren ger en verbal bedömning eller ett vitsord i det egna modersmålet, ska hen bedöma elevens kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. Då läraren definierar elevens kunskapsnivå i slutet av årskurs 6, ska läraren utgå från de nationella kriterierna för goda kunskaper. Det centrala med tanke på det fortsatta lärandet är grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i det egna modersmålet och de arbetsprocesser och inlärningsstrategier som de bygger på.

Profil för goda kunskaper i slutet av årskurs 6 i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 uppmuntra eleven att kommunicera i olika situationer	I1	Förmåga att kommunicera	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer. Eleven lyssnar på andras åsikter i gruppen, tar hänsyn till dem och tar initiativ i kommunikationssituationer.
M2 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksmedel, även i grupp- och kommunikationssituationer	I1	Förmåga att använda olika uttrycksmedel	Eleven kan använda olika uttrycksmedel.
M3 handleda eleven att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	Förmåga att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	Eleven kan under handledning utvärdera sin kommunikation samt ta emot och ge respons.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att tolka texter			
M4 uppmantra eleven att läsa och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	Förmåga att läsa och använda texter på det egna språket	Eleven läser de överenskomna verken eller textutdragen.
M5 handleda eleven att vidareutveckla sina grundläggande läsfärdigheter, sin läsförståelse och sina lässtrategier	I2	Hur den grundläggande läsfärdigheten utvecklats samt förmågan att förstå texter och använda lässtrategier	Elevens grundläggande läsfärdigheter har utvecklats. Eleven förstår det centrala innehållet och kan använda en del grundläggande lässtrategier, till exempel ställa frågor och dra slutsatser.
M6 handleda eleven att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och bedöma information samt att diskutera texter	I2	Läsförmåga samt förmåga att använda texter	Eleven kan utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser och för att söka och bedöma information samt kan diskutera texter utgående från egna erfarenheter.
Att producera texter			
M7 hjälpa eleven att utveckla sitt uttryckssätt samt en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	Förmåga att uttrycka sig i texter	Eleven kan i någon mån använda olika uttryckssätt i sina texter.
M8 uppmantra eleven att träna och vidareutveckla sina grundläggande skrivfärdigheter och sin förmåga att producera texter	I3	Grundläggande skrivfärdigheter	Eleven känner i huvuddrag till språkets skriftsystem och rättstavning och kan under handledning skriva skönlitterära texter och faktatexter.
M9 uppmantra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i faktatexter och skönlitterära texter	I3	Förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i texter	Eleven kan under handledning beskriva och återge tankar och upplevelser.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M10 hjälpa eleven att förstå språklig och kulturell identitet och att reflektera kring modersmålets betydelse	I4	Förmåga att förstå språklig och kulturell identitet och reflektera kring modersmålets betydelse	Eleven kan beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet och modersmålet.
M11 handleda eleven att lära känna de centrala strukturerna i det egna modersmålet	I4	Kunskap om centrala strukturer i det egna modersmålet	Eleven känner till de centrala strukturerna i det egna modersmålet och kan i någon mån använda dem.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M12 handleda eleven att använda sina kunskaper i det egna modersmålet i allt lärande och att utveckla språket inom olika vetenskapsgrenar	I5	Förmåga att använda det egna modersmålet i lärandet och utveckla språket inom olika vetenskapsgrenar.	Eleven kan under handledning använda det egna modersmålet som stöd för lärandet och känner i någon mån till språket inom olika vetenskapsgrenar.
M13 ge eleven verktyg för att söka, begrunda och bedöma information på sitt eget språk samt stödja eleven att tillägna sig ett självstyrt sätt att studera sitt modersmål	I5	Förmåga att söka information på det egna språket	Eleven känner i någon mån till informationskällor på det egna språket, kan söka information samt begrunda och bedöma den. Eleven kan studera sitt modersmål på ett självstyrt sätt.

Elevers eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 är undervisningens särskilda uppdrag att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i det egna modersmålet utgående från deras individuella språkfärdigheter. Eleverna undersöker olika muntliga och skriftliga texter och lär sig tolka, analysera och producera dem. Elevernas relation till litteratur på det egna språket, berättar- och kulturtraditionen samt den egna språkgemenskapen ska fördjupas och bli mångsidigare. Eleverna ska fördjupa sin kunskap om språkets särdrag och använda sina språkkunskaper och -färdigheter i olika lärmiljöer genom att söka information på modersmålet i olika läroämnen. Målet är att stärka elevernas uppskattning för det egna modersmålet och öka elevernas förmåga att medvetet och kreativt använda språket. Eleverna ska lära sig att studera sitt modersmål på ett vetgirigt och självstyrt sätt, fördjupa sin förmåga att jämföra språk och på ett mångsidigt sätt dra nytta av sina kunskaper i olika språk. Eleverna ska tillägna sig sätt att utveckla sina språkkunskaper också efter att den grundläggande utbildningen avslutats. Elevernas studiemotivation ska fördjupas i samarbete med hemmen och språkgemenskapen.

Mål för undervisningen i elevers eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknuter till målen	Kompetens som målet anknuter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att främja sin förmåga att kommunicera i olika situationer och att utvärdera sin kommunikation	I1	K1, K2
Att tolka texter		
M2 sporra eleven att bredda sitt läsintresse enligt sin språkfärdighet	I2	K2, K5, K7
M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter	I2	K2, K4, K5
M4 handleda eleven att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M5 hjälpa eleven att utveckla ett eget uttryck i sina texter och att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	K2, K5
M6 handleda eleven att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter och fördjupa sin kunskap om textgenrer	I3	K1, K2
M7 uppmuntra eleven att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande texter	I3	K1, K2, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda eleven att reflektera över språklig och kulturell identitet samt användningen av modersmålet, modersmålet betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på olika språk	I4	K1, K2, K7
M9 uppmuntra eleven att känna igen olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	I4	K2, K4
M10 handleda eleven att fördjupa sin kunskap om de centrala strukturerna i modersmålet och att analysera dem	I4	K2, K4, K5
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 hjälpa eleven att utveckla sin förmåga att använda modersmålet för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	I5	K1, K4, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Språk- och kommunikationsfärdigheten samt textkompetensen i elevens eget modersmål ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet väljs så att eleverna kan utveckla sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska väljas så att det stödjer målen och utnyttjar både elevernas upplevelser och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser.

I1 Att kommunicera: Eleverna diskuterar händelser i de ungas värld, hemmen och språkgemenskapen, de övar sig att diskutera, argumentera och uttrycka åsikter och att jämföra olika språkgemenskapers sätt att kommunicera och diskutera. Eleverna tränar olika kommunikations-situationer genom att utnyttja möjligheter i den egna språkmiljön och medier på det egna språket. Eleverna utvärderar sin kommunikation och övar sig att ge och ta emot respons.

I2 Att tolka texter: Intresset för texter på det egna språket stärks genom att texter som eleverna själva föreslår används i undervisningen. Elevernas textvärld breddas och eleverna handleds att använda olika källor för att hitta texter på det egna språket. Eleverna fördjupar lässtrategierna och övar sig att bedöma källors tillförlitlighet. Eleverna studerar också förklarande och instruerande texter. Eleverna delar läsoplevelser och texttolkningar i olika kommunikationsmiljöer.

I3 Att producera texter: Eleverna övar sig att producera berättande, beskrivande, argumenterande, förklarande och instruerande texter för olika syften samt fördjupar insikten i skrivprocessens faser. Eleverna vidareutvecklar förmågan att skriva för hand och på tangentbord. Eleverna fördjupar sin kunskap om särdragen i det egna språkets rättstavning och förmågan att använda särdragen i egen text. Eleverna funderar på hur ords och uttrycks betydelser och nyanser påverkar en text. Eleverna skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar och ger respons på texterna.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna bekantar sig med medier och kulturutbud på det egna språket och övar sig att granska dem kritiskt. Eleverna fördjupar sin kunskap om de centrala strukturerna och andra särdrag i det egna modersmålet och jämför dem med svenska. Eleverna inhämtar också kunskap om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna fördjupar sin kunskap om begrepp och textbruk i olika läroämnen. Sökningen av information på det egna språket används som ett allt mångsidigare stöd för allt lärande.

Bedömning av elevens lärande i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Syftet med bedömningen är att ge information om hur elevens lärande framskrider. Eleven ska ges mångsidig respons om hur hans förmåga att förstå och använda språket muntligt och i skrift har utvecklats och blivit mångsidigare samt hur elevens kunskap om textgenrer blivit mångsidigare och hans förmåga att tolka och producera olika textgenrer fördjupats. Bedömningen ger också information för undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får eleven information om sina språkliga styrkor och framsteg, om sig själv som språkinlärare i det egna modersmålet och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för allt lärande och för sitt läsintresse.

I slutet av årskurs 9 fastställs hur eleven har uppnått målen för lärokursen i elevens eget modersmål när studierna avslutas. Vitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för goda kunskaper i elevens eget modersmål i slutet av årskurs 9.

Kunskaperna i elevens eget modersmål utvecklas kumulativt. I vitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Profil för goda kunskaper i slutet av årskurs 9 i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att främja sin förmåga att kommunicera i olika situationer och att utvärdera sin kommunikation	I1	Förmåga att delta i olika kommunikationssituationer	Eleven kan delta i olika typer av kommunikationssituationer och utvärdera sin kommunikation.
Att tolka texter			
M2 sporra eleven att bredda sitt läsintresse enligt sin språkfärdighet	I2	Hur elevens läsintresse breddats	Eleven har breddat sitt läsintresse.
M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter	I2	Förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka texter	Eleven kan läsa texter på några olika sätt, förstår det centrala innehållet, åsikter och motiveringar och kan i någon mån göra iakttagelser om språkliga och visuella medel i texterna.
M4 handleda eleven att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	I2	Förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter samt förmåga att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan utnyttja olika texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt kan diskutera olika texter genom att fråga, komprimera, kommentera och reflektera kring sambandet mellan texterna och egna erfarenheter i olika kommunikationsmiljöer.
Att producera texter			
M5 hjälpa eleven att utveckla ett eget uttryck i sina texter och att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	Förmåga att producera texter och uttrycka sig	Eleven kan producera texter med mångsidiga uttryck på eget modersmål
M6 handleda eleven att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter och fördjupa sin kunskap om textgenrer	I3	Förmåga att skriva mångsidigt och flytande	Eleven skriver obehindrat och tydligt för hand och kan skriva på tangentbord i den mån det behövs
M7 uppmuntra eleven att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande texter	I3	Förmåga att producera texter som representerar olika textgenrer	Eleven kan under handledning producera berättande, beskrivande, argumenterande, förklarande och instruerande texter som är lätta att förstå.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 handleda eleven att reflektera över språklig och kulturell identitet samt användningen av modersmålet, modersmålet betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på olika språk	I4	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet och modersmålet samt det egna modersmålet ställning i relation till andra språk. Eleven kan ta del av medier och kulturutbud på olika språk.

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
M9 uppmuntra eleven att känna igen olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	I4	Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven identifierar olika språkliga register, skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.
M10 handleda eleven att fördjupa sin kunskap om de centrala strukturerna i modersmålet och att analysera dem	I4	Kunskap om och förmåga att använda centrala strukturer	Eleven känner till de centrala strukturerna i det egna modersmålet och använder dem under handledning.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M11 hjälpa eleven att utveckla sin förmåga att använda modersmålet för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	I5	Förmåga att söka information på det egna modersmålet	Eleven kan använda sitt modersmål som stöd i studierna och för att söka information.

Betyg

När läsåret avslutas ges eleven ett intyg över deltagande i undervisning i elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Också i slutet av årskurs 9 ges eleverna ett separat intyg.

Tryckt
ISBN 978-952-13-6002-2
ISSN 1798-8977

Online
ISBN 978-952-13-6003-9
ISSN 1798-8985

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen är en av Utbildningsstyrelsen utfärdad föreskrift, enligt vilken de lokala läroplanerna utarbetas. Grunderna för läroplanen fungerar som ett gemensamt underlag för de lokala läroplanerna och bidrar på det viset till att uppnå en likvärdig utbildning och lika rättigheter för eleverna i hela landet. Grunderna stödjer och styr ordnandet och genomförandet av undervisningen.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen innehåller riktlinjer om utgångspunkterna för undervisningen samt målen för och det centrala innehållet i undervisningen. I grunderna behandlas också utvecklandet av verksamhetskulturen och samarbetet, genomförandet av fostran, undervisningen och handledningen samt stöd för lärande och skolgång, elevvård och bedömning av lärande. För att stödja utbildningsanordnarna innehåller grunderna hänvisningar till de lagar som styr undervisningen samt anvisningar om den lokala läroplanen.

Rekommendationer om mål, innehåll och bedömning av elevens lärande i undervisning i samiska, romani och elevens eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen utgör bilagor till grunderna.